

İNSAN TİCARETİ İLE MÜCADELE

Karşılaşılan Güçlükler ve Öneriler

İNSAN TİCARETİ İLE MÜCADELE

Karşılaşılan Güçlükler ve Öneriler

Yayına Hazırlayan

Logo

Human Rights Defence Center
İnsan Ticaretine Karşı İletişim Ağı- Koordinatör

Türkçe Yayına Hazırlayan

Logo

İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı
İnsan Ticaretine Karşı İletişim Ağı- Türkiye Temsilcisi

Bütün hakkı saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı'nın izni olmadan kullanılamaz ve herhangi bir yöntemle çoğaltılamaz.

Kapak Tasarımı: Selçuk Uğurgün

Istanbul, Aralık 2007

Telif hakkı © ARIADNE Ağı/STK üyelerinin kendi ulusal raporları için geçerlidir.

© İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı
Yeniçarşı Caddesi No:34
Beyoğlu İstanbul
Tel:212.2931605
E-posta: ikgv@ikgv.org
www.ikgv.org

**Güneydoğu ve Doğu Avrupa'da İnsan Ticaretine Karşı
ARIADNE AĞI**

ARIADNE AĞINA ÜYE ÜLKELERDE İNSAN TİCARETİ DURUM SAPTAMASI

Arnavutluk, Bosna ve Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Karadağ, Kosova,
Makedonya, Moldova, Romanya, Sırbistan, Türkiye, Ukrayna ve Yunanistan,

Destekleyenler

Yunanistan Dışişleri Bakanlığı (HELLENIC AID)
Norveç Dışişleri Bakanlığı
Yunanistan Kanada Büyükelçiliği

Koordinatör

Human Rights Defence Centre(KEPAD)
3, Lempessi Street, Makrygianni 117 42
Atina, Yunanistan
Tel. No:(+30)210 92 10977
Fax: (+30) 210 92 46 056
www.kepad.gr
Info@kepad.gr

Türkiye Temsilcisi

İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı
Yeniçarşı Cad. No:34 Beyoğlu
İstanbul, Türkiye
Tel : (+90)212 2931605
Fax: (+90)212 2931009
www.ikgv.org
ikgv@ikgv.org

ARIADNE Ağının STK üyeleri

Arnavutluk

- Albanian Rehabilitation Centre for Trauma ve Torture Victims-ARCT
- Useful to Albanian Women Association

Bosna Hersek

- Association 'Zena B&H' Mostar

Bulgaristan

- Assistance Centre for Torture Survivors-ACET
- Bulgarian Gender Research Foundation-BGRF

Hırvatistan

- Croatian Law Centre-CLC

Karadağ

- Montenegrin Women's Lobby

Kosova

- Centre for Protection of Women and Children-CPWC

Makedonya Cumhuriyeti

- Association for Support and Protection of Families and Children at Risk 'For Happy Childhood'
- Helsinki Committee for Human Rights of the Republic of Macedonia-MCH

Moldova

- International Women's Rights Protection and Promotion Centre 'La Strada'

Romanya

- Romanian Forum for Refugees and Migrants - ARCA

Sırbistan

- Lawyers Committee for Human Rights -YUCOM

Türkiye

- İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı – İKGV (Human Resource Development Foundation – HRDF)

Ukrayna

- International Women's Rights Centre 'La Strada Ukrayna'

Yunanistan

- Association for the Social Support of Youth -ARSIS
- Human Rights Defence Centre -KEPAD

İngilizce Kitabın Yayına Hazırlanması

Human Rights Defence Center (KEPAD) İnsan Hakları Savunma Merkezi
Maria Vassiliou, Stamatia Kyriazi, Olga Fylaktaki, Theofania Antoniou, Maria Vogiatzi,
Danai Azaria, Efi Simiakaki, Stravroula Pouloupati

Türkçe Kitabın Çevirisi ve Yayına Hazırlanması

İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı - Ela Gürdemir, Belgin Koç, Şevval Kılıç,
Elif Özer, Tuba Dünder

Ülke Raporu Araştırmacıları

Arnavutluk

ARCT ve Useful to Albanian Women: Valmira Skendi; Sevim Arbana

Bosna Hersek

Zena B&H: Mostar Team

Bulgaristan

ACET ve BGRF: Genoveva Tisheva, Iliana Stoycheva

Hırvatistan

CLC: Lovorka Marinović

Karadağ

Karadağlı Kadınlar Lobisi: Mirjana Vlahovic

Kosova

CPWC: Naime Sherifi, Kaltrina Kelmendi, Valdete Qahili

Makedonya

Macedonia Helsinki Committee; For Happy Childhood: Verica Stamenkova Trajkova,
Bobi Badarevski, Zarko Trajanoski

Moldova

La Strada Moldova: Tatiana Fomina, Ana Revenco

Romanya

ARCA: Stoian Gina Maria

Sırbistan

YUCOM: Zorka Kovacevic

Türkiye

İKGV: Tuba Dünder

Ukrayna

LA Strada' Ukrayna: Kateryna Levchenko, Olga Kalashnyk, Ludmila Kovalchuk,
Tetyana Doroshok, Mariana Evsyukova, Kateryna Cherepakha

Yunanistan

KEPAD, ARSIS: Stamatia Kyriazi, Sophia Liakou, Olga Fylaktaki

İÇİNDEKİLER

Giriş

ARIADNE Ağı üyesi STK'ların ulusal raporları:

Arnavutluk
Bosna Hersek
Bulgaristan
Hırvatistan
Karadağ
Kosova
Makedonya
Moldova
Romanya
Sırbistan
Türkiye
Ukrayna
Yunanistan

Ek

GİRİŞ

Güneydoğu ve Doğu Avrupa’da İnsan Ticaretine Karşı ARIADNE Ağı, Human Rights Centre (KEPAD)’ın girişimiyle Haziran 2005’de Yunanistan’ın Atina şehrinde kurulmuştur.

Ağın kurucu üyeleri Güneydoğu ve Doğu Avrupa bölgesindeki 12 ülkeden 17 Sivil Toplum Kuruluşudur (Arnavutluk, Bosna Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Makedonya, Yunanistan, Moldova, Karadağ, Romanya, Sırbistan, Türkiye ve Ukrayna). KEPAD, Ağın Koordinatörü olarak belirlenmiştir.

Ağın başlıca amacı; kaynak, transit ve hedef ülkeler arasında mağdurları desteklemek ve insan ticaretinin fenomen haline gelmesini önlemek amacıyla insan ticaretiyle mücadele faaliyetlerinin geliştirilmesi için sıkı koordine olmuş bir işbirliği oluşturmaktır.

Bu yayın, Ağ’ın ilk ortak projesi olan Ağ’da temsil edilen on iki ülkede **İnsan Ticaretinin Gerçek Durumunun Saptanması**’nın ürünüdür. Bu kitapta yer alan ulusal raporlar ortak STK’lar tarafından devlet makamları, uluslararası örgütler ve kendi ülkelerinde bu konuyla uğraşan diğer yerel STK’lar ile işbirliği içinde yürütülen kapsamlı araştırmayı takiben hazırlanmıştır.

Bu ortak projenin amacı insan ticaretinde eksiklikleri, boşlukları ve ihmal edilmiş alanları belirlemek ve katılımcı ülkelerde durumun iyileştirilmesi için tavsiyelerde bulunmaktır.

Durumun değerlendirilmesi ve ihtiyaçların belirlenmesi temelinde Ağ üyeleri, insan ticareti alanında kendi ülkeleri için STK ortakların belirledikleri öncelikleri ele almak üzere daha sonraki projeler için bir **Eylem Planı** benimseyerek ilerleyeceklerdir.

İngilizce metin, projeye dahil olan ülkelerin dillerine tercüme edilerek devlet makamlarına, uluslararası örgütlere ve insan ticaretiyle uğraşan diğer ilgili taraflara dağıtılacaktır.

Projenin hedef grupları şunlardır:

- İnsan ticareti mağdurları ve potansiyel mağdurlar (doğrudan faydalananlar), genellikle yoksulluk, işsizlik, eğitim ve öğretimsizlik vs. gibi sosyal sorunların mağdurları olan kadınlar, çocuklar ve erkekler;
- Kendi ülkelerinde olduğu kadar komşu ülkelerde de insan ticaretinin gerçek durumundan haberdar olan ve insan ticaretine karşı mücadele eden devlet kurum ve kuruluşları;
- İnsan ticareti konusunda bilinçlendirilerek durumun iyileştirilmesi için toplu çabaya katkıda bulunabilecek kamuoyu;
- İnsan ticaretine karşı ortak eylem konusunda bilgilerini ve becerilerini zenginleştirecek olan STK’lar (dolaylı faydalananlar).

Ulusal raporlar, insan ticareti mevzuatında ve uygulamada yapılan değişiklikleri ve bu alanda durumun iyileştirilmesini hedef alan uygulamaları içerecek şekilde yıllık olarak güncellenecektir.

Ortak proje Yunanistan Dışışleri Bakanlığı (Hellenic Aid), Norveç Dışışleri Bakanlığı ve Yunanistan'daki Kanada Büyükelçiliği tarafından desteklenmektedir.

KEPAD, Uluslararası Göç Örgütü (IOM) Yunanistan Ofisi ve Stability Pact for SE Europe- Selanik Ofisi ile işbirliği yapmaktadır.

Human Rights Defence Centre, tüm Ağ ortakları adına, bütün devlet makamlarına, uluslararası örgütlere ve diğer STK'lara bu projenin araştırma ve baştan sona uygulanmasında gösterdikleri değerli katkılarından dolayı takdir ve teşekkürlerini sunar.

Son olarak, ulusal raporlarda belirtilen görüşlerin yazarlarına ve STK'lara ait olduğunu, ve editörlere, Ağı koordine eden örgüte veya bu yayının ortaya çıkmasına destek olanlara ait olmadığını vurgulamayı arzu ederiz.

Maria Vassiliou
Başkan
Human Rights Defence Centre

ARNAVUTLUK

Hazırlayanlar

- ⇒ Albanian Rehabilitation Centre for Trauma ve Torture Victims-ARCT
- ⇒ Useful to Albanian Women Association

ARNAVUTLUK

I. Giriş

Arnavutluk, 3.2 milyonluk nüfusuyla Balkan Yarımadası'nın güneybatısında, Avrupa'nın en az bilinen ülkesiydi. 1944'ten 1991'e kadar ülkeyi dünyanın geri kalanından izole eden totaliter komünist rejimin kontrolü altında kalmıştı. Komünist hükümetin düşmesinden bu yana Arnavutluk sosyal, politik ve ekonomik değişim içindedir. Doğu ülkelerine açılan kapı olarak coğrafik konumu Arnavutluk'u Kürtler, Çinliler, Romanyalılar, Moldovalılar gibi yabancı vatandaşların batıya geçiş ülkesi haline getirmiştir. Bu bağlamda, Arnavutluk yalnız bir kaynak ülkesi değil, ayrıca Moldova, Rusya, Romanya, Bulgaristan vb.den batı ülkelerine ticareti yapılan kadınlar için bir geçiş ülkesidir. İnsan ticareti olgusunun karmaşık tabiatı, faaliyetin gizliliği ve bilgi eksikliği nedeniyle zaman içinde gelişimini izlemek ve fuhuş amacıyla ticareti yapılan kadınların gerçek sayısını doğru olarak tanımlamak zordur. Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı'nın 5 Haziran 2006'da yayınladığı Yıllık İnsan Ticareti Raporu'na göre, 2002'de Grup 3'ten Grup 2'ye çıkan Arnavutluk Grup 2 yerleşimini korumuştur.

İnsan ticaretinin hassas biçimlerinden biri dilencilik ve hırsızlık gibi suç amaçlı çocuk ticaretidir. . Bu raporda Arnavutluk öncelikle cinsel istismar ve zorla çalıştırma amaçlı kadın ve çocuk ticaretinde kaynak ülke olarak tanımlanmıştır. Mağdurlar Yunanistan ve İtalya'ya satılmakta ve çoğu daha sonra İngiltere, Fransa, Belçika, Norveç, Almanya ve Hollanda'ya gönderilmektedir. Arnavutluk içerisinde ticaret ve Arnavut mağdurların diğer ülkelere yeniden ticareti 2005 yılında bir sorun olmayı sürdürmüştür. Roman ve Mısırlı çocukların zorla çalıştırılma veya dilencilik amacıyla ticareti hakkındaki raporlar devam etmektedir.

II- Ulusal Yasal Çerçeve

A. Ulusal Mevzuat

Arnavutluk, insan ticaretiyle mücadele amacıyla insan ticareti karşıtı yasaları kabul etmiştir. 24 Ocak 2001 tarihli 8733 no.lu kanuna göre 'insan ticareti, fuhuş için kadın ticareti, maddi veya bir başka çıkar amacıyla çocukların ticareti **beş yıldan yirmi beş yıla kadar hapis veya ömür boyu hapis** ile cezalandırılır'. Madde 110/a insan ticareti, madde 114/b fuhuş amacıyla kadın ticareti ve madde 128/b çocuk ticaretiyle ilgilidir. Bu kanuna göre, insan ticaretinin **cezası** arttırılmıştır ve Palermo Protokolü'nün tanımına uygun olarak yeni bir ticaret **tanımı** da getirilmiştir.

'İnsan ticareti', tehdit yoluyla veya kuvvet kullanarak ya da bir başka biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, yetkinin veya savunmasızlığın suistimali veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, nakli, devri, barındırılması veya teslim alınması anlamına gelir. İstismar en azından başkalarının fuhuşunu istismar veya diğer cinsel istismar şekillerini, zorla çalıştırmayı ve hizmet ettirmeyi, köleliği veya köleliğe benzer uygulamaları, kulluğu ve organların alınmasını içerir.'

Haziran 2001'den beri Arnavutluk hukukuna göre insan ticaretine konu olmuş tüm erkekler, kadınlar ve çocuklar, insan ticareti mağduru sayılmaktave insan ticaretine konu olmalarıyla bağlantılı olarak suç işlemiş, örneğin fuhuş yapmış, yasadışı bir şekilde sınırdan geçmiş olsalar dahi cezalandırılmamaktadır. Aynı tarihten bu yana, birçok kadın fahişeye ve ticarete maruz kalmış çocuğa kurtulmalarında yardım edilmiş ve hiçbiri hakkında cezai takibat yapılmamıştır.

İnsan ticaretine karşı önlemleri ve mücadeleyi güçlendirmeyi hedefleyen yasal değişiklikler kapsamında, Bakanlar Konseyi insan ticareti ile daha etkin mücadele için **Ceza Kanunu'nun** 298. maddesinde **değişiklik** yapılmasını onaylamıştır. Ayrıca amacı '**Sakin Deniz**' operasyonunu düzenlemek olan '**Deniz Yolları hakkında Moratoryum**'¹ da kabul edilmiştir.

B. İkili / Bölgesel Anlaşmalar

- Arnavutluk aşağıdaki ülkelerle sınırdageri-kabul ve transit geçiş izni anlaşmaları imzalamıştır: **İtalya**, 11.09.1997; **İsviçre**, 02.02.2000; **Macaristan**, 20.03.2001; **Belçika**, 17.04.2002; **Bulgaristan**, 07.06.2002; **Romanya**, 07.06.2002; **Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda**, 15.10.2003; (16.08.2005'te yürürlüğe girmiştir), **Hırvatistan** 28.01.2003; (15.06.2005'te yürürlüğe girmiştir) ve **Avrupa Konseyi**, 14.04.2005.
- 27.02.2006 tarihinde Arnavutluk ile Yunanistan arasında refakatsiz çocuklar ve insan ticareti mağdurlarının ülkelerine geri dönüşleri ve müteakip korunmaları hususunda bir anlaşma imzalanmıştır.
- Avrupa Birliği ve Benelüks devletleri (Belçika, Lüksemburg, Hollanda) arasındaki anlaşmanın Uygulama Protokolü 09.06.2005 tarihinde imzalanmıştır.
- Arnavutluk Bakanlar Konseyi ile İsviçre Federal Konseyi arasında suçla mücadelede polis işbirliği hakkındaki anlaşma 21.09.2005 tarihinde imzalanmıştır.

C. Ulusal Eylem Planı

2001-2004 İnsan Ticaretine Karşı Ulusal Strateji uygulamalarından ve 2003-2004 yıllarını kapsayan **Ulusal Eylem Planı** sonucu elde edilen dersler ve deneyimler ışığında **Stratejik Çerçeve ve İnsan Ticareti ile Mücadele için Ulusal Eylem Planı 2005-2007** hazırlanmıştır. Bu nihai Planın amacı, 2003-2004 yılı Ulusal Eylem Planı gibi, Arnavutluk İnsan Ticareti Karşıtı Ulusal Stratejisi 2000-2001 taslak hazırlığı döneminde yapılan ilerlemeyi pekiştirmek ve aynı zamanda insan ticareti olgusunun değişen karakterine uygun yeni yasal ve kurumsal yöntemler ile sonuçları değerlendirmek için sistemli, titiz ve doğrulanabilir istatistiksel metodlar geliştirmektir.

¹ Deniz yoluyla insan ticaretini engellemeyi amaçlayan üç yıllık bir Seyrüsefer Moratoryumu'dur.

2005-2007 Eylem Planı, aşağıdaki **temel alanlarda** Arnavutluk'un ihtiyaçlarını kapsamaktadır:

- İnsan ticareti suçlarının soruşturulması ve cezai takibatı;
- Mağdurların ve tanıkların desteklenmesi ve korunması;
- İnsan ticaretinin önlenmesi;
- Bir işbirliği çerçevesi oluşturmak.

III. Genel Çerçeve:

A. Kapasite Oluşturma

Polisin kilit rolügöz önüne alınarak Polis Akademisi ders programına insan ticaretiyle ilgili **özel müfredat** dahil edilmiştir. Arnavutluk'ta ve yurt dışında **eğitim kursları** yürütülmekte; ayrıca polisin, savcının ve mahkeme temsilcilerinin katılımıyla insan ticaretiyle mücadele konularını tartışmak üzere **bölgesel toplantılar** düzenlenmektedir.

Ülkedeki tüm polis memurları için çocuklara, tanıklara, mevcut ve potansiyel mağdurlara yasal ve psikolojik yardım sunmayı hedefleyen eğitim kursları düzenlenmektedir. Tüm Savcılık Bürosu ve Mahkeme çalışanları için mağdurların insan hakları konusunda genel eğitim kursları yürütülmektedir. İnsan ticareti konularıyla ilgili özel görevyapan Savcılık Bürosu ve Mahkeme çalışanları ile kadın polisler için özel eğitim kursları vardır.

Yerel düzeyde 19.06.2006 tarihli 139 no.lu Başbakanlık Emri **İnsan Ticaretine Karşı Bölgesel Komitelerin** kurulmasını öngörmektedir. Ayrı Başkanların yönettiği bu komiteler bölge polis teşkilatları, eğitim daireleri , yerel hükümet ve sosyal hizmetler, savcılık büroları, devlet bilgi servisleri temsilcilerinden oluşmaktadır. Yerel düzeyde insan ticareti karşıtı komitelerin çalışmasıyla ilgili olarak eğitim kursları ve çalıştaylar düzenlenmiştir. İnsan ticaretinin önlenmesi ve mücadelede önemli bir rol oynamaktadırlar.

Arnavutluk Dışişleri Bakanlığı, insan ticareti ile mücadeledeki rolünü genişletmek ve hedef ülkelerdeki ilgili yetkililerle işbirliğini geliştirmek amacıyla; Tiran ve yurt dışındaki diğer temsilciliklerindeki **diplomatik çalışanlarının eğitim ve talimi** için tedbirler almaktadır. Eğitimler, insan ticareti mağdurlarına yardım sağlama üzerinde odaklanmıştır. Eğitim modüllerinin düzenlenmesinde Bakanlık, Diploması Akademisi'nden faydalandığı gibi aynı zamanda diğer devlet ve sivil toplum kuruluşlarından da yardım almaktadır.

IOM; yasal göç, insan ticaretiyle mücadele faaliyetleri ve insan ticareti mağdurları dahil geri dönen göçmenlere dönüş ve topluma kazandırma hizmetleri hakkında bilgi vermek için Ulusal İstihdam Büroları tarafından temsil edilen **devlet yapı kapasitelerini** geliştirmeye çalışmaktadır. Arnavutluk'un seçilmiş altı bölgesinde istihdam bürolarının personeli için **eğitim oturumları** da organize etmiştir.

B. Analiz, Araştırma ve İzleme Mekanizmaları

Strateji uygulamasının izlenmesinde politik ve teknik düzeydeki yapılar önemli rol oynarlar. Bu bağlamda **İnsan Ticaretiyle Mücadele Devlet Komitesi** kurulmuştur. Komite, İçişleri Bakanı'nın başkanlığında, kendi alanlarında insan ticaretinin önlenmesi ve mücadeleden sorumlu merkezi kuruluşların üst düzey politik temsilcilerinden oluşmaktadır. Ulusal ve uluslararası seviyede insan ticaretiyle mücadele çabalarının düzgün bir şekilde koordine edilmesi için İnsan Ticaretine Karşı İçişleri Bakanı Yardımcısı, **Ulusal Koordinatör** olarak atanmıştır.

19.12.2005 tarihli, 203 no.lu Başbakanlık emrine dayanarak Ulusal Koordinatör'ün yanı sıra insan ticaretinin önlenmesi ve mücadelesinde mevcut yapıları desteklemek üzere **İnsan Ticaretiyle Mücadele Birimi** oluşturulmuştur. Belli başlı görevleri şunlardır:

- Ulusal Strateji'nin uygulanmasından sorumlu kurumların faaliyetlerini **izlemek**;
- Bu kurumların **görevlerinin koordinasyonunu sağlamak**,
- Konuyla ilgili her vaka hakkında **bilgi ve veri toplamak**.

Hükümet ulusal seviyede mağdur vakaların korunmasını sağlamak amacıyla **Ulusal Yönlendirme Mekanizması (UYM)** olarak Sorumlu Mercii'yi kurmuştur. Bu kurum, Makedonya, Kosova ve Karadağ gibi komşu ülkelerin yanı sıra İtalya, Almanya ve İngiltere gibi hedef ülkelerdeki Sorumlu Mercilerle Ulusal Yönlendirme Mekanizması'na ilişkin anlaşmalar imzalamaktadır.

İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Merkezleri'nin yanı sıra İçişleri, Dışişleri ve Çalışma Bakanlıkları kendi çalışanlarının Arnavutluk'ta sınır dışı edilen, yönlendirilen ve korunan mağdurlarla ilgili vakaları kaydettikleri bir veri tabanı oluşturmuştur.

C. Bölgesel ve Ulusal düzeylerde işbirliği ve ağ oluşturma

Önceleri Linza Merkezi olarak bilinen İnsan Ticareti Mağdurları için Ulusal Kabul Merkezi (NRCVT), **İçişleri Bakanlığı**, **Devlet Polisi** (İnsan Ticaretiyle Mücadele Büroları ve Sınır Polisi) ve **Savcılık Bürosu** arasında vakaların yönlendirilmesi, cezai sürecin başlatılması ve mağdurların korunması konularında sıkı işbirliği oluşturulmuştur. Bu çerçevede, insan ticareti mağdurlarına yardım için özel bir sicil oluşturulmuştur. Çalışma, Sosyal İşler ve Eşit Fırsatlar Bakanlıkları bu sicili tutacak yapı ile işbirliği yapacaklardır.

İnsan ticaretiyle mücadelede Çalışma, Sosyal İşler ve Eşit Fırsatlar Bakanlığı (MoLSAEO) ve sivil toplum arasındaki işbirliği insan ticareti mağdurlarının ve ailelerinin desteklenmesi, korunması ve rehabilitasyonları alanında iyileştirilmiştir. MoLSAEO önleyici, destekleyici, rehabilite edici ve yeniden bütünleştirici hizmetler veren STK'lar ile işbirliği yapmaktadır. İnsan ticaretine karşı mücadele eden yerel ve uluslararası STK'lar ile işbirliği anlaşmaları yakın zamanda hazırlanıp tamamlanacaktır.

Bu anlaşmalar ortaklığın yükümlülük ve sorumluluklarını, özellikle bilginin veya istihbarat sonuçlarının paylaşım şeklini tanımlar nitelikte olacaktır.

D. Kaynakların Mobilizasyonu

İnsan ticaretiyle mücadele faaliyetlerine devlet tarafından fon sağlanmakta ve ayrıca STK'ların kaynak toplama faaliyetleri sayesinde de finansman yaratılmaktadır.

Bölgede aktif olan birincil uluslararası organizasyon OSCE'dir. Özellikle OSCE Demokratik Kuruluşlar ve İnsan Hakları Ofisi (ODIHR) insan ticaretiyle mücadele ve önleme yolunda uluslararası çabaların başını çekmektedir. OSCE'nin bölgesel çalışmaları ev sahibi ülkelerde insan ticareti karşıtı çabaların yürütülmesinde hayati bir rol oynamaktadır.

Avrupa Konseyi ve IOM önleme, yardım ve koruma alanlarında faaldir. Birleşmiş Milletler temsilcilikleri arasında Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu (UNICEF), Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Birleşmiş Milletler Kadınlar için Gelişim Fonu, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Birleşmiş Milletler Bölgelerarası Suç ve Adalet Araştırma Enstitüsü ve Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Bürosu bulunmaktadır. Diğer organizasyonlar Uluslararası Çalışma Örgütü, Uluslararası Göç Politikası Geliştirme Merkezi ve Europol'dür.

USAID programları ile Norveç, Yunanistan, Hollanda, Almanya, İsveç gibi yabancı hükümetler insan ticaretinin etkin bir şekilde önlenmesi, mağdurlara yardım ve koruma çabalarını desteklemektedir.

IV. İnsan Ticareti Karşıtı Yasaların Uygulanması

A. Önleme ve farkındalık

Hükümetin mali desteğiyle önemli **önleyici tedbirler** ve **eğitim programları** uygulanmaktadır. Halkı; özellikle kadınları, çocukları ve diğer savunmasız hedef grupları etkin şekilde eğitip bilgilendirmek üzere kitle iletişim araçları ve diğer bilgilendirme yöntemleri kullanılmaktadır. İyi bir kurumlar arası işbirliği oluşturmak üzere STK'lar, CAAHT, ICPMD, USAID, IOM, dini cemaatler, 'Çocuk Ticaretine Karşı Birlik' Koalisyonu'nun katılımıyla çalışma toplantıları organize edilmektedir. Bu çerçevede, aşağıdaki faaliyetler geliştirilmektedir:

- Ulusal ve yerel TV kanallarında insan ticareti hakkında belgeseller;
- 'Mesuesi' Gazetesi'nde ve günlük basında periyodik yazılar;
- Farklı bölgelerin kırsal alanlarında bilinçlendirme ve önleme kampanyaları.

Linza Merkezi, IOM'in desteğiyle **iki dilde kitapçıklar** (Arnavutlukça ve İngilizce) hazırlayıp dağıtmıştır. Bağışta bulunanların desteğiyle diğer STK'larca da benzer faaliyetler yürütülmüştür. Dışişleri Bakanlığı insan ticareti karşıtı kitapçıkların

hazırlanmasının yanı sıra hedef/transit ülkelere dağıtımına da katkıda bulunmaktadır. Bu kitapçıklar STK'lar tarafından iki dilde basılmaktadır. İnsan ticaretini, özellikle hassas grupların ticaretini, önleme çerçevesinde, Eğitim ve Bilim Bakanlığı 29.03.2006'da **doğum belgesi olmayan Roman öğrencilerin okullara kaydı hakkında 6 no.lu rehberi** çıkarmıştır.

Çocuklarla ilgili çalışmalar yapan tüm devlet kuruluşları ve STK'lar sosyal problemleri olan, eğitim seviyesi düşük ailelere ve Roman toplumuna yönelik seminerler düzenlemekte, bilgilendirici materyal sağlamaktadır.

Bu bağlamda şu ana kadar savunmasız topluluklardan yaklaşık 600 öğrencinin ve 200 kadının insan ticareti ve tehlikeleri hakkında bilgilendirildiği vurgulanmalıdır. İnsan ticaretine karşı faaliyetler **okulların yıllık programlarına** ve her sınıfın eğitim programına dahil edilmiştir. Buna ek olarak, UNICEF ile birlikte, yerleşik ?? öğrencilerle çalışan **öğretmenlerin eğitimi** örgütlenecektir. Bu faaliyetleri desteklemek amacıyla Eğitim ve Bilimler Bakanlıkları'nın bölge memurları arasında ziyaretler ve toplantılar düzenlenmektedir. Kullanılan yöntemlerin etkinliğini ve etkisini ölçmek üzere bir **değerlendirme mekanizması** yaratılmıştır. Bu mekanizma bölge okullarında insan ticaretinin önlenmesinde başarılı modellerinin birleştirilmesine katkıda bulunacaktır.

'İkinci Şans' projesinin uygulanması amacıyla 08.12.2004 tarihli, 34 no.lu yasa ile okulu terk etmiş öğrencilerin eğitimi teşvik edilmektedir. Aynı şekilde, Çalışma, Sosyal İşler ve Eşit Fırsatlar Bakanlığı tarafından çıkarılan **mesleki eğitim sisteminde ücretler** hakkındaki 394 no.lu, 23.02.2004 tarihli yasayı takiben, insan ticaretine konu olmuş evli ve evli olmayan kadınlara halk mesleki eğitim merkezlerinde ücretsiz kurslar sağlanmaktadır.

Eğitim ve Bilim Bakanlığı temsilcileri ve Arnavutluk, Makedonya ve Kosova'daki IOM misyonları arasında **araştırma seyahatleri** ve **karşılıklı tecrübe alışverişi** düzenlenmektedir.

Ulusal İstihdam Servisi ve Bölgesel İstihdam Büroları kayıtlı işsizlere, iş arayanlara yönelik **iş bilgileri** ve yönlendirme hizmetleri sunmaktadır. STK'lar eğitim kursları düzenlemekte ve toplumsal şirketler bu bürolarla işbirliği yapmaktadır. Üç **İstihdam Teşvik Programı** vardır. Bunların bünyesinde sosyal problemleri olan yaklaşık 500 kadın istihdam edilmiştir. Kadınlar yoksul ailelerden (217), roman kadınlardan (36), bekar annelerden (54), çok çocuklu annelerden (100) oluşmaktadır.

"ILO-Migrant" bölgesel projesinin ikinci aşaması, "**Arnavutluk, Moldova ve Ukrayna'da kadın ticaretinin önlenmesi ve azaltılması için istihdam olasılığı, mesleki eğitim ve göç politikaları tedbirleri**" başlamıştır. Proje diğer amaçlarının yanı sıra insan ticaretine konu olmuş kadınların yeniden topluma kazandırılmaları sürecine yardımcı olmak amacıyla eski insan ticareti mağdurlarının özel girişimlerine mikro krediler tahsis etmeyi ve potansiyel insan ticareti mağduriyetini önlemeyi hedeflemektedir.

İnsan ticareti tehlikesini azaltmak amacıyla hükümet **DÜZENLİ ?? göç şekilleri** hakkında halkı bilinçlendirmeyi hedeflemektedir. Düzensiz göçün riskleri hakkında bilgilendirmeye dair hüküm içeren yeni göç kanunu taslağı insan ticareti ile ilgili özel hükümler içermektedir.

Yorumlar

İnsan ticareti konusunda çalışmalar yapan STK'lar tarafından birçok faaliyet düzenlenmiştir. Bununla birlikte, bu faaliyetlerin daha iyi bir koordinasyonla gerçekleşmesine ihtiyaç vardır.

B. Koruma ve Yardım

Şubat 2002'de Arnavut insan ticareti mağdurlarına geçici koruma, tıbbi ve psikososyal danışmanlık, geri dönüş ve yeniden topluma kazandırma yardımı sunmak amacıyla **Yeniden Bütünleşme Merkezi** açılmıştır. Faaliyetleri başlıca menfaat sahiplerinin yönlendirilmesi ve saklanması,(screening) ailelerin tekrar birleşmesi veya eğitim ve öğretim dahil olmak üzere bağımsız yaşama hazırlık esnasında mağdurlara kısa ve orta süreli konaklama hizmeti sunulması, işe yerleştirme desteği ve bu alanlarda çalışan yerel örgütlerin kapasitelerinin geliştirilmesi üzerinde odaklanmıştır.

Haziran 2003'te hükümet, daha önce Linza Merkezi olarak bilinen, yetişkin ve çocuk mağdurlar için İnsan Ticareti Mağdurları Ulusal Kabul Merkezi'ni (NRCVT) faaliyete geçirmiştir. Ulusal Kabul Merkezi, İnsan ve Çocuk Ticaretine karşı Ulusal Stratejiler çerçevesinde kurulmuş ve İçişleri Bakanlığı ve IOM'le yakın işbirliği içinde Devlet Sosyal Hizmetler'e ve MoLSEEO'na bağlı olarak çalışan bir kuruluştur.

Mağdurların korunması için kapsamlı bir metodun uygulamaya konması da önemli bir öncelik olmuştur. İnsan Ticareti Mağdurları Ulusal Yerleştirme Merkezi (NACVT) rehabilitasyonun kalitesinin iyileştirilmesine özel önem göstermiştir ve üç hedef gruba yönelik iyi hizmetler sunmayı sürdürmektedir:

- İnsan ticareti mağduru veya potansiyel mağdur kadınlar (evli veya bekar);
- Yalnız ve insan ticareti mağduru olma riski altındaki çocuklar;
- Düzensiz göçmenler.

NACVT çalışanları mağdurlara kalacak yer sağlamak için, sınır denetim noktaları ve polis komiserlikleri gibi mağdur yönlendirme mekanizması içinde yer alan farklı yapılarla işbirliği yapmaktadır. Merkez çalışanları tüm vakalarla uluslararası bağışçıların yardımıyla hazırlanan anket formuna göre görüşmeler ve ihtiyaç değerlendirmesi gerçekleştirmektedir.

Merkez, polis ve savcılık çalışanları arasında iyi bir işbirliği kurmuştur. Örneğin, tüm sınır kontrol noktalarında sınır polis memurları potansiyel insan ticareti mağdurlarını teşhis edip korumak amacıyla sınırdışı edilenlerle görüşmeler yapmaktadırlar.

NACVT ayrıca tacirleri ihbar etmelerine yardım etmek için insan ticareti mağdurlarının bilinçlendirilmesi ve hakları konusunda bilgilendirilmeleri konusunda da çalışmaktadır Tanıkların ve Adaletle işbirliği yapanların korunması hakkındaki kanuna göre Merkez, tacirlerini ifşa eden insan ticareti mağdurlarına duruşmanın tamamlanmasından sonra bile yardım etmektedir.

2005 yılında 127 kişi ağırlanmış ve destek sağlanmış (116 yeni ve 11 2004'ten devreden vaka). Bunlardan 15'i tacirlerini ihbar etmiştir. Altı vakada mahkeme mağdurlar lehine karar vermiş olup üç vaka halen beklenmektedir. NRCVT, Devlet Sosyal Hizmetleri ve Çalışma, Sosyal İşler ve Eşit Fırsatlar Bakanlığı'nda sürekli güncellenen bir veri tabanı oluşturulmuştur. Polis Vlora'da bulunan STK sığınma evi Vatra'ya geçici yönlendirmeler yapmıştır. Çoğu vakada polis sığınma evlerine yönlendirmeden önce karakolda mağdurlara tarama yapmıştır.

İlgili makamların himayesinde ve tüm tarafların işbirliği ile ücretsiz ulusal bir **yardım hattı** kurulmuştur. Bu hat, mağdurların insan ticareti vakalarını bildirmelerine yardım etmekte ve yardıma ihtiyacı olan ve insan ticareti hususunda bilgi verecek kişilere destek sağlamaktadır.

Bakanlar Konseyi'nin 12.08.2005 tarihli 564 no.lu *sosyal hizmet sağlayıcılara ruhsat verme* hakkındaki kararı STK'lara ihtiyaç halindeki hedef gruplara hizmet sunmaları konusunda yetki vermektedir. Şimdiye kadar önleyici ve destekleyici rehabilitasyon ve yeniden bütünleşme hizmetleri sunan yaklaşık 30 STK'ya ruhsat verilmiştir. Önleme, destekleme, rehabilite etme ve yeniden bütünleştirme alanında en önemli etkiye sahip **STK'lar** şunlardır: *Vatra Merkezi, Another Vision, Different and Equal, International Social Service, Terre des Hommes, Help for Children, Ballsh Communitare Centre, International Catholic Commission for Emigration, Save the Children, Legal Clinic for Infants, Useful to Albanian Women, Streheza International Organization for Migration, Consultation line for women, Albanian Centre for the Protection of Children Rights, 'Together Against Children Trafficking' adlı STK koalisyonu.*

C. Kovuşturma

İnsan ticaretiyle mücadelenin en önemli hedeflerinden biri insan ticareti vakalarının **cezai soruşturulmasını** ve tacirlerin **mahkumiyetlerini** arttırmaktır. Polis yetkilileri ve savcılık bürosu arasındaki işbirliği geliştirilerek bu hedefe ulaşılmıştır. İnsan tacirlerine karşı tanıklık yapan mağdurların korunması için kapsamlı bir metodun uygulanması da bir öncelik olmuştur.

Tanıkların Korunması hakkındaki yeni kanun, Tanıkların Korunması Programına katılımlarına bakılmaksızın tüm cezai muamelelerde mağdurlar/tanıklar için yasal, fiziksel ve kişisel kimlik korunmasını temin etmeyi hedefler. Adalet Bakanlığı, Genel Savcılık Bürosu, İçişleri Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı ile işbirliği içinde, tanıkların korunması hakkındaki kanunun yönetmeliklerini hazırlamıştır. Bu çerçevede İçişleri

Bakanlığındaki Organize Suçlar Müdürlüğü bünyesinde bir tanık koruma bölümü oluşturulmuştur.

Adli uygulamalar çerçevesinde önemli bir adım, Ağır Suçlar Mahkemesine, insan ticareti mağdurlarının korunması ve güvenliği açısından gerekli teknik bilgi sağlamayı amaçlayan sürecin başlatılmasıdır. Bu kapsamda mağdurlar ‘video konferans’ yoluyla tanık olarak ifade verebilmektedirler. Bu süreci takiben, yargılama sırasında tüm mağdurların/tanıkların kimliklerinin korunması ve el konulan mallardan mağdurlara tazminat verilmesi sisteminin revize edilmesi gibi önemli adımlar atılmıştır.

Tanıkların korunması programıyla ilgili istatistiklere dayanarak şunlar söylenebilir:

- 2005 yılında on bir tanığa başka yere yerleştirme/yeniden yerleştirme dahil özel koruma tedbirleri sağlanmıştır. Ek olarak, on beş tanığa bir ay süreyle geçici koruma tedbiri uygulanmıştır. Özellikle insan ticareti konusunda bir tanık başka yere yerleştirilerek/yeniden yerleştirilerek me koruması gerçekleştirilmiştir.
- 2005 yılında dokuz insan ticareti mağduru tanık olarak polis ile işbirliği yapmış ve kendilerini insan ticaretine konu edenleri cezai takibat için ihbar etmişlerdir.

Yabancılar hakkındaki kanunun kabul süreci devam etmektedir. Bu kanun uluslararası standartlara uygun olarak insan ticareti mağdurlarının **geçici oturma izinleriyle** ilgili hükümler içerecektir. Göç Bölümü, sınır polisi ile işbirliği içinde bu izinlerin dağıtılmasını sağlamaktadır.

V. İyi Uygulamalar

Çocuk ticareti konusunda çalışan tüm kuruluşlar, hükümet ve uluslararası örgütlerin temsilcileriyle birlikte, insan ticaretine karşı “*All Together against Child Trafficking*” (Çocuk Ticaretine Karşı Hep Birlikte) isimli Arnavut STK’lar arası koalisyonu kurmuşlardır. BKTF-Arnavutluk (Çocuk Ticaretine Karşı Arnavutluk Koalisyonu), Arnavutluk’ta çocukların insan ticaretine karşı savunmasızlığını azaltmak için etkin hizmetleri, ağları ve araştırmayı destekleyen ONACT’ı (*Çocuk Ticaretine karşı Eylemsel Ağ ve Savunma*) işletmektedir.

VI. Eksiklikler

- Tanık koruma yasası tam olarak uygulanmamaktadır.
- İnsan ticaretine konu olmuş kişilerin teşhisi sürecinde birçok zorluk yaşanmaktadır.

VII. İhtiyaçların Değerlendirilmesi

Bu raporda bahsedilen eksiklikler ve yorumlar ile durumun iyileştirilmesi ihtiyacı dikkate alınarak aşağıdaki tavsiye listesi sunulmuştur.

Tavsiyeler

1. İnsan ticaretiyle mücadele alanında kurumsal, yapısal ve örgütsel değişiklikler yapılması gerekmektedir.
2. Savunmasız sosyal grupların insan ticaretine maruz kalmasını engellemek amacıyla, özellikle yoksulluk oranlarını düşürmek üzere, sosyal koşullar iyileştirilmelidir.
3. Bütünleşme programları geliştirilerek insan ticareti mağdurlarına destek arttırılmalıdır.
4. Halkı bilinçlendirme çabaları örgütlenmeli ve yoğunlaştırılmalıdır.
5. İnsan ticareti ile mücadele kapasiteleri geliştirilmeli ve arttırılmalıdır.
6. Hem yurt içinde hem yurt dışında, alanda faal tüm kişi ve kuruluşlar arasındaki işbirliği güçlendirilmelidir. STK'lar ve uluslararası kuruluşlar arasındaki koordinasyon da geliştirilmelidir.

KISALTMALAR

BKTF	Çocuk Ticaretine Karşı Arnavutluk Koalisyonu
CAAHT	İnsan Ticaretine Karşı Koordine Eylem
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
ICPMD	Uluslararası Göç Politikası Geliştirme Merkezi
MFA	Dışişleri Bakanlığı
MoLSAEO	Çalışma, Sosyal İşler ve Eşit Fırsatlar Bakanlığı
NACVT	İnsan Ticareti Mağdurları Ulusal Yerleştirme Merkezi
NRCVT	İnsan Ticareti Mağdurları Ulusal Kabul Merkezi
RNM	Ulusal Yönlendirme Mekanizması
USAID	Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası Kalkınma Teşkilatı
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu

BOSNA HERSEK

Hazırlayan

⇒ Association 'Zena B&H' Mostar

BOSNA HERSEK

I. Giriş

Bosna Hersek (BH) Güneydoğu Avrupa'da, özellikle batı Balkanlar'da yer almaktadır. Komşuları kuzey, kuzeybatı ve güneyde Hırvatistan ile doğuda Sırbistan ve Karadağ'dır. Güneyde Adriyatik denizine 32 km. uzunluğunda bir kıyısı vardır. BH'in sınırları çoğunlukla nehirler ve dağlardır.

BH 1992'de bağımsız bir devlet olmuştur. Ülke, yakın zamanda kazandığı bağımsızlığın getirdiği zorluklarla yüzleşmenin yanı sıra, yaklaşık dört yıl süren savaşın uzun vadeli sonuçlarını iyileştirme ihtiyacı kadar, sosyalizmden ve sosyalist bir ekonomiden demokrasi ve pazar ekonomisine politik geçişin yükü altındadır. BH'in tarihi geçmişi ve coğrafik konumu göz önüne alınırsa insan ticareti fenomeni kendisine gelişecek uygun şartları bulmuştur.

BH geçiş halinde, yoksul bir ülkedir. Kadınlar, çocuklar ve erkekler örgütlü suç şebekelerinin yürüttüğü insan ticaretinin kolay hedefleridir. BH'te ilk insan ticareti vakalarına ne zaman tesbit edildiğini belirlemek tam olarak mümkün değildir çünkü yasa uygulayıcı makamlar insan ticaretini fuhuş kategorisinde sınıflandırmışlardır. Bunu hesaba katınca BH'de insan ticareti ilk ortaya çıktığında bu suç tipi ve mağdurlarıyla ilgili farkındalığın gelişmemiş olduğu sonucuna kolayca varabiliriz. Vaka sayısındaki artış insan ticareti olgusunun karmaşıklığının yanı sıra önlenmesi ve bastırılması yolunda gerekli adımların atılması ihtiyacının da anlaşılmasına yol açmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, insanların kendilerini insan ticareti zinciri içinde bulmalarının sebepleri genel yoksulluk, düşük sosyo ekonomik statü, aile içi şiddet, akran grupların etkisi ve bilgisizliktir². Bu koşullardan doğrudan etkilenen insanlar, daha iyi yaşam koşulları bulmak üzere zengin ülkelere göç etmek isteyenlerdir. Bu bağlamda, insan tacirleri için kolay hedef haline gelirler. Bosna Hersek'te insan ticareti problemini ilk ortaya çıkaran ve mağdurlara yardım ve destek sunan kurumlar STK'lar olmuştur. 1999 yılında *ZENA B&H*, Bijeljina'dan *LARA* isimli STK ile birlikte Birleşmiş Milletler Çağdaş Kölelik Formları için Gönüllü Vakıf Fonu adına bir araştırma gerçekleştirdi. Bulgular kadınlarda insan ticareti probleminin daha yaygın olduğunu gösterdi³. O dönemde insan ticareti karşıtı faaliyetler belli riskler taşımasına rağmen katkıda bulunabilecek olanlar çabalarını birleştirdiler. Devlet kuruluşları da STK'ların çabalarına katıldı. 2003 başında Devlet, STK araştırma sonuçlarını ve deneyimini kullanarak bu problemle uğraşmaya başladı.

---

² UNICEF ve Save the Children –Norveç 'in 2003'de yaptığı araştırmaya bakınız. Ayrıca Barbara Limanowska tarafından yapılan 'Trafficking in human beings in Southeast Europe', UNICEF/UNOHCHR/OSCE-ODIHR adlı araştırmaya bakınız.

³ ZENA B&H Mostar ve Lara Bjeljina tarafından 1999 yılında yürütülen Birleşmiş Milletler Çağdaş Kölelik Formları Vakıf Fonu'nun desteklediği araştırmalar.

BH’te insan ticaretiyle mücadelenin şu anki durumu tatmin edicidir ve Devlet ile yerel, uluslararası ve sivil toplum kuruluşları arasında iyi bir işbirliği vardır. İnsan ticareti karşısı çeşitli araçlar ve kurumlar geliştirilmektedir. Mağdurlar için sığınma evleri işleten STK’lar 2005 yılında 66 potansiyel insan ticareti mağduruna geçici barınak, yardım ve koruma sağlamıştır (44 yabancı ve 22 BH vatandaşı). Yabancılar Sırbistan, Karadağ, Moldova, Romanya, Ukrayna, Rus Federasyonu, Makedonya, Çin, Belarus ve Hırvatistan’dandır. 13 mağdur 18 yaşın altındadır (mağdurların %30’u)⁴. Geçmiş yıllarla, özellikle 225 mağdurun sığınma evlerinde barındırıldığı 2002 ile kıyaslandığında, yabancı mağdurların sayısında düşme eğilimi gözlemlenirken insan ticaretine uğramış yerli mağdurların sayısı artmıştır.

II. Ulusal Yasal Çerçeve

A. Ulusal Mevzuat

Ek 1’de gösterilen uluslararası anlaşmalara uygun olarak Bosna Hersek, ilgili yasalarında reformlar yapmıştır:

- BH Ceza Kanunu
- BH Ceza Usul Kanunu
- BH Mahkeme Kanunu
- BH Savcılık Bürosu Kanunu
- Tehdit altındaki ve savunmasız tanıkların korunması hakkında kanun
- Tanık koruma programı hakkında kanun
- Devlet araştırma ve koruma kurumu hakkında kanun
- Devlet sınır hizmeti hakkında kanun
- Devlet sınır kontrol ve gözetimi hakkında kanun
- Yabancıların dolaşımı ve kalışı ile sığınma kanunu
- Cinsiyet eşitliği hakkında kanun ve
- Aile içi şiddetin önlenmesi hakkında kanun

Ayrıca, yukarıda bahsedilen kanunların BH’de uygulamaya konmaları için kurumsal mekanizmalar da geliştirilmiştir.

İnsan ticareti yalnız BH Ceza Kanununa göre suçtur. Federal Ceza Kanunu, Srpska Cumhuriyeti ve Brcko Bölgesi Ceza Kanunu yalnızca fuhuşla ilgili davalara bakmaktadır. Sadece BH mahkemelerinin insan ticaretiyle ilgili davaları görme ve karar verme yetkisi vardır.

B. İkili Anlaşmalar

BH, İsveç, Norveç, Danimarka ve Romanya ile **Geri-Kabul Anlaşmaları** imzalamış ve bölgedeki başka ülkelerle, özellikle Moldova, Makedonya, Arnavutluk, Bulgaristan ve Türkiye ile benzer anlaşmalar yapmak üzere müzakerelere başlamıştır.

---

⁴ BH’de 2005 yılında insan ticareti ve yasadışı göçle ilgili rapor

C. Devlet Eylem Planı

Kasım 2001’de Ulusal Eylem Planını (UEP) hazırlamak üzere “İnsan Ticaretiyle Mücadele için Devlet Grubu” adında bir grup kurulmuştur. Grup BH İnsan Hakları Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Güvenlik Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Devlet Savcılık Bürosu ve Devlet Sınır Hizmetleri’nin temsilcilerden oluşmaktadır. İnsan ticaretiyle mücadele için Ulusal Eylem Planı 6 Aralık 2001 tarihinde BH Bakanlar Konseyi tarafından kanunlaştırılmıştır.

2005 yılında 2005-2007 için insan ticaretiyle mücadelede yeni bir Ulusal Eylem Planı kabul edilmiştir. UEP aşağıdaki bölümlerden oluşur:

- Destek çerçevesi;
- Önleme;
- Mağdurların ve tanıkların korunması;
- Cezai takibat ve uluslararası işbirliği.

Güvenlik Bakanlığı insan ticaretiyle mücadele için bir kişiyi **Devlet Koordinatörü** konumuna aday gösterir, daha sonra Bakanlar Konseyi bu kişiyi atar. Devlet Koordinatörü ‘Devlet Grubu’ ile birlikte Eylem Planında öngörülen tedbirleri ve faaliyetlerin uygulanmasını takip ve koordine eder. Çocuk ticaretinin önlenmesi üzerinde odaklanma ihtiyacı gözönünde bulundurularak Mart 2004’te **Çocuklar için bir altgrup** oluşturulmuştur.

Her ne kadar Devlet Koordinatörü’nün sorumlulukları henüz resmileştirilmemişse de, İrtibat Memurları ve Şiddetle Mücadele Kuvvetleri ile yakın işbirliği içindedir. İrtibat Memurları ve Şiddetle Mücadele Kuvvetleri’nin amacı insan ticareti karşıtı faaliyetleri en yüksek seviyeye çıkarmaktır ve BH Savcılık Bürosu temsilcileri, Devlet Sınır Hizmetleri, Devlet Araştırma ve Koruma Teşkilatı (SIPA) ve mali suç polisi temsilcilerden oluşur.

Yorumlar

- Gözden geçirilmiş 2005-2007 insan ticaretiyle mücadele Devlet Eylem Planı’nda mağdurların kendi ülkelerine geri gönderilmeleriyle ilgili herhangi bir bölüm yoktur. Fakat Güvenli Evlerde kalışları sırasında barınak ve yardım sağlanması dışında BH’li mağdurların özgüven kazanması ve toplumun faal bir üyesi olabilmesi için ülkesine geri gönderilme-sosyalleşme-yeniden bütünleşmede de desteğe ihtiyacı vardır. Mağdurlara yetersiz ve dar kapsamlı destek, tekrar insan ticareti zincirine yakalanmaları ve özgüvenlerini tamamen kaybetmeleri olasılığını güçlendirir.
- BH vatandaşı olup geri gönderilen birkaç mağdur olmasına rağmen Devlet Eylem Planı’na geri gönderme/yeniden bütünleştirme tedbirleri ve faaliyetleri ile birlikte bunların uygulanmasından sorumlu kişilerin atanması ile ilgili bir bölüm eklenmelidir.

III. Genel Çerçeve

A. Kapasite Ouşturma

Ulusal Eylem Planı'na göre devlet kurumları ve STK'lar devlet memurlarının kapasitelerinin geliştirilmesi ve eğitimleri için düzenli olarak eğitim kursları düzenler. Hakimler ve Savcılar Eğitim Merkezi ile Brcko Bölgesi Mahkeme Komisyonunun işbirliği ile **polis memurları**, Srpska Cumhuriyetinden kamu güvenliği Merkezlerinin üyeleri, kantonların İçişleri Bakanlıkları üyeleri, tüm ülkeden **hakimler ve savcılar** insan ticaretiyle mücadele seminerlerine katılmışlardır. Seminerlerde ilgili uluslararası ve ulusal yasal çerçeveler ile polis, Savcılık Bürosu ve devlet sınır hizmetleri tarafından bu alanda gösterilen faaliyetler sunulmuştur.

Potansiyel insan ticareti mağdurlarına yaklaşım usulü ve yabancı insan ticareti mağdurlarının korunması, veri yönetimi, izleme, değerlendirme ve revizyon hakkında kanunnameyi (AB fonlu bölgesel CARDS programı himayesi altında) tanıtmak üzere de seminerler yapılmıştır. Ayrıca Hakimler ve Savcılar Eğitim Merkezi diğer halkı bilgilendirme seminerlerinin yanı sıra SIPA ve polis memurları, hakimler ve savcılar için seminerler düzenlemiştir. Devlet grubu üyeleri için çeşitli **araştırma seyahatleri** yapılmıştır. Zaman zaman STK temsilcileri de bu araştırma gezilerine iştirak etmişlerdir.

B. Analiz, Araştırma ve İzleme Mekanizmaları

Devlet Koordinatörlük Bürosu, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası örgütler arasında koordinasyonu ilerletmek amacıyla her üç ayda bir **düzenli yönlendirme toplantıları** yapılmaktadır. Yönlendirme toplantıları, uygulanan ve planlanan faaliyetler hakkında bilgi alış verişinin yanı sıra eylemlerin tekrarını engellemeyi ve fonların koştur bir şekilde harcanmasını düzenlemeyi hedefleyerek söz konusu faaliyetlerin koordinasyonu ve uyumlulaştırılması için bir platform olmaktadır.

İnsan ticaretiyle etkili bir şekilde mücadele etmek için bu probleme yol açan eğilimleri düzenli olarak analiz etmek şarttır. Bu nedenle, Ulusal Koordinatör, UNICEF ile işbirliği içinde, ülke içi insan ticareti mağdurlarında artışın göstergeleri üzerinde odaklanarak ve bu alanda araştırma ve durum analizi yaparak, bir rapor hazırlamak üzere bölgesel bir uzman atamıştır. Rapor, bu yeni eğilimle ilgili ilk analitik inceleme olması ve ülke içi insan ticareti mağdurlarına yardım için mevcut olan yapıları ortaya koyması açısından çok önemlidir. Ayrıca Çocuk Konseyi tarafından hazırlanan **Çocuklara Karşı Şiddet Başlangıç Raporu'nun**, özellikle çocukların ticareti sorunu ile ilgili sonuçlarının önemine dikkat çekmek gereklidir.

C. Bölgesel ve Ulusal Düzeyde İşbirliği ve Ağ oluşturma

STK'lar ve devlet kurumları, insan ticaretiyle mücadele alanında tek tek veya birlikte sayısız bölgesel ağı üyedirler (INTERPOL, EUROPOL, SECI, RING vs.). Farklı alanlarda bölgesel işbirliğini ilerletmişlerdir. Güvenlik Bakanlığı ile INTERPOL, EUROPOL ve Güneydoğu Avrupa İşbirliği İnisiyatif Merkezi (SECI Merkezi) arasında geliştirilen yakın işbirliğinin yanı sıra aynı Bakanlığın Güneydoğu Avrupa Polis İşbirliği Konvansiyonu'nun hazırlanmasına katkısı üzerinde durmaya değerdir.

ZENA B&H Derneği, Hırvatistan insan ticareti karşıtı ağı *PETRA*'nın STK üyeleri ile iyi bir işbirliği oluşturmuştur. Ayrıca Güneydoğu ve Doğu Avrupa'da insan ticaretine karşı *ARIADNE* ağının da üyesidir.

D. Kaynakların Mobilizasyonu

Bakanlar Konseyi, UNICEF ve İzlanda'nın OSCE Kalıcı Delegasyonu'nun fonları faaliyetlerin uygulanmasını temin eder. Buna ek olarak, USAID, IOM, *Star Network of World Learning* ve *Catholic Relief Services* (CRS) de insan ticareti karşıtı faaliyetleri ek finansman sağlayarak katkıda bulunmuşlardır.

IV. İnsan Ticareti Karşıtı Yasaların Uygulanması

A. Önleme ve Farkındalık

Devlet otoritelerinin yanı sıra yerel ve uluslararası STK'lar son bir kaç yılda birçok **bilinçlendirme kampanyası** düzenlemişlerdir. Hedef gruplar şunlardır:

- BH'de yasaların uygulanmasından sorumlu kurumlar (polis memurları, göçmenlik büroları, Devlet Sınır Hizmetleri);
- İlk ve ortaokul öğrencileri;
- Dolaylı olarak tüm BH halkı.

Bu kurumsal paydaşlar 2005 yılında birçok kampanya düzenlemiştir. Kampanyaların hedef grupları: ebeveynler ve öğretmenler, potansiyel müşteriler olarak erkeklerdir (bu hedef gruba yönelik ülkedeki ilk önleme kampanyası ve erkeklerle benzer çalışma gibi *ZENA B&H -Mostar Derneği*'nin bir pilot projesidir).

Önleme ve Ekonomik olarak Güçlendirme Grubu, insan ticareti ve yasadışı göçle mücadele için Devlet Grubu'nun bünyesinde çalışmaktadır. Bu grup diğer gruplar, yetkililer, yerel ve uluslararası organizasyonlar ile işbirliği içinde yürütülecek faaliyetler planlamıştır. Ayrıca, insan ticareti tehlikesinin tanınması, cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi, cinsiyete dayalı şiddetle mücadele, HIV/AIDS tehlikesi ve uyuşturucu bağımlılığı ile suç ağları tarafından zorla fuhuş yaptırma arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarma konularını içeren bir **okul müfredatı** geliştirilmesi çalışmaları da yürütülmektedir.

Önleyici kampanyanın ilginç bir örneği, *ZENA B&H -Mostar Derneği* tarafından 20.000 adet bastırılan, insan ticareti mağdurları tarafından yazılmış **gerçek hikayeler kitabının**

yayınlanmasıdır. Kitap 2 KM (1 Euro) gibi sembolik bir fiyatla satılmıştır. Elde edilen gelir insan ticareti mağdurları için sığınmaevine bağışlanmıştır.

BH'in uzun bir süre için insan ticareti mağdurları açısından transit ve hedef ülke konumunda olduğu dikkate alınmalıdır Her ne kadar STK ülkenin kaynak ülke haline gelme olasılığı hakkında ikazlarda bulunmuş olsalar da devlet kurumları bu problemle uğraşmaya niyetli olmamışlardır.

BH'te çeşitli yerel ve uluslararası kuruluşlar tarafından yürütülen araştırmalar insanların neden insan ticareti zincirine yakalandığını göstermiştir.⁵

- Genel yoksulluk;
- Düşük sosyo-ekonomik statü;
- Aile içi şiddet;
- Bilgisizlik;
- Akran grupların etkisi.

Buna ek olarak, insan ticareti hakkında vatandaşların bilgi seviyesi üzerine araştırmalar şehir merkezlerinde farkındalığın kırsal alandakilere kıyasla arttığını göstermiştir.⁶ Vakaların çoğunda mağdurlar kırsal kesimlerden gelmektedir.

Şimdilik BH'in ekonomik açıdan gelişmesine yönelik proje ve faaliyetler genel yoksulluk ve düşük sosyo ekonomik statünün iyileştirilmesine yönelik değildir. İstihdam bürolarına kayıtlı insan sayısı ve düşük alım gücü bu görüşü desteklemektedir.

Bununla birlikte 2005-2007 Ulusal Eylem Planı'nın önleme ile ilgili bölümü **savunmasız sosyal grupların sosyal ve ekonomik koşullarının iyileştirilmesini** bir program hedefi olarak düzenlemektedir. Bu amaçla, kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesine yönelik ulusal programların uygulanmasına destek vermektedir Bu hedefe ne dereceye kadar varılacağını zaman gösterecektir.

B. Koruma ve Yardım

1999 yılından itibaren **Uluslararası Göç Örgütü (IOM)** insan ticareti mağdurlarına barınak sağlamada önemli bir rol oynamıştır. Bu, IOM'in mağdurları ülkelerine geri gönderme faaliyetlerini yürüten tek kuruluş olması ile bağlantılıdır.

Mağdurların çeşitli Kabul Merkezlerinde ağırlanması, insan ticareti mağduru statüsünü almalarına ve kaynak ülkeye geri gönderilmelerine bağlıdır. Uluslararası örgütler tarafından sürdürülen geri gönderme sürecinin kendi kendine devam edebilir olmadığını göz önüne alan İnsan Hakları ve Mülteciler Bakanlığı (MHRR) Devlet Eylem Planı'nın 3. maddesine göre **Kabul Merkezleri kurulması** projesini geliştirmiştir. Hedef daha iyi,

⁵ UNICEF ve Save the Children Norveç tarafından 2002 ve 2003'te yürütülen araştırmalar

⁶ BHRN desteğiyle ZENA B&H tarafından 2006'da yürütülen araştırma

'mağdurların haklarına yönelik bir yaklaşım', daha uzun bir iyileştirme süresi sağlamak ve bilginin yayılmasını kolaylaştırmaktır. Devlet tarafından işletilen bir **acil yardım telefon hattı** yoktur. Sadece STK'lar bu tarz bir hizmet sunmaktadır.

Bu süreçte bazı STK'lar insan ticareti mağdurlarına doğrudan yardım için yapılar oluşturmuşlardır. STK'ların Kabul Merkezlerinin kurulmasına katımları finansman yokluğu nedeniyle sınırlı olmuş, yine de *RING* koalisyonunun üç üyesi 1999-2002 döneminde 100 kadına doğrudan yardım sunmayı başarmıştır. Bu STK'lar sağlık hizmeti, danışmanlık, yasal yardım ve diğer biçimlerde destek sunmaktadırlar. İnsan ticareti mağdurlarıyla çalışma hakkında **geçici talimatlar** da çıkarılmıştır. Bu talimatlar insan ticaretinin önlenmesi ile uğraşan tüm devlet makamları ve diğer kuruluşlar için davranış kuralları ve kanunlarını belirlemiştir.

MHRR, *RING* Ağının üyesi bir dizi STK ile bir **İşbirliği Protokolü** imzalamıştır. Bu Protokol insan ticareti mağdurlarına muamele ilgili geçici talimatlara bir takım ek hükümler getirmektedir. Şimdi daha ayrıntılı bir tasarı versiyonu olmasına rağmen bu geçici talimatlar hala yürürlüktedir.

İnsan ticareti mağdurlarının barındırılması için Devlet yapılarının eksikliği nedeniyle Güvenlik Bakanlığı Mart 2005'te şu STK'larla **İşbirliği Anlaşmaları** imzalamıştır: *Lara Bijeljina, Medica Zenica, Medjenarodni, Forum Sildamosti* (Uluslararası Dayanışma Forumu), *Group EMMAUS International Tuzla, La Strada Mostar* ve *ZENA B&H Mostar*. Bu anlaşmalar imzacı tarafların yabancı insan ticareti mağdurlarına yönelik kapalı tip sığınmaevlerinde hizmet sunumu ile ilgili haklarını ve yükümlülüklerini belirlemektedir. Buna göre, STK'lar mağdurları sığınmaevlerine nakletmek ve onlara barınak, yiyecek ve tıbbi bakım sağlamak yükümlülüğündedir. Gerekli fonlar bağışta bulunanlar donör ve diğer kaynaklardan sağlanır. Güvenlik Bakanlığı STK'ların bu alandaki çalışmalarını denetler.

Haziran 2005'de Vlasic'te aşağıdaki Devlet kurumları ve bağımsız kuruluşlar arasında **BH'te insan ticareti mağdurlarına muamele hakkında Usul** imzalanmıştır: insan ticareti ve yasadışı göçle mücadele Devlet Koordinatörü, BH Federasyonu Savcılık Bürosu, Brcko Bölgesi Savcılık Bürosu, Devlet Sınır Hizmetleri, Güvenlik Bakanlığı-Sığınma ve Göç Bölümü, Srpska Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı, BH Savcılık Bürosu, Devlet Araştırma ve Koruma Kurumu, BH Federasyonu Güvenlik Bakanlığı ve Brcko Bölgesi Polis teşkilatı.

Temmuz 2004'te Güvenlik Bakanlığı'nın yetkisi altında kabul edilen *Yabancıların ve sığınmacıların dolaşımı hakkındaki kanuna* uygun olarak Güvenlik Bakanlığı ve *Vasa Prava* ('Haklarınız') isimli STK arasında potansiyel insan ticareti mağdurlarına **ücretsiz yasal yardım** ile ilgili bir anlaşma imzalanmıştır. Ücretsiz yasal yardım, diğerlerinin yanı sıra yasal danışmanlık, çeşitli yasal belgelerin hazırlanması, mahkeme ve devlet kurumları önünde görülen idari davalarda temsili içermektedir.

Ulusal Eylem Planı, ülke içi insan ticareti mağdurlarının varlığını inkar etmesi nedeniyle mağdurların **ülkeye geri dönüşleriyle** ilgili bir hüküm içermez ve bu faaliyetler STK'lar

tarafından yürütülür. BH'deki ilk ülkeye geri dönüş vakası iyi bir örnektir. Bu örnekte, genç kadın İtalya'dan gönderilmiştir. İtalya IOM, kadını kabul eden *ZENA B&H-Mostar*'a mağdurun geri dönüşü ve yeniden bütünleştirme için küçük ama önemli mali yardımda bulunmuştur.

Ayrıca **mağdurların ve tanıkların şiddetten korunması** için bir **Tema Grubu** oluşturulmuştur. Tema Grubu, mevcut yasal çerçeveyi tanımlamak, ilgili analizleri yapmak, uluslararası standartlarla kıyaslamak ve sorunun uygulamadaki yönlerini belirlemek üzerinde odaklanmaktadır. Bu bağlamda, özellikle tanık olmayı kabul eden, ki BH'teki genel durum gözönüne alındığında bu oldukça önemlidir, insan ticareti mağdurlarının korunmasını vurgulayan **Ülke içi İnsan Ticareti Mağdurlarının Korunması için Talimat Kitapçığı** hazırlanmaktadır. Bu çok karmaşık ve zorlu bir iştir. Ayrıca yabancı insan ticareti mağdurlarının ve tanıklarının da barınma, hukuki yardım, sağlık, insani kalış ve ülkelerine geri dönüş haklarına sahip olduklarını belirtmekte yarar vardır.

C. Kovuşturma

Yasal çerçeve insan ticareti yapanların etkin bir şekilde cezai takibatını sağlamak üzere geliştirilmiştir. Bununla birlikte yasaların daha etkili bir şekilde uygulanması için teknik ve mesleki kaynakları geliştirmek ve çeşitli kurumlar ile Savcılık Bürosu arasındaki işbirliğini ilerletilmek gerekmektedir.

BH Savcılık Bürosu, insan ticareti yapanların kovuşturulmasında yetkili mercidir. **BH Mahkemesi** insan ticaretiyle ilgili çeşitli davaları başarılı bir şekilde sonuçlandırmıştır.

Devlet Araştırma ve Koruma Teşkilatı (SIPA) hakkındaki kanuna göre bu kuruluş BH Mahkemesinin yetkisi altında insan ticareti ile ilgili suçlar da dahil suçların önlenmesi ve araştırılmasından sorumludur. **İnsan Ticareti ve Cinsel Suçların Önlenmesi/Durdurulması Ekibi** SIPA'nın Cezai ve Araştırma Departmanının bir parçasıdır ve başlıca görevi BH Mahkemesinin yetkisi dahilindeki suçları önlemek, araştırmak ve bastırmaktır (BH Ceza Kanunu Madde 185 - Köleliğin ve Köle Naklinin Kaldırılması, Madde 186 - İnsan Ticareti, Madde 187 - Fuhuş Amacıyla Uluslararası istihdam, Madde 188 - Kimlik Belgelerinin Yasalara aykırı Tutulması, Madde 189 - İnsan Kaçakçılığı). Ayrıca, SIPA merkezinde, Saraybosna'daki, Banja'daki, Luka'daki ve Mostar'daki bölge bürolarında ekipler oluşturulmuştur. Brcko Bölgesinde ve Tuzla'da bölge büroları kurulması planları vardır.

Devlet Parlamentosu 2004'te *Devlet Sınır Teşkilatı hakkında kanun* ve *Devlet sınırının kontrol ve gözetimi hakkında kanun* olmak üzere Devlet Sınır Hizmetlerinin yetkilerini ve devlet sınırının kontrol ve gözetimini belirleyen iki kanun kabul etmiştir. Bu kanunlar yasadışı göç ve insan ticaretinin ortadan kaldırılması için etkili bir yasal çerçeve teşkil etmektedir.

Parlamento, insan ticareti davalarını da kapsayan daha etkili bir tanık koruma programına yasal çerçeve sağlayan **tanık koruma** programı hakkında kanunu kabul etmiştir. Kanun

ayrıca tanıkların kimlikleri ve ifadelerinin gizliliğinin korunmasını sağlamaktadır. 2004 yılı sonunda SIPA içinde tanıkkoruma bölümü kurulmuştur. BH mahkemeleri önünde tanıklık yapmış mağdurlara koruma altındaki tanık statülerine uygun olarak güvenli sığınak sağlanmıştır. Daha etkili bir uygulama için SIPA yapılarının, özellikle bu bölümün kapasitesinin geliştirilmesi ve tanık koruma alanında uluslararası işbirliğinin ilerletilmesi gerekmektedir.

2005 yılında BH’de yasaların uygulanmasından sorumlu yetkili bölümler Savcılık Bürosuna insan ticaretiyle ilgili suçlarla bağlantılı 59 kişi aleyhinde 36 rapor ibraz etmişlerdir. Savcılık Bürosu insan ticareti ve diğer alakalı suçlarla ilgili toplam 68 vakayı soruşturmuştur. 37 soruşturma 2005 yılında başlarken 312 soruşturma 2004’te başlamış ve 2005’te devam etmiştir. Çeşitli Savcılık Büroları insan ticareti yapanlara ve diğer ilgili suçları işleyenlere karşı 24 tane dava açmış, mahkemeler 26’sını teyit etmiştir. 2005’in sonuna gelindiğinde çözümlenmemiş olan 39 soruşturma 2006 yılında devam etmiştir. 2005’te 17 kişi BH mahkemeleri tarafından suçlanmış ve mahkum olmuştur.⁷

Yorumlar

- Devlet kurumlarının memurları çıkarılan kanunları uygulamak üzere tam olarak eğitilmemişlerdir. Mağdurlarla ve özellikle çocuklarla doğrudan çalışırken duyarlı değillerdir. Devlet kurumlarında insan ticaretiyle mücadelede çalışan kadınların oranı oldukça düşüktür (özellikle devlet sınır hizmetlerinde);
- İnsan ticareti problemiyle uğraşan kurumlarda insan ve malzeme kaynaklarında eksiklik vardır;
- Saha çalışanları arasında işbirliği eksikliği vardır;
- BH’te insan ticareti mağdurlarının gerçek sayısı hakkında veritabanı yoktur;
- Sahte evlilik problemi: insan ticareti yapanlar, potansiyel insan ticareti mağdurlarıyla- kendi kaynak ülkelerinde evlenmekte ve sonra onları yasal olarak BH’ye getirip burada fuhuşa zorlamaktadırlar;
- Hem devlet kurumlarında hem de STK’larda fon eksikliği vardır.

V. İyi Uygulamalar

- Yerel STK’lar, uluslararası örgütler ve devlet kurumları arasındaki **iyi işbirliği** birçok sorunun çözümlenmesi sürecine katkıda bulunmuştur. İlk sonuçlar benimsenen tedbirlerin pratikte yapıcı ve uygulanabilir olduğunu göstermektedir.
- STK’ların ve kamu sektörünün işbirliği ile, yukarıda bahsedilen anlaşmaların imzalanması, yasal çerçevenin uygulamaya konması, yurt dışına düzenlenen ortak araştırma seyahatleri ve ülke içinde seminerlerin ve çalışma gruplarının örgütlenmesi gibi çalışmalar yürütülmüştür. STK’lar ve hükümet arasındaki işbirliği tatmin edicidir ve devlet kurumları STK’ların sunduğu kılavuz ilkeleri takip etmeye hazırdır.

⁷ BH’de 2005 yılında insan ticareti ve yasadışı göç hakkında rapor

- UMCOR ve USAID'in yanı sıra UN OHCHR-BH Ofisi, BH Federasyonu Savcılık bürosu, BH Federasyonu Yüksek Mahkemesi ve insan ticaretiyle mücadele için Ulusal Koordinatör bürosu STK'ların çabalarına **büyük destek** sağlamıştır.
- İyi uygulamaların bir örneği de 'MARGUERITE kız kardeşiniz, kızınız, bir arkadaşınız olabilir...' adlı kitabın **yayınlanmasıdır**. Bu yayın 2004'te *ZENA B&H* tarafından yürütülen kampanyanın bir parçasını oluşturmaktadır. İnsan ticareti mağdurları tarafından yazılmış şaşırtıcı gerçek hikayelerin bir derlemesidir (BH'den ve tüm Avrupa'dan insan ticareti mağdurları tarafından yazılmış hikayeler olmaları gerçeğine vurgu yapılmıştır). Hikayelerinin yayınlanmasına izin veren kadın mağdurlar halkın bilinçlendirilmesine önemli katkıda bulunmuşlardır.
- Tüm dünyadan, özellikle BH, Fransa, Sırbistan, Makedonya'dan STK'lar **iki haftada bir çıkan START BiH dergisini** yayınlanmasına katkıda bulunmuşlardır..

VI. Eksiklikler

- İnsan ticareti mağdurlarının ilk ve en önemli problemi **yeniden bütünleşme sürecidir**. STK'lar ve devlet kurumları tarafından uygulanan tüm projeler Güvenli Evlerde barındırma gibi destek tedbirleri üzerinde durmaktadır. Bununla birlikte mağdurların yeniden bütünleşmeleri, başka bir deyişlesosyalleşmeleriyle yeterince uğraşmamaktadırlar. Sığınmaevinden ayrılmalarından sonra mağdurların davaları takip edilmemektedir. Mağdurların toplumdaki dışlanmaları ve işgücü piyasasına girmediği yaşadıkları zorlukların etkileri ile ilgili izleme yoktur. Mağdurlar bu yüzden tekrar insan ticareti çemberine düşme riski altında olabilmektedirler.
- Kaynak, geçiş ve hedef ülkeler arasında mağdurların davalarının takibi açısından **iyi bir işbirliği ve koordinasyonun olmaması**.
- Fiilen insan ticaretiyle uğraşan STK'lar **sınırlı mali kaynak** problemi ile karşı karşıyadır.
- İnsan ticareti hakkında **bilinçlendirme kampanyaları** önemli olmasına rağmen problemi önlemeye yetmedikleri aşırıdır. Merkezi kentsel alanlar kampanyalarla kapsanırken, kırsal alanlar çoğunlukla ihmal edilmektedir.
- Her ne kadar Devlet Eylem Planı savunmasız grupların ekonomik olarak güçlendirilmesini şart koşsa da insan ticaretinin **sosyo ekonomik temel sebepleri** yeterince ele alınmamıştır.

VII. İhtiyaçların Değerlendirilmesi

Bu raporda bahsedilen eksiklikler ve yorumlar ile durumun iyileştirilmesi ihtiyacı göz önünde bulundurularak aşağıdaki tavsiye listesi oluşturulmuştur:

Tavsiyeler

1. Geri dönüş yapan insan ticareti mağdurlarının **yeniden bütünleşmeleri** için daha ciddi bir yaklaşım gereklidir.

2. **Bölge hükümetleri ve STK'lar arasında daha iyi bir işbirliği ve koordinasyon** gereklidir.
3. **Risk azaltma stratejileri**, araştırma bulgularına dayandırılmalıdır. Araştırma sonuçlarının insan ticaretinin temel sebeplerini açığa çıkardığı düşünülerek bu sosyo-ekonomik sebepleri (genel yoksulluk, düşük sosyo-ekonomik statü, aile içi şiddet vs) hedef alan stratejilerin geliştirilip uygulanmasına daha fazla önem verilmelidir.
4. Özellikle kaynak ülkelerdeki deneyimli **STK'lara** önleme, yardım ve yeniden bütünleşme için insani ve maddi kaynak kadar **ek mali ve maddi destek** sağlanmalıdır. BH kaynaklı mağdurların korunması ve bunlara eğitim, yeniden eğitim, ek nitelikler ve işgücü piyasasına giriş, barınma ve sistemli danışmanlık sağlanması üzerinde odaklanması çok önemlidir.
5. **Farkındalık yaratma çalışmalarında** bir çok vakada mağdurların geldiği küçük kasabalar/kırsal alanlar üzerinde yoğunlaşılması gereklidir. Köylerde bilgilendirici yayınlar dağıtılmalı ve bu problem hakkında daha çok şey öğrenmek isteyen erkeklerin katılımıyla çalıştaylar düzenlenmelidir. Ayrıca, atölyeler veya özel çalışma grupları düzenlenirken katılımcılara cüzi miktarda ödeme yapılmalıdır. Bu, katılımcıların konuya ilgisini arttırıp halkın katılımını motive edecektir.

KISALTMALAR

ARIADNE	Güneydoğu ve Doğu Avrupa'da İnsan Ticaretine karşı STK Ağı
BH	Bosna Hersek
CARDS	Avrupa Birliği tarafından finanse edilen Program: Yeniden Yapılandırma, Geliştirme ve Dengeleme için Toplum Desteği
CRS	Katolik Yardım Hizmetleri
EMMAUS	Aşırı Yoksulluğa karşı Uluslararası Hareket
EU	Avrupa Birliği
EUROPOL	Avrupa Polis Bürosu
FYROM	Eski Yugoslav Cumhuriyeti Makedonya
LARA	BH'de STK
INTERPOL	Uluslararası Polis
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
MHRR	İnsan Hakları ve Mülteciler Bakanlığı
NAP	Ulusal Eylem Planı
OSCE	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
ODIHR	OSCE'nin Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu
PETRA	İnsan Ticareti Karşıtı Ağı
RING	İnsan ticaretini önlemek için Bölgesel Ağı
SECI	Güneydoğu Avrupa İşbirliği İnisiyatifi
SIPA	Devlet Araştırma ve Koruma Kurumu
UMCOR	Birleşik Metodist Yardım Komitesi
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu
UNOHCHR	Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Bürosu
USAID	Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası Kalkınma Teşkilatı
ZENA	BH'de STK

BULGARİSTAN

Hazırlayanlar

- ⇒ Assistance Centre for Torture Survivors-ACET
- ⇒ Bulgarian Gender Research Foundation-BGRF

BULGARİSTAN

I. Giriş

Bulgaristan Cumhuriyeti, Güneydoğu Avrupa'da Balkan yarımadasının doğusunda yerleşiktir ve doğusunda Karadeniz , kuzeyinde Romanya , batısında Sırbistan, Karadağ ve Makedonya , güneyinde Yunanistan ve güneydoğusunda Türkiye ile sınırları vardır.

Kaynak, hedef ve geçiş ülkesi olan Bulgaristan için insan ticareti, özellikle kadın ticareti ciddi bir problemdir. Problem Avrupa Komisyonu'nun *Bulgaristan'ın Avrupa Birliği'ne girişi doğrultusunda 2005 yılı İlerleme Raporunda*, Birleşik Devletler Dışişleri Bakanlığı'nın 2005 yılı *İnsan Hakları Raporu'nda* ve bizzat Bulgaristan Hükümeti tarafından bu şekilde tanınıp kabul edilmiştir. 2006 yılında yayınlanan A.B.D. Dışişleri Bakanlığı İnsan Ticareti Raporu Bulgaristan'ın kadınların ve kızların başlıca cinsel istismar amacıyla Romanya, Moldova, Rusya, Ukrayna, Ermenistan, Lübnan, Orta Asya'dan Bulgaristan'a ve Bulgaristan üzerinden Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Makedonya ve Kosova bölgesine insan ticaretinde kaynak, geçiş ve hedef ülke olduğunu belirtmektedir. Hükümet ve STK kaynaklarına dayanan A.B.D. Dışişleri Bakanlığı '*2005 İnsan Hakları ve İnsan Ticareti Bulgaristan Ülke Raporu'na* göre mağdurların çoğu cinsel istismar amacıyla mağdur edilen kadınlar ve kızlardır.STK ve hükümet kaynaklarına göre yaşları 18 ile 24 arasında değişen, düşük eğitim seviyeli ve aile ilişkileri problemlili genç kadınlar insan ticareti için en savunmasız grubu oluşturmaktadırlar. Son yıllarda işsizlik oranlarının düşmesine rağmen insan ticaretinin mağduru kadınların çoğu eğitim ve becerilerine uygun işler bulma fırsatına sahip olmayan kişilerdir.

Roman çocuklar, Bulgaristan içerisinde ve dışında zorla dilencilik ve küçük çaplı hırsızlık amacıyla insan ticaretine maruz kalmışlardır. 2005'te Avusturya yetkilileri Bulgaristan'dan Avusturya'ya zorla dilencilik ve ticari cinsel istismar amaçlarıyla getirilmiş 700 roman çocuk tespit etmişlerdir. . İçişleri Bakanlığı işgücü istimarı amacıyla insan ticaretine maruz kalan erkekler ve çocuklarda artış olduğunu belirtmektedir.

Yeni bir eğilim de **bebek ticaretidir**; hamile kadınlar çocuklarını doğurup satmak üzere sınırları geçmektedir. INTERPOL son raporunda; Yunanistan, İtalya, Fransa ve Portekiz'de soruşturulan Avrupa bebek ticareti halkasında Bulgarların elebaşı haline geldiklerini söylemektedir. Bebek ticaretinde ana kanalların Yunanistan'a yönlendiği belirtilmektedir.

İçişleri Bakanlığı'nın Organize Suçlarla Mücadele için Uzman Bürosu tarafından sağlanan verilere göre insan ticareti ile organize suç arasında kuvvetli bir bağ vardır. 2002'de Büro; cinsel istismar amacıyla kadın ticareti yapan 42 organize suç grubu, yasadışı göç ile uğraşan 14 organize suç grubu, yurt dışında iş öneren 5 suç grubu ve sahte pasaport, kredi kartı işiyle uğraşan 2 organize suç grubunu ortaya çıkarmıştır.

Bulgaristan Hükümeti insan ticaretinin önlenmesi için uluslararası asgari standartlara tam anlamıyla uymamakla beraber bu yolda önemli çaba sarf etmektedir. 2004'te hükümet insan ticaretinin önlenmesi ve mağdurların korunması için daha kesin bir tutum benimsemiştir. Uygulama çabalarını arttırmış ve bir ulusal strateji ve kapsamlı bir tanık koruma yasasının kabulü dahil insan ticareti karşıtı yasaları uygulamak için önemli ön tedbirler almıştır.

II. Ulusal Yasal Çerçeve

A. Ulusal Mevzuat

2003 yılında kabul edilen *İnsan ticaretiyle mücadele hakkında kanun*⁸ Bulgaristan mevzuatında insan ticareti karşıtı temel yasal belge olup *Ceza Kanunu* 2002 yılında değiştirilmiştir.⁹ Her iki metin Palermo Protokolü'nün onaylanmasını takip etmiştir.

İnsan ticaretiyle mücadele hakkında kanun Devlet Gazetesi'nde 20 Mayıs 2003'te yayınlanmış, 1 Ocak 2004'te yürürlüğe girmiş ve Ekim 2005'te gözden geçirilip düzeltilmiştir. Şu hususları hüküm altına alır: (a) insan ticareti ile uğraşan devlet kurumlarının yetki ve ehliyetleri ve bunların etkileşimi, (b) kanuna göre kurulan sığınma evlerinin, merkezlerin ve komisyonların statüleri ve amaçları, (c) önleme tedbirleri, (d) özellikle kadınları ve çocukları korumaya yönelik tedbirler. Kanunun en önemli prensiplerinden birisi de soruşturma makamlarıyla işbirliği yapan mağdurlara özel koruma sağlamasıdır.

2004'te yeni kanuna göre iki yönetmelik çıkarılmıştır: *İnsan ticaretiyle mücadele için Ulusal Komisyonun örgütlenmesi ve faaliyetleri hakkında yönetmelik* ve *insan ticareti mağdurlarının korunması ve desteklenmesi için sığınma evleri ve merkezler hakkında yönetmelik*. Merkezler insan ticaretiyle mücadele için yerel komisyonlar bünyesinde oluşturulmuştur. Sığınmaevleri Ulusal Komisyon tarafından yerel komisyonların önerileri üzerine veya Ulusal Komisyon tarafından tutulan özel sicile kayıtlı bireyler ve tüzel kişiler tarafından kurulur. Bu Yönetmelikler henüz yürürlüğe girmemiştir.

Ceza Kanunu'nda *organize suç grubunun* değiştirilen tanımına (madde 93, 20. bent) ek olarak insan ticaretinin değişik şekillerini ve insan ticaretini kolaylaştıran eylemleri *suç haline sokmak* üzere başka değişiklikler yapılmıştır. Daha ağır yaptırımlar ile cezalandırılan bu eylemler arasında, daha sonra ahlaksızca fiiller veya fuhuşa teşvik amacıyla tecavüz (Madde 152, 3. fıkra, 4. yeni bent); fuhuşa teşvik (CK değiştirilmiş Madde 155); ve bir kişiyi ahlaksız fiiller veya fahişelik yaptırmak amacıyla kaçırma (Madde 156, değiştirilmemiş) bulunmaktadır.

İnsan ticareti ulusal sınırları aşan nitelikte olduğu zaman şu yeni maddeler uygulanır: 159a, 159b, ve 159c. Madde 159a'nın esas metni Palermo Protokolü'ndeki insan

---

⁸ Devlet Gazetesi No. 46/2003

⁹ Devlet Gazetesi No. 92/2002

ticaretinin tüm unsurlarını içerir. İnsan ticareti mağdurun rızasına bakılmaksızın yasa ile cezalandırılır. Suçun işlenmesinde kullanılan kuvvet kullanma, aldatma, kaçırma, yetkinin kötüye kullanımı gibi yöntemlerden de bahsedilmiştir. Beş yıldan on beş yıla kadar hapis olan en ağır ceza, suçun tekrar işlenmesi halinde ya da suç organize suç grubu tarafından işlenirse uygulanır.

İnsan ticaretinin en kötü şekillerinden biri olan *bebek ticareti* amacıyla kadın ticaretinde görülen artışa karşılık olarak kabul edilen en yeni yasal gelişme Ceza Kanununda yapılan değişikliktir. Bu tip insan ticareti için önerilen ceza daha ağırdır.

Ceza Usulü göz önünde bulundurulduğunda, yasal süreç aşamalarında mağdurlara Palermo Protokolü'nün gerektirdiği görüşlerini tam olarak belirtme hakkı tanınmamıştır Ceza Usul Kanununa göre mağdur soruşturma aşamasının bir parçası değildir ve kişisel suçlayan olamaz. Bu nedenle yalnızca yargılama aşamasında tazminat talebinde bulunabilir. Bu sınırlamalar mağdurun (çoğunlukla kadın) yasal sürece katılma ve zararlarının tazminini talep hakkını elinden almaktadır. Dahası, kadın mağdurlar için özel bir koruma yoktur. Bu iki faktörün caydırıcı etkisi vardır. Sonuç olarak kadınların çoğu mahkemeye çıkmayı ve kişisel suçlayıcı rolünü kabul etmeyi reddeder. Bu durum sanıkların işini kolaylaştırır ve çoğu kadın ticareti davasında verilen cezaların işlenen suçun ağırlığına denk gelmemesinin esas sebebi budur. Her ne kadar soruşturmacılarla işbirliği yapan mağdurlar özel koruma altına alınsalar da ceza usul yasasının getirdiği şartlara ve kadınların insan haklarının etkili bir şekilde korunmamasına bağlı olarak işbirliği yapmaları zordur. Kasım 2004'te kabul edilen tanık koruma yasası mali kaynakların yetersizliği nedeniyle yıl sonuna gelindiğinde henüz tam olarak uygulamaya konulabilmiş değildi.

Yorumlar

- **Mağdurların haklarına** değinen özel bir bölüm yoktur.
- *İnsan Ticareti Mağdurlarına Koruma ve Destek* bölümü idari ve korumayla ilgili önlemlere odaklanmıştır. Koruma ve destek **sadece soruşturmacılarla işbirliği yapmaya** karar veren **mağdurlara** sağlamakta; böylece mağdurların büyük çoğunluğu yargılama süreci boyunca uygun olmayan bir konuma sokulmaktadır. Mağdurların korunması, delil sunma veya yargı sistemi ya da diğer mercilerle işbirliği yapma şartına tabi tutulmamalıdır.
- Yargılama süreci boyunca mağdurun menfaatlerinin adil bir şekilde temsilini sağlayacak ayrı bir **hukuki yardım** hakkı yoktur.
- **İstihdamı Destekleme Kanunu** insan ticareti mağdurlarının savunmasız gruplar kategorisine olmasını sağlamalıdır.
- Mağdurun yetkililerle işbirliği yapıp yapmama kararı vermesi için gereken **bir aylık düşünme süresi** insan ticaretine konu olduktan sonra ağır travma geçiren kadınlar açısından çok kısadır.
- İnsan ticareti mağdurlarının zararlarının **tazmini** hakkını garanti eden bir mekanizma yoktur. Bu hak, tali yasalarla düzenlenmelidir.

- Yasada **cinsiyet yaklaşımı** belirtilmemiştir. Kadın insan ticareti mağdurlarının korunması ile ilgili olarak ne kanunun başlığında, ne *Koruma* bölümünde ne de sığınma evlerinin çalışmasını düzenleyen bölümde açık bir hüküm yoktur.
- İnsan tacirlerine getirilen cezalar organize suç şebekeleri için ne cesaret kırıcı ne de caydırıcı ağırlıktadır. İnsan ticareti mağdurlarının yaşadığı acı ve zarar ile kıyaslandıklarında oldukça hafiftirler.
- Bebek ticareti ile ilgili olarak kabul edilen çözüm, yani bebeklerini satan annelerin cezalandırılması, tartışmalıdır. Bu ticaretin temel sebeplerini ortadan kaldırmak üzere uygun tedbirlerle birleştirilmediği takdirde kadınlar daha da mağdur duruma düşecek ve bunun sonucunda yetkililerle işbirliği yapıp tacirlerine karşı şahitlik yapmaktan isteksiz olacaklardır.
- Ceza Usul Kanununun 97.maddesinde getirilen **tanık koruma** teminatları insan ticareti mağdurlarının korunması açısından yeterli değildir.
- Ceza Kanununda yapılan değişiklikler ve yeni kanunun kabulü Bulgar hükümetinin insan ticaretine yaklaşımını değiştirdiğini açıkça göstermektedir: fenomen sadece organize suç sorunu yerine ciddi insan hakları ihlali olarak görülmektedir. Bununla birlikte insan ticareti mağdurlarının insan haklarının korunması açısından uluslararası standartların karşılanması için yasadaki iyileştirmeler yapılması gerekmektedir.

B. Ulusal Eylem Planı

İnsan ticareti ile mücadele hakkında kanun Bakanlar Konseyine bağlı bir **Ulusal Komisyon** kurulmasını öngörmektedir. Komisyona Başbakan yardımcısı ve iki yardımcı başkan başkanlık eder. Ulusal Komisyon insan ticareti ile mücadelede yer alan İçişleri, Dışişleri, Çalışma ve Sosyal Politika, Adalet Bakanlıklarının ve dairelerin temsilcilerinden oluşur; (Kanunun 4. maddesi). İnsan ticaretiyle ilgilenen sivil toplum kuruluşları da toplantılara katılmak üzere davet edilebilir. Ulusal Komisyonun ana görevi insan ticaretiyle mücadele ve mağdurların korunması ile ilgili ulusal politikayı düzenlemek, koordine etmek ve kontrol etmektir. Yanısıra, kanuna göre, Ulusal Komisyona bağlı **yerel komisyonlar** kurulmalıdır. Yerel komisyonların görevi ulusal politikayı yerel düzeyde uygulamaya koymak ve Ulusal Komisyona **yıllık raporlar** sunmaktır. Ulusal Komisyon insan ticaretini önleme,- mücadele ve mağdurların korunması hakkında **yıllık programlar/raporlar** hazırlar ve onay için Bakanlar Konseyi'ne ibraz eder. Şimdiye kadar kamuya açıklanmış herhangi bir yıllık rapor olmadığı gibi Ulusal Komisyonun resmi bir websitesi ya da araştırma, analiz ve izleme faaliyetleri hakkında herhangi bir kaynak yoktur.

Ocak 2005'te Ulusal İnsan Ticareti Karşıtı Komisyon ikinci toplantısını yaparak **Ulusal İnsan Ticareti Karşıtı Stratejiyi** resmen kabul etmiştir. Bununla birlikte, yılın sonuna kadar geçen sürede Komisyon düzenli toplantılar yapmamış, faal bir sekreter atamamış ve ulusal stratejide öngörüldüğü şekilde bölgesel insan ticareti karşıtı komisyonları kurmamıştır.

2005'te ve 2006'da Hükümet **insan ticaretiyle mücadele ve önleme ile mağdurların korunması için Ulusal Programı** kabul etmiştir. Program mağdurların korunmasının yanısıra insan ticaretinin önlenmesi ve kovuşturulması için idari yapılar oluşturulmasını hedefleyen kurumsal tedbirler içermektedir. Programın uygulamaya konmasından sekizi bakanlık olmak üzere on yedi hükümet kurumu sorumludur. IOM –Sofya, Çalışma ve Sosyal Politika Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Eğitim ve Bilim Bakanlığı, Çocukların Korunması için Devlet Teşkilatı gibi diğer ulusal ve uluslararası kurumlar da katkıda bulunmak üzere programa alınmışlardır.

Devlet Çocuk Koruma Teşkilatı (SACP) çocukların insan ticaretinden korunması alanında çalışmalar yapan tek kurumdur. Teşkilat, **çocukların ticari amaçlı cinsel istismarına karşı Ulusal Eylem Planı'nı** kabul etmiştir. Ana hedefleri arasında cinsel istismar hakkında çocukların farkındalığını arttırmak ve önleme mekanizmaları geliştirmek, çocuklarla doğrudan çalışanların ve medya politika kurumlarının niteliklerini yükseltmek ve çocukların cinsel istismarı hakkında halkı uyarmak bulunmaktadır. Koruma alanında Devlet Çocuk Koruma Teşkilatının Ulusal Eylem Planı ülke kanunlarının uluslararası standartlara uyumlu hale getirilmesi ve çocuk mağdurların haklarının daha iyi korunması üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu hedeflere ulaşmanın yolları şunlardır:

- *Ceza Usul Kanununun* değiştirilmesi (CPC);
- Tanıkların beyanlarının gizliliğinin temini (kayıtlar);
- Soruşturma için görüşmeler yapılırken çocukların güvenli bir yerde kalma haklarına saygı göstermek;
- Kimsesiz çocukların ülkelerine gönderilmeleri için mali kaynaklar dahil mekanizmalar yaratmak.

Plan, sorumlu kurumlar ve kuruluşlar arasında ulusal bir bilgi değişim mekanizması oluşturulması için **bilgi ve uluslararası işbirliği** hakkında özel bölümler içermektedir. Ayrıca faaliyetleri İçişleri Bakanlığı ve Devlet Çocuk Koruma Teşkilatının Başkanı tarafından ortak olarak yürütülen bir **Ulusal Koordinatör** atanmasını öngörür.

Yorumlar

- **Ulusal Komisyonun** yetki çerçevesi geniştirilerek tam olarak çalışmamaktadır. Sığınmaevlerinin, merkezlerin ve komisyonların kurulması için herhangi özel bir bütçe tahsis edilmemiştir. Sivil toplum kuruluşları tarafından oluşturulan bu tip merkezlere ve insan ticaretinin önlenmesine 2005'te destek verilmemiştir. Pratikte, yürürlüğe girmesinin üzerinden iki yıldan fazla zaman geçmiş olmasına rağmen Kanun hala uygulanmamaktadır ve Ulusal Komisyon halen kağıt üzerinde bir kurumdan ibarettir.
- **Ulusal Programın uygulanması** ile ilgili tüm kurumlar ve organizasyonlar arasında etkili koordinasyon, işbirliği ve bilgi paylaşımı problemi hala çözüme ulaştırılmamıştır.

III. Genel Çerçeve

A. Kapasite Oluşturma

Resmi belgeler bir dizi tedbir belirlemiştir. **Ulusal Program** belediyelerin çatısı altında **yerel düzeyde insan ticareti karşıtı komisyonlar** kurulmasını öngörmektedir. Belediye başkanı, belediye komisyonlarının kurulmasından ve işleyişinden sorumludur. Programa göre belediyelerin komisyonları için özel bir fon tahsis edilmemiştir ve yerel komisyonlar için mali kaynakların projelerden sağlanması gerekmektedir.

Programın ikinci bölümü insan ticaretinin önlenmesi ve halkın bilinçlendirilmesini hedefler. Okullarda özel **eğitim**, yurt dışındaki Bulgaristan elçiliklerinde görevli **konsolosluk görevlilerinin** yanı sıra insan ticareti alanında çalışan **polis memurları** ve **hukukçular** için **eğitim** gibi tedbirler içermektedir. **Materyal dağıtımı** ve **halkı bilgilendirici kampanyalar** da öngörülmüştür. Programın üçüncü ve dördüncü bölümleri sırasıyla **personelin eğitimi** ve **bilgilendirilmesi**, insan ticareti mağdurlarının **korunması, rehabilitasyonu ve yeniden bütünleştirilmesini düzenlemektedir.**

Son üç yılda kapasite oluşturma konusundaki en başarılı inisiyatifler USAID tarafından mali olarak desteklenen proje kapsamında IOM, *Nadya vakfi*, *Association Animus* Vakfı, *Care-Bulgaristan*, *Demetra*Derneği-Burgaz gibi sivil toplum kuruluşları, ve **polis**, **adliye personelinin** ve **yerel mercilerin eğitimi**ni hedefleyen diğer yerel örgütler tarafından yürütülmüştür. ve

Yukarıda bahsedilen örgütler ve *Face to face* ile *Women's Alliance for Development* tarafından **okullarda** hem **öğretmenlere** hem **öğrencilere** yönelik programların yanı sıra konferanslar ve tartışma toplantıları düzenlenmiştir. Bu etkinliklerde çocuk ticaretinin önlenmesi için kapasite oluşturulmasının gerekliliğine vurgu yapılmıştır.

Kapasite oluşturulması için gerekli en önemli araçlardan birisi **uluslararası işbirliğidir**. ABD kurum ve kuruluşları, Hollanda kurum ve STK'ları, Balkan İnsan Ticareti ve Yolsuzluk Karşıtı İnisiyatifi ACTA vs. tarafından **çalışma gezileri** ve **eğitim seminerleri** düzenlenmiştir. IOM, *Animus* ve yukarıda bahsedilen diğer STK'lar tarafından çeşitli **önleme ve bilgilendirme materyali** hazırlanmıştır.

Yorumlar

- Ulusal Programın uygulanmasıyla ilgili tüm kurumlar arasında etkili koordinasyonun ve işbirliğinin olmaması nedeniyle etkili ve tam uygulama henüz sağlanamamıştır.
- Hükümet insan ticareti karşıtı komisyonların kurulmasını ve desteklenmesini temin ederek mağdurların korunmasını sağlamak üzere somut tedbirler almalıdır.
- Yukarıda bahsedilen faaliyetler esasen STK'ların bütçeleri ve proje kaynakları ile desteklendiğinden mali kaynak eksikliği önemli bir sorundur.

B. Analiz, Araştırma ve İzleme Mekanizmaları

İnsan ticareti hakkında araştırma, izleme, analiz ve raporlama ile ilgili belirli bir mekanizma halen yoktur. **İnsan ticaretiyle mücadele için Ulusal Komisyon** insan ticareti karşıtı ulusal politikanın uygulanmasını koordine ve kontrol ederken yerel komisyonların da yerel düzeyde faaliyet göstermeleri gerekmektedir. Kanuna göre hem ulusal hem de yerel komisyonların yıllık raporlar ibraz etmeleri gerekmektedir.

İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan raporlar esasen organize suçla mücadele üzerinde durmaktadır. Bu raporlar resmi değildir ve kamuya açıklanmamıştır. Sadece STK'lar, çoğunlukla yukarıda bahsedilenler, araştırma, analiz ve izleme faaliyetleri yürütmüşlerdir ve bu raporlarında ortaya çıkmaktadır. Yeni bir araştırma *Bulgar Cinsiyet Araştırma Vakfı* ve *MBMD polling agency* tarafından yürütülmüştür. Araştırma cinsel hizmetlere olan talebe de dikkat çekerek cinsel istismar ve fuhuş amaçlı insan ticaretinin önlenmesindeki mevcut problemleri belirlemeyi hedeflemiştir. Kanunun uygulanmasının önleme düzeyinde zayıf ve etkisiz olduğu sonucuna varılmıştır. Devlet kurumlarının insan ticareti alanındaki faaliyetleri katılımcılar tarafından çok yetersiz olarak değerlendirilmiştir.

Yorumlar

- Hükümet yabancı kaçakçılığı ve insan ticareti istatistiklerini birbirlerinden ayırmak için kapsamlı insan ticareti verilerinin birleştirilmesini sağlamalıdır.
- Şimdiye kadar hiçbir yıllık rapor halka açıklanmadığı gibi Ulusal Komisyonun ne resmi bir websitesi ne de izleme, araştırma ve analiz faaliyetleri hakkında başka bir kaynak vardır.

C. Ulusal ve Bölgesel Düzeylerde İşbirliği ve ağ oluşturma

Avrupa Birliği çerçevesi içinde bölgesel işbirliğine yönelik hükümet inisiyatifleri esasen insan ticareti mağdurlarının korunmasından ziyade organize suç ve yasadışı göçle mücadele üzerinde odaklanmaktadır.

Bunun tersine **La Strada** gibi STK ağları, Bulgar odak noktası *Animus* Derneği ile birlikte mağdurların korunmasına büyük önem vermektedir. STK Ağları, **Kadın Ticaretine Karşı Koalisyon (CATW)** ve **Avrupa Kadın Lobisi (EWL)**, ABD ve İsveç hükümetleri tarafından finanse edilen bir önleme projesini uygulamaktadırlar. Avrupa KadınLobisinin Bulgaristan platformu Bulgar Cinsiyet Araştırma Vakfı tarafından koordine edilmektedir.

Bulgaristan Araştırma Geliştirme Vakfı (BGRF) tarafından koordine edilen **Balkan İnsan Hakları Ağı (BHRN)** da önleme programlarının geliştirilmesi ve uygulanmasında faaldir.

Yakın tarihte kurulan ve İnsan Hakları Savunma Merkezi, Yunanistan tarafından koordine edilen **ARIADNE Ağı**, yalnız bölgedeki STK'lar değil, insan ticareti ile mücadelele ve önleme alanında çalışan STK'lar, hükümetler ve hükümetler arası kuruluşlar arasında yakın işbirliğini arttırmayı hedefleyen çalışmalar geliştirmektedir.

D. Kaynakların Mobilizasyonu

Bulgaristan hükümeti tarafından STK'lara tahsis edilmiş **özel bir bütçe yoktur**. Bununla birlikte hükümet kurumları, STK'ların mağdurlara sağladığı hizmetlerde olduğu gibi özellikle bilinçlendirme ve önleme alanlarında da STK faaliyetlerine bel bağlamaktadır. Bulgar STK'ları mali olarak USAID, the Global Fund for Women, Bulgaristan'daki yabancı elçilikler, diğer küçük çaplı bağışlar gibi yabancı donörler tarafından desteklenmektedir.

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (OSCE) ve özellikle OSCE Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu (ODIHR) insan ticaretiyle mücadele ve önlemeye yönelik uluslararası çabalarda başı çekmektedir. OSCE saha ofisleri ev sahibi ülkelerde insan ticareti ile mücadele çabalarının yürütülmesinde hayati rol oynamaktadır.

Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Birleşmiş Milletler Kadınları Geliştirme Fonu, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Birleşmiş Milletler Bölgelerarası Suç ve Adalet Araştırma Enstitüsü ve Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Bürosu gibi **Birleşmiş Milletler teşkilatları** da diğer faal örgütlerdendir. Diğer organizasyonlar Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Uluslararası Göç Politikası Geliştirme Merkezi ve Europol'dür. Mali rolleri olmasa da Bulgaristan'da insan ticareti karşıtı politika üzerinde etkileri büyüktür. Geçen üç dört yıl içinde en önemli sponsor IOM-Sofya'yı da destekleyen USAID olmuştur.

Bir başka mali kaynak, başlıca Belarus, Moldova ve Ukrayna'daki STK'lar ve uluslararası organizasyonlar aracılığıyla çalışan **Danimarka İnsan Ticareti Karşıtı Programı**'dır. Programın bölgesel bileşeni Bulgaristan ve Romanya'yı da içermektedir. Programın amacı ulusal makamları, uluslararası örgütleri ve STK'ları uygun önleme tedbirleri, yasaların uygulanması ve koruma/yardım tedbirleri aracılığıyla insan ticaretiyle mücadelede desteklemektir. Ayrıca, 2005-2006 dönemi için Bulgaristan, ABD-İsveç ortak inisiyatifinden insan ticaretiyle mücadele için yardım alan on iki ülke arasındadır. **ABD** ve **İsveç** hükümetleri Kadın Ticaretine Karşı Koalisyon (CATW) ve Avrupa Kadın Lobisi (EWL) tarafından yürütülen bir önleme projesine mali olarak katkıda bulunmuşlardır.

Yorumlar

Hükümet STK faaliyetleri için ulusal bütçeden uygun destek sağlamadığı takdirde yukarıda bahsedilen inisiyatiflerin ve iyi uygulamaların devam etmemesi ve şimdiye kadar oluşturulan uzmanlığın kaybedilmesi tehlikesi vardır. Büyük oranda STK hizmetlerine bel bağlayan insan ticareti mağdurları zarar görme riski altındadır.

III. İnsan Ticareti Karşıtı Yasaların Uygulanması

A. Önleme ve Farkındalık

Daha önce bahsedildiği gibi Bulgar hükümeti 2005 ve 2006'da iki **Ulusal İnsan Ticareti Karşıtı Program** kabul etmiştir. Programlar örtüşmektedir ve 2005 programında planlanmış ama henüz uygulamaya konmamış faaliyetler 2006 programına transfer edilmiştir. 2006 Programına ait çoğu faaliyetin tarihi Aralık 2006 olarak belirlenmiştir, bu da hükümete bu faaliyetleri 2007'ye erteleme (bir kez daha) fırsatı verecektir. Ayrıca hükümet, önleme inisiyatiflerinin savunmasız grupları hedeflediğini açıklamıştır. Bu inisiyatifler sokak çocuklarına eğitim ve psikolojik destek hizmetleri vermeyi ve onları koruyucu gözetime almayı kapsamaktadır.; Bununla birlikte kadınları eğitim ve ekonomik yaşam alanında destekleyici ve güçlendirici özel bir strateji bulunmamaktadır.

STK'lar tarafından bir dizi önleyici ve bilinçlendirici program uygulanmaktadır. **Kadın Ticaretine Karşı Koalisyon** (CATW) ve **Avrupa Kadın Lobisi** (EWL) tarafından yürütülen projeler kadınlara karşı şiddet sorununa, mağdur hizmetlerine olan talebe ve fuhuş ile insan ticareti arasındaki bağa dikkat çekerek cinsel istismar amaçlı insan ticaretine karşı koymayı hedeflemektedir. Projeye dahil olan Güneydoğu Avrupa ülkelerinin her birinde araştırmalar ve özel bilgilendirme kampanyaları düzenlenmiştir. Kadınların ve genç kızların temel sosyo ekonomik haklarına yapılan ihlaller insan ticareti ve fuhuşun esas sebebi olarak ortaya çıkmıştır.

İnsan ticaretini önlemeyi amaçlayan bir başka inisiyatif **Balkan İnsan Hakları Ağı** (BHRN) tarafından uygulamaya konmuştur. Altı Balkan ülkesindeki BHRN temsilcileri BGRF'nin koordinasyonu altında en savunmasız grupların ticaretinin sebepleri, insan ticareti ve para karşılığı cinsel hizmet arasındaki bağlar ve STK'lar ile hükümet kurumları arasındaki işbirliğini güçlendirme yollarını belirlemeye yönelik bir araştırma yürütmüşlerdir. Bulgaristan araştırması, 18 ile 24 yaş arası genç Bulgar kadınların Orta ve Batı Avrupa'da garsonluk, çocuk bakıcılığı ve dansçılık gibi iyi iş teklifleriyle sınırları geçmeye özendirildiğini göstermektedir. Bunun yerine müşterilere cinsel hizmetler sunmaya zorlanmaktadırlar. Bulgaristan'da cinsel hizmetler veren çok genç yaştaki kızların sayısında artış eğilimi görülmektedir. Çoğu vaka iç ve dış insan ticareti ile bağlantılıdır.

Yorumlar

- *Ulusal Komisyon* etkili değildir ve söz konusu programların uygulanmasını koordine edememektedir.
- Şimdiye kadar hükümet kurumları ve STK'lar arasında önleme, eğitim ve farkındalığı artırıcı faaliyetler alanında *etkili bir işbirliği* kurulamamıştır.
- Hükümet, çabalarını özellikle savunmasız grupların *ekonomik durumunu iyileştirmeye* ve işgücü piyasasında güvenliği ve yeterli sosyal güvenceyi temin eden tedbirler almaya yönelmelidir.

- *Önleyici stratejiler* uzun süreli olmalı ve yoksulluğu azaltmayı, sosyal yapılar inşa etmeyi ve kızlara ve kadınlara ekonomik fırsatlar sunmayı hedeflemelidir.

B. Koruma ve Yardım

IOM-Sofya Bulgaristan'a dönen Bulgar insan ticareti mağdurları ve Bulgaristan'dan ülkelerine geri gönderilen yabancı uyruklulara yardımda ana **yönlendirme teşkilatıdır**. **Organizasyon sadece kendi geri gönderme programına katılmayı kabul eden mağdurlara destek vermektedir**. Bulgar hükümeti cezai kovuşturmalara katıldıkları sürede insan ticareti mağdurlarına oturma ve çalışma izni sağlamakla ilgili özel bir hüküm kabul etmiştir.

Sofya'da Animus Association isimli STK tarafından işletilen bir **kriz merkezi** vardır. Merkezde insan ticareti ve aile içi şiddet mağdurlarına 8 güne kadar barınma olanağı sunulmaktadır. Kırsal alanda yine STK'lar tarafından işletilen ve çok kısıtlı kapasite ve sürdürülebilirlik olanaklarına sahip üç sığınmaevi daha vardır. Sadece insan ticareti mağdurlarına yönelik tek sığınmaevi IOM-Sofya bürosu tarafından idare edilmektedir. Sofya'da *Animus Derneği* **24 saat hizmet veren bir yardım hattı** işletmektedir. Sınırlı kapasiteli diğer telefon hatları da STK'lar tarafından işletilmektedir.

Yardım hattı, şiddet mağdurları tarafından en çok revaç gören ve ulaşılabilir programdır. Yardım hattı kimlik belirtmeksizin psikolojik destek ve anlayış konusundatek fırsatı sunmaktadır. Bu hizmet şiddet koşulları altında yaşayan ama henüz bunu değiştirecek adımı atmaya hazır olmayan kadınlara, aile içi şiddetin ilk işaretlerini fark etmiş/yaşamış ve danışmanlığa ihtiyacı olan kadınlara ve karar verme konusunda desteğe ihtiyaç duyan şiddet mağduru kadınlara uygundur. Yardım hattının kadınların destek alabileceği uzmanlaşmış destek yapıları ile ilgili bir veri tabanı vardır. Yakın geçmişte cereyan etmiş şiddet olayını takibeden kriz durumunda, yardım hattı danışmanları bir güvenlik planı oluşturup kadını Kriz Birimine veya bir başka uygun kuruma yönlendirirler. *Animus Derneği*, *Demetra Derneği* ve diğer STK'lar insan ticareti mağdurlarına hizmet vereceklerine yönelik kapasite oluşturma kursları düzenlemede uzmanlaşmışlardır.

C. Kovuşturma

2004 ABD Dışişleri Bakanlığı Raporuna göre hükümet bu yıl içerisinde Ceza Kanununun insan ticareti ile ilgili yeni maddelerine istinaden insan ticareti şüpheli davalar içinyedi mahkumiyet ve 27 iddianame rapor etmiştir. Rapor döneminde **Ulusal Soruşturma Hizmetleri** insan ticareti vakalarının soruşturulması için metodoloji el kitabı hazırlamış ve kitap polis teşkilatına da dağıtılmıştır. Ayrıca, hükümet 2004'de insan ticareti ile bağlantılı zorla fuhuş, fuhuşa teşvik etmek ve insan kaçakçılığı gibi suçlarla ilgili 900'e yakın ceza kararının verildiğini rapor etmiştir. 2005 yılı için 34 tane insan ticareti kararı açıklanmıştır.¹⁰ Kovuşturmayı kolaylaştırmak için geliştirilen özel programlarla ilgili veri bulunmamaktadır.

¹⁰ Birleşik Devletler Hükümetinin 2006 İnsan Ticareti hakkında Raporu

Üst düzey hükümet görevlilerinin halka yaptıkları insan ticareti karşıtı konuşmalara ve devletin insan ticaretine karıştığına dair herhangi bir delilin olmamasına rağmen, kurumsal seviyede yasaları uygulamaktan sorumlu memurların insan ticaretiyle bağlantılı¹¹ yolsuzlukluğa karıştığı bildirilmektedir. 2004 yılında **Kovuşturma Hizmetleri** ve **Askeri Kovuşturma Hizmetleri**'nin yaptığı bir dizi yolsuzluk suçlaması 100'den fazla mahkumiyet ile sonuçlanmıştır. Aynı yıl Bulgar hükümeti övgüye değer bir şekilde yolsuzluk karşıtı kampanyayı genişletip yüksek seviyelerdeki yolsuzluk üzerinde daha fazla durmuştur.

Kasım 2004'te Bulgaristan hükümeti insan ticareti mağdurlarını da kapsayan bir **tanık koruma yasası** kabul etmiştir. Bu yasa insan ticareti yapanların araştırılıp kovuşturulmasında yetkililerle işbirliği yapan mağdurlar ve ailelerine özel koruma tedbirleri getirmektedir. Hükümet bu koruma tedbirlerinin uygulandığı bazı vakaları bildirmiştir. İçişleri Bakanlığı 2004 yılında 474 insan ticareti mağdurunu teşhis edip destek sağladığını rapor etmiştir.

Yorumlar

- Hükümet güçlü kovuşturmalar ve mahkumiyetler yoluyla insan ticaretiyle ilgili her türlü suç ortaklığına karşı koyma isteğini önceden ortaya koymalıdır.
- Yolsuzluğa dair açık işaretler bulunmaktadır. Her ne kadar resmi olarak suça iştirak ettiklerini gösteren deliller bulunmasa da, yerel yetkililer ve gümrük memurları dahil yasaları uygulamakla görevli bazı memurların ve hükümet görevlilerinin insan ticaretini kolaylaştırdıkları iddia edilmektedir. Memurlar insan ticaretini görmezden gelmek üzere rüşvet almakta, belki bazıları suça dahil olmaktadır. İnsan ticaretini kolaylaştıran memurların çoğunluğu kırsal alanlarda ve gümrüklerdeki düşük seviyeli, düşük maaşlı olanlardır.¹²

IV. En İyi Uygulamalar

Başlıca STK'lar tarafından üstlenilen inisiyatifler yalnızca başarılı kampanyalar ve faaliyetler düzenlemeyi değil aynı zamanda ortak eylem ve ortak stratejilerin geliştirilmesi için ulusal ve yerel yetkililer arasında kuvvetli işbirliği oluşturmayı da hedeflemektedir. En başarılı halkı bilinçlendirme ve önleme faaliyetleri arasında şunlar bulunmaktadır:

- **Seyahat ve Turizm Endüstrisinde Küçüklerin Cinsel İstismarı ve Ticaretini Önlemek için Kamu-Özel sektör işbirliği.** Proje, *Animus Derneği Vakfı*, Devlet Çocukları Koruma Teşkilatı, Avusturya STK'sı *Respect-Institute for Integrative*

¹¹ Birleşik Devletler Hükümetinin 2006 İnsan Ticareti hakkında Raporu

¹² Adı geçen eser. BGRF'nin alt seviyelerdeki yolsuzluğun yüksek seviyelerdeki yolsuzluktan izolasyonuna dair ciddi şüpheleri vardır.

Tourism and Development (Entegre Turizm ve Gelişim Enstitüsü)- ve Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Örgütü (OSCE) / Ekonomik ve Çevre Faaliyetleri Bürosu (OCEEA)'nın ortak çabası olarak uygulanmaktadır. Turizmde Çocuk Ticareti ve Cinsel İstismarını Önlemek için **Davranış Kuralları** oluşturularak Bulgaristan'da seyahat ve turizm endüstrisinde çocukların ticareti ve cinsel istismarına yeni bir yaklaşım getirmeyi hedeflemektedir. Bulgaristan Kuralları dünya çapında bir çabanın parçasıdır. **Çocuk Fuhuşuna, Çocuk Pronografisine ve Çocukların Cinsel Amaçlı Ticaretine Son** (ECPAT-International) isimli kuruluşun, UNICEF ve Dünya Turizm Örgütü tarafından da desteklenen, Seyahat ve Turizmde Çocukların Cinsel İstismardan Korunması için Davranış Kuralları'na dayanmaktadır. Hükümetin, sivil toplum kuruluşlarının ve özel sektörün temsilcileri süreçte yer almıştır.

- İçişleri Bakanı ve 40. Millet Meclisinden bazı parlamento üyeleri **fuhuşun yasallaştırılması** teklifinde bulunmuşlardır. Bulgaristan Cinsiyet Araştırma Vakfı bu fikre itiraz etmiş ve Bakan medyada yayınlanan açık bir mektup göndermiştir. Avrupa Kadın Lobisi Bulgar Platformunca da desteklenen bu mektupta fahişeliğin yasallaştırılmasına karşı görüşler ileri sürülmüştür. 2006'da STK'lar tarafından parlamento üyeleri ve kurumların temsilcileri ile, fahişeliğin yasallaştırılmasının sonuçları hakkında bir halk tartışmasını teşvik etmeyi hedefleyen uluslararası bir konferans ve birçok toplantı düzenlenmiştir. Bulgar kadın STK'larının çoğu fahişeliğin yasallaştırılmasının muhabbet tellallarına, insan ticareti yapanlara ve seks endüstrisine bir hediye olacağını çünkü yasallaşmanın egemenliğinde bu grubun 'işlerinin' yasal ticari aktiviteye dönüşeceğini belirtmişlerdir. Fuhuşun ve seks endüstrisinin yasallaştırılması cinsel amaçlı insan ticaretini destekler. Bu bağlamda Bulgar kadın STK'ları, ilk kez, **fuhuş sorunu**, fuhuş ve insan ticareti arasındaki bağlar, fuhuşun yasallaştırılmasının bir sonucu olarak insan ticaretinde oluşacak artış hakkında, bir **halk tartışmasını** harekete getirmeyi başarmıştır. Sonuçta, kamu kurumları fuhuş ile ilgili herhangi bir karar almaktan alıkonmuş ve dikkatleri insan ticareti hakkındaki yasaların gerçekten ve etkili bir şekilde uygulanmasına duyulan ihtiyaca odaklanmıştır.

V. Eksiklikler

- **Bilgi yokluğu.**Resmi bilgiler (veriler, eğilimler, araştırmalar ve analiz sonuçları) halka açıklanmamaktadır. Kamusal tek kaynak ABD Dışişleri Bakanlığının İnsan Hakları ve İnsan Ticareti hakkında Ülke Raporudur. IOM-Bulgaristan bile kamuya istatistikler sunmamaktadır. Bu durum karmaşıklığa neden olmakta ve STK'ların çalışmalarını engellemektedir.
- İnsan ticaretine karşı çalışmalarında STK'lara **sürdürülebilir devlet desteğinin olmaması**. sürdürülebilir destek olmaksızın tatmin edici sonuçların elde edilemeyeceği, uzun vadeli hedefler ve anlaşmalar olmaksızın STK çalışmalarının parçalanmış ve uzun vadeli bir vizyondan mahrum kalacağı gerçeği gözönüne alınarak, Bulgar kurumları STK'larla sürdürülebilir bir işbirliğine doğru çalışmaya başlamaktadır. .

- Hükümet ve sivil toplum kuruluşları/örgütleri arasında **güçlü bir işbirliğinin olmaması** ve bu resmi kurumlar ile STK'ların kendi aralarındaki koordinasyon eksikliği.
- **Okullarda** insan ticareti ile ilgili **eğitimin olmaması**.
- Gazeteciler için özel **eğitimin olmaması**. Kitle iletişimi insan ticaretiyle mücadelede yeterli olarak kullanılmamaktadır.
- Önleme, kovuşturma ve koruma seviyesinde etkin bir **izleme prosedürünün olmaması**.
- Kitle iletişimi, hükümet ve sivil toplum kuruluşları arasında insan ticaretine karşı çalışan **ulusal bir ağ olmaması**.
- **Profesyonel uzmanlık, bilgi ve mağdurlara tavsiye değiş tokuşu** için web siteleri ve internet hizmetlerinin olmaması.
- Genç kadınlar ve kızlar için işgücü piyasasında **fırsatların olmaması**.
- **Yeniden bütünleşme** stratejilerinin ve programlarının **olmaması**.

V. İhtiyaçların Değerlendirilmesi

Bu raporda bahsedilen eksiklikler ve yorumlar ile durumun iyileştirilmesi ihtiyacı göz önünde bulundurularak aşağıdaki tavsiye listesi sunulmuştur:

Tavsiyeler

1. **Mevzuatın uygulamaya konması**, özellikle 2005'te, uluslararası standartlara ve insan ticaretiyle mücadele için hükümet mekanizmasına şeklen uymasına rağmen **zayıf** olarak değerlendirilebilir. Yeni getirilen yapılar, STK'ların insan ticaretinin önlenmesine ve mağdur desteği ve rehabilitasyonuna katılımı için geniş fırsatlar sağlamaktadır. Böylece STK'lar daha güçlü bir insan hakları yaklaşımı geliştirebilirler. Bu kapsamda hükümet tarafından tutarlı bir politika önerilmektedir.
2. Etkili ortak faaliyetler uygulamaya koymak ve güçlü işbirliği sağlamak için **polis, savcılar ve STK'lara** yönelik birlikte ve ayrı ayrı uzmanlaşmış **eğitim toplantıları** örgütlenmelidir. Mağdurların hakları ile ilgili olarak polis memurlarına yönelik uzmanlaşmış eğitimin önemi de büyüktür. **Disiplinlerarası** ve **çok paydaşlı** bir yaklaşım uygulanmalıdır ve STK'lar devlet kurumlarıyla yanyana eşit bir rol oynamalıdır.
3. **Ordu ve barış gücü üyelerinin** insan ticareti konusunda **eğitilmeleri** önemlidir.
4. İnsan ticaretine karşı etkin önleyici stratejilerin hazırlanmasının yanı sıra organize suç grupları tarafından kullanılan insan ticareti ve cinsel istismarın mekanizmalarını analiz etmeyi hedefleyen **araştırma ve anket çalışmaları** yürütülmelidir.
5. **Arz** ve talep hakkında özel araştırmalar yapılmalıdır.
6. STK'lar, sosyal hizmetliler ile kaynak, geçiş ve hedef ülkelerden mağdurlarla çalışan diğer kuruluşlar arasında **bilgi ve iyi uygulamalar değiş tokuş** edilmelidir.
7. **STK'ların** merkezi **rolü** farkındalığı arttırıcı çabalarına yardımcı olmak amacıyla tanınmalı ve hem mali olarak hem de diğer şekillerde desteklenmelidir. Ayrıca

STK'lar insan ticaretiyle ilgili başka faaliyetler üstlenmek için yetkilendirilmelidir.

8. İnsan ticareti alanında çalışan tüm kuruluşlar için **mali destek** sağlanmalıdır.
9. **Önleme** alanında sosyo-ekonomik haklar, eğitim, istihdam, sağlık, işgücü piyasası ve ekonomik fırsatlar, yoksulluğun ortadan kaldırılması gibi konular üzerinde vurgu yapılarak kapsamlı bir ulusal strateji oluşturulmalıdır.
10. **Halkı bilinçlendirici kampanyalar**, zaman zaman bazı bölgelerde yürütülen faaliyetler olmaktan ziyade, ulusal ve süregiden bir faaliyet olmalıdır.
11. İnsan ticareti mağdurları ciddi suçların mağdurları olarak tanınmalı ve sığınma evleri, tıbbi bakım ve hukuki yardım gibi geniş bir **hizmet** ağına erişmelidir. Çocukların ve kadınların özel gereksinimlerine hitap edilmelidir.
12. Daha fazla **yardım hattı** işletilmeli ve insan ticareti mağdurları için bağımsız bir bilgi, danışma ve tavsiye kaynağı olarak kullanılmalıdır.

KISALTMALAR

ACTA	İnsan Ticareti ve Yolsuzluğa Karşı Balkan İnisyatifi
ARIADNE	Güneydoğu ve Doğu Avrupa'da İnsan Ticaretine karşı STK Ağı
BHRN	Balkan İnsan Hakları Ağı
BGRF	Bulgar Araştırma Geliştirme Vakfı
Care Bulgaria	Uluslararası bir STK
CATW	Kadın Ticaretine Karşı Koalisyon
CPC	Ceza Usul Kanunu
ECPAT International	Çocuk Fahişeliğine, Çocuk Pornografisine ve Cinsel Amaçlı Uluslararası Çocuk Ticaretine Son
EWL	Avrupa Kadın Lobisi
FYROM	Eski Yugoslav Cumhuriyeti Makedonya
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
MBMD	Polling teşkilatı
MP	Parlamento üyesi
OCEEA	AGİT - Ekonomik ve Çevre Faaliyetleri Bürosu
ODIHR	AGİT - Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu
OSCE	AGİT - Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
PC	Ceza Kanunu
SACP	Çocukların Korunması için Devlet Teşkilatı
SG	Devlet Gazetesi
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu
USAID	Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası Kalkınma Teşkilatı

HIRVATISTAN

Hazırlayanlar

⇒ Croatian Law Centre-CLC

HIRVATİSTAN

I. Giriş

Hırvatistan Cumhuriyeti'nin kuzeybatıda Slovenya, kuzeydoğuda Macaristan, güneyde Sırbistan ve Bosna Hersek, doğuda Karadağ ve batıda Adriyatik Denizi ile sınırları vardır. Hırvatistan doğu ile batı arasındaki göç akımının kavşağındadır. Hırvatistan'ın coğrafi konumu göçün lehinedir. Diğer Güneydoğu Avrupa ülkeleri gibi, Hırvatistan da sosyal, politik ve ekonomik bir dönüşümden geçmektedir ve savaş politik tutarsızlığa ve sosyal, hukuki ve teknik alt yapı eksikliğine yol açmıştır. Bu durum yasa dışı göçmenler ve insan tacirleri tarafından kullanılan sözde 'Balkan koridoru'nun oluşmasını kolaylaştırmış, böylece insan ticareti için 'uygun bir ortam' yaratılmıştır.

90'ların ortasına kadar ana göç yolu Macaristan'dan geçiyordu. 90'ların sonunda Bosna Hersek'ten Hırvatistan'a, Hırvatistan'dan Slovenya'ya ya da deniz yoluyla Hırvatistan'dan İtalya'ya giden yeni yollar kullanıldı. Diğer ortak yollar Karadağ'dan Dubrovnik bölgesine ve Sırbistan'dan Hırvatistan/Slovenya'ya doğrudur.

90'ların ilk yarısında politik ve ekonomik seçkinlerin yanı sıra uluslararası ve ulusal askeri personel insan ticaretinden 'faydalanmıştır'. 90'ların ikinci yarısında insan ticareti turistik kentlerde ve askeri üslerin çevresinde kurulan ticari yapılarla Hırvatistan genelinde coğrafik olarak yaygın hale gelmiştir. 90'ların sonunda Hırvatistan'da insan ticaretinin hem örgütsel hem operasyonel yönlerinde önemli değişiklikler olmuştur.

İnsan ticareti kalıpları açısından Hırvatistan aslen geçiş ülkesi konumundadır ama bugün bir hedef ülke haline de geldiği yolunda bulgular artmaktadır.¹³ Temmuz 2002'den 2005 sonuna kadar Hırvatistan'da tesbit edilen 41 mağdurdan 29'u yabancı uyruklu, 12'si Hıvattır, ki bu Hırvatistan'ın insan ticareti için aynı zamanda kaynak ülke olduğunu da açıkça göstermektedir. Hırvatistan'ın kendi sınırları içerisindeki insan ticareti olaylarında da artış vardır (ülke içi insan ticareti).

İnsan ticaretinin sinsi ve tehlikeli niteliğinden dolayı insan ticaretine konu edilmiş kişilerin, özellikle cinsel istismar amacıyla sömürülen kadınların ve küçüklerin gerçek sayısını vermek zordur. İnsan ticaretinin gelişim kalıplarını takip etmek de zordur.

Yorumlar

IOM Zagreb tarafından derlenen kilit unsurlar ve yayımlanmamış bulgular aşağıdaki gözlemleri onaylamaktadır:

- İnsan ticareti hareketleri 'rotasyonel' insan ticaretini içermektedir. Buna göre kadınlar, çoğunlukla polisin elinden kurtulmak için bir hile olarak, aynı zamanda dönemsel 'talepleri' karşılamaya yönelik bir 'tedarik' unsuru olarak, Bosna Hersek ve Hırvatistan'ın bir dışına bir içine taşınmaktadır.

¹³ Resmi istatistiklere dayanan Hırvatistan'da İnsan Ticaretine dair Yıllık Rapor

- İnsan ticareti uluslararası seks turizmi ile aynı çizgide sezonluk bir iş haline gelmektedir.
- İnsan ticaretine konu olan kadınlar artan oranda, ‘tacirlerin’ veya sözde ‘erkek arkadaşların’ gözetiminde evlerde cinsel olarak istismar edilmektedirler.
- Kendilerine Hırvatistan’da evlenmeleri için ‘yardım’ öneren acentalar aracılığıyla turist vizeleriyle Hırvatistan’a gelen genç kadınların sayısı artmaktadır,
- Striptiz klüplerinin sahipleri yerel dansçı bulamayınca Doğu Avrupa ülkelerinden dansçılar getirmektedir.
- Son yıllarda ülkeye giren yabancılara yaşamak ve çalışmak üzere verilen çalışma izinlerinin sayısı hızla artmıştır.
- İnsan ticareti mağduru olan ya da olma potansiyeli olan refakatsiz küçüklerin sayısı artmıştır.

II. Yasal Çerçeve

A. Ulusal Mevzuat

Hırvatistan Cumhuriyeti; Birleşmiş Milletler Uluslararası Organize Suçlara karşı Konvansiyonunu ve Birleşmiş Milletler İnsan Ticaretini Önleme, Yok etme ve Cezalandırma Protokol’ünü imzalamıştır. Onayı takiben, ulusal kurumlar ulusal hukuki çerçeveyi Konvansiyon ve Protokol’e uyumlu hale getirme çalışmalarına başlamıştır. Uyumlaştırma halen sürmekte ise de Ceza Kanunu’nun Haziran 2004 tarihli değişiklikleri İnsan Ticareti Mağdurlarının korunması ve insan tacirleri ile suça iştirak edenlerin cezalandırılmaları için bir yasal çerçeveye yönelik önemli bir ilerlemedir. İçişleri Bakanı ‘**İnsan ticareti mağdurlarının ikametgahını düzenleyen prosedür hakkında talimat**’ çıkarmış, böylece insan ticareti mağdurlarının statülerini düzenlemek yoluyla korunmasını iyileştirmiştir. Bununla birlikte, insan ticareti mağdurları, hiçbir kanunda (Yabancılar Kanunu, Sağlık ve Sosyal Refah Kanunu) yararlanıcı olarak belirtilmediğinden , mağdur koruması ve desteğinin iyileştirilmesi için uygun bir yasal çerçevenin ve özel hükümlerin ulusal mevzuata eklenmesi gerekmektedir. Yukarıda bahsedilen Talimatın yanı sıra, Tanık Koruma Kanunu, Cezai Muameleler Kanunu, Sığınma Kanunu, Tüzel Kişilerin Cezai Sorumluluğu Kanunu, Çocuk Mahkemeleri Kanunu gibi kanunlar insan ticareti mağdurlarının korunması için uygun bir yasal çerçeve oluşturmaktadır.

Hırvatistan Cumhuriyeti Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Konvansiyonu’nu da imzalamış ve onaylanmıştır. Bununla birlikte, Hırvatistan’ın bu konvansiyona bağlılığı, insan ticareti mağduru *çocuklar* sorununu düzenlemeyen Yabancılar Kanununa yansımamıştır. Genel olarak tüm çocukların eğitim hakkı olmakla birlikte yasa dışı göç halindeki veya insan ticareti mağduru olan çocuklara halen bu hak garanti edilmiş değildir. Reşit olmayan ve refakatçisi bulunmayan küçüklerin menfaatlerini koruyan özel yasal hükümlerin dahil edilmesi ve refakatsiz yabancı küçüklerin korunması ve

yardım sağlanması için uzman bir kurumun oluşturulmasıyla, insan ticaretine uğrayan çocukların savunmasızlığına hitap edilmesi gerektiğine inanıyoruz.¹⁴

B. Ulusal Eylem Planı

1990'ların sonu ve 2000'lerin başında insan ticareti karşıtı faaliyetler uluslararası örgütler tarafından başlatıldı ve ağırlıklı olarak Uluslararası Göç Örgütü ve birkaç ulusal STK tarafından yürütüldü. STK/IOM araştırması '*Cinsel istismar amacıyla Kadın ve Çocuk ticareti; Değerlendirme Çalışması: Problemin Boyutu ve Hırvatistan'da İnsan Ticareti Karşıtı Tedbirlere duyulan ihtiyaç*' bulguları ulusal politikanın geliştirilmesine temel oldu. 2002 yılında yayınlanmasından sonra Hırvatistan hükümeti insan ticaretiyle mücadeleyi öncelikler listesinin başına yerleştirdi. Temmuz 2002'de İnsan Ticaretinin Durdurulması için Ulusal Komite kuruldu ve aynı yılın Kasım ayında ilk '**İnsan Ticaretinin Durdurulmasına dair Ulusal Eylem Planı**' kanunlaştırıldı. Aralık 2004'te '**İnsan Ticaretini Durdurmak için Ulusal Strateji 2005-2006**' Hırvatistan hükümeti tarafından kabul edildi. Plan giriş kısmının yanı sıra şu bölümlerden oluşmaktadır: Hukuki Çerçeve, Mağdurlara Yardım ve Koruma, Önleme, Eğitim, Uluslararası İşbirliği ve Faaliyetlerin Koordinasyonu. Yıllık Çalışma Planı, Ulusal Stratejiye dayanılarak hazırlandı. Ulusal Komite içerisinde *Çocuk Ticaretinin Durdurulması için Alt grup* oluşturuldu. Yasal Çerçeve, Mağdurların Tespiti, İnsan Ticareti ile ilgili suçların faillerinin Ortaya çıkarılması, Kovuşturulması ve Cezalandırılması, Mağdurlara Yardım ve Koruma, Önleme, Eğitim, Uluslararası İşbirliği ve Faaliyetlerin Koordinasyonu bileşenlerini içeren **iki yıllık 'Çocuk Ticaretinin Durdurulması için Ulusal Plan'**, Ekim 2005'te kabul edildi.

C. İkili Anlaşmalar

Hırvatistan, Arnavutluk, Avusturya, Bosna Hersek, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Fransa, Yunanistan, İzlanda, İtalya, Latviya, Litvanya, Macaristan, Makedonya, Norveç, Polonya, Romanya, Slovakya, Slovenya, Sırbistan ve Karadağ ve İsveç ile 23 Geri Kabul anlaşması: ve üç Benelüks ülkesi: Belçika, Hollanda ve Lüksemburg'u kapsayan bir Geri Kabul anlaşması imzalamıştır. İspanya, Ukrayna ve Kıbrıs'la imzalanacak olan anlaşmalar imza beklemekte ya da müzakere aşamasındadır. Ayrıca Hırvatistan girişimde bulunarak Moldova ile müzakerelere başlamıştır. Hırvatistan'ın Avrupa Birliği uyum yasalarını uygulamaya başlamadan önce imzalayıp onayladığı geri kabul anlaşmaları uygun şekilde değiştirilip düzenlenecektir.

III. Genel Çerçeve

A. Kapasite Oluşturma

---

¹⁴ Hırvatistan Haziran 2004'te Avrupa Birliği'ne üyelik için aday statüsünü kazandı ve Ekim 2005'te Avrupa Birliği ile giriş müzakereleri sürecini başlattı. Buna uygun olarak mevzuat Avrupa hukukuna tam olarak adapte edilmelidir (Topluluk Müktesebatı)

2002'ye kadar Hırvatistan'da IOM dışında hiçbir uluslararası veya sivil toplum kuruluşu insan ticaretine karşı sistematik bir çalışma yapmamıştır. 2000 ve 2002 arasında Hırvatistan'da insan ticareti karşıtı faaliyetler uluslararası örgütler tarafından ilgili tüm ulusal ortakları hedef alma girişimiyle başlatılmıştır. Yaklaşımın amacı uluslararası kapasite oluşturulması yoluyla ulusal kurumların sürdürülebilirliklerini sağlamak, böylece ulusal ortakları insan ticareti karşıtı hizmetler verebilir kılmaktır.

2002'de ulusal kurumların ve STK'ların insan ticaretine olan ilgilerindeki artış, Sağlık ve Sosyal Refah Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, İnsan Hakları Hükümet Bürosu ve STK'lar tarafından düzenlenen yuvarlak masa toplantıları, seminerler, eğitimler, araştırma gezileri ve uluslararası konferanslar şeklinde kendini göstermiştir. Bölgesel konferanslara ve 'eğitici eğitimi' atölye çalışmalarına Hırvat memurların düzenli katılımı üst düzey politika bildirilerinin benimsenmesi ile sonuçlanmıştır. Gazeteciler de bu sorunla ilgili haber yapmaya daha fazla ilgi duyar hale gelmişlerdir. Tüm bunlar polis memurları, devlet savcılarını, hakimler, sosyal hizmet uzmanları, gazeteciler ve STK'lar için düzenlenen eğitimlerin ve araştırma gezilerinin sonucudur.

IOM ve İçişleri Bakanlığının Organize Suçlar Dairesi organize suçlarda uzmanlaşan polis memurları için gelecekteki insan ticareti karşıtı eğitimlerde model olarak kullanılacak çok modüllü sistematik bir eğitim programını geliştirmiş ve uygulamaya koymuştur. IOM, 'Diplomatik ve Konsolosluk personeli için Hırvatistan Hukuk Merkezi' adlı STK'nın işbirliği ile benzer eğitim programlarını sınır polisi için uygulamaktadır.

Hakimler ve savcılar için eğitimler, İstikrar Paketi programı 'Hakimler ve Savcılar için İnsan ticareti Karşıtı Eğitim Modellerinin Geliştirilmesi'nin bir parçası olarak düzenlenmiştir. Kırsal alandaki eğitimler Adalet Bakanlığı ve ulusal STK'lar tarafından düzenlenmektedir.

Ulusal STK'lar sosyal hizmet uzmanları, hekimler, öğrenciler ve STK eylemcileri için tasarlanmış eğitim programlarında da aktif bir rol üstlenmektedir. On bir sivil toplum örgütü 'PETRA' isimli insan ticareti karşıtı ağı oluşturmuştur. Birçok diğer STK da insan ticareti karşıtı faaliyetlerin uygulanmasında oldukça faaldir. STK çalışanları uluslararası eğitimlere, seminerlere ve araştırma gezilerine katılmaktadır.

B. Analiz, Araştırma ve İzleme mekanizmaları

2001-2002 yıllarında IOM-Zagreb, ulusal sivil toplum örgütü 'Geçiş ve Sivil Toplum Çalışmaları Merkezi'nin işbirliği ile Hırvatistan'daki insan ticaretinin şeklini, boyutunu ve derecesini belirlemek üzere *ilk alan araştırmasını* yaptı. O zamana kadar problem hükümet ve ulusal kurumlar tarafından inkar edilmese bile görmezlikten geliniyordu. Araştırma bulguları ulusal bir insan ticareti karşıtı politikanın geliştirilmesi için temel oldu. 2004'te IOM 'Hırvatistan'da genç insanların gözünde insan ticareti' adlı liselerde insan ticareti karşıtı, önlemeye yönelik eğitimin geliştirilmesine temel olan araştırmayı yürüttü. . Bu iki çalışmanın yanı sıra Hırvatistan'da bir başka sistematik araştırma yapılmamıştır.

İnsan Ticaretinin Önlenmesi için Ulusal Komite, insan ticareti karşıtı faaliyetlerin uygulamasının ve koordinasyonunun Ulusal Eylem Planı ile uyumlu olmasından sorumlu merkezi ulusal kurumdur. İnsan Hakları Hükümet Bürosu Ulusal Komite'nin sekreteryasını yapmakta, toplantılarını hazırlamakta varılan sonuçların ve faaliyetlerin uygulanmasını sağlamaktadır. Büro'nun başı aynı zamanda Ulusal Komite'nin ulusal koordinatörüdür. Ulusal Koordinatör hükümet tarafından atanır ve görevi Ulusal Eylem Planının uygulanmasını koordine edip izlemektir. Her yılın sonunda İnsan Hakları Devlet Bürosu hükümet tarafından kabul edilmesi gereken bir yıllık rapor hazırlar.

Yorum

Halihazırda insan ticareti ile mücadele programları, insan ticareti eğilimleri ve kalıpları için bağımsız izleme mekanizmaları yoktur.

C. Bölgesel İşbirliği ve Ağ oluşturma

Uluslararası işbirliğini güçlendirme halen devam eden bir süreçtir. Tüm ulusal ortaklar seminerler, eğitim programları, toplantılar, araştırma gezileri ve ağlar gibi çok sayıda uluslararası ve bölgesel insan ticareti karşıtı inisiyatiflere aktif bir şekilde katılmaktadır.

2003'te Hırvat Ulusal Koordinatörü iyi uygulamaların değiş tokuş edilmesi ve bölgesel işbirliğinin iyileştirilmesi amacıyla düzenli ulusal koordinatörler toplantılarını başlatmıştır. Maalesef bu olumlu inisiyatif başarısız olmuştur.

İçişleri Bakanlığı bölgede komşu olan ve olmayan ülkelerin yasaları uygulamaktan sorumlu yetkililerinin yanı sıra uluslararası seviyede INTERPOL, EUROPOL ve SECI Sınır ötesi Suçla Mücadele için Bölge Merkezi ile düzenli işbirliğini sürdürmektedir.

Ulusal STK'lar da bölgedeki STK'larla işbirliği yapmakta ve insan ticareti ile mücadele konusunda çalışan bölgesel ve uluslararası STK ağlarına aktif katılım sağlamaktadırlar. Bölgedeki STK'lar yolsuzluk ve insan ticaretini izleme ve mücadele için bölgesel ACTA ağını oluşturmuşlardır.

D. Kaynakların Mobilizasyonu

İnsan Ticaretini Önleme Ulusal Komitesi ilgili tüm hükümet kurumlarının, ulusal STK'ların ve medyanın temsilcilerinden oluşurken IOM, İnsan Hakları Hükümet Bürosu ile bu kuruma danışman statüsü veren bir Mutabakat Zaptı imzalamıştır. Ulusal Komitenin başkanı, Başbakan yardımcısıdır ve Ulusal Koordinatör, İnsan Hakları Hükümet Bürosunun başıdır. Hırvat İnsan Hakları Hükümet Bürosu Ulusal Komitenin sekreteryasını yapmakta ve Hırvatistan'da yetkili kurumlar arasındaki insan ticareti karşıtı faaliyetleri koordine etmektedir. Daha etkili olmak ve özel vakalarla bağlantılı problemlere hitap etmek amacıyla başkanlığını Ulusal Koordinatörün yaptığı bir **Operasyon Ekibi** kurulmuştur. Ekip, Ulusal Komitenin çalışma grubu gibi hareket eder ve 20'den fazla üyesi vardır. Ekip her ay toplanır, bilgi alış verişi yapar ve mağdurların destek ve korunmaları ile ilgili sorunları çözmeye çalışır.

Değişik insan ticareti karşıtı faaliyetlerde bulunan 20'den fazla STK vardır. Bunlardan on biri ulusal STK ağı *PETRA*'ya üyedir. Her ne kadar daha fazla sayıda STK benzer projeler uygulasa da sadece *PETRA* ağına üye olanlar Ulusal Komite'ye üyedir.

Yorumlar

- Hırvatistan Hükümeti, hükümet kuruluşları (bakanlıklar ve bürolar) aracılığıyla insan ticareti karşıtı faaliyetlere finansman sağlamasına rağmen bu hala yeterli değildir ve programlar uluslararası bağışçıların mali desteğine dayanmaktadır.
- STK'lar arasında yararlı ve verimli işbirliğinin olmaması toplum üzerinde etkilerinin zayıf olmasına, STK'lar arasındaki ilişkilerin zayıf olmasına ve güvensizliğe sebep olmaktadır.

IV. İnsan Ticareti Karşıtı Yasaların Uygulanması

Geçtiğimiz 5 yıl içinde IOM, İnsan Hakları Hükümet Bürosu ve birkaç ulusal STK tarafından insan ticareti karşıtı bir çerçevelenştürmek ve bu çerçeveyi iyileştirilmiş yardım, koruma ve yönlendirme mekanizmaları vevhalk arasında insan ticareti konusunda farkındalığın artırılması yoluyla faaliyete geçirmek amacıyla bir dizi insan ticareti karşıtı inisiyatif başlatılmıştır.

A. Önleme ve Farkındalık

2003'ten beri İnsan Hakları Hükümet Bürosu, İçişleri Bakanlığı, Hırvat Kızılhaçı, ulusal STK'lar ve IOM, insan ticaretiyle mücadelede önleme ve bilinçlendirme faaliyetlerinin zaruri adımlar olduğunu kabul ederek birçok kitle iletişimi ve bilgilendirme kampanyası yürütmüşlerdir. Ek olarak, yerel STK'lar tarafından kendi toplulukları içerisinde özellikle ergenleri/gençleri hedef alan daha küçük boyutlu bazı kampanyalar düzenlenmiştir.

IOM ve İnsan Hakları Hükümet Bürosu tarafından düzenlenen ilk ulusal bilinçlendirme kampanyası çerçevesinde tüm Hırvatistan için geçerli tek bir ulusal **yardım hattı** (0800 77 99) kurulmuştur. İmdat hattı mağdurlara ücretsizdir ve Vukovar, Zagreb ve Split'teki üç STK tarafından günde 24 saat işletilmektedir.

Bilim, Eğitim ve Spor Bakanlığı önleyici eylemler yoluyla gençlerin eğitilmesi ihtiyacını kabul etmiştir. Bakanlık, IOM'in işbirliği ile, insan ticareti karşıtı bir eğitim modülü geliştirip Hırvat lise müfredatına eklemiştir. 2004/2005 ve 2005/2006 öğretim yıllarında önleyici programların uzmanlaşmış eğitimi içerisinde öncelik insan ticareti ile mücadele konusuna verilmiştir. 2005/2006 öğretim yılında IOM'in insan ticareti ile mücadele eğitimi konusundaki bölgesel projesi çerçevesinde ilkokulların müfredatına bir insan ticareti karşıtı eğitim modülü eklenmiştir. Okul müfredatlarının revizyonu için işbirliği çerçevesinde altı ulusal STK bu tip eğitim programları uygulamak için yetkilendirilmiştir.

B. Koruma ve Yardım

Koruma ve teşhisi hedefleyen fonksiyonel bir **Ulusal yönlendirme sisteminin** kurulmasına kadar, mağdur destek ve koruma; devlet kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının kapasitelerinin artırılması yoluyla tedricen geliştirilmiştir. Yönlendirme sistemi, bir polis memurunun 24 saat süreyle görevde olmasını ve ek olarak ülkenin farklı alanlarından 26 polis memurunun ön görüşmeleri yürütmesini sağlamaktadır. Destek programını koordine eden IOM, resmi teşhislerin yürütülmesi için mobil ekiplerin üyelerini bilgilendirmekte ve insan ticareti mağdurlarına barınak ve destek hizmetlerini örgütlemektedir. Bu mobil ekipler, Hırvatistan'ın dört farklı bölgesinde mağdurları koruyacak ve destek sunacak acil yardım ekibi olmak üzere eğitilen Hırvat Kızılhaçının üyeleri ile diğer STK personelinden oluşmaktadır..

Teşhis edildikten sonra mağdurlar, adresleri gizli tutulan sığınma evine (STK tarafından işletilir) ya da üç geçici kabul merkezinden (Hırvat Kızılhaçı tarafından işletilir) birine getirilir; burada tıbbi, psikolojik, hukuki, geri dönüş öncesi (seyahat belgeleri, tekrar yerleşme yardımı) ve güvenlik **destekleri** alırlar. Gönüllü olarak dönmek isteyenler için güvenli dönüş organize edilir. Ulusal Komite insan ticareti mağdurlarının teşhisi, yardım ve korunmasını bir dizi protokole dayanarak gerçekleştirir: *İnsan Ticareti Mağdurlarının Tesbiti ve Bakımı hakkında Protokol, Yasa dışı Göçmenler ve İnsan Ticareti Mağduru olma Şüphesi olan diğer kişilerle Görüşme Yapma Talimatları*'nın yanı sıra Sığınmaevinde *Usul Kuralları*. Yabancılar Kanunu geçerli bir kalma gerekçesi olan kişiye zaten geçici oturma izni verdiği için (Madde 37) İçişleri Bakanlığı Aralık 2004'te '*insan ticareti mağdurlarının ikametini düzenleyen prosedür hakkında talimatı*' çıkarmıştır. Bu talimatname, insan ticareti mağduruna düşünme süresi ile kovuşturma mercileriyle işbirliği yapma şartına bağlı olmaksızın, uzatma olasılığıyla, bir yıl süreli oturma iznini içeren geçici özel kalışının şartlarını düzenlemektedir.

Geçen yıllar boyunca, ulusal STK ve Hırvat Kızılhaçı, IOM ile işbirliği içinde sığınmaevleri ve kabul merkezleri kurma yoluyla 41 insan ticareti mağduruna destek sağlamıştır. Teşhis edilen 41 mağdurdan 29'u yabancı uyrukludur (Bosna Hersek 4, Kamerun 1, Fas 1, Moldova 6, Romanya 5, Rusya 1, Slovakya 1, Sırbistan ve Karadağ 4, Ukrayna 4, Bulgaristan 1, uyruksuz 1 ve 12 Hırvatistan vatandaşıdır: %29).

Mağdurların çoğu 18 ile 25 yaş arası yetişkin kadınlardır.

Mağdur özelliklerinin analizi 18 yaş altındaki gençlerin () istismarında artış eğilimi göstermektedir. Destek sağlanan 41 insan ticareti mağdurundan yedisi yani %17'si refakatsiz küçüklerdir.

Teşhis edilen 41 insan ticareti mağdurundan dördü erkektir; bunlardan biri zorla dilencilik yaptırılan özürlü yaşlı bir erkek, diğer üçü işgücü istismarına uğramış kişilerdir.

İstismarın türüne göre, mağdurların çoğu, %49'u, cinsel olarak istismar edilmiştir. Bazı mağdurlar hem cinsel hem de işgücü istismarına; daha azı da sadece işgücü istismarına maruz kalmıştır.

Yabancı uyruklu insan ticareti mağdurları için gönüllü geri dönüş düzenlenmiştir. Süreç, kaynak ülkelerin elçilikleriyle işbirliği içinde seyahat belgelerinin hazırlanmasını, tekrar yerleşme yardımlarını (nakit olarak) ve IOM tarafından güvenli gönüllü geri dönüşlerinin organizasyonunu içerir. Reşit olmayanlara ve tıbbi vakalara seyahatleri boyunca IOM'dan bir eşlikçi refakat etmektedir.

Eldeki verilere göre¹⁵ gittikçe artan sayıda Hırvat kadın Batı Avrupa ülkelerindeki işlere başvurmaktadır. Bu tip entrikalarda kadınlar fuhuşa zorlanarak veya başka istismar biçimleriyle (hırsızlık, dilencilik, zorla çalıştırma) mağdur hale gelmektedirler. 12 Hırvat insan ticareti mağdurundan sadece beşi IOM'a ve STK ortaklarına yönlendirilmiş ve sonrasında yeniden bütünleştirme programına katılmıştır.

Ulusal Eylem Planına göre Hırvat Sağlık ve Sosyal Refah Bakanlığı (MoHSW) Hırvatistan'daki insan ticareti mağdurlara sağlanan tüm korunma ve destekten sorumlu kuruluştur, ancak, maalesef kendisine verilen insan ticaretiyle mücadele faaliyetlerini idare etme kapasitesinden yoksundur.

Yorum

Hırvat Sağlık ve Sosyal Refah Bakanlığı'nın (MoHSW) teknik ve finansal kapasitelerinin yanısıra uzmanlığı da takviye edilmelidir.

C. Kovuşturma

Tacirlerin kovuşturulması için uygun yasaların oluşturulması insan ticaretiyle mücadelenin temel bir unsuru kabul edilmektedir. 'İnsan ticaretine bütüncül bir yaklaşım faillerin cezalandırılmasını hedefleyen etkili kovuşturmayı içermelidir' diyen *Avrupa Komisyonu İnsan Ticareti Uzmanlar Grubu* da bunu kabul etmektedir. İnsan tacirlerinin cezalandırılması hiç şüphesiz diğer faillere işledikleri suçun cezalandırılacağı yolunda açık bir mesaj vermekle kalmaz, aynı zamanda mağdurların yargı sistemine güvenlerini ve tacirelere karşı ifade verme istekliliklerini de arttırır.

Hırvatistan Cumhuriyeti, uygun bir yasal çerçeve kabul etmiştir ve Ceza Kanuna göre insan tacirleri 1 yıldan 10 yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılırken çocuk ya da reşit olmayan birey istismar etmenin cezası¹⁶ asgari beş yıl hapis şeklindedir.

Yorum

Uygun mevzuatın benimsenmesinin yanı sıra yasanın uygulanışını ve mahkemelerce verilen verilen nihai kararları izlemek de her zaman gereklidir. İnsan ticareti mağdurlarının sayısını insan ticareti suçu için verilen iddianamelerin sayısı ile

¹⁵ Resmi ulusal istatistik

¹⁶ Hırvat mevzuatına göre 14 yaşına kadar olanlar çocuk, 14 ve 16 yaşları arasındakiler genç küçük ve 16 ile 18 yaş arasındakiler daha yaşlı küçüktürler

kıyasladığımızda iddianame sayısının bildirilen mağdur sayısından çok daha az olduğunu görebiliriz:

	2002	2003	2004	2005
Mağdur	7	8	19	7
İddianame	1	2	4	6

Maalesef bugüne kadar, insan ticareti suçu için sadece bir nihai karar verildiği bildirilmiştir ve fail halen 9 yıllık hapis cezasını çekmektedir .

V. İyi Uygulamalar

- İçişleri Bakanlığı ve IOM insan ticaretine karşı 16 aylık bir eğitim projesi uygulamıştır. Projenin hedef grubu Hırvatistan'ın değişik bölgelerinden organize suçun önlenmesi üzerine uzmanlaşan 26 polis memurudur. Amaç Avrupa Birliği standartları ile uyumlu olarak teorik ve pratik bilginin yanı sıra günlük görevlerinde bu bilgiyi uygulamalarını ve bilgileri yerel seviyede dağıtmalarını sağlayacak gerekli duyarlılığı kazanmalarınıdır. Eğiticiler, İtalya, Belçika, Almanya ve Interpol'den ulusal ve uluslararası uzmanlardır. Diğer kurumlardan da temsilciler davet edilmiştir, devlet savcıları, soruşturma hakimleri, STK eylemcileri ve diğer bakanlıkların temsilcileri. Eğitim metodları sunumların yanısıra, takım çalışması, yeni başlayanlar için denetlenmiş rehberlik, 'role-play' ve gerçek durumların simülasyonları içerilmektedir. Projenin sonuçları şunlardır: 26 yeni uzman ve eğitimcinin eğitimi, polis memurları arasında bir ağ oluşturmak, farklı sektörler ve ortaklar arasında daha iyi işbirliği, İçişleri Bakanlığı için tanıtım malzemelerinin üretilmesi, polis memurlarına yönelik uzmanlaşmış seminerler yoluyla bilginin sürekli aktarımı. Bu eğitim modeli uluslararası seviyede de tanınmış ve CARDS/CARPO bölgesel projesi kapsamında Batı Balkan bölgesinde insan ticaretiyle mücadelede uzmanlaşan soruşturmacılar için eğitim materyali geliştirilmesinde model olarak kullanılmıştır.
- Ülke çapında ilk bilinçlendirme kampanyası 2002-2003'te dört aylık bir süre boyunca '**İnsan ticareti gerçeğimizdir. Durduralım!**' sloganı ile yürütülmüştür. Ulusal yardım hattı kampanyanın bir parçası olarak kurulmuştur. Vatandaşlarla doğrudan temas sağlanmış, böylece ülkenin tüm bölgelerinde insanlar etkilenecek mezhepler arası ilişkiler iyileştirilmiş ve insan ticaretiyle mücadele alanında çalışan ortaklar arasındaki işbirliği güçlendirilmiştir. Bu kampanya yeni inisiyatifler yaratmış , gençleri katılmaya cesaretlendirmiş ve insanları toplum içinde bu sorun hakkında konuşmaya motive etmiştir. İki kamuoyu yoklamasına göre kampanya halkın %15'inin insan ticaretinin yolları ve şekilleri hakkında bilgisinin artmasına doğrudan katkıda bulunmuştur. Kampanya 2003 yılının en yenilikçi ve kapsamlı kampanya/sosyal hareketi olarak Golden Bell ödülünü almıştır.
- Hırvatistan'da insan ticaretini önlemenin en iyi yolunun eğitim sisteminden geçtiği anlaşılmıştır. Bundan dolayı IOM ve Bilim, Eğitim ve Spor Bakanlığı uzmanları tarafından insan ticaretiyle mücadele konusunda ilkökul ve lise müfredatları nda geliştirilmiştir. Projenin başarısını temin etmek amacıyla bir grup öğretmen insan

ticareti ile mücadele konusunda bilgiyi çalışma arkadaşlarına aktarmak üzere eğitilmişlerdir. Son iki öğretim yılında öncelik insan ticareti konusuna verilmiştir. Bakanlık kendi eğitim hedeflerini, içeriğini ve pedagojik yaklaşımını farklı yaş gruplarından öğrencilerin ihtiyaçlarına göre uyarlamıştır. Sonuç olarak eğitim hedefleri öncelikle tehlike ve risklerin tanınması ve ayrıca bu gibi durumlarda karar verme becerilerini ve uygun davranışı güçlendirmek üzerinde odaklanmıştır. Okullarda çalışırken eğitimciler ebeveynlerin, velilerin ve yerel halkın mesele üzerinde duyarlılığını da arttırmışlardır. Eğitim ile ilgili sürece STK'ların da dahil edilmesinin önemi takdir edilmiş ve Bakanlık altı STK'yı geliştirilen ve onaylanan materyalleri kullanarak benzeri eğitimleri yürütmek üzere yetkilendirmiştir.

- Eylül 2003'te insan ticareti mağduru olarak tesbit edilen bir kadına, ilk destekten sonra, güvenli barınma, psikososyal, tıbbi ve hukuki yardım sağlanmıştır. Kendisi daha sonra mahkemede şahitlik yapmaya karar vermiştir. İnsan ticareti mağdurlarının ikametini düzenleyen talimat Bakan tarafından henüz çıkarılmamıştı ve yürürlükteki yasa kadının statüsünün yasallaştırılmasını öngörmüyordu.. Buna rağmen İçişleri Bakanlığı'nın Teftiş ve İdari İşler Dairesi kadının Hırvatistan'daki statüsünü yasallaştırdı ve ona 'bir yıllık oturma izni' verdi.

VI. Eksiklikler

- Analiz, izleme, raporlama ve bilgi alışverişi mekanizmaları yok.
- Herhangi bir kanunda (Yabancılar Kanunu, Sağlık ve Sosyal Refah Kanunu) yararlanıcı olarak belirtilmedikleri için insan ticareti mağdurlarına yardım ve korunmaları ile ilgili ulusal mevzuat yok.
- Ceza Kanununda yapılan önemli ilerlemeye rağmen insan ticaretiyle mücadelenin esas unsuru olan kovuşturma alanında çok az çaba harcanmıştır. Hakimler ve savcılar ilgili yasaları uygulamak konusunda henüz tam anlamıyla bilinçli değildirler ya da uygun eğitim almamışlardır; bu toplam mahkum edilen insan taciri sayısı üzerine olumsuz etki yapmaktadır.
- Her ne kadar insan ticareti ile ilgili sorular hükümetin gündeminde üst sıralara yükselmişse de insan ticareti karşıtı faaliyetlerin kurumlar arası koordinasyonunu oluşturmak ve uyumlu hale getirmek anlamında pratik tedbirler tüm zorluklarla tam olarak baş etmeye yeterli değildir.
- STK'lar arasında ve STK'lar ile hükümet kurumları arasında işbirliği ve bilgi alışverişi, kurum içi ve kurumlararası koordinasyon, etkili kurumsal ağ oluşturma bulunmamaktadır.
- Hükümet kurumları tarafından işletilen alternatif barınaklarda ağırlanan insan ticareti mağdurlarına sunulan yardım ve koruma hizmetlerinin kalitesi düşüktür.
- Her ne kadar Sağlık ve Sosyal Refah Bakanlığı, *İnsan Ticareti Mağdurlarının Sağlık Koşullarını* ve olası tıbbi tedavilerini *Belirleme Protokolü*'nü çıkarmışsa da insan ticareti mağdurlarına sağlanan tıbbi hizmetler geçici/kişiyeye özel niteliktedir.
- Ulusal kanunlar reşit olmayan insan ticareti mağdurlarının veya refakatsiz yabancı uyruklu küçüklerin problemini düzenlememektedir; bu nedenleörneğin eğitim gibi temel hakları teminat altına alınmamıştır.

- Vatandaş ya da yabancı uyruklu olsun, küçük yaştaki mağdurlar için uzmanlaşmış güvenli yoktur.Reşit olmayan mağdurlar halen sosyal çalışmacıların süpervizyonunda merkezlerde barındırılmaktadır. Bununla birlikte, bu merkezlerdeki sosyal hizmet uzmanları insan ticareti konusunda ne eğitim ne de duyarlılık sahibidirlerve kendi çalışmalarını, insan ticareti mağdurlarıyla çalışan eğitilmiş ve donanımlı STK hizmet sağlayıcılarıyla koordine etmemektedirler. Hem sosyal hizmet uzmanları hem de insan ticareti mağdurları için kültür ve dil farklılıkları yüzünden düzgün bir şekilde anlaşmak zordur. Yabancı uyruklu küçük yaştaki insan ticareti mağdurlarının sosyal ihtiyaçlarınıkarşılacak özel tedbirler yoktur.
- Yabancı uyrukluların bütünleşmesini sağlayacak özel tedbirlerin olmamasının yanı sıra ülkeye geri dönen Hırvat insan ticareti mağdurlarının toplumla yeniden bütünleşmelerini temin edecek özel tedbirler de yoktur.

VII. İhtiyaçların Değerlendirilmesi

Bu raporda bahsedilen eksiklikler ve yorumlar ile durumun iyileştirilmesi ihtiyacı göz önünde bulundurularak aşağıdaki tavsiye listesi sunulmuştur:

Tavsiyeler

1. **Yabancılar Kanunu**, Avrupa Birliği'nin göçle ilgili müktesebatına göre değiştirilmeli ve tesbit edilmiş olan boşlukların doldurulması için her türlü çaba gösterilmelidir. İnsan ticaretiyle mücadele hakkında özel yasal hükümler getirilmeli/eklenmelidir: (1) insan ticareti mağdurlarına oturma izinlerinin düzenleyen prosedür, (2) mağdurların mahkemede temsili hususunda destek, (3) geçim parası, (4) tıbbi bakım ve sosyal destek, (5) temel güvenlik ve emniyet, (6) bütünleşme programları (mesleki eğitimler, kültürel ve sosyal uyum, dil eğitimi), ve (7) güvenli geri dönüş.
2. **küçüklerin** ve refakatsiz küçüklerin menfaatlerine en uygun korumayı getiren spesifik hükümler Yabancılar Kanununa eklenmelidir.
3. İnsan ticaretiyle mücadele faaliyetlerinin uygulanmasını iyileştirmek amacıyla bağımsız bir izleme mekanizması oluşturulmalıdır.
4. Hükümet kuruluşları arasında olduğu kadar hükümet kuruluşlarıyla STK'lar arasında da sektörler arası işbirliğinin uyumu güçlendirilmelidir.
5. Yasaların daha etkili bir biçimde uygulanmasını sağlamak için hükümet kurumlarının kapasite oluşturması daha da güçlendirilmelidir.
6. İnsan ticaretiyle mücadele alanında çalışan tüm oyuncular için ileri **eğitim** gereklidir (polis memurları, hakimler, savcılar, konsolosluk personeli, sosyal hizmet uzmanları, STK'lar).
7. Sürdürülebilir, eşgüdümlü ve etkili bir STK ağının kurulması amacıyla STK'lara ileri **eğitim** gereklidir.
8. Reşit olmayan insan ticareti mağdurlarına uzmanlaşmış yardım ve koruma (sağlıklı ev ortamı, eğitim, tıbbi ve psikolojik bakım, yeterli yasal temsil) sağlayabilmek için uzmanlaşmış güvenli ev/barınak kurulması için acil bir gereksinim vardır.
9. Tüm Hırvatistan'da mobil ekiplerin ve kabul merkezlerinin olduğu yerlerde mağdurların eğitilmiş ve uzmanlaşmış **tıbbi hizmetlere** ulaşması gereklidir.

10. Hırvatistan vatandaşı insan ticareti mağdurları için alternatif barınak, aile danışmanlığı, mesleki eğitim, eğitim, işe yerleştirme ve uzun vadeli destek, düzenli takip ve izlemeyi içeren uzmanlaşmış yeniden bütünleşme programlarına ihtiyaç vardır.

KISALTMALAR

ACTA	İnsan Ticareti ve Yolsuzluk Karşıtı Balkan İnisyatifi
CARDS	Avrupa Birliği tarafından finanse edilen Program: Yeniden Yapılandırma, Geliştirme ve Dengeleme için Toplum Desteği
CRC	Hırvat Kızılhaçı
CT	İnsan Ticareti ile Mücadele
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
MoHSW	Sağlık ve Sosyal Refah Bakanlığı
MoI	İçişleri Bakanlığı
NAP	Ulusal Eylem Planı
SECI	Güneydoğu Avrupa İşbirliği İnisyatifi
TIP	İnsan Ticareti
VoT	İnsan Ticareti Mağduru
UaM	Refakatsiz küçük (reşit olmayan)

KARADAĞ

Hazırlayanlar

⇒ Montenegrin Women's Lobby

KARADAĞ ofisteki bilgisayarda var

I.Giriş

Balkan Yarımadasında bulunan Karadağ eski Yugoslavya Cumhuriyetini oluşturan parçalardan biriydi ve daha sonra Sırbistan ile federasyon haline geldi. 2006 yılında bağımsız bir ülke oldu. Kuzeybatıda Bosna Hersek, kuzeydoğuda Sırbistan, güneydoğuda Arnavutluk ve güneybatıda Hırvatistan'la sınırları vardır. Ayrıca Adriyatik denizi ile de İtalya'ya komşudur.

Son on yılın sosyal krizlerinin ülkede ve tüm Balkanlar ve doğu Avrupa'da bir çok değişime ve parçalanmaya yol açtığı göz önünde bulundurulursa, Karadağ insan ticareti konusunda özellikle endişe duymaktadır. Bölgede yaşam koşullarının belirgin kötüleşmesi, ülkenin izolasyonu ve işsizlikte artış gibi şiddetli ve dramatik değişimler meydana gelmiştir. Sonuç olarak ailenin gelişimi ve yapılarında ağır hasara neden olunmuştur.

Ulusal Koordinatörlük Bürosu'na göre Karadağ resmi olarak bir geçiş ülkesidir. Bununla birlikte, bu problemle uğraşan STK'ların sağladıkları verilere göre aynı zamanda hem varış hem de kaynak ülkedir¹⁷. Maalesef yabancı ülkelere giden Karadağ'lı mağdurlar hakkında hiçbir veri yoktur. Bu tahminler insan ticareti mağdurları için oluşturulan yardım hatlarına gelen aramalara dayanmaktadır. Bu aramalar kayıp akrabalarını arayan veya onların insan ticareti mağduru olduklarına dair şüpheleri olan kişiler tarafından yapılmıştır.

Karadağlı Kadınlar Lobisi (MWL) isimli STK'nın istatistiklerine göre çoğu kadın insan ticareti mağduru Ukrayna, Romanya, Arnavutluk, Litvanya ve Sırbistan'dan gelmektedir¹⁸. Bununla birlikte, Karadağ'da yalnız kadınlar insan ticareti mağduru değildir; Bangladeş'ten dört erkek ve Ukrayna'dan dört erkek 2004 ve 2005 yıllarında zorla çalıştırma amacıyla insan ticaretine konu edilen mağdur olarak teşhis edilmiştir. Dahası insan ticareti mağdurlarının büyük bir kısmı, insan ticareti açısından en savunmasız grup olan çocuklardır.

I. Ulusal Yasal Çerçeve

A. Ulusal Hukuk

Karadağ hukukunda insan ticareti mağdurları hakkında kesin bir tanım yoktur. İnsan ticareti davalarında genellikle savcılar tarafından kullanılan uluslararası belge, 1985 yılında kabul edilen Birleşmiş Milletler *Suçtan ve Yetki İstismarından Mağdur olanlara Adalet Sağlanmasına dair Temel Prensipler Delarasyonu'dur*. Deklarasyon mağdurlar

---

¹⁷ Karadağlı Kadınlar Lobisi ve Kadınların Güvenli Evi isimli STK'lar

¹⁸ Karadağlı Kadınlar Lobisi insan ticareti mağdurları için bir sığınma evi işletiyor.

olarak fiziksel veya ruhsal acı çekenleri, duygusal sıkıntı ya da ekonomik kayba maruz kalanları veya sürekli olarak haklarından mahrum edilenleri tanımlar.

İnsan ticaretini bir suç olarak tanımlayan **Karadağ Ceza Kanunu** (madde 444) aşağıdakileri şart koşmaktadır /taahhüt etmektedir:

Bir kişi, tehdit veya kuvvet kullanma veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma, kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek amacıyla o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla bir başka kişiyi istismar, fuhuş veya diğer biçimlerde cinsel istismar, zorla çalıştırma veya hizmetkarlık, kölelik veya köleliğe benzer uygulamalar veya organların alınması veya askeri çatışmalarda kullanma amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devretmesi, barındırması veya teslim alması halinde bir yıldan on yıla kadar hapis cezasına mahkum edilir.

- Mağdurun yaşının küçük olduğu hallerde, suç kuvvet, tehdit veya diğer yollara başvurulmadan işlenmiş olsa bile yukarıdaki cezalar aynen uygulanır.
- Mağdurun yaşının küçük olduğu hallerde, failler en az üç yıl hapis cezasına mahkum edilir.
- Mağdura ağır fiziksel zarar verilmiş olması halinde fail bir yıldan on iki yıla kadar hapis cezasına çarptırılır.
- Mağdurun ölmesi halinde suçlulara on yıl hapis cezası ile cezalandırılır.
- Suç organize gruplar tarafından işlenirse failler en az beş yıl hapis cezasına mahkum edilir.

Evlat edinmek için çocuk ticareti (madde 445)

- On dört yaşından küçük bir çocuğu evlat edinilmesi için kaçırarak veya söz konusu çocuğu evlat edinen, evlat edinilmesini müzakere eden, alan, satan veya on dört yaşından küçük bir kişiyi teslim eden ya da onu nakleden, barındıran veya saklayan kişi bir yıldan beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.
- Yukarıda bahsedilen suç organize bir şekilde bir grup insan tarafından işlendiği takdirde suçlular en az üç yıl hapis cezasıyla cezalandırılır.

Kölelik ve köleliğe benzer durumlar (madde 446)

- Bir başka kişiyi kölelik veya benzeri bir duruma sokan, ve alan, satan, bir başkasına veren veya bunun için müzakereler yapan veya bir kişiyi kendi özgürlüğünü satması için destekleyen kişi bir yıldan on yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.
- Diğer kişileri kölelik veya benzer bir durum için bir ülkeden bir başka ülkeye nakleden kişi altı aydan beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.
- Eğer yukarıda bahsedilen suç küçükler aleyhine işlenirse suçlular beş yıldan on beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

B. İkili Anlaşmalar

Karadağ bağımsızlığını yeni kazandığı için uluslararası anlaşmaların onaylanması süreci yeni başlamıştır. Aynı sebeple şu ana dek Karadağ'ın bağımsız bir devlet olarak imzaladığı ikili anlaşma ya da uluslararası konvansiyon bulunmamaktadır.

Ulusal Eylem Planı

2005 yılında, Karadağ hükümetinin insan ticaretiyle mücadele **Ulusal Stratejisi** kabul edilmiştir. Strateji, üç bölümden oluşmaktadır: kovuşturma, mağdurların korunması ve insan ticaretinin önlenmesi.

III. Genel Çerçeve

A . Kapasite Oluşturma

Aşağıdaki kurumlar Karadağ'da kapasite oluşturma faaliyetleri yürütmektedir:

Sivil Toplum Kuruluşları

- Karadağ'lı Kadınlar Lobisi (MWL);
- Kadınların Güvenli Evi.

Hükümet Kuruluşları

- İnsan ticaretiyle mücadele Ulusal Koordinatörü;
- İnsan ticaretiyle mücadele Özel Polis Ekibi.

Uluslararası Kuruluşlar

- OSCE - AGİT Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı;
- Uluslararası Göç Örgütü (IOM).

Bu iki uluslararası kuruluş, finansal destek sağlayarak, STK'ların projelerinin örgütlenmesine yardımcı olarak, öğrencilere, sosyal hizmet uzmanlarına, sağlık çalışanlarına ve polislere yönelik **eğitim toplantıları** yaparak, Karadağ'da insan ticaretiyle mücadelede çok önemli rol oynamışlardır. UGÖ'nün görevi mağdurların kendi ülkelerine geri gönderilmelerini de içermektedir.

Karadağ'daki bir çok STK, örneğin Karadağ'lı Kadınlar Lobisi, Aile içi şiddet için yardım telefonu, *Save the Children UK*, *New Horizons* ve *Stella*, Karadağ genelinde farklı hedef gruplara (öğrenciler, polis memurları, öğretmenler, yerel toplum, hastane yöneticileri) yönelik olarak sex ticaretinin önlenmesi alanında eğitim faaliyetleri organize etmişlerdir. Bu eğitim toplantıları katılımcılara insan ticareti probleminin tanıtıldığı dört, üç, iki veya bir günlük seminerler şeklinde yapılmıştır.

A. Analiz, Araştırma ve İzleme Mekanizmaları

Karadağ'da uluslararası, devlet ve STK seviyesinde insan ticaretiyle uğraşan kuruluşlardan oluşan bir birim olan **Proje Kurulu** 2004'te kurulmuştur. Kurul üç ayda bir toplanmakta ve ana faaliyetleri durumun **değerlendirilmesi** ve **bilgi alışverişi** bulunmaktadır, ayrıca gelecekteki faaliyetlere de karar vermektedir.

Proje Kurulunun başkanı **insan ticaretiyle mücadele Ulusal Koordinatörüdür**.

C. Bölgesel ve Ulusal Düzeylerde İşbirliği ve Ağ Oluşturma

Ulusal düzeyde, Sağlık Bakanlığı, Polis, Sosyal Bakım ve Çalışma Merkezleri ile Karadağlı Kadınlar Lobisi arasında bir **İşbirliği ve Mutabakat Belgesi** 2005'te imzalanmıştır. Bu belge yukarıda bahsedilen kurumların işbirliği aracılığıyla insan ticareti olgusunun daha iyi algılanmasını sağlamayı ve aralarındaki işbirliğini güçlendirmeyi ve sonuç olarak mağdurlara daha iyi koruma sağlamayı hedefler.

Ulusal Koordinatör işlevi 2002'de oluşturulmuştur. O tarihten beri Karadağ üç Ulusal Koordinatör atamıştır. Ulusal Koordinatör'ün ana görevi Karadağ'da insan ticaretiyle mücadele eden hem devlet hem sivil toplum kuruluşlarının çabalarını senkronize etmektir.

Ayrıca Karadağ'lı Kadınlar Lobisi, Kadınların Güvenli Evi, Özel Polis Ekibi, Cinsiyet Eşitliği Bürosu, OSCE, IOM, Avrupa Konseyi, UNİCEF, USAID ve Save the Children'in oluşturduğu **Proje Kurulu** (bkz II b) Karadağ'da faaliyet gösteren çeşitli insan ticareti karşıtı teşkilatlar arasında işbirliğini güçlendirmek amacıyla kurulmuş bir yapıdır.

Devletler arası seviyede Balkan ülkeleri deneyimlerini paylaşmak ve insan ticaretiyle mücadelede işbirliklerini güçlendirmek amacıyla **Petra Ağını** kurmuşlardır. Faaliyetleri arasında imdat telefonu hatlarının ve mağdurlar için sığınma evlerinin işletilmesi bulunmaktadır.

STK seviyesinde **ARIADNE Ağı** insan ticaretine karşı bölgesel işbirliğini güçlendirmeye yönelik çabalarda bir ileri adımdır. Ağ, Haziran 2005'te kurulmuştur ve bölgesel seviyede insan ticaretiyle mücadelede önemli bir rolü vardır. Bu ağın koordinatörü Atina, Yunanistan'da bulunan *İnsan Hakları Savunma Merkezi*'dir (KEPAD). Bu ağın üyeleri insan ticaretinden en çok etkilenen Güneydoğu ve Doğu Avrupa ve ülkeleridir.

Bölgesel işbirliğinde bir başka önemli araç Viyana'daki UNODC Bürosu tarafından koordine edilen **UNODC Ağı**'dır. Bu Ağ'da Balkan ve Doğu Avrupa ülkeleri her ülkeden bir STK ile temsil edilmektedir (Karadağ MWL tarafından temsil edilir). UNODC Ağı afişlerin, posta kartlarının ve videoların yapıp dağıtılmasını içeren bir bilgilendirme kampanyası düzenlemiştir. Hem ağ hem de kampanya başarılı olmuş ve medyanın yoğun ilgisini çekmiştir.

D. Kaynakların Mobilizasyonu

Karadağ'da, sığınma evlerinin işletilmesi ve Özel Polis Ekibinin işleyişi dışında insan ticareti karşıtı faaliyetlere fon tahsis edilmemektedir.

STK'lara mali kaynak yalnızca OSCE, Kadınlar için Global Fon ve Care International gibi yabancı kuruluşlardan sağlanmaktadır..

IV. İnsan Ticareti Karşıtı Yasaların Uygulanması

A. Önleme ve Farkındalık

2001'den beri Karadağ'da topluma insan ticareti hakkında bilgi sağlamayı hedefleyen **bilinçlendirme kampanyaları** düzenlenmektedir. 2001-2002 arasında IOM *O senin kızın, kız kardeşin veya karın olabilir* kampanyasını ve 2003-2004 arasında *Ona Yardım et* kampanyasını düzenlemiştir. 2004'te UNODC *Yardım Çağrısı* kampanyasını düzenlemiştir. 2005'te CARE international ve AGİT Demokratik Kuruluşlar ve İnsan Hakları Bürosu (ODIHR) tarafından iki kampanya daha gerçekleştirilmiştir: Sırasıyla *İnsan ticareti-benim, senin, bizim sosyal ve global problemimiz* ile *Sessizliği durduralım*.

Bu kampanyalar, bilgi içeren materyallerin (posterler, kartlar, videolar, şekerler, bardak altlıkları) dağıtılması veya halkın katıldığı toplantılar ve yuvarlak masa toplantıları düzenlenmesi yoluyla Karadağ'da bilinç düzeyini arttırmıştır.

Ayrıca tüm Karadağ'da ilk öğretim okulları ve liselerde **insan ticaretinin önlenmesi hakkında eğitim kursları** yapılmıştır. Bu eğitim kursları, Polis ve Ulusal Koordinatör de dahil insan ticaretiyle mücadele içindeki tüm devlet kuruluşlarının katılımıyla *Save the Children* ve *Karadağlı Kadınlar Lobisi* tarafından gerçekleştirilmiştir.

B. Koruma ve Yardım

a. İnsan ticareti mağdurları için sığınma evleri

Üçüncü bir ülkeye dönüşlerine veya ülkelerine güvenli geri gönderilmelerine kadar mağdurlara güvenli barınma sağlamak amacıyla insan ticareti mağdurları için bir sığınma evi kurulmuştur. Sığınma evi Karadağ hükümetinin inisiyatifi ile kurulmuştur ve Karadağlı Kadınlar Lobisi'nin yönetiminde işletilmektedir. Temelde **kadın** ve **çocuk** insan ticareti mağdurlarını ağırlamakta, ama bazı durumlarda erkekleri de barındırmaktadır. Böyle durumlarda kadınlar ve çocuklar erkeklerden ayrı tutulmaktadır.

Sığınma evi mağdurlara travmatik deneyimlerinin üstesinden gelmelerine yardımcı olmak amacıyla iki haftadan bir kaç aya kadar **geçici barınma** sunar. Ayrıca yiyecek, **tıbbi tedavi**, **psikolojik destek** ve **hukuki danışmanlık** sağlar. MWL aktivistleri, uzman hekimler, avukatlar veya psikologlarla birlikte mağdurlara poliste eşlik eder ve duruşmalar sırasında destek verir. Sığınmaevinde mağdurların profilleri, sığınmaevinde kalış süreleri, deneyimleri ve ihtiyaçları hakkındaki bilgileri içeren bir **veri tabanı** tutulur.

Sığınmaevinde, 2004 yılında 10, 2005'te 28 ve 2006'da 3 mağdur barındırılmıştır.¹⁹ Hedefine ulaşmak için ve insan ticareti şebekelerinin güçlü ve iyi organize olduğu gerçeğini göz önünde bulundurarak Sığınma evi Karadağlı Kadınlar Lobisi ve Karadağ hükümeti, Ulusal Koordinatör, İçişleri, Adalet, Sağlık, Çalışma ve Sosyal Koruma, Eğitim Bakanlıkları ile IOM ve OSCE ile yakın işbirliği içerisinde faaliyet gösterir.

Sığınma evinin temel *amaçları* şu şekilde özetlenebilir:

- Karadağ'da kalışları süresince ve kendi kaynak ülkelerine dönüşlerinden sonra insan ticareti mağdurlarına güvenli bir yer sağlamak.
- Mağdurlara tıbbi, hukuki ve psikolojik destek sunmak.
- İnsan ticareti mağdurları hakkında bir veri tabanı tutmak. Bilgiler polise iletilir.
- IOM'a ülkelerine dönen mağdurların seyahat belgelerinin hazırlanmasında destek vermek.
- İnsan ticaretiyle mücadelede ortak bir ağ oluşturmak için Ulusal Koordinatör, devlet kurumları, STK'lar ve uluslararası kuruluşlar arasında yakın işbirliğini geliştirmek.
- Bilgi ve uzmanlık alış verişi ile veya ortak bilinçlendirme kampanyaları düzenleyerek bölgedeki sığınma evleri arasında işbirliğini arttırmak.
- Devlet kurumları, STK'lar ve uluslararası kuruluşlar arasında bilgi toplanması ve değiş tokuşu için mekanizmalar geliştirmek.

Sığınma evinin faaliyetlerinin hedef grupları şunlardır:

- Seks endüstrisi, dilencilik ve diğer zorla çalıştırılma biçimlerine maruz kalmış insan ticareti mağdurları, kadınlar ve çocuklar .
- Genel olarak toplum.

Yorum

Sığınma evinde çalışan aktivistler için de psikolojik destek gereklidir. Bunu sağlamak için MWL kendi personeline psikolojik destek sağlamak için de çalışmaktadır.

b. İnsan ticareti mağdurları için imdat hattı (2001-2006)

İnsan ticareti mağdurlarının korunması programının en önemli ve gerekli bileşenlerinden biri, eğitim ve bilinçlendirme alanında belirgin bir rol oynayan insan ticareti karşıtı yardım hattıdır.

Yardım hattı Karadağlı Kadınlar Lobisi isimli STK tarafından işletilmektedir. Yardım hattının faaliyetleri şunlardır:

---

¹⁹ 2004'te on mağdur ağırlandı, bunlardan dördü kadın, dördü erkek, biri küçük ve biri bebektir; 2005'te 28 mağdur ağırlandı, bunların on üçü kadın, dördü erkek ve on biri küçüktü.

- Yardım hattı, potansiyel mağdurlar ve bilgi iletecek vatandaşlara sürekli ulaşılabilirliği temin amacıyla günde 24 saati açıktır.
- Mağdurlara ve potansiyel insan ticareti mağdurlarına öğüt, bilgi ve alternatif olasılıkları sunulmaktadır.
- Vatandaşlara insan ticareti olgusu hakkında bilgi sağlanmaktadır.
- Mağdurlara daha fazla yardım ve destek sunmak ve insan ticaretiyle mücadelede daha etkili olmak için Özel Polis Ekibi, STK'lar ve uluslararası kuruluşlar gibi ilgili kuruluşlar arasında sürekli iletişim sağlanmaktadır.
- mağdurlar, tacirler ve ticaretin yapıldığı yollar/yerler veya ticaret şebekelerinin yayıldığı şüpheli yerler hakkında bilgi toplamak için aktivistler koordine edilmekte ve deneyimler diğer STK'larla paylaşılmaktadır.
- Yardım hattı tarafından toplanan bilgiler bir veri tabanında bir araya getirilmektedir.
- Yardım hattının aktivistleri medya kampanyaları, çalışma grupları, seminerler, platformlar, anketler gibi farklı faaliyetler ve inisiyatifler yoluyla önleme ve kadınlar, gençler, vatandaşlar ve kurumların temsilcileri gibi hedef grupların eğitilmesi- üzerinde çalışmaktadır.

2005 yılında Yardım hattı günde ortalama iki arama olmak üzere 832 kez aranmıştır. Bu aramaların çoğunluğu (%33) Eylül, Ekim ve Kasım aylarında, CARE International'ın programının parçası olarak, Karadağlı Kadınlar Lobisi ve Kadınlar Grubu Stella, Women for better tomorrow (Daha iyi yarınlar için kadınlar) ve New Horizon ile diğer kuruluşların düzenlediği "İnsan ticareti, benim, senin bizim sosyal ve global problemimiz" medya kampanyasının gerçekleşmesinden sonra yapılmıştır. Gelen aramalar çoğunlukla gençler,²⁰ mağdurlar ve eski mağdurlardandır²¹.

C. Kovuşturma

Özel Polis Ekibi, 2004 yılında kurulmuştur ve beş üyesi vardır. Ulusal düzeyde bu ekibin Karadağ'daki yedi güvenlik merkezinin tamamında alt ekipleri bulunmaktadır. Misyonları, insan ticaretini ortaya çıkarma, mücadele ve engelleme faaliyetlerini kontrol ve idare etmektir. Yardım hattından insan ticaretiyle ilgili bir vaka alındığında Özel Polis Ekibi vakayı çözmek amacıyla uygun eylemde bulunur. Barınak ve korunma ihtiyacında mağdura saptandığında Özel Polis Ekibi sığınma eviyle temasa geçer ve mağduru

²⁰ Gelen aramalar şu şekilde sınıflandırılabilir:

%62 (514 arama) vatandaşlardan, özellikle insan ticaretinin çeşitli biçimleriyle ilgilenen gençlerdendi, vatandaşlar için eğitim programları başlattık. %18'i (149) bilgi verici aramalardı, gençlerden veya ebeyenlerinden-ilanlar veya internet aracılığıyla acentaları ve iş tekliflerini değerlendirenlerdi%11 (92) medya ve kurumlardan, %9 (77) mağdurlardan (genellikle akrabalarından) ve eski mağdurlardan veya şüpheli yerleri bildiren vatandaşlardan

²¹ Eski mağdur sığınma evinde korunmuş ve ağırlanmış kişidir ve iyileştikten sonra ülkesine geri dönmüştür, bunlar genellikle İmdat hattından MWL'yi arayıp halihazırdaki durumları hakkında bilgi verirler, bu arada MWL bunları kendi ülkelerinde onlara iş bulmaları veya eğitim almaları konusunda yardım edecek STK'larla ilişkiye geçirir.

kendisine güvenlik, destek ve koruma sunulacak olan bu yere getirir. Son bir kaç yılda Karadağ'da bir çok dava başlamış, ama bunlardan yalnız dört tanesi sonuçlanmıştır. Sy 163

V. İyi Uygulamalar

- Karadağ'dan üç, Ukrayna'dan bir kişi insan ticareti yapmaktan on dört yıla mahkum olmuştur. Bu kişiler, Ukrayna'dan dört erkeği zorla çalıştırmak üzere ticarete konu etmişlerdir. Bu, sonuçlanan dört insan ticareti vakasından biridir.
- Sığınma evinde ağırlanan eski mağdurlar ülkelerine geri gönderildikten sonra genellikle Karadağ'lı Kadınlar Lobisini durumlarından haberdar etmişlerdir. Karadağ'lı Kadınlar Lobisi yeniden bütünleşme sürecinde kendilerine yardım etmek amacıyla mağdurların ülkelerindeki STK'larla temas kurmaya çalışır (iş bulma, eğitim alma vs.).

VI. Eksiklikler

- Duruşmalarda mağdurların herhangi bir tazminat alamadan veya suçlular mahkum olmadan Karadağ'ı terketmek zorunda kalmaları ile sonuçlanan dikkate değer gecikmeler olmuştur.,
- İnsan ticareti davalarında uzman savcılarının ve hakimlerin olmaması,
- İnsan ticareti karşıtı faaliyetler için parasal kaynakların olmaması,
- Sistematik ve etkin izleme mekanizmalarının olmaması.
- İnsan ticareti ile göçmen kaçakçılığının iki ayrı fenomen (olgu) olarak varsayıldığına dayanarak ek faktörler vardır; bunlar aldatmanın varlığı ve sömürü amacıyla şiddet veya cebirdir. Bu ayırt edici faktörler sıklıkla bariz, fakat aktif bir tetkik olmadan kanıtlanması zordur.

VII. İhtiyaçların Değerlendirilmesi

Bu raporda yer alan eksiklikler ve yorumlar ile durumun iyileştirilmesi ihtiyacı göz önünde bulundurularak aşağıda bir tavsiyeler listesi sunulmuştur.

Tavsiyeler

1. Karadağ toplumunun, özellikle çocukların bakımının ve sosyal bakım seviyesinin iyileştirilmesi yönünde ilerleme kaydetmesi için sosyal değişimlerin analiz edilmesi ve yeni metodların geliştirilmesi gerekmektedir.
2. Hukuki sistem, daha etkili olmak için özel savcılar ve hakimler sağlamalıdır.
3. Ticarete konu olmuş kişiler açıkça suç mağduru olarak tanımlanmalıdır. Bunlara kendi statülerinden veya tacirlerin statülerinden (tutuklu, takibata uğramış veya tahliye edilmiş) bağımsız olarak yardım sunulmalıdır.
4. Koruma, insan ticareti mağdurlarının yakın akrabalarına da sağlanmalıdır.

5. İnsan ticaretini göçmen kaçakçılığından ayıran faktörler polis soruşturması sırasında açıkça tespit edilmelidir.

KISALTMALAR

ARIADNE	Güneydoğu ve Doğu Avrupa'da İnsan Ticaretine karşı STK Ağı
CARE International	Uluslar arası STK
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
MWL	Karadağlı Kadınlar Lobisi - STK
ODIHR	AGİT - Demokratik Kuruluşlar ve İnsan Hakları Bürosu
OSCE	AGİT - Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
PETRA Ağı	Devlet düzeyinde Balkan Ağı
UNODC	Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Bürosu
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu
USAID	Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası Kalkınma Teşkilatı

KOSOVA

Hazırlayan

⇒ Centre for Protection of Women and Children-CPWC

KOSOVA²²

I.Giriş

Balkan yarımadasında yer alan Kosova, eski Yugoslavya Cumhuriyetini oluşturan parçalardan birisiydi. Arnavutluk, Karadağ, Sırbistan ve Makedonya Cumhuriyeti ile sınırları vardır. Kosova'nın nüfusu 2 milyonun üzerindedir, bunun yaklaşık yüzde 90'ı etnik Arnavutlar (Müslüman veya Roman Katolik) ve geri kalanı Sırp, Mısırlılar, Roman, Ashkali (Ahıskalı), Türkler ve diğer azınlıklardır. Haziran 1999'dan beri Kosova'daki Birleşmiş Milletler Misyonu (UNMIK) Birleşmiş Milletler Yasası'nın VII.Bölümüne göre kabul edilen Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 1244. Kararı uyarınca BM idaresinde geçici sivil idare rolü oynamaktadır. UNMIK'ın sorumlulukları Genel Sekreter'in bir Özel Temsilcisi (SRSG) tarafından yönetilmektedir. Bir Barış Gücü (KFOR) 1244 no.lu karar çerçevesinde faaliyet gösterir, doğrudan NATO'ya rapor verir ve bölgede güvenliğin korunması ve barış gücü operasyonlarının yürütülmesinden sorumludur.

Kosova insan ticareti mağduru kadınlar ve kızlar için bir hedef bölge ve daha az olarak kaynak ve geçiş bölge olarak tanımlanmıştır. Kosova'ya gelen ana yollar kuzeyden Sırbistan sınırından ve Makedonya Cumhuriyeti boyunca gelmektedir. Bazı kadınlar Karadağ ve Arnavutluk'tan gelmiştir. Hava yolu ile Türkiye, Avusturya ve İsviçre'den getirilmiş kadınlara da rastlanmıştır²³.

Kosova'ya insan ticaretine konu olan kadınlar ve kızlar cinsel istismar ve zorla fuhuş fakat aynı zamanda dilencilik ve ağır işler de dahil zorla çalıştırılmaktadır. Kosovalı mağdurların çoğunluğu Kosova'da istismara uğramakta ama önemli bir yüzdesi de yurtdışına gönderilmektedir.

İnsan Ticareti ve Fuhuş Araştırma Birimi (TPIU), sıklıkla barlara yapılan baskınlarda, polis ile temas eden tüm yabancı kadınların bir veri tabanını tutmaktadır. 2000'de bu veri tabanına 340 kadın kaydedilmiştir. Aynı kaynağa göre 2001'de yabancı mağdurların sayısı azalmıştır. Bununla birlikte 2002'de insan ticaretinin örüntüsünde Kosovalı

---

²² 1244 no.lu kararda Güvenlik Konseyi Genel Sekreteri savaşın tahrip ettiği Kosova eyaletinde BM liderliğinde halkın derece derece gerçek özerklik kazanacağı geçici bir sivil yönetim kurmak üzere yetkilendirmesiyle 10 Haziran 1999'da BM Geçici Yönetim Misyonu (UNMIK) kuruldu. Güvenlik Konseyi 1244 no.lu kararda UNMIK'ı özellikle şu işler için talep etmişti: temel sivil idari işlevleri yerine getirmek, Kosova'da gerçek özerklik ve özerk yönetimin kurulmasını organize etmek, Kosova'nın gelecekteki statüsünü belirlemek üzere siyasi süreci kolaylaştırmak, tüm uluslararası kuruluşların insani ve afet yardımı faaliyetlerini koordine etmek, sivil hukuk ve düzeni sağlamak, insan haklarını ilerletmek ve tüm mültecilerin ve yerlerinden edilmiş insanların Kosova'daki evlerine güvenli ve gecikmesiz bir şekilde dönmelerini temin etmek. Kosova'nın liderleri ve halkıyla yakın bir şekilde çalışan misyon sağlık ve eğitim, bankacılık ve finans, posta ve telekomünikasyon, hukuk ve düzen gibi alanları kapsayan tüm esaslı idari fonksiyonları ve hizmetleri icra eder. Ocak 2002'de Ortak Geçici İdari Daireler oluşturulmuştur; Ekim 200'de Kosova'nın 30 ilinde seçimler yapılmıştır, Mayıs 2001'de Kosova'nın Yeni Anayasal Çerçevesi kabul edilmiştir. Kasım 2001'de eyalet bazında seçimler yapılmıştır.

²³ BM Kalkınma Programı tarafından yayınlanan Güney Doğu Avrupada İnsan Ticareti 2003

mağdurları içeren cüzi bir değişiklik oldu.²⁴ TPIU, insan ticareti business faaliyetlerini kamuya açık yerlerden özel ikametgahlara naklettiğini belirtmiştir. Aynı zamanda, görüşülen kadınların iyi maaşlar alıyor ve iyi yaşam koşullarına sahip göründükleri ve belki bu yüzden seks endüstrisinde gönüllü olarak çalışıyor oldukları belirtilmiştir (*mutlu ticaret*).

İnsan ticareti mağdurlarının aile yapıları incelendiğinde en savunmasız sosyal gruplardan geldikleri açıktır. Çoğu vakada yoksulluk, işsiz aileler, düşük eğitim seviyesi ve kadınlara ve kızlara karşı ayrımcılığı heveslendiren geleneksel değerler, mağdurların halihazırda aile içi veya cinsel şiddet yaşadıkları bir ortam oluşturmaktadır. Böylesi geçmişler kadınları ve kızları insan ticaretine karşı daha savunmasız bırakmakta ve toplumla yeniden bütünleşmelerini engelleyerek tekrar insan ticaretine itmektir.

Kosova'da pek çok yerel STK'nın paylaştığı genel kanı, ekonomik durumun bozulması ve işsizliğin özellikle genç kadınlar arasında artışına bağlı olarak Kosova'dan insan ticaretinin tırmanabileceğidir. Her ne kadar Kosova'dan yurt dışına götürülen kadınlar hakkında çok az delil varsa da, giderek kötüleşen ekonomik durumları, büyüyen yoksulluk ve işsizlik, geleneksel aile yapısındaki değişiklikler, kadına karşı şiddet ve fuhuşun daha görünür ve kabul edilir formlarına doğru artan eğilim Kosova'nın insan ticareti mağduru kadınlar için bir kaynak ülke haline gelmesine katkıda bulunabilir.

II. Ulusal Hukuki Çerçeve

A. Ulusal Hukuk

Kosova Geçici Özerk İdaresinin Anayasal Çerçevesi'ni oluşturan UNMIK Yönetmeliği 2001/09'a göre, temel uluslararası insan hakları belgeleri iç hukukta doğrudan uygulanabilir.

Yurt içinde/Dahilen, insan ticareti ve ilgili konuları düzenleyen bir kaç hukuki belge vardır:

- Ocak 2001'de yürürlüğe giren **Kosova'da İnsan Ticaretinin Yasaklanması** hakkında UNMIK Yönetmeliği 2001/4;

---

²⁴ İnsan Ticareti Fuhuş Soruşturma Birimi 391 vaka tesbit etmiştir. İnsan Ticareti ve Fuhuş Araştırma Biriminin veri tabanına göre 2001'de 3 Kosovalı insan ticareti mağduru, 86 yabancı mağdur teşhis edilmiştir; 2003'te teşhis edilen Kosova'lı mağdur yoktur, 34 yabancı mağdur teşhis edilmiştir ve 2004'te 12 Kosovalı, 35 yabancı uyruklu insan ticareti mağduru teşhis edilmiş, 2005'te 18 Kosovalı, 31 yabancı uyruklu mağdur teşhis edilmiştir. Aynı kaynağa göre 2004'te tutuklanan tacirlerin 43'ü Kosovalı, 20'si Arnavut, 4'ü Bulgar, 1'i Moldovalı, 1'i Romen ve 1 tanesinin de uyruğu bilinmemektedir. 2005'te tutuklanan tacirlerden 45'i Kosovalı, 31'i Arnavut, 3'ü Bulgar, 2'si Moldovalı, 4'ü Ukraynalı, 2'si Romen, 1 Sırp ve 2 tanesi diğer milletlerdendir.

IOM'a göre 1999'da yalnız iki mağdur teşhis edilmiştir; 2000'de teşhis edilen 114 mağdur vardır; 2001'de 136 mağdur teşhis edilmiştir, 2002'de 85 mağdur teşhis edilmiştir, 2003'te 34 ve Haziran 2005'e kadar yalnız 6 mağdur teşhis edilmiştir.

- **Adalet Dairesi** bünyesinde **Mağdur Yardım Koordinatörünün Atanması** hakkında UNMIK yönetmeliği 2001/04'ün uygulanması hakkında İdari Yönerge 2005/03;
- İnsan ticareti suçuna yönelik özel bölümleri olan, UNMIK Yönetmeliği 2001/04'ü tamamlayıcı nitelikteki Kosova **Geçici Ceza Kanunu** ve **Ceza Usul Kanunu**.

Yorum

Kosova halen uluslararası toplum içinde yasal statüsünü tamamlama sürecinde olduğundan ve halen bir değişim sürecinden geçtiği gerçeği nedeniyle tüm kanunların UNMIK Yönetmeliklerine dayandığı belirtilmelidir. Kosova'daki diğer kanunlar esasen geçici mahiyettedir. Kosova'nın belirsiz yasal statüsü sebebiyle bu yayının ekinde bulunan onaylar tablosuna dahil edilmemiştir (şimdiye kadar onaylanmış uluslararası anlaşma yoktur).

B. Eylem Planı

Eylem Planının hazırlanmasına Mart 2002'de başlanmış ve Haziran 2004'ten Nisan 2005'e kadar çeşitli aşamalarda yürütülmüştür. Eylem Planı, Kosova'da **Eylem Yönlendirme Mekanizmaları'nın** da oluşturulduğu 2007 itibarıyla işlevsel olacaktır. Eylem Planı'nın yapısı, **uluslararası ve AB standartlarına** dayanmaktadır. Özellikle, Güneydoğu Avrupa ülkelerinde *Ulusal İnsan Ticareti Karşıtı Eylem için Tatbikat Stratejilerinin Geliştirilmesi* hakkında **EU CARDS** projesinin bir parçası olarak Güneydoğu Avrupa bölgesindeki tüm ülkeler tarafından Mayıs 2004'te kabul edilen bir taslak modeli örnek almaktadır. Bu taslak model Uluslararası Göç Politikası Geliştirme Merkezi (ICMPD) tarafından geliştirilmiştir. Ayrıca Eylem Planı **UNICEF/İnsan ticareti mağduru çocukların haklarının korunmasına yönelik İstikrar Pakti ilkelerini** de göz önünde bulundurmuştur.

III. Genel Çerçeve

A. Kapasite Oluşturma

Kurumlar arası İnsan Ticareti Karşıtı Çalışma Grubu üyeleri İnsan Ticaretiyle Mücadele için Eylem Planının uygulanması konusunda eğitim kursları düzenlenmesi ihtiyacını belirtmişlerdir. Yasal temsilcilik, danışmanlık ve geçici güvenli barındırma gibi konuları da kapsayan *Kosova'da İnsan Ticaretinin Yasaklanması* hakkındaki Yönetmelik No.2001/4'ün taslağını hazırlamak üzere, bir Çalışma Grubu oluşturulmuştur. İdari Yönerge ayrıca Mağdur Savunuculuk ve Yardım Birimi ve Mağdurlara Yardım Koordinatörü'nün yetkilerini belirler. Mağdur Savunuculuk ve Yardım Birimi (VAAU) uygun yapıların oluşturulmasından sorumludur. İdari Yönergenin taslağı UNMIK Hukuki İşler Bürosuna Nisan 2002'de teslim edilmiştir.

İyi Yönetişim Bürosu (OGG) bünyesinde oluşturulan **İnsan Ticareti ile Mücadele Sekreterliği** Adalet Bakanlığı, IOM, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (OSCE), yabancı insan ticareti ve zorla fuhuş mağdurları için sığınma evi (PVPT) ve Kosova Polis

Teşkilatı/İnsan Ticareti Araştırma Birimi'nin (KPS/HTIU) işbirliği ile bir **eğitim programı** geliştirmiş ve gerçekleştirmiştir.

Adalet Bakanlığı tarafından Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Uluslararası Çocuk İşçiliğini Tasfiye Programı (IPEC) işbirliğinde ticaret dahil **çocukların zorla çalıştırılmasını izlemek** üzere bir dizi eğitim kursu düzenlenmiştir. Kosova Polis Servisi/İnsan Ticareti Araştırma Birimi **insan ticaretinin araştırılması** hakkındaki dördüncü kursunu tamamlamıştır. Asıl amacı İnsan Ticareti Araştırma Birimi bünyesindeki polis memurlarını alan çalışmasına hazırlamak amacıyla eğitmektir. Bu faaliyetlere ortak olan kuruluşlar Polis Akademisi, Savcılık Bürosu, IOM ve Adalet Bakanlığı idi. İyi Yönetişim Bürosu ve IOM psikoloji, sosyoloji ve gazetecilik öğrencileri ile öğretmenlere insan ticareti konusunda **sunumlar/konferanslar** düzenlediler. Ayrıca **insan ticareti ve önlenmesinde okulların rolü** konusunda eğitim toplantıları düzenlendi. Bu eğitimlere Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığında toplumsal cinsiyet konularında uzmanlaşan on yedi eğitimci katıldı.

Çalışma ve Sosyal Refah Bakanlığı (MLSW), IOM işbirliği ile, insan ticareti ile mücadele projelerinin daha iyi uygulanması amacıyla **insan ticareti mağdurlarının yeniden bütünleşmesi** hakkında iki günlük bir eğitim kursu düzenledi. Bu eğitimlere doğrudan faydalananların yanı sıra Kosova'daki her Sosyal İşler Merkezinden bir çalışan olmak üzere toplam 30 çalışan katıldı (bunlardan dördü Sırp azınlıktandı). Sağlık Bakanlığı insan ticareti mağdurlarının karşılaştıkları sağlık problemleri ve bunlara destek sunmanın yanı sıra mağdurların yeniden bütünleşmesi sürecindeki rolleri hakkında **sağlık çalışanlarını bilinçlendirme** üzerinde çalıştı. Bunlara ek olarak sağlık çalışanları için **insan ticaretinin doğrudan önlenmesine** odaklanan kapasite oluşturma faaliyetleri uygulanmaktadır.

Yardım hattı operatörleri için on üç kişinin katıldığı üç günlük bir eğitim kursu düzenlenmiştir. Devlet ve sivil toplum örgütlerinin üyeleri için aralarında Adalet Bakanlığında 8 mağdur avukatının da bulunduğu toplam 23 katılımcının **İnsan Ticareti Mağdurlarına Yardım ve Yeniden Bütünleşme** hakkında bir eğitim toplantısı düzenlenmiştir, mıştır. Aynı eğitim Sosyal Çalışma Merkezlerinin 26 çalışanı ve diğer sığınma evlerinde çalışan diğer personeli için de düzenlenmiştir.

Bunlardan başka IOM, *Norma* Derneği tarafından düzenlenen bir atölye çalışmasında **insan ticareti mağdurlarının ülkerine geri gönderilmeleri ve yeniden bütünleşmeleri** hakkında dört sunum yapmıştır. Bu eğitimin hedef grupları yerel kadınlar, STK'lar ve belediyelerin toplumsal cinsiyetle ilgili konulardan sorumlu memurlarıydı. IOM **mağdur teşhis** usullerinin iyileştirilmesi amacıyla soruşturmacılar ve savcılar için eğitim toplantıları düzenlemiştir. Bu toplantıların konusu '*İnsan ticaretini anlamak, kurumsal çerçeveyi ve adaleti güçlendirmek*'ti. IOM ayrıca Kosova Polis Teşkilatı tarafından Kosova'da insan ticareti ile mücadele inisiyatiflerinin sunumuna katılması ve bu alanda IOM katılımını geliştirmesi amacıyla da davet edilmiştir.

PVPT kendi sığınma evinde ağırlanan mağdurlar için **bilinçlendirme** seminerleri düzenlemiştir. PVPT aynı zamanda Kosova'da insan ticareti vakalarının azaltılması

amacıyla gençlik ve polis arasında işbirliğini geliştirmeyi hedefleyen çeşitli programlarda yer almıştır.

B. Analiz, Araştırma ve İzleme Mekanizmaları

İyi Yönetişim Bürosu (OGG) halihazırda İnsan Ticareti ile Mücadele Stratejisinin ve Eylem Planının uygulanmalarındaki ilerlemeyi ve insan ticaretinin ortadan kaldırılmasında ve insan ticareti mağdurlarının her aşamada korunmasındaki etkilerini izleyen, değerlendiren ve gözden geçiren için bir sistem oluşturmaya çabalamaktadır.

C. Bölgesel ve Ulusal Seviyede İşbirliği ve Ağ Oluşturma

Aynı zamanda İyi Yönetişim Danışma Dairesi (AOGG) Direktörü olan İnsan Ticaretiyle Mücadele **Ulusal Koordinatörü**, Eylem Planında öngörülen faaliyetlerin uygulanması görevinde bir **Sekreteryası** ve **Kosova İnsan Ticaretiyle Mücadele Ekibi** (Kurumlararası Grup) tarafından desteklenmektedir. AOGG Sekreteryası Ulusal Koordinatör'ü ve Çalışma Grubunu desteklemek üzere kurulmuştur. IOM gibi diğer kuruluşların insan ticaretiyle mücadele inisiyatiflerine ve Kosova Ekibi için **Görev Tanımı** geliştirilmesine katılır. Görev Tanımı, Avrupa Konseyi Uzmanı tarafından önerilen ve Kosova'daki OSCE Misyonunun danışmanları tarafından desteklenen **Kurumlararası Çalışma Grubunun** oluşturulması yoluyla insan ticaretiyle mücadeleyi hedefler.

Yabancı uyruklu İnsan Ticareti Mağdurlarına Doğrudan Yardım ve Destek için Grup, 2000'de oluşturulan ve 2004'te güncellenen *Standart Çalışma Prosedürleri*'ne göre kurulmuştur, ve 6 Aralık 2004'ten beri etkindir . Grup şunlardan oluşur: UNMIK Polisi, HTIU, Adalet Dairesi, UNMIK İnsan Ticareti Mağdurlarına Yardım ve Destek Birimi, IOM Kosova Misyonu, İnsan Ticaretiyle Mücadele Birimi, OSCE Kosova Misyonu, İnsan Hakları ve Yasaların Uygulanması/Yürütme Dairesi, Çalışma ve Sosyal Refah Bakanlığı ve çeşitli STK'lar.

D.Kaynakların Mobilizasyonu

Kosova'da insan ticareti ile mücadele faaliyetlerinin uygulanmasına katkıda bulunan **belli başlı bağışçılar** şunlardır: Kosova Konsolide Bütçesi-KCB (devlete ait kurum); OSCE, *Save the Children*; UNICEF; IOM; UNMIK Pillars I ve III; *Kvinna Till Kvinna*; Uluslararası Fakirliğin Tasfiyesi Örgütü (NOVIB); *Christian Aid*; BM Nüfus Fonu (UNFPA); İstikrar Paktı; Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu (ODIHR); *Comité Catholique Contre la Faim et pour le Développement* (CCFD).

IV. İnsan Ticareti ile Mücadele Kanunlarının Uygulanması

Uluslararası belgelerin, yani BM İnsan Ticareti Protokolü'nün koşullarıyla uyumlu insan ticareti ile mücadele kanunlarının uygulanması için çaba harcanmaktadır. Uygulama çerçevesi üç eksen üzerine inşa edilmiştir: önleme, kovuşturma ve koruma.

A. Önleme ve Bilinçlendirme

Kosova'nın **Önleme Çerçevesi** kurumsallaştırılmıştır ve 2007'ye kadar etkili olacaktır. Üç ana **hedefi** vardır:

1. İnsan ticaretinin sonuçlarının yanı sıra mevcut insan ticareti ile mücadele yasal çerçevesi hakkında **farkındalık**
2. Mağdurların hizmetlerine **talebin azaltılması**
3. Potansiyel mağdurların **savunmasızlığının azaltılması**

Önleme Çerçevesinin temel **faaliyetleri** şunları içerir:

- Yüksek risk altındaki grupların **insan ticareti ile ilgili bilinç düzeylerinin** yanı sıra mağdurların hizmetlerine talebin düzeylerinin belirlenmesi; ; ve takiben yüksek risk altındaki grupları hedef alan çok disiplinli ve çok dilli bilinçlendirme kampanyalarının düzenlenmesi,
- **Eğitim stratejisinin** uygulanmasının ve genç kızların ve diğer savunmasız grupların okulu bırakmalarını önleyici faaliyetlerin uygulanmasının izlenmesi,
- Çalışan çocukların korunmalarını temin etmek amacıyla **çalışma mevzuatının** gözden geçirilmesi,
- Halihazırda **ekonomik kalkınma** programlarına dahil olan kurumların yüksek risk taşıyan grupları ve insan ticareti mağdurlarını ekonomik statülerinin iyileştirilmesi amacıyla projelerine dahil etmelerini sağlamak üzere savunuculuk yapılması,
- **Toplumsal Cinsiyet Eylem Planı** ve **İnsan Ticareti ile Mücadele Eylem Planı**'nın uygulamasının izlenmesi.

Yukarıda bahsedilen faaliyetler aşağıdaki **kurumlar** tarafından yerine getirilir:

Başbakanlık Bürosu; AOGG; Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı (MEST); Çalışma ve Sosyal Refah Bakanlığı (MLSW); Polis; Sosyal Politika Enstitüsü; UNICEF; ILO; IOM; OSCE; UNDP; Dünya Bankası; UNIFEM; *Save the Children*; *Komiser'in Bürosu*; Kosova Gazeteciler Cemiyeti; Sağlık Bakanlığı; Adalet Dairesi; IPEC; Ekonomi ve Finans Bakanlığı; Kosova Ekonomi Odası; Kosova İşverenler Sendikası; Hukuki Destek Bürosu(OLA); UNMIK Toplumsal Cinsiyet Bürosu;; Toplumsal Cinsiyet Eşitliği komiteleri, belediye komiteleri ve Bakanlıklar arası Çalışma Grubu.

B. Koruma ve Yardım

Kosova'da **Koruma Çerçevesi** kurumsallaştırılmıştır ve 2007'ye kadar etkili olacaktır. Aşağıdaki **hedefleri** belirlemiştir:

- Mağdur teşhisi için standart tedbirler oluşturulması dahil **mağdurlara yardım ve sosyal koruma**.

- İnsan ticaretinden kurtulanlara ve mağdurlara bütüncül yardım sağlamak amacıyla koruma ile uğraşan tüm aktörler arasında **işbirliği** (sağlık, eğitim, barınma, psikolojik, ekonomik yardım).
- Ülkelerine geri dönen mağdurların özel ihtiyaçlarını göz alarak **yeniden bütünleşme/topluma katılma**.

Koruma Çerçevesinin ana **faaliyetleri** şunlardır:

- Polis için mağdur **teşhisi** ve **yönlendirilmesi** prosedürlerinin oluşturulması. Tüm ortaklar için mağdur teşhisi ve yönlendirmenin standardize kurallarının geliştirilmesi. Mağdurlara sunulan hizmetlerin yanı sıra vaka yönetim modelleri için standartların geliştirilmesi ve uygulanması.
- Yabancı uyruklu ve yerel insan ticareti mağdurları için **Standart Çalışma Prosedürlerinin (SOP)** gözden geçirilmesi ve tamamlanması.
- Mağdurlara sağlanan **düşünme süresiyle** ilgili prosedürler/kurallar oluşturulması.
- Mağdurların teşhisi için çalışma ve sağlık denetimlerinin **koordinasyon** ve **izleme kapasitelerinin güçlendirilmesi**. Toplumla yeniden bütünleşmiş vakaların takip edilmesi için izleme kapasitelerinin geliştirilmesi. Mağdurların damgalanmasını önlemek için toplumu bilinçlendirme projelerinin geliştirilmesi.
- **Polisin** ve diğer ortakların mağdur teşhisi ve yönlendirme konusunda **eğitilmesi**.

6 Aralık 2004'te **Yabancı Uyruklu İnsan Ticareti Mağdurlarına Doğrudan Yardım ve Destek Grubu** üyeleri bir anlaşma imzalayarak **yabancı uyruklu insan ticareti mağdurları için Standart Çalışma Prosedürlerinin** faaliyete geçmesine izin verdi. Bu anlaşmanın amacı yönlendirme sistemi çerçevesinde yakın işbirliği ve eşgüdümü sağlamak amacıyla her kurumun/ortağın sorumluluklarına açıklık getirmektir. **Standart Çalışma Prosedürlerinde değişikliğin** amacı ülke içinde ticarete maruz kalan mağdurlara sağlanan yardımı düzenlemektir. Diğerlerinin yanı sıra yakın zamanda katılan ortakları, özellikle UNMIK Adalet ve Yardım Birimi Dairesi (VAAU), Çalışma ve Sosyal Refah Bakanlığı ile ulusal ve uluslararası STK'ları kapsamına alır.

Mağdurlara doğrudan yardım amaçlı bir **yardım telefonu hattı** IOM tarafından işletilmektedir.

Mağdurlara yardım, genellikle UNMIK Pillar I Adalet Dairesi'nin Mağdur Savunuculuk ve Destek Bölümü, OSCE, IOM ve yerel ve uluslararası STKlar ağı ile yakın işbirliği içinde olan çeşitli kurumlar tarafından sağlanmaktadır. Ayrıca STK'lar doğrudan Çalışma ve Sosyal Refah Bakanlığına bağlı sağlık hizmetleri, psikososyal destek, eğitim (sertifikasız, sığınma evi bünyesinde sınıflar), aile danışmanlığı, mesleki eğitim, maddi destek, gelir üretme, iş bulma yardımı ve yaşam becerileri gibi hizmetlerin sunulmasında önemli rol oynamaktadırlar.

İnsan Ticareti ve Fuhuş Soruşturma/Araştırma Birimi, OSCE, IOM ve PVPT **İnsan Ticaretiyle Mücadele Doğrudan Yardım Koordinasyon Grubu'nun** üyeleridir. Daha önceden **Sığınma evi Koordinasyon grubu** olarak bilinen bu Grup Kosova'da ticarete konu olmuş kadınlara destekten sorumlu **odak noktasıdır**. Bireysel vakalar ve

faaydalananların genel ihtiyaçları hakkındaki tartışmalar için bir forum görevi görür. Yetkililerle işbirliği yapma niyetlerinden bağımsız olarak tüm insan ticareti mağdurlarının sığınma evlerine erişimini sağlar. İnsan ticareti mağdurlarının güvenliği ve özel hayatlarının gizliliği kadar sığınma evlerinin personelinin güvenliği ve elde edilen bilginin gizliliğinin korunmasına da özel önem gösterilir.

Kosova'da iki insan ticareti ile m¼cadele sığınma evi bulunmaktadır: ¼lke içinde ticarete konu olan mağdurlar için, İnsan Ticareti ve Fuhuş Soruşturma Birimi ve VAAU tarafından kurulmuş olan **Geçici Güvenli Ev**; ve **PVPT - Uluslar arası İnsan Ticareti ve Zorla Fuhuş Mağdurları için Sığınmaevi**. Her iki sığınma evinde mağdurların **temel ihtiyaçları** UNICEF/İstikrar Paktı Kurallarına göre karşılanmaktadır. Sığınma evlerinde kalışları sırasında mağdurlara travmatik deneyimlerinden sonra gelecekte toplumla yeniden bütünleşmelerini, iş bulma ve bağımsızlaşmalarını kolaylaştıracak eğitim fırsatları da sunulur.

Standart Çalışma Prosed¼rlerine göre UNMIK, OSCE ve IOM, kendi irtibat bürolarıyla işbirliği içerisinde, yabancı insan ticareti mağdurlarının ¼lkelerine **geri gönderilmelerinden** sorumludur. Bunlar kaynak ¼lkelerle işbirliği içinde olduklarından mağdurlara nakil ve seyahat belgelerini sağlarlar.

Toplumla yeniden bütünleşme hizmetleri Çalışma ve Sosyal Refah Bakanlığının koordinasyonu altında çalışan çeşitli kurumlar tarafından sunulur. İnsan ticareti mağdurlarına doğrudan destek verilir. Örneğin *Mağdur Savunuculuk ve Yardım Birimi* (VAAU) hukuki yardım ve hukuki temsilcilik hizmetleri sunar, bu hukuki hizmetler IOM tarafından finanse edilir. **IOM** yeniden bütünleşme hizmetlerinin sağlanmasında çok önemli bir rol oynar ve insan ticareti mağdurlarıyla uğraşan hem devlet hem sivil toplum kuruluşlarıyla yakın işbirliği yapar²⁵. Aynı zamanda çoğu devlet kurumu, örneğin Sosyal Refah merkezleri, bu faaliyetlere doğrudan katılır. Eğitim Bakanlığı yerel STK'larla doğrudan işbirliği içinde ilk ve orta okula giden mağdurlara destek sınıfları sunar.

C. Kovuşturma

Kosova'da **Kovuşturma Çerçevesi** kurumsallaştırılmıştır ve 2007'ye kadar etkili olacaktır. Aşağıdaki **hedefleri vardır**:

- İnsan tacirlerinin kovuşturulması için STK'lar, polis ve diğer yasa uygulayıcı makamlar arasında bir **bilgi değiş tokuş mekanizması** oluşturulması.
- İnsan ticaretiyle m¼cadelede polisin **kurumsal olarak güçlendirilmesinin** teşvik edilmesi.
- **Mağdur-tanıkları korunması** için özel koşulların oluşturulması.
- Yetkili makamlar arasında **koordinasyonun** güçlendirilmesi.

Kovuşturma Çerçevesinin ana faaliyetleri şöyledir:

---

²⁵ OSCE, resmi Standart Çalışma Doğrudan Yardım

- İnsan ticareti davalarına bakan savcı ve hakimlerin daha iyi **izlenmesi**.
- Hakimlerin, savcılarının ve polis memurlarının insan ticaretinin mağdurlar üzerindeki psikolojik etkisi, bilirkişi delilinin kullanılması, çocuklar dahil insan ticaretine konu olmuş kişiler için etkin ve duyarlı mülakat teknikleri, örtülü operasyonlar ve malvarlıklarına el konmasını içeren organize suç soruşturmaları, konularında **eğitilmesi**.
- Duruşmalar sırasında daha iyi koruma sağlamak ve duyarlı bilginin çocuk tanıklara özel önem verilerek ele almak amacıyla **hakimlerin, savcılarının, avukatların** ve diğer hukuk personelinin eğitilmesi.
- Çocuklarla görüşmeler konusundasonyal hizmet uzmanlarının ve diğer mağdur savunucuların eğitilmesi.
- İnsan ticareti vakalarının ele alınması hakkında eğitilmeleri için hakim ve savcılarının katılımıyla **yuvarlak masa toplantılarının** düzenlenmesi.
- Seçilmiş ulusal savcılarının özel uzmanlığı olan savcılar tarafından yoğun olarak **eğitilmesi**.
- Hakimlerin, savcılarının, polisin ve Adalet Dairesinin erişebileceği bir **vaka veri tabanının** yaratılması.
- Vakaların eşgüdümünü ve uluslararası işbirliğini ilerletmek amacıyla savcılar ve polis memurlarından oluşan bir **ulusal ekibin** oluşturulması.
- Örtülü operasyonlar için ‘hızlı finans’ sağlanması,
- Rotasyonların/transferlerin olumsuz etkisini en aza indirmek amacıyla terfilere İnsan Ticareti ve Fuhuş Soruşturma Birimi bünyesinde olanak sağlayacak şekilde **polis terfi politikalarında** değişiklik yapılması,
- İnsan ticareti ile mücadele için daha fazla **bayan polis memurunun** işe alınması ve mevcut teknik kaynakların artırılması.
- İnsan ticareti suçluları için **iki taraflı iade anlaşmalarının** imzalanması
- Mağdurların ifadelerinin mahkemelerde kullanılmasını sağlamak amacıyla **Ceza Muhakemeleri Usul Kanununda** değişiklik yapılması.
- İnsan ticareti davalarında uzmanlaşmış **hakimler ve savcılarekiplerinin** oluşturulması.
- Ulusal ve uluslararası hakimlerin katılımıyla insan ticareti vakaları için **adli paneller** düzenlenmesi.
- İnsan ticareti ile mücadele birimleri ve Kara Para Aklama Birimi arasında bir **temas noktasının** oluşturulması.

Yukarıdaki faaliyetlere katılan **aktörler** şunlardır:

Adalet Dairesi ve Adli Yönetim Dairesi (MPS); Kosova Adli Kurumları (KJI); Kosova Savcılık Bürosu (OPPK); Çalışma ve Sosyal Refah Bakanlığı (MLSW); Başbakanlık Bürosu (OPM); KPSS; Organize Suç Müdürlüğü (Pillar I); Kosova Polis Teşkilatı (KPS); savcılar; THBS; Kosova’daki Başsavcılık Bürosu; Hukuki Destek Bürosu (OPM); Bölge Mahkemeleri Başkanları ve Mali Soruşturma Bölümü (DOC).

V. İyi Uygulamalar

- **Ülkesine geri göndermede savunuculuk:** *Kadınları ve Çocukları Koruma Merkezi (CPWC)* insan ticaretine maruz kalmış bir mağdurun Kosova'ya geri gönderilmesini sağlamıştır. IOM tarafından, Kadın ve Çocukları Koruma Merkezine gönderilen mağdur sığınma evine alınmış ve gerekli desteği almıştır. Bu dönemde, Kadınları ve Çocukları Koruma Merkezi bölgedeki diğer Merkezlerle temasa geçmiş ve evine dönmesini sağlamak için kadının ailesi ile ilişki kurmaya çalışmıştır. Kadınları ve Çocukları Koruma Merkezi ve Sosyal Çalışma Merkezi temsilcileri nihayet mağduru ve ailesini kadının yeniden bütünleşmesi için en iyi yolun ailesine dönmesi olduğuna ikna etmişlerdir. Vaka başarıyla sonuçlandırılmış olup Kadınları ve Çocukları Koruma Merkezi, Sosyal Çalışma Merkezi ve mağdurun ailesiyle temasıyla hala mağduru izlemektedir.
- **Sağlık kurumlarında savunuculuk:** Kadınları ve Çocukları Koruma Merkezi küçük yaşta hamile bir mağdura Kadın Hastalıkları ve Doğum Kliniğinde destek sağlamıştır.

VI. Eksiklikler

- Özellikle ağır psikolojik travmadan yakınan mağdurlar için **uzun süreli rehabilitasyon programları** sağlayacak kurumların olmaması;
- **Etkin bir tanık koruma sisteminin olmaması;**
- Gelişmiş bir Ulusal Yönlendirme Sisteminin kurulması için **fonların olmaması;**
- İnsan ticareti mağdurlarının **doğru teşhisi** ile tedavilerinde zorluklar.

VII. İhtiyaçların Değerlendirilmesi

Bu raporda belirtilen eksiklikler ve yorumlar ile durumun iyileştirilmesi ihtiyacı göz önünde bulundurularak aşağıda bir tavsiye listesi sunulmuştur.

Tavsiyeler

1. Sayılar ve eğilimler hakkında güvenilir bir fikir elde etmek ve bilgi değiş tokuşunu kolaylaştırmak amacıyla insan ticareti mağdurlarına yardım hizmetleri sunan tüm aktörler arasında birleşik bir **veri toplama sistemi** geliştirilmelidir.
2. Kadınların ve çocukların toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın ve çocuk hakları hakkında **bilinçlendirme** inisiyatiflerine **katılımı** desteklenmelidir.
3. Aile bireylerine veya savunmasızlıklarından faydalanmak isteyen üçüncü kişilere bağımlı olmamaları için eğitim ve işgücü pazarına girmelerinde **kızlara eşit fırsatların** hüküm altına alınması zorunludur.
4. Cinsel suçların mağdurları **kızlar ve kadınlar için** daha iyi **destekleyici yapılar** oluşturulmalıdır.
5. Kosova'nın insan ticareti tehlikesinin yüksek olduğu bir geçiş dönemi yaşadığı göz önünde bulundurularak Güney Doğu Avrupa ülkeleri arasında **daha sıkı sınır kontrolleri** ve **daha yakın işbirliği** bu suçun önlenmesi için gereklidir.

6. Mağdur/tanık haklarının teminat altına alınması için etkili bir **tanık koruma sistemi** kurulmalıdır.

KISALTMALAR

AOGG	İyi Yönetim Danışma Bürosu
CARDS	Avrupa Birliği tarafından finanse edilen Yeniden Yapılandırma, Geliştirme ve Dengeleme için Toplum Desteği Programı
CCFD	Comité Catholique contrela Faim et pour le Développement
CPWC	Çocuk ve Kadınları Koruma Merkezi
CSW	Sosyal Hizmet Merkezleri
DOC	Mali Soruşturma Bölümü
DoJ	Adalet Birimi
FYROM	Eski Yugoslav Cumhuriyeti Makedonya
ICMPD	Uluslar arası Göç Politikası Geliştirme Merkezi
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
IPEC	Çocuk İşçiliğini Engelleme uluslar arası Programı
ISF	Geçici Güvenlik Birimi
KCB	Kosova Konsolide Bütçesi
KFOR	Kosova Barış Gücü
KJI	Kosova Adli Kurumları
KPS	Kosova Polis Servisi
KPS/HTIU	Kosova Polis Servisi/İnsan Ticareti Soruşturma Birimi
MEST	Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı
MLSW	Çalışma ve Sosyala Refah Bakanlığı
MoJ	Adalat Bakanlığı
MPS	Adli İdare Dairesi
NATO	Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
NOVIB	Yoksulluğun Kaldırılması için Uluslar arası Örgüt
ODIHR	AGİT- Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu
OGG	İyi Yönetişim Bürosu
OLA	Hukuki Destek Bürosu
OSCE	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı-AGİT
OPM	Başbakanlık Ofisi
OPPK	Kosova Savcılık Bürosu
PVPT	Yabancı uyruklu insan ticareti ve zorla fuhuş mağdurları için sığınma evi
SOPs	Standart Çalışma Süreçleri
SRSR	Genel Sekreterin Güvenlik Temsilcisi
THB	İnsan Ticareti
TPIU	İnsan Ticareti ve Fuhuş Araştırma Birimi
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Fonu
UNFPA	Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu
UNIFEM	BM Kadınlar için Kalkınma Fonu
UNMIK	Birleşmiş Milletler Kosova Misyonu
VAAU	Mağdur Savunma ve Yardım Birimi

MAKEDONYA

Hazırlayanlar

- ⇒ Association for Support and Protection of Families and Children at Risk 'For Happy Childhood'
- ⇒ Helsinki Committee for Human Rights of the Republic of Macedonia-MCH

MAKEDONYA CUMHURİYETİ²⁶

I. Giriş

Makedonya Cumhuriyeti, Balkan Yarımadası'nın kalbinde, karayla çevrili küçük bir ülkedir. Ülke, nüfusunun büyük bir bölümünün yoksullaşmasıyla karakterize olan uzun bir geçiş döneminden geçmektedir. Balkanlar'daki son savaflara bağlı bölgesel istikrarsızlık ve yatırım ortamını tehlikeye sokan geçiş durumu sosyal güvensizliğin artmasına katkıda bulunmuştur. Uygulanan katı vize rejimi, insanların ve malların hareketinin kısıtlanmasına yol açmış, ülkedeki genel olarak elverişsiz koşullara bir başka olumsuz unsur eklemiştir. Yolsuzluk da insan ticareti ile mücadele çabalarını baltalayan bir başka ciddi problemdir.

Makedonya Cumhuriyeti, halihazırda Balkanlardaki uyuşturucu, silah ve insan ticareti yollarının kavşağı olarak kabul edilmektedir. Son dört yılda insan ticareti ülkedeki en önemli suç faaliyeti haline gelmiştir. Uluslararası kadın ticaretinde Makedonya Cumhuriyeti'nin geçiş ve hedef ülke olarak algılanması yavaş yavaş değişmektedir. Bugünlerde Makedonya cinsel istismar amacıyla insan ticaretine konu edilen kadınlar ve çocuklar için kaynak, geçiş ve az da olsa hedef ülke olarak kabul edilmektedir.²⁷ Ayrıca, hükümet iddiaları inkar etse de 'ülke içi insan ticareti' de problemin bir parçasıdır.

Yüksek yoksulluk ve işsizlik seviyeleri genç insanların ülkeleri dışındaki fırsatlar için uğraşmalarının esas sebepleridir. Yetersiz eğitim seviyesi ve bilgisizlik bu kişilerin insan ticareti mağduru olma riskini artırmaktadır. Uluslararası Göç Örgütü tarafından toplanan verilere göre son dört yılda 756 insan ticareti mağduru teşhis edilmiş, destek sağlanmış ve ülkelerine geri gönderilmiştir (bunların yüzde on ikisi çocuktur).²⁸

Aynı istatistiklere göre mağdurların çoğu (hiç beklenmedik derecede yüksek olan %90 oranda) cinsel hizmetler sunacaklarının ve cinsel ya da diğer tip istismara maruz kalacakları gerçeğinin farkında değildirler.

İçişleri Bakanlığı'nca yapılan bir araştırmaya göre çoğu insan ticareti mağduru ülkeye yasadışı yollardan girmiş ya da kurulmuş yasa dışı göç şebekeleri vasıtasıyla buraya nakledilmişlerdir. İçişleri Bakanlığı kaynaklarına göre insan ticareti mağdurları, en çok iki işe yerleştirme merkezinden gelmektedir: Kişinev (Moldova) ve Odessa (Ukrayna). Buralardan Temisvara'daki 'ortak' bir merkeze nakledilmektedirler. Hedefleri genellikle

---

²⁶ Yazarlar ülkelerinin anayasadaki ismini kullanmaktadırlar.

²⁷ İnsan Ticaretini İzleme ve Mücadele Bürosu tarafından çıkarılan İnsan Ticareti Raporu, 5 Haziran 2006, <http://www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2006/65989.htm>

²⁸ IOM'e göre Makedonya'daki Transit Merkez'de yardım edilen mağdurların ülkelerine göre dağılımı şöyleydi: %47.99 (359) Moldova'lı, %30.61 (229) Romanyalı, %10.96 Ukraynalı, %3.88 (29) Bulgar, %0.26 (2) Makedonyalı; diğer mağdurlar öteki Balkan ülkelerinden ve Eski Sovyetler Birliği ülkelerindedir. Yardım edilen mağdurların çoğu %60.96, 18 ile 24 yaş arasındaydı. %62.56'sı bekar, %59.62 çocuksuz ve %34.09 çocuk sahibi idi. (bir mağdur yaşı 14 ile 17 arasında bir erkekti).

Yunanistan, Türkiye, Ortadoğu veya Bosna Hersek, Kosova ve Makedonya'nın batı kısmıdır.

Makedonya Cumhuriyeti, insan ticaretiyle mücadele için kapsamlı bir politika ve kurumlar ağı oluşturmaktadır. Bununla birlikte, onunla ilgili çabalar başlıca cinsel istismar amaçlı kadın ticareti üzerinde odaklanmıştır. UNICEF, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (OSCE), Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı ve diğer uluslararası örgütler ile STK'lar tarafından hazırlanan son raporlar Makedonya içinde ve Makedonya'dan dışarıya insan ticaretinin hükümet tarafından göz ardı edilmemesi gereken bir problem haline geldiğini göstermektedir.²⁹

II. Ulusal Yasal Çerçeve

A. Ulusal Mevzuat

Yasadışı göç, ulusal mevzuatta *Devlet Sınırını Geçiş ve Devlet Sınırı yakınında dolaşım hakkında Kanun*³⁰ ve *Yabancıların Dolaşımı ve İkameti hakkındaki Kanun* tarafından düzenlenmiştir.³¹

İnsan ticareti Makedonya Cumhuriyeti *Ceza Kanununda değişiklikler ve düzeltmeler hakkında kanun*'un kabulü ile ayrı bir **suç** olarak tanınmıştır³². İnsan ticareti suçunun kapsamı 2004 yılında yeniden tanımlanmış, ülke içinde veya dışında çocukların işe yerleştirme, nakil, transfer, barındırma veya istismar amacıyla alımı kapsama sokulmuştur³³. **İstismar** fuhuş veya diğer cinsel istismar biçimlerini, zorla çalıştırma veya hizmeti, köleliği veya kölelik benzeri uygulamaları ve kulluğu ya da organların alınmasını kapsar. Yapılan değişiklikler bu suçun faillerine verilecek cezaları ağırlaştırdığı gibi suçun işlenmesinde kullanılan araçlara el konmasını da getirmektedir.

---

²⁹ Özellikle eski Sovyetler Birliği ülkelerinden ve sosyalist bloka dahil ülkelerden gelen kadınlarda (Moldova, Rusya, Belarus, Ukrayna ve Bulgaristan)

³⁰ Maalesef halihazırda Makedonya içerisinde çocukların, kadınların ve erkeklerin ticaretinin kapsamı, sayısı ve özelliklerine dair verimiz yok. 'For a happy childhood' Derneği tarafından yürütülen ve Dışişleri Bakanlığı'nın desteklediği Ülke içi Ticaret hakkında bir araştırma devam etmektedir. Nihai sonuçlar Eylül ayının sonunda yayınlanacaktır. İlk veriler fenomenin gerçekten varolduğunu gösterdi. Diğer bir çalışma da Çalışma ve Sosyal Politika Enstitüsü'nün yürüttüğü UNICEF'in desteklediği 'Çocuk Ticareti hakkında Araştırma'dır

³¹ Makedonya Cumhuriyeti Resmi Gazetesi. No. 36/92, 66/92, 26/93 ve 45/02.

³² Makedonya Cumhuriyeti Resmi Gazetesi, No. 36/92, 66/92, 26/93 ve 45/02

³³ Makedonya Cumhuriyeti Resmi Gazetesi No. 04/02.

Kanuna iki yeni madde eklenmiştir: Göçmen kaçakçılığı (Madde 418-b) ³⁴ ve insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı suçunu işlemek için grup kurmak veya suçun işlenmesini teşvik etmek (Madde 418c). ³⁵ 2005'te **tanıkların korunmasıyla** ilgili yeni bir yasa da kabul edilmiştir. **Fuhuş** yasal suç değildir ama idari suçtur. *Fuhuş için aracılık* (Madde 191) bir başka insanı fuhuş için işe alan, kışkırtan, teşvik eden veya ayartan kişiye ya da her ne suretle olursa olsun bir kişiyi fuhuş amacıyla bir başkasına teslim etme işine karışan kişiye cezalar getirmektedir.

B. İkili Anlaşmalar

Makedonya Cumhuriyeti hükümeti iki taraflı ilişkilerin geliştirilmesine katkıda bulunmak için terörizm, organize suçlar, narkotikler, psikotropik maddeler, yasa dışı göç ve diğer suçlara karşı mücadele için Arnavutluk, Bulgaristan, Sırbistan ve Karadağ, Romanya, Slovenya, Fransa, Ukrayna, İsviçre Konfederasyonu ve Norveç Krallığı ile İşbirliği Anlaşmaları imzalayıp kabul etmiştir.

Bu anlaşmaların amacı organize suçların önlenmesi ve kovuşturulmasında işbirliğini güçlendirmektir. Anlaşmalar tarafların İçişleri Bakanlıkları/polisi arasında doğrudan iletişim kurmayı öngörmektedir.

Yukarıda bahsedilen anlaşmalara dayanılarak Makedonya Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı ile Bulgaristan Cumhuriyeti, Arnavutluk ve Yunanistan'ın ilgili bakanlıkları arasında Sınır Geçişini Kontrol ve Yasa dışı Göçün Önlenmesi Alanında İşbirliğinin Yönetim ve Şekillerini Belirleyen Protokol metinleri imzalanmıştır. Komşu ülkelerle sınır ötesi işbirliği, özel işbirliği alanlarını düzenleyen ikili/uluslararası anlaşmalara dayanmaktadır. Ayrıca, özel çıkar alanlarında işbirliği için ortak yapılar oluşturulmuştur.

Komşu ülkelerle işbirliği aynı zamanda sınır işbirliğinde karşılaşılabilecek çeşitli problemlerle ilgili tartışmaların yapıldığı ve çözümlerin önerildiği bir çok düzenli ve geçici **toplantılar** yoluyla da sürdürülmektedir. Komşu ülkelerle yapılan işbirliği aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

Makedonya Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği arasında bir **İstikrar ve Birlik Anlaşması** imzalanmıştır. İstikrar ve Birlik Konseyinin ilk toplantısında AB ile ikili Geri Kabul Anlaşması imzalanması konusu gündeme getirilmiştir.³⁶ Makedonya Cumhuriyeti ayrıca Arnavutluk Cumhuriyeti, Bulgaristan Cumhuriyeti, İtalya Cumhuriyeti, İsviçre Konfederasyonu, Slovenya Cumhuriyeti, Fransa Cumhuriyeti, Slovakya Cumhuriyeti,

---

³⁴ Ceza Kanununda değişiklikler ve düzeltmeler hakkında kanun (Makedonya Cumhuriyeti Resmi Gazetesi, No.04/02)

³⁵ Madde 418 (c) insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı suçlarını işleme amacıyla grup, çete veya diğer birliklerin oluşturulmasını cezalandırır. Bu madde grubun bir üyesi grup üyesi olarak veya grup adına bir suç işlemeyen önce grubu ifşa ederse bir af getirmektedir.

³⁶ Bölüm VII-Adalet ve Memleket İşleri, Madde 76.

Hırvatistan Cumhuriyeti, Romanya, Federal Almanya ve Macaristan ile **Geri Kabul Anlaşması** imzalamıştır.

C. Ulusal Eylem Planı

İnsan ticareti ve yasadışı göçle mücadele için **Ulusal Program** halihazırdaki temel insan ticareti karşıtı politika belgesidir. Makedonya'nın Palermo Protokolü'nün prensiplerine bağlılığını ifade eder ve amacı ulusal bir kampanya geliştirip uygulamaktır.

2002'de kabul edilen Ulusal Program **altı bölümden** oluşmaktadır: yasal faaliyetler, önleyici fiiller, insan ticareti mağdurlarına yardım ve destek, mağdurların geri dönüşleri ve yeniden bütünleşmesi, personelin eğitimi ve faaliyetlerin **Ulusal Komisyon** ve *Makedonya Cumhuriyeti'nde İnsan Ticareti ve Yasa dışı Göçle Mücadele Sekreterliği'nin yanı sıra İnsan Ticaretiyle Mücadele Birliği* tarafından koordine edilmesi (İçişleri Bakanlığının Adli Polis Dairesine bağlı olarak)^{37, 38, 39, 40, 41, 42, 43}. Bu bağlamda hükümet tarafından 21.03.2006 tarihinde **İnsan Ticaretiyle ve Yasa dışı Göçle Mücadele Stratejisi** ile **Ulusal Eylem Planı** kabul edilmiştir.

Yorum

Hem Strateji hem de Ulusal Eylem Planı iki temel itirazı dikkate almamıştır:

³⁷ Özellikle, Ceza Kanununun ulusal hukukun iyileştirilmesi ve insan ticaretine karşı daha etkili bir eylem için hukuki bir temel oluşturmak amacıyla yapılan değişiklikler.

³⁸ Örneğin, çocukların ve kadınların insan ticareti mağduru olmalarına sebep olan ekonomik ve sosyal faktörlerin belirlenmesi ve azaltılması; aile içi şiddet düzeyinin kadınlar ve çocuklar üzerindeki ekonomik ve sosyal etkisinin belirlenmesi; insan ticareti ve yasa dışı göç problemleri hakkında araştırma projesinin başlatılması; bu alanın istatistiksel göstergelerinin hazırlanıp sunulması vs.

³⁹ Güvenli ve insani geri dönüş koşullarının koruma ve yardım tedbirleri ile iyileştirilmesi. İnsan ticareti mağdurlarına barınak, yiyecek, çevirmen, hakları hakkında bilgi, sosyal ve sağlık koruması ve hukuki yardımın sunulduğu transit (sığınak) merkezlerinin kurulması bir hedef olarak belirlenmişti.

⁴⁰ Mağdurlara uluslararası belgelere göre ya da farklı mekanizmalar ve belgeler vasıtasıyla ülkelerine geri dönme ve yeniden bütünleşme hakkı sunmak; mağdurların ülkelerine geri gönderilmeleri sürecinde iki taraflı ve çok taraflı işbirliği anlaşmaları yapmak; ülkesine geri dönme hakkı için finansmanı kanunla düzenlemek; kabul merkezleri ve sivil toplum kuruluşları arasında işbirliği oluşturmak; üçüncü ülkelerde yerleşim için programlar hazırlamak.

⁴¹ Program bir dizi özel eğitim faaliyeti öngörmektedir: İşbirliği ve değiş tokuş hakkında kapsamlı eğitim ve faaliyetler aracılığıyla Makedonya'da kurumsal kapasiteleri güçlendirmek; tüm devlet ve sivil toplum kuruluşlarının pratik işbirliğini ve ulusal ve bölgesel düzeylerde işbirliği mekanizmaları oluşturmak; İçişleri Bakanlığı'ndan insan ticareti davalarında polis araştırmalarını yapmakla görevli personelin eğitimi; yargı kurumlarındaki personelin eğitimi; insan ticareti mağdurlarının temsil edilmesi için avukatların eğitilmesi.

⁴² Suçların faillerinin teşhisi ve kovuşturulmasına dair bağlayıcı faaliyetleri koordine etmektedir ve veri bilgilendirme sisteminin sorumluluğundadır.

⁴³ Ulusal Komisyon Makedonya hükümetine bir insan ticareti karşıtı program teklif etmektedir ve hükümet tarafından kabul edilmesinden sonra programın tanıtımı ve koordinasyonundan sorumlu olacaktır.

- Mevcut insan ticareti karşıtı politika ne toplumsal **cinsiyete duyarlıdır** ne de **insan haklarına dayanmaktadır**⁴⁴. Örneğin insan haklarını temel alan yaklaşımdan sadece ‘Kapasite oluşturma’⁴⁵ bağlamında bahsedilmektedir ve bu stratejik hedefin daha ayrıntılı ele alındığı Eylem Planı’nda ‘insan haklarına’ hiç atıfta bulunulmamıştır.
- Stratejide ve Eylem Planı’nda **kadınların insan haklarından** açıkça bahsedilmemektedir⁴⁶. Bununla birlikte, yerel bir STK, CEDAW’ın uygulanmasıyla ilgili Gölge Raporunda insan ticareti mağdurlarının insan haklarının ihlaline dair bir çok meseleyi gözler önüne sermiştir.⁴⁷

III. Genel Çerçeve

A. Kapasite Oluşturma

Aşağıdaki listede çeşitli kilit kurumlar tarafından uygulamaya konmuş olan kapasite oluşturma projeleri gösterilmiştir.

İçişleri Bakanlığı

- Topluma dayalı emniyet stratejisi ve uygulama projesi, Uluslararası Gelişim Dairesi (DFID) Atos Danışmanlık, İngiltere;
- Polisin Reformu (II ve III aşama), Yeniden Yapılanma, Kalkınma ve İstikrar İçin Topluluk Yardımı (CARDS) 2001 ve 2004, Avrupa Yeniden Yapılanma Dairesi (EAR);
- İçişleri Bakanlığı’nın uygulama kapasitesinin güçlendirilmesi, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR);
- Polis Akademisine Destek (II. Aşama), CARDS 2003, EAR.

⁴⁴ Daha fazla analiz için bakınız, İnsan Ticaretinde Cinsiyet Perspektifi, Cinsiyet İncelemeleri Araştırma Merkezi, Euro-Balkan İnstitute, Skopje, 2004.

⁴⁵ ‘İnsan haklarına dayanan yaklaşım yoluyla insan ticaretiyle mücadelede devlet ve sivil toplum kuruluşlarının kapasitelerini oluşturmak’

⁴⁶ Üstü kapalı olarak, eğitim bağlamında, insan hakları, cinsiyet eşitliği ve ayrımcılık yapmama ilkeleri üzerine kurulu, çok disiplinli bir yaklaşıma dayanan bir müfredata ihtiyaç olduğundan bahsedilmiştir. Ayrıca ‘önleme’ bağlamında, Eylem Planı 2006 yılında cinsiyet eşitliği ve her türlü ayrımcılığın kaldırılması amacıyla kampanyalar öngörmektedir.

⁴⁷ Bakınız CEDAW, Gölge Raporu, ESSE, Skopje, 2005, s.12: ‘OSCE alan misyonlarının gözlemlerine göre tüm kadınlar sığınmaevine getirilmemektedir. Dahası, sığınmevi sadece kaynak ülkelere geri dönmeye istekli kadınları aldığından, IOM programına katılmak istemeyen insan ticaretine konu olmuş kadınların sınır dışı edilmekten başka seçeneği yoktur. Ülke içinde ticarete konu olmuş kadınlar ve çocuklar teşhis edilmemektedir. İnsan ticareti mağdurları ülkelere geri gönderilme, sınır dışı edilme ve kaynak ülkelerde halk tarafından ayıplanacaklarından korkarak Sığınmevi Merkezinde sunulan yardımı çoğunlukla reddetmekte ya da yardım aramamaktadır. İnsan ticaretine konu olmalarına sebep olan tüm problemlerle tekrar yüz yüze gelmektedirler: yoksulluk, ayrımcılık, yetersiz eğitim ve iş fırsatları.’

Sınır Polisi

- Sınır polisi için araçlar, CARDS 2003 (ulusal), uygulayan kurum, EAR;
- Ulusal Sınır Yönetimi Koordinasyon Merkezi ve Sınır Polisi için bir bina inşası, CARDS 2004 (ulusal), EAR;
- Sınır Polisinin ihtiyaçları için ekipman sağlanması 'TETRA', CARDS 2004 (ulusal), EAR;
- EXBS-İhracat kontrolü ve sınır güvenliği, Üsküp ABD Elçiliği;
- Batı Balkan ülkeleri bütünlük sınır yönetimi stratejilerine destek ve koordinasyon, CARDS 2002 (bölgesel), İçişleri Bakanlığı;
- Güneydoğu Avrupa'da sınır ötesi işbirliği programı (OSCCP), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı tarafından uygulanmış ve finanse edilmiş, Viyana;
- Bütünlük sınır yönetimi için eylem planı, CARDS 2002, EAR;
- IBM veri işleme sistemlerinin geliştirilmesi, CARDS 2003 (ulusal) EAR;
- Bütünlük Sınır Yönetimi Stratejisi ve Eylem Planı (II. Aşama), CARDS 2002, EAR;
- Sınır Geçiş Noktaları: İletişim Şebekeleri (I.aşama) CARDS 2001, EAR.

Adli Polis

- Güvenilir ve işlevsel polis sistemlerinin geliştirilmesi, esas suç faaliyetleri ile mücadelenin ve polis işbirliğinin artırılması (CARPO), CARDS 2002 (bölgesel);
- Polis sicil yönetimi ve adli tıp analiz kapasitelerinin geliştirilmesinin desteklenmesi, CARDS 2004, EAR.

INTERPOL

- Balkanlardaki 5 CARDS ülkesinde İnterpol'un Ulusal Merkez Bürolarının Modernizasyonu, CARDS 2001 (bölgesel), IOM;
- Yabancılar ve Göç sorunları;
- Göç ve Sığınma için Ulusal Eylem Planının geliştirilip uygulanması için teknik yardım, CARDS 2002, EAR;
- Göç ve Sığınma Stratejilerinin, yasaların ve eylem planının daha fazla geliştirilmesi, CARDS 2003, EAR;
- Sığınma, göç ve vize konularında Avrupa Birliği'ne uyumlu yasal, düzenleyici ve kurumsal çerçevenin oluşturulması, CARDS 2002 (bölgesel).

İnsan ticaretiyle ve yasa dışı göçle mücadele için Ulusal Komisyon:

- Güneydoğu Avrupa ülkelerinde Ulusal İnsan Ticareti Karşıtı Eylem Planlarının Uygulama Stratejilerinin güçlendirilmesi, CARDS bölgesel programı: sınır aşan suçların azaltılmasına yardım için sivil topluma insan ticaretiyle mücadele ve yolsuzluk karşıtı inisiyatiflere yardıma yönelik bölgesel faaliyetleri de kapsayan destek;

- İnsan ticaretiyle mücadele: Kosova ve Makedonya Cumhuriyetinde Önleme ve Kapasite Oluşturma Faaliyetleri, Finlandiya, IOM;
- Güneydoğu Avrupa’da insan ticaretine karşıkolluk kuvvetlerinin kapasitelerinin güçlendirilmesi, Hollanda, İsviçre, Uluslararası Göç Politikası Geliştirme Merkezi/Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (ICMPD/UNDP) Romanya;
- İnsan ticareti ve yasa dışı göçle mücadele kapasitelerinin güçlendirilmesi, IOM;
- CARDS bölgesel programı çerçevesinde ve Bulgaristan, Moldova ve Romanya’nın Ulusal İnsan Ticareti Karşıtı Eylem Planlarının Uygulama Stratejilerinin Güçlendirilmesi ile birlikte, Güneydoğu Avrupa ülkelerinde İnsan Ticaretine Karşı Ulusal Eylem Planları Uygulama Stratejilerinin Güçlendirilmesi.Sınır ötesi suçların azaltılması için, insan ticaretiyle mücadele ve yolsuzlu-k karşıtı inisiyatiflere yardım için bölgesel eylemler dahil, sivil topluma destek sağlanması, CARDS (bölgesel), ICMPD;
- ‘İkamet 2005’, OSCE/USAID, *Open Gate/La Strada*-Makedonya.

Mahkeme sisteminde reformlar:

- ‘İnsan ticareti’- 75 hakim ve 35 savcılık katılımcısı olmak üzere toplam 144 katılımcıyla yapılan iki danışma toplantısı;
- ‘İnsan ticareti- hakimlerin ve kamu savcılarının eğitimi için bölgesel el kitabının uygulanması’, OSCE-ODIHR ve Denizaşırı Savcılık Geliştirme Yardım Eğitimi (OPDAT)’ın mali desteği ile ve 44 hakim, 2 profesyonel işbirlikçi ve 28 savcı olmak üzere toplam 89 katılımcıyla gerçekleştirilen üç seminer;
- Savcılarının geliştirilmesi ve eğitilmesi (OPDAT)- 8 hakim (İnsan Ticareti hakkında Danışmanlık Örgütü ve Üsküp ABD Elçiliği’nin - ABD Adalet Bakanlığı’nın savcılık destek, gelişim ve eğitim programı- işbirliğiyle);
- Bu konuda yapılmış olan beş seminerden birine katılma fırsatı bulamamış tüm savcı yardımcılarına yönelik olarak insan ticaretiyle mücadelede hakimlerin ve kamu savcılarının eğitimi için el kitabı⁴⁸.

B. Analiz, Araştırma ve İzleme Mekanizmaları

Toplumda insan ticaretinin çeşitli yönleri hakkında **sistematik devlet araştırması henüz başlamamıştır**. Bununla birlikte, hükümet-dışı birçok araştırma projesi bulunmaktadır.⁴⁹

Her ne kadar **Strateji**’de araştırma ve analizden ayrı başlıklar olarak bahsedilmemişse de **Eğitim** bölümünde ana önceliklerden biri olarak gösterilen açık bir hedef bulunmaktadır. İnsan ticareti ve ilgili sorunların, özellikle bu karmaşık sosyal olgunun veya suç tipinin

⁴⁸ İnsan Ticareti için İstikrar Pakti’nin bölgesel projesinin uygulama çerçevesinde Makedonya Cumhuriyetindeki Amerika Birleşik Devletleri elçiliğinin katkılarıyla- (OPDAT), Makedonya Cumhuriyetinde hakimler birliğinin sürekli eğitimi merkezi.

⁴⁹ Örneğin, İnsan Ticaretinin Cinsiyet Perspektifi, Cinsiyet İncelemeleri Araştırma Merkezi, Euro-Balkan Institute, Skopje, 2004 (Makedonyaca), ‘İnsan Ticaretinin Önlenmesi (Potansiyel mağdurlar ve potansiyel müşterilerin Algıları)’, Makedonya Cumhuriyeti İnsan Hakları için Helsinki Komitesi, 2006;

nedenlerinin incelenmesi amacıyla araştırma projelerinin başlatılması ve gerçekleştirilmesi hakkındadır.⁵⁰

Eylem Planının ikinci bölümünde, **Önleme** başlığı altında, *insan ticaretinin sebeplerinin ve sonuçlarının belirlenmesi ve olgunun genel olarak ve Makedonya Cumhuriyeti özelinde incelenmesi* hakkında ayrı bir hedef tanımlanmıştır. Bu hedefe, *koşulların, verilerin ve raporların analizi ve bölgedeki ilgili araştırma merkezleri ile işbirliği kurulması yoluyla insan ticaretinin aspects araştırma faaliyetlerini arttırarak ulaşılabileceği* düşünülmektedir. Eylem Planına göre Ulusal Komisyon **2006'da bir kamu raporu** hazırlamalı ve bir Ulusal Raportör atamalıdır.

C. Bölgesel ve Ulusal Düzeylerde İşbirliği ve Ağ Oluşturma

Makedonya Cumhuriyeti'nin iki taraflı ve çok taraflı işbirlikleri insan ticareti ile mücadele amacıyla geliştirilmiş ve genellikle İçişleri Bakanlığı'nca yürütülmüştür. Komşu ülkelerle ve bölgedeki diğer ülkelerle özel olarak geliştirilen işbirliği organize suça karşı bir çok uluslararası anlaşmanın onaylanması ile güçlendirilmiştir.

İnsan ticareti alanında programlar geliştiren ve uygulayan bir dizi ulusal STK **İnsan ticaretiyle mücadele için STK Sivil Birliği 'BORDER'** ağına dahildir. Bu ağ bir buçuk yıl önce kurulmuştur ve Makedonya Cumhuriyetinin farklı şehirlerinden 12 STK'dan oluşmaktadır. Bu STK'lar insan ticaretinin önlenmesiyle ilgili projelerde deneyim sahibidir.⁵¹ Ayrıca sosyal çalışma merkezleri, polis karakolları ve yerel İstihdam Büroları ile işbirliği oluşturmuşlardır. Border Birliği,ülkedeki **Open Gate-La Strada** ve **Vatandaşlar İnisyatifi - Antico** gibi⁵² diğer ağlarla da işbirliği yapar. Ağların STK üyeleri aynı zamanda insan ticaretiyle mücadele Ulusal Komisyonu içerisindeki Sekreterlik'in de üyeleridir.

D. Kaynakların Mobilizasyonu

Son bir kaç yılda dört bakanlık (Adalet, İçişleri, Çalışma ve Sosyal Politika ve Eğitim) stratejik olarak insan ticareti problemi üzerinde çalışırken hükümetler arası, devlete ait, uluslararası ve ulusal örgütlerin desteklediği insan ticaretiyle ilgili projeler için fonlar tahsis edilmiştir. Ayrıca sivil toplum da fenomeni önleme , mücadele ve üstesinden gelme çabasında harekete geçmiştir.

---

⁵⁰ 'Makedonya Cumhuriyetinde insan ticareti ve yasa dışı göçle mücadele stratejisi', Skopje, Mart 2006, s. 14 (Makedonca)

⁵¹ 12 STK'nın ağı-BORDER'ın ortak faaliyetleri: Ulusal kampanya-'İnsan ticareti var'- Makedonya Cumhuriyetinde insan ticaretiyle mücadelede ortak faaliyetler için çok kurumlu takımların eğitimi ve afişlerle desteklenmiş olarak; 'Zinciri kopar', 'İnsan ticaretini durdur', 'Aklım başımda. Satılık değilim-Sokak tiyatrosu'

⁵² 'For a happy childhood' Derneği de bir üyedir, Transit Merkezde insan ticareti mağdurlarına yardım ve danışmanlıkta en uzun süreli tecrübeye sahiptir.

Bir çok uluslararası ve/veya hükümetler arası örgüt tarafından da önemli katkılar yapılmıştır (UNICEF, Güneydoğu İşbirliği İnisiyatifi (SECI), Interpol, OSCE, USAID, ICMPD, *Kvinna till Kvinna*, İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Teşkilatı (SIDA), IOM), ayrıca yerel elçilikleri vasıtasıyla birçok hükümet (özellikle Norveç, ABD ve İsveç elçilikleri).

IV. İnsan Ticareti Karşıtı Yasaların Uygulanması İnsan Ticareti ile Mücadele Yasalarının Uygulanması ??

A. Önleme ve Farkındalığın Arttırılması

Birkaç önleme ve farkındalık projesi, büyük ölçüde sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülmüştür. Örneğin STK'ların işbirliği ile IOM 2001-2004 döneminde değişik STK'lar ile işbirliği içinde dört bilinçlendirme kampanyası gerçekleştirmiş ve on üç adet STK kampanyasına destek vermiştir. STK'lar tarafından yürütülen halkı bilinçlendirici kampanyaların önemli bir kısmı OSCE tarafından desteklenmiştir.

Amerikan Elçiliğinin Halkla İlişkiler bölümü önleme kitapçık ve broşürlerinin dağıtılması, insan ticareti mağdurlarına hukuki destek ve yardım gibi çeşitli faaliyetleri içeren geniş bir **önleyici STK kampanyasına** destek vermiştir. Bu faaliyetlerin bazı bölümleri **diğer elçilikler** tarafından da desteklenmiştir. En önleyici faaliyetler '*For Happy childhood*' Derneği ve *Open Gate-La Strada* Makedonya tarafından, STK ortaklarının işbirliği ile gerçekleştirilmiştir.

2005 boyunca hükümet hakimler, savcılar, polis ve sosyal çalışmacılar için çoğu insan ticaretinin önlenmesi, mevcut veya potansiyel mağdurların teşhisi üzerinde yoğunlaşmış **uzmanlaşmış eğitim programları** yürütmüş veya desteklemiştir.

Çalışma ve Sosyal Politika Bakanlığı ülkedeki 27 sosyal merkezden **sosyal çalışmacılar için** bir dizi **eğitim toplantısı** örgütlemiştir. Ayrıca potansiyel mağdurların teşhisinin yanı sıra sorun hakkında kamu ve hükümet kurumlarını bilinçlendirmeye yönelik bir mekanizma olarak **İnsan Ticareti Mağdurları için Ulusal Yönlendirme Mekanizması (UYM)** oluşturmuştur.⁵³

Yorum

Her ne kadar Ulusal Program bir dizi önleyici faaliyet öngörse de, önleme ve bilinçlendirme projelerinin çoğunluğu **STK'lar** tarafından uygulanmış; hükümet sadece mali olmayan destek sunmuştur.

B. Koruma ve Yardım

⁵³ Ulusal Yönlendirme mekanizması merkezleri kitapçıklar hazırlayıp yerel topluluklarla doğrudan temasa geçmiştir. Önleme hizmetleri esasen savunmasız gruplar üzerinde durmaktadır.

Mağdurların korunmasına yönelik temel uluslararası prensiplere saygı gösteren ve uygulayan Makedonya Cumhuriyeti, yabancı insan ticareti mağdurlarına **Transit Merkezde**, ülke dışına veya ülke içinde ticarete konu edilen Makedonya vatandaşı mağdurlara **sığınmaevinde** uygun korumayı sağlamaktadır. Mağdurlar teşhis edildikleri ve tacirlerden kurtuldukları andan itibaren korunmaya hak kazanmaktadırlar. Mağdurların korunması yabancı ülke vatandaşı iseler kaynak ülkelerine geri gönderilmelerine kadar sürer. **Korunma hakkı**, cezai kovuşturma makamlarıyla **işbirliği** ve tanıklık yapma ya da suçu bildirme **kararlarına bakılmaksızın** tüm şiddet mağdurlarına tanınmaktadır.

Yabancı mağdurlar için **Transit Merkez**, İçişleri Bakanlığı, IOM ve '*For a happy childhood*' Derneği üzere üç kurum tarafından idare edilir: Bu kurumların her birinin mağdurların bakımı, korunması ve desteklenmesinde belirli bir işlevi vardır. Bu kurumlar mağdurlara güvenli **barınma, tıbbi, psikolojik ve hukuki yardım, eğitim, danışmanlık**, mesleki yardım ve psikoterapi hizmetleri sunmaktadırlar. Bu prensipler insan ticaretinin 2000'de ciddi bir problem olarak tanınmasından ve Makedonya Cumhuriyeti'nin çok fazla sayıda yabancı uyruklu insan ticareti mağduru için bir geçiş ve varış ülkesi olduğunun kabul edilmesinden beri uygulanmaktadır.⁵⁴

IOM mağdurların teşhisi için görüşmeleri yürütmekte; tıbbi ve hukuki destek sağlamakta ve kaynak ülkeye geri dönüşlerini örgütlemektedir. Günlük yönetimden sorumlu olan **For a Happy Childhood** (Mutlu bir Çocukluk için) Derneği mağdurlar için psikososyal destek, sosyal faaliyetler, eğitim, danışma ve terapiyi organize etmekte ve sağlamaktadır.⁵⁵ Program, psikologlar ve sosyal çalışmacılardan oluşan profesyonel ekipler tarafından bireysel grup çalışması yoluyla uygulanmaktadır.⁵⁶ Hedef, mağdurların psikolojik istikrarını sağlamak, travma sonrası tepkileri azaltmak, rehabilitasyonlarına ve tekrar sosyalleşmelerine yardım etmek ve kaynak ülkede yeniden bütünleşmelerini hazırlayarak gelecekle için kişisel bir proje geliştirmektir.⁵⁷ **Küçük yaştaki/Reşit olmayan insan ticareti mağdurları** için özel bir rehabilitasyon ve yeniden bütünleşme programı vardır.

---

⁵⁴ Yabancı insan ticareti mağdurları ile yaşanan problemler IOM tarafından vurgulanmış ve devlet kurumları önünde çok ciddi bir sorun olarak sunulmuştur. Bu dönemde Makedonya'da yabancı uyruklu 2000-3000 arası kadın insan ticareti mağduru olduğu tahmin edilmekteydi. Aynı zamanda güvenli bir sığınak talebi gündeme geldi. İhtiyacı tesbit eden Makedonya Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Nisan 2001'de yabancı uyruklu insan ticareti mağdurları için Transit Merkezini açtı.

⁵⁵ Birliğin faaliyetleri IOM tarafından desteklenip idare edilmektedir.

⁵⁶ 'Transit Merkezinde kalan insan ticareti mağduru kadınlara psikososyal müdahale, eğitim ve rehabilitasyon' projesinin amacı kadınların psikososyal ve hukuki yardımın yanı sıra mesleki eğitimle topluma başarılı bir şekilde yeniden bütünleşme becerilerini güçlendirmektir.

⁵⁷ Bu süreç şu şekilde uygulanır: mağduru Merkeze yerleştirilmesinden sonra psikososyal takımın bir üyesi mağduru danışmanı olarak atanır, bu kişi mağduru merkeze gelişinden ayrılışına kadar mağduru izlemekten sorumludur. Mağdura yeni ortama alışması için süre verilir. Bu sürenin uzunluğu psikolog tarafından tayin edilir ve mağduru fiziksel durumu, stres ve travma derecesiyle bağlantılıdır. Bu dönemde mağdur gerekli tüm bilgiyi kendi dilinde alır: durumun psikolojik değerlendirilmesi yapılır, mağduru ihtiyaçları ve becerileri de değerlendirilir. Bu değerlendirmeye göre genel programa-bireysel veya grup-katılım için kişisel bir program yapılır. Her bir mağdur ayrılmadan önce mağduru durumu, varılan

Dört yıllık sürede Transit Merkezde 765 insan ticareti mağduruna destek verilmiştir. 322 kadın ve çocuğa (toplam sayının %12'si 18 yaş altı çocuklardır) psikososyal destek, danışmanlık, eğitim ve terapi sağlanmıştır.⁵⁸ Kadınların ve genç kadınların yaklaşık %80'ine (kalış sürelerinin uzunluğuna bağlı olarak) mesleki eğitim verilmiştir.⁵⁹ Tüm kadınlar cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlardan ve uyuşturucu bağımlılığından korunmaları için sağlık eğitimi almışlardır.

Korumaya alınan tüm kadınlar kaynak ülkelerine geri gönderilmişlerdir. Mağdurların ülkelerine **geri gönderilmeleri** Makedonya Haber Alma Teşkilatı (MIA) ve IOM tarafından organize edilmektedir. Geri gönderilmeden önce, organize suçla ve insan ticareti ile mücadele hizmetleri, mağdurun koşulları ve yakın ailesi/sosyal çevresi ile bağlantılı risklerin bir değerlendirmesini yapmaktadır. Bu amaçla mağdurun ülkesindeki ilgili bakanlıkla işbirliğine girilmektedir.

Haziran 2005'te, Makedonya vatandaşlarının insan ticareti mağduru olduğu ilk vakaların bildirilmesinden sonra **Open Gate** adlı STK tarafından bu mağdurlar için bir **Sığınma Merkezi** açılmıştır.⁶⁰ Ülke içi insan ticareti mağdurlarına yönelik Sığınma Merkezi bir yıl önce kurulmuştur vemağdurlara **konaklama, özel güvenlik ve gıda** sağlanır. Şimdiye kadar merkezde 13 Makedon insan ticareti mağduruna yardım edilmiş olup üç mağdura halen destek verilmektedir.

Yorum

Makedonya Cumhuriyeti henüz ne insan ticareti mağdurlarının ülkede geçici kalışları, ne de mağdurların insan haklarının koruması için herhangi bir kanun kabul etmemiştir.

C. Kovuşturma

---

sonuçlar, değişiklikler ve mağdurun rahabilitasyonu ve tekrar sosyalleşmesi için gerekli olan şeyler hakkında her türlü bilgiyi içeren şahsi bir kayıt hazırlanır

⁵⁸ Kabul sürecinde mağdurların psikolojik durumu MMPI stres testleri ve etraflı klinik görüşmelerle ölçüldü. Ülkelerine geri gönderilmeden önce psikolojik durumları tekrar ölçüldü ve sorumlu ekip, kabul eden ülkelerdeki IOM takımları için bir tavsiye hazırladı. Sonuçlar yardım edilen mağdurların %75'inde stres seviyesinin düşük olduğunu gösterdi. Transit merkezinde yeterli zaman geçiren kadınların %63'ünde uykusuzluk, anksiyete, depresyon ve psikosomatik rahatsızlıklar gibi psikolojik problemler azaldı. Merkezde daha kısa süre kalan (bir haftadan 22 güne kadar) kadınlarda sonuçlar çok ümit verici değildi.

⁵⁹ Eğitimlere (dikiş dikme, kuaförlük, sanat, İngilizce, kozmetik ve yoga) en az iki ay katılan kadınların %60'ı diploma aldı.

⁶⁰ Ülke içi insan ticareti mağdurları için Sığınma Merkezi mali olarak USAID ve OSCE tarafından desteklenmektedir.

2003'ten beri Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı kayıtlı davalarla ilgili veri yayınlamayı durdurmuştur.⁶¹ Kamu Savcılık Bürosu'ndan 2005 yılında faillerin kovuşturmasına dair herhangi bir veri yoktur . ABD Dışişleri Bakanlığının 2006 raporuna göre '...hükümet ve STK'lar 2005 yılında insan ticaretinde düşüş trendi bildirmişlerdir', ama aynı zamanda 'hükümet kovuşturulan vakaların sayısını önemli miktarda arttırmıştır'.⁶²

Mağdurların **mahkeme sürecindeki**/prosedüründeki hakları açısından, yerli mahkemelerin uygulamalarının analiziciddi eksiklikler olduğunu göstermektedir; tazminat hakkının uygulanması sorunludur; birçok vakada hasar gören tarafın yeni kanıt talep hakkı sınırlanmıştır; ve son olarak mağdurların korunma hakkı ile ilgili olarak, tanıkların muayenesi için özel önlemler mahkemeler tarafından uygulanmamıştır

Mahkeme sürecinde mağdurun haklarına gelince yerli mahkeme uygulamalarının analizi ciddi eksiklikler olduğunu göstermektedir: uğranılan zarar karşısında tazminat hakkı problemlidir, bir çok davada zarar gören tarafın yeni delil sunma hakkı kısıtlı ve mağdurların korunmasına gelince mahkemeler (mahkeme salonu dışında) özel tanık dinleme tedbirlerini henüz uygulamamaktadır.⁶³

Mağdur-tanık vakalarında çoğu mağdura bazı sorulara cevap vermeme hakları açıklanmamıştır ve tanıkların kişisel bilgilerini saklı tutma hakları konusunda bilgilendirilmediklerine dair belirtiler vardır.⁶⁴ Makedonya Cumhuriyeti'nin insan ticaretine dair **kovuşturma politikasının etkisizliğinin diğer göstergeleri** şunlardır: ceza davalarının uzun sürmesi; mahkemelerin tacirleri cezalandırmada takındıkları aşırı hoşgörülü tutum; ceza davalarında malların zaptedilmesine dair hükümlerin nadiren kullanılması ve nihai kararların yayınlanmaması.

Yorum

⁶¹ 2004 yılı için yayınlanmamış verilere göre (kaynak: Ulusal Komisyon) İçişleri Bakanlığı 2004'te 92 suçlu aleyhine 64 iddianame ve özel rapor ibraz etmiştir. 56 suçlu tarafından 33 insan ticareti suçu işlenmiştir; 25 suçlu tarafından işlenen 23 adet fuhuşa aracılık ve teşvik etme suçunda kovuşturma tedbirleri alınmıştır.

⁶² Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı'nın 'Makedonya Cumhuriyeti 2006 yılı İnsan Ticareti Raporu'nda : '2005 yılında mahkemeler 80 sanığın dahil olduğu 35 davaya bakmışlardır, bu sayı 2004 yılında 22 idi. Hükümet 22 tacirin üç yıldan dokuz yıla kadar değişen cezalarını infaz etmiştir; sekiz kovuşturma beraatle sonuçlanmıştır, fakat hükümet bir çok davada beraatleri temyiz etmiştir.'

⁶³ Tanığın dinlenmesinde video konferans sisteminin kullanıldığı bir dava olmuştur (suçlanan kişiler ve halk video konferansı göremese de mağduru dinleyebilmişlerdir). Fakat davaların hiçbirinde mahkeme heyeti sanığın mahkeme salonundan çıkarılmasına karar vermemiştir. Davaların birinde sanık avukatı dava halka açık olmasına rağmen mağdurun güvenlik memurlarının mahkeme salonundan çıkarılmasını istemiştir.

⁶⁴ Adil Yargılama Koalisyonu tarafından gözlemlenmiş, bakınız 'Yerli mahkeme uygulamalarıyla insan ticaretinin bastırılması', Skopje, Kasım 2005.

2005'te mahkemede görülen davaların %73'ünde (tamamlanan 15 dava fuhuşa aracılık etmek ve insan ticareti idi)mağdurun yalnız tanık değil aynı zamanda kanuni talepte bulunan, zarar gören taraf olması gerçeğine rağmen manevi tazminat taleplerinin hiçbiri kabul edilmemiştir.

V. İyi Uygulamalar

- Ulusal Komisyon içerisinde **İnsan Ticaretiyle Mücadele Sekreteryası** ile **Çocuk ticaretiyle mücadele alt komisyonunun** kurulması.
- İnsan ticaretiyle mücadele için kapsamlı bir **Ulusal Stratejinin** ve **Ulusal Eylem Planının** kabul edilmesi.
- Farklı misyonları ve faaliyetleri olan üç kurum (İçişleri, IOM ve for Happy Childhood) tarafından yönetilen **Transit Merkezde** kalan yabancı mağdurların çok-sektörlü korunması.
- **Kapasite oluşturma** ve **kaynakların mobilizasyonunda** belirgin çabalar.
- Duruşma sırasında tanığın dinlenmesi amacıyla **video konferans sisteminin** kullanılması.

VI. Eksiklikler

- Ulusal Komisyon'un ve üye Bakanlıkların çalışmalarının **şeffaf olmaması**.
- İnsan ticareti mağdurlarına dair **resmi ulusal veri tabanının olmaması**.
- Makedonya Cumhuriyeti'nin genel insan ticareti politikasında **insan haklarına dayanan bir yaklaşımın olmaması**. Özellikle mağdurların insan haklarının korunmasına yönelik etkili mekanizmaların bulunmayışı.
- İnsan ticaretinin cinsiyete duyarlı bir olgu olduğu göz önüne alındığında, Makedonya Cumhuriyeti'nin genel insan ticareti politikasının **toplumsal cinsiyete duyarlı olmayışı**,
- **İnsan ticareti karşıtı politika, fuhuşa aracılık etmeyle mücadele politikası** ve **yasa dışı göçe karşı politikadan** yeterli şekilde farklılaştırılmamıştır. Bu bağlamda devlet fuhuşun *istismarına* karşı olmaktan ziyade çoğunlukla fuhuşa karşı faaliyetler yürütmektedir.
- Olgunun çeşitli unsurları hakkında **devlet destekli araştırma** ve analiz **olmaması**.
- İnsan ticareti mağdurlarının **geçici kalışlarını düzenleyen hükümlerin olmaması**.
- Mağdurların **tazminat** haklarının uygulanmasında da belirgin zorluklar yaşanması.

VII. İhtiyaçların Değerlendirilmesi

Bu raporda bahsedilen eksiklikler ve yorumlar ile durumun iyileştirilmesi ihtiyacı göz önünde bulundurularak aşağıdaki tavsiye listesi sunulmuştur:

Tavsiyeler

1. Ulusal Komisyon bünyesinde **mevcut faaliyetlerin tümünü kapsayan bir veri tabanı** oluşturulmalı ve halkla ilişkilerden sorumlu bir kişi atanmalıdır.

2. (Yerli ve yabancı) İnsan ticareti **mağdurları için herşeyi kapsayan bir veri tabanı** oluşturulmalıdır.
3. İnsan ticareti fenomenine yalnızca ulusal güvenlik meselesinden ziyade insan haklarının açık bir ihlali ve bir cinsiyet ayrımcılığı meselesi olarak **yaklaşılmalıdır**.
4. Şu hususlarda **hukuki düzenlemeler** yapılmalıdır: a) insan ticareti mağdurlarının statüsü, b) mağdurların insan haklarının, mağdurun uğradığı zarardan dolayı tazminat hakkı dahil, etkili bir şekilde korunmasının garanti edilmesi, , c) en az 30 günlük bir düşünme süresi getirilerek mağdurların geçici kalışları.
5. İnsan ticareti **mağdurlarının teşhis edilmeleri** ve fuhuş istismarı mağdurları veya seks işçilerinden **ayrılmaları** için net **protokoller** hazırlanmalıdır.
6. Devletin desteklediği bir yapı olarak bir **araştırma, analiz ve belgelendirme merkezi** kurulmalıdır.

KISALTMALAR

CARDS	Avrupa Birliği tarafından finanse edilen Program: Yeniden Yapılandırma, Geliştirme ve Dengeleme için Toplum Desteği
CEDAW Sözleşmesi	Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi
EAR	Avrupa Yeniden Yapılanma Ajansı Teşkilatı
ICMPD	Uluslararası Göç Politikası Geliştirme Merkezi ??
INTERPOL	Uluslararası Polis
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
MOI	İçişleri Bakanlığı
OSCE	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı - AGİT
ODIHR	AGİT - Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu ?? bu yok
UMCEF	Böyle bir kuruluş yok
UNHCR	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
SIDA	İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Teşkilatı

MOLDOVA

Hazırlayan

⇒ International Women's Rights Protection and Promotion Centre 'La Strada'

MOLDOVA ofisteki bilgisayardan kontrol et !!

I.Giriş

Moldova Cumhuriyeti Doğu Avrupa'da denize kıyısı olmayan bir ülkedir; batıda Romanya, kuzey, doğu ve güneyde Ukrayna arasında yer almaktadır. ABD Dışişleri Bakanlığı'nın 5 Haziran 2006 tarihinde yayımlanan yıllık 'İnsan Ticareti' raporuna göre Moldova Cumhuriyeti, insan ticaretinde esasen kaynak ülke konumundadır⁶⁵. Moldova daha küçük çapta eski Sovyetler Birliği ülkelerinden Avrupa'ya giden insan ticareti mağdurları için bir geçiş ülkesidir. İnsan ticareti mağdurları sıklıkla, Türkiye, Rusya, Yakın doğu ülkeleri (Birleşik Arap Emirlikleri ve İsrail dahil) ve Avrupa ülkelerine çoğunlukla cinsel istismar amacıyla nakledilen kadınlar ve çocuklardır. Bununla birlikte, Moldovalı erkekler de insan ticareti mağduru olmuşlardır: Baltık Ülkelerine ve eski Sovyetler Birliği'nin diğer ülkelerine inşaat ve tarım alanlarında işgücü istismarı amacıyla satılmışlardır.

Yukarıda bahsedilen bilgi (IOM tarafından yönetilen) Regional Clearing Point'in 2005'te yayımlanan ikinci yıllık raporunda da teyit edilmiştir. Bu rapora göre Moldova vatandaşları 2000-2004 arasında dünyanın 32 ülkesinde istismara uğramışlardır. Bu yıllarda cinsel istismar başlıca istismar şekli olmuştur (bildirilen insan ticareti vakalarının %74'ünden %89'una kadar değişen oranlarda). Bu rapor ayrıca işgücü istismarı vakalarının da olduğunu ve gittikçe daha fazla mağdurun Moldova'dan dilencilik ve suç işlemek üzere ticarete konu edildiğini belirtmektedir. Küçükler özellikle dilencilik yaptırmak ve suç işletmek amacıyla mağdur edilmişlerdir (39, 2004'te %1)⁶⁶. Vakaların çoğunda insan ticareti mağdurları bireylerdir. Aynı zamanda ailelerin de –çocuklu anneler- mağdur edildiği vakalar vardı. Moldova'da ülke içi insan ticareti de vardır.

Kadın Haklarının Korunması ve Desteklenmesi için Uluslararası Merkez 'La Strada' tarafından yürütülen bir araştırmaya göre, kırsal kesimden profesyonel niteliği veya işi olmayan yoksul genç kadınlar Moldova'da insan ticareti mağdurlarının temel sosyal grubunu oluşturmaktadır⁶⁷. Yoksulluk ve işsizliğin yanı sıra Moldova işgücü pazarında iş fırsatlarının olmayışı genç insanları yurt dışına 'iten' ve tacirlerin kuşkulu tekliflerini kabul etmelerine sebep olan nedenlerdir. Aile içi şiddet de bu faktörlerden biridir. Çeşitli STK'lar insan ticareti mağdurlarının %80'inden fazlasının daha önce aile içi şiddete maruz kaldığını gösteren çalışmalar yürütmüşlerdir. Köle tacirlerinin teklifleri büyük talep görmektedir çünkü Moldova'daki işsizliğini yanı sıra yurt dışında yasal istihdam olasılıkları da çok azdır ve Moldovalı göçmenlerin çoğunluğunu yasa dışı çalışmak zorunda bırakmaktadır. Ticarete konu olan insanların yaş grupları her yıl

---

⁶⁵ Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı 'İnsan Ticareti Raporu', 2006. www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2006 dan indirilebilir.

⁶⁶ Güneydoğu Avrupada İnsan Ticareti Mağdurları hakkında İkinci Yıllık Rapor, 2005. Ülke Raporu, Moldova Cumhuriyeti, Cenevre, 2005, s.4.

⁶⁷ 'Moldova'da İnsan Ticareti. Yorumlar, Eğilimler, Tavsiyeler' Kadın Haklarının Korunması ve İlerletilmesi için Uluslararası Merkez 'La Strada', Kişinev, 2005, s. 49.

genişlemektedir. Bir kaç yıl önce çoğu mağdur 18 ile 25 yaş arasındaysa şimdi 25 yaşın üstündekiler ve çocuklar (18 yaş altı) da mağdur haline gelmektedirler. Mağdurların işe alınma ve yurt dışına nakledilme yollarının yanı sıra istismar şekilleri de gittikçe çeşitlenmektedir. İnternet aracılığıyla işe alma vakalarının sayısı kadar sahte evlenme teklifleri de artmaktadır. Moldova’da organların ve dokuların alınmasını amaçlayan insan ticareti vakaları da olmuştur.

Moldova’da insan ticaretinin yaygın olduğu bilinmesine karşın, fenomenin gerçek boyutlarını doğru olarak tahmin etmek zordur, çünkü her şeyden önce gizlidir. Ayrıca Moldova’da veri toplama sistemi düzenli değildir. İnsan ticaretiyle mücadele eden her katılımcı bağımsız olarak geliştirilmiş sürece göre verileri toplar ve sonuç olarak veriler ulusal seviyede kıyaslanamaz. Bununla birlikte, bu fenomenin tehlikesini gözönünde bulunduran hükümet son yıllarda insan ticaretiyle mücadele için bir dizi yasal, kurumsal, idari ve diğer tedbirleri kabul etmiştir.

Yorum

Uluslararası Merkez ‘La Strada’ tarafından Moldova’da insan ticaretiyle mücadele uzmanları arasında 2005’te yapılan araştırmaya göre, önceki iki yılda durum dengelenmiştir. . ülkede ‘insan ticareti tedariki’ni yaratan esas ekonomik faktörler (yoksulluk ve işsizlik) var olmaya devam etmesine rağmen, 2001- 2005 döneminde hükümet tarafından sivil toplum ve uluslararası topluluğun desteğiyle alınantedbirler, insan ticareti fenomeninin daha fazla yayılmasını ve durumun kötüleşmesini önlemeyi mümkün kılmıştır.

II. Ulusal Yasal Çerçeve

A. Ulusal Mevzuat

Moldova Cumhuriyeti’nde insan ticaretiyle mücadele için yasamanın ve diğer kuralsal ve yasal temellerin iyileştirilmesi için alınan tedbirler arasında şunlar sayılabilir:

a. Moldova Cumhuriyeti’nde İnsan Ticaretiyle Mücadele hakkında Özel Kanunların kabul edilmesi

Moldova Cumhuriyeti Parlamentosu insan ticaretiyle mücadele için bir dizi ulusal kanun kabul etmiştir:

20 Ekim 2005’te Parlamento **İnsan Ticaretini Önleme ve Mücadele hakkında Kanun’u** kabul etmiştir⁶⁸. Sivil toplumun aktif katılımı ve uluslararası toplumun desteği ile bu kanunun hazırlanması iki yıldan fazla sürmüştür. Avrupa Konseyi’nden uluslararası uzmanlar yasal hükümlerin uluslararası standartlara uygunluğunu garanti

⁶⁸ Moldova 20 Ekim 2005 tarihli İnsan Ticaretini Önleme ve Mücadele hakkında Kanun No. 241-XVI (Moldova Cumhuriyeti Resmi Monitörü, 2005, No.164-67, madde 812)

altına almak amacıyla yasal taslağın hazırlanmasına yardımcı olmuşlardır. Kanun, ülkede insan ticareti ile mücadelenin kurumsal yapısını, ilgili kurumların yükümlülüklerini, mağdurların haklarını düzenlemiştir.

Moldova Parlamentosu ayrıca insan ticareti için ağır cezalar getirmiştir. Moldova **Ceza Kanununun** 165.maddesibu suç için 25 yıla kadar hapis cezası öngörür⁶⁹. Aynı zamanda zorla çalıştırma (Ceza Kanunu 168. madde), kölelik ve kölelik benzeri uygulamalar (Ceza Kanunu 167.madde), çocukların yurtdışına yasal olmayan yollardan nakli (Ceza Kanunu 207.madde) gibi benzer suçlar için de cezalar getiren bir dizi hükümiçerir.

b. Mahkeme Uygulamalarının Genelleştirilmesi

Moldova Cumhuriyeti Adalet Yüksek Mahkemesi, insan ticaretinin sebep olabileceği özel tehlikeleri ve insan ticareti karşıtı kanunların doğru ve tekbiçimde tatbikini sağlamak gereğini göz önünde bulundurarak Kasım 2004'te tüm mahkemelerin Ceza Kanununun 165. ve 206. maddeleri uyarınca ilgili yasaları uygulamasının şart olduğuna karar verdi ve uluslararası hukuk normlarıyla uyumlu olarak **İnsan ve Çocuk Ticareti Davalarında Yasa Hükümlerinin Uygulanması hakkında kararı** kabul etti⁷⁰. Yüksek Mahkeme, Ceza Kanununun 165. ve 206. maddelerinde bulunan ve bileşimleri insan ticareti suçunu oluşturan tüm terimlerin tanımlarını ayrı ayrı analiz etti (örneğin 'işe alma', 'barındırma', 'zihinsel şiddet', 'savunmasızlık durumundan fayda sağlama', 'ticari cinsel istismar' vs)

B. İkili Anlaşmalar

a. Yasaları Uygulayan Kurumların Uluslararası İşbirliği

Moldova Cumhuriyeti, insan ticareti da konusunda bir dizi ikili anlaşma imzalamıştır:

- 1998: Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ülkeleri ile;
- 1999: Türkiye, Romanya ve Ukrayna ile;
- 2000: Estonya ile;
- 2001: Özbekistan ile;
- 2002: İtalya ve Belarus ile;
- 2003: Çek Cumhuriyeti, İsrail ve Litvanya ile.

2006'da Birleşik Arap Emirlikleri Hükümeti ile insan ticaretini önleme, mücadele ve cezalandırma hakkında iki taraflı bir anlaşma imzalama müzakereleri başlatılmıştır. İnsan ticareti ile mücadelede uluslararası işbirliğini sağlayan yukarıdaki anlaşmalara rağmen,

---

⁶⁹ Moldova 18 Nisan 2002 tarih, No. 985-XV Ceza Kanunu (Moldova Cumhuriyeti Resmi Monitörü, 2002, No.128-129, madde 1012)

⁷⁰ Moldova Yüksek Adalet Mahkemesi Birleşik Oturumu 22.22. 2004 tarihli, No.37 'İnsan Ticareti ve Çocuk Ticareti Davalarında mevzuat hükümlerinin uygulanması hakkında' kararı. Moldova Yüksek Adalet Mahkemesi Bülteni, 2005, No.8. s.4.

Moldova'daki yasa uygulama memurların çalışmaları sınırlı dil becerileri ve özellikle İngilizce bilmemeleri nedeniyle nedeniyle zora girmiştir.

Yorum

Uluslararası koordinasyonu daha iyi sağlamak için Moldova Cumhuriyeti suç kovuşturma görevlilerine İngilizce öğretecek önlemlerin alınması gerekmektedir.

C. Ulusal Eylem Planı

Moldova Cumhuriyeti insan ticaretiyle mücadele alanında bir dizi normatif kanun benimsemiştir:

Moldova Cumhuriyeti hükümetinin 9 Kasım 2001 tarihli, 1219 no.lu **İnsan Ticaretiyle Mücadele için Ulusal Komitenin Nominal Bileşiminin ve İnsan Ticaretini Önleme ve Mücadele için Ulusal Planın Onaylanması hakkında** Karar, Moldova Cumhuriyeti'nin insan ticaretine karşı ilk normatif kanununu oluşturmaktadır⁷¹. Bu kanun insan ticareti karşıtı stratejiyi başlatmış, **Ulusal İnsan Ticareti Karşıtı Komite'nin** yapısını belirlemiş ve ülkedeki ilk insan ticareti karşıtı planı onaylamıştır. Komite insan ticaretiyle mücadeleyi koordine eden kurumlar arası bir oluşumdur.

Ağustos 2005'te hükümet, insan ticaretiyle mücadelede Avrupa standartları ile uyumlu geliştirilmiş ve bu alandaki en iyi uygulamaları göz önünde bulunduran yeni bir (ikinci) İnsan Ticaretini Önleme ve Mücadele **Ulusal Planını** kabul etmiştir⁷². Plan 2005-2006 döneminde çok sayıda eylemin uygulanmasını sağlamıştır.

Ağustos 2006'da hükümet, Komitenin nominal yapısını, fonksiyonlarını ve statüsünü, Başkanın ve Sekreterin fonksiyonlarını, toplantıların sıklığını vs. belirleyen **Ulusal İnsan Ticareti Karşıtı Komite Yönetmeliklerini** de kabul etmiştir⁷³. Bu yönetmeliklere göre insan ticaretiyle aktif bir şekilde uğraşan sivil toplum örgütleri ve hükümetlerarası örgütlerin temsilcileri, toplantılara istişari bir oyla katılabilirler. Bu, Moldova'da gerçekleşen demokratik reformların da kanıtıdır.

Yorumlar

- Şu anda insan ticaretiyle mücadele için normatif ve yasal bir temel vardır. Moldova bu alandaki uluslararası anlaşmaları onaylamış ve insan ticaretiyle mücadele alanında çalışan kurumlar arasındaki ilişkiyi düzenleyen özel bir kanun ile Ceza Kanununun tacirlere ağır cezalar getiren hükümlerinin yanı sıra Hükümetin yukarıda bahsedilen

⁷¹ Moldova Resmi Monitörü, 2001, No.136-138, madde 1274.

⁷² Moldova hükümetinin 25 Ağustos 2005'ten 903 No.lu kararı (Moldova Resmi Monitörü, 2005, No.119-122, madde 987)

⁷³ Moldova hükümetinin 1 Ağustos 2005'ten 775 No.lu Kararı (Moldova Resmi Monitörü, 2005, No.107-109, madde 865).

kanunların uygulanmasını sağlayan normatif kanunları kabul etmiştir. Bununla birlikte, normatif çerçevenin daha geliştirilebilir. Bu da kolluk kuvvetlerinin deneyimlerini dikkate alarak, derinlemesine araştırmalar yaparak ve gerektiğinde insan ticareti sorununun üstesinden gelecek yeni yaklaşımlar kabul edip uygulayarak elde edilebilir.

- Hükümetin yasal inisiyatiflerinin bir kısmı STK'ların doğrudan katılımı ile gerçekleştirilmiştir; bu politika hükümetin insan ticareti ile mücadele çabalarında STK'ların rolünü gittikçe daha fazla kavradığını açıkça göstermektedir.

III. Genel Çerçeve

A. Kapasite Oluşturma

Kapasite oluşturma programları sürekli olarak yapılmakta ve **eğitim, seminerler, değiş tokuş ve eğitim gezileri ile uzmanlaşmış metodolojik malzemeleri** içermektedir. Bu programlar şartlara göre üç kategoriye ayrılabilirler:

- a) mağdurlara yardım ve koruma alanında becerileri güçlendirmeyi amaçlayanlar: polis memurları, savcılar, hakimler, sınır muhafızları, diplomatik misyon görevlileri, çocuk koruma memurları, sosyal yardım uzmanları ve psikologları hedeflerler;
- b) insan ticaretinin önlenmesi ve farkındalık alanında bilgi ve becerilerin geliştirilmesini amaçlayanlar: öğretmenler, akran eğitimciler, gazeteciler, sosyal personel, polis memurları, rahipleri hedeflerler;
- c) insan ticaretinin kovuşturulması ve yasaların uygulanması alanında becerileri güçlendirmeyi amaçlayanlar.

Bu çabalar, polis memurları ve öğretmenler gibi bazı meslek gruplarının eğitim kurslarının resmi ve/veya tavsiye edilen **eğitim müfredatlarına** insan ticareti meselesinin dahil edilmesiyle sonuçlandı. Bu programlar ayrıca kazanılan bilgi ve becerilerin daha ileri yayılmasına olanak verecek bir **ulusal uzmanlar grubu** oluşumunu sağlayan **eğitici eğitimi** inisiyatifleri de içermektedir.

Bu programlar esasen hükümetlerarası kuruluşların (IOM, OSCE, ILO, UNICEF ve diğerleri) ve Moldova Cumhuriyeti'nin sivil toplum kuruluşlarının destek ve katılımlarıyla yürütülmüştür.

Yorumlar

- Şu anda insan ticaretiyle ilgili çalışmalar yapan ana uzmanlar grubu bu alanda asgari ve/veya standart eğitimi almıştır. Buna ek olarak, hükümet yapısındaki değişiklikler, seçimler vb. nedeniyle yetkili/uzmanlaşmış kurumların personelinde değişiklikler /dalgalanmalar/ rotasyonlar sıklıkla olmaktadır. Bu durum, söz konusu programların daha da geliştirilmesini gerektirmektedir. Bu ihtiyaç, insan ticareti fenomeninin hızla değişen doğası, sürekli genişleyen yasal çerçeve ve çok sayıdaki farklı kuruluş ve aktör tarafından da belirtilmektedir.

- Uzmanlara yönelik eğitim programlarının standardizasyonu ve kurumsallaştırılması da geliştirilmelidir.
- Kapasite oluşturma programları insan ticaretinin yeni biçimlerine uyarlanarak **bilinçlendirmeden mesleki uzmanlığa** doğru gelişmiştir(örneğin, polis için - genel farkındalıktan insan ticareti vakalarının proaktif araştırılmasına; sosyal hizmet uzmanları için- genel insan ticareti farkındalığı/profil ve itici faktörlerden ticarete konu olmuş kişilere yardıma ve yönlendirme mekanizmalarına). Bu programların kalitesi daha derinelemesine ve sistematik bilgi sunumuyla iyileştirilmektedir.
- Eğitim programlarının Moldova ulusal mevzuatı ile güncellenmesi ve yalnızca uluslararası hukuk ve uygulamalara odaklanılmasından kaçınılması önemlidir.
- Potansiyel insan ticareti mağdurları ile temas eden uzmanlar için kapsamlı eğitim programlarının geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

B. Analiz, Araştırma ve İzleme Mekanizmaları

Moldova’da insan ticareti olgusu ile ilgili olarak yapılan araştırmaların çoğunluğu birincil olarak uluslararası örgütlerin ve daha az bir oranda kendi alan çalışmalarının sonucu olarak birinci elden toplanmış bilgiye sahip yerel STK’ların destek ve katılımlarıyla yürütülmüştür.

Bu çalışmalar insan ticaretinde durumun hızla geliştiğini ortaya çıkarmıştır. Tacirler işe alma yolların, hedef grupları, transit rotaları ve varış ülkeleri kadar mağdurları manipüle etme yollarını ve istismar metodlarını hızla değiştirerek alınan insan ticareti ile mücadele önlemlerine tepki vermektedirler.

Şubat 2006’da Ulusal İnsan Ticareti ile Mücadele Komitesi, insan ticaretinin önlenmesi ve engellenmesi hakkındaki **Ulusal Planın uygulanmasını izlemek üzere tek bir sistem** oluşturmaya karar vermiştir. Ulusal Komite insan ticareti ile mücadele faaliyetlerinin izlenmesi için bir rapor örneği oluşturmuş, raporların verileceği dönemleri (yılda iki kez- 25 Haziran ve 30 Ocak) belirlemiş, veri toplama ve işlemeden sorumlu kişileri atamıştır.

Alınan tedbirler ülkedeki insan ticareti karşıtı faaliyetlerle ilgili güvenilir bilginin toplanmasının yanı sıra ilgili insan ticareti ile mücadele programlarının koordineli uygulanmasını temin etmeyi amaçlamaktadır.

Yorumlar

Genel olarak, araştırma yaparken ana sorun uniform bir veri toplama ve bilgi yönetimi sisteminin olmayışıdır. Böyle bir sistemin olmayışı kalıcı kapsamlı analizlerin yapılması, yeni eğilimlerin kaydedilip karşılık verilmesine ciddi bir engeldir.Fenomenin ülkedeki gelişimini daha iyi anlamaya , eğilimleri ortaya çıkarmaya ve nihayetinde insan ticareti ile mücadelede strateji ve taktiklerhakkında öneri ve tavsiyeler geliştirmeyeyardım edecek veri topladıkları için bu tip çalışmalara devam edilmesi kesinlikle gereklidir. Moldova’da insan ticareti fenomeninin ,işgücü istismarı amacıyla ticaret gibi değişik yönleri hakkında derinlemesine bir çalışma yapılması gereklidir. Bu, benzer insan ticareti

vakalarının tanımlanmasını vemağdurların yardıma ulaşımını sağlamayı mümkün kılacak bir göstergeler sisteminin geliştirilmesine yardımcı olacaktır. İnsan ticareti hakkında var olan bilginin analizi ve ilgili aktörler arasında değiş tokuşu kolaylaştırmak için sistematik bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Bilginin toplanmasından ve sistematikleştirilmesinden sorumlu merkezi bir yapının oluşturulması bu nedenle hayati önem taşımaktadır. Bu birim aynı zamanda yapılan çalışmaların sonuçlarını ve önemli diğer bilgilerin tüm paydaşlara dağıtımından sorumlu olabilir. Uygulanan tedbirlerin düzenli olarak izlenmesi ve değerlendirilmesi yeni tekliflerin geliştirilmesine ve gerekli olduğu yerde planların uyarlanmasına olanak sağlar.

C. Bölgesel ve Ulusal Seviyelerde İşbirliği ve Ağ Oluşturma

İnsan ticaretine karşı temel önlem Kasım 2001’de Moldova Cumhuriyeti Hükümeti için özel bir danışma biriminin, **Ulusal İnsan Ticareti ile Mücadele Komitesi**’nin (bundan böyle Ulusal Komite olarak bahsedilecektir) oluşturulmasıydı. Ulusal Komite Moldova’daki insan ticaretiyle mücadele faaliyetlerinin koordine edilmesi amacıyla kurulmuştur⁷⁴.

a. Ulusal İnsan Ticareti ile Mücadele Komitesinin Yapısı

Ulusal Komite Başkanı -Moldova Cumhuriyeti Başbakan Yardımcısı- tarafından yönetilir. Ulusal Komite, Başkan’ın yanı sıra Başkan Yardımcısı (İçişleri Bakan Yardımcısı), Sekreter ve 14 üyeden- çeşitli bakanlıkların, dairelerin ve diğer hükümet kurumlarının başkanları- oluşur. Çalışmaları, insan ticaretinin önlenmesi, mağdurlara yardım ve koruma sağlanmasının yanı sıra insan ticareti yapmakla suçlanan kişilerin kovuşturulmasına odaklanır. Adalet, Sağlık ve Sosyal Koruma, Dışişleri ve Avrupa’yla Bütünleşme, İçişleri, Eğitim, Gençlik ve Spor, Bilgi Geliştirme, Kültür ve Turizm Bakanlıkları, Sınır Hizmetleri, Ulusal Göçmenlik Bürosu, Lisans Verme Odası, Moldova Cumhuriyeti Başbakanlık Ofisi, Genel Savcılık Bürosu, Bilgi ve Güvenlik Hizmetleri, Kişinev Belediyesi Başkanlık Bürosu ile yakın işbirliği yapar.

Ulusal Komitenin yapısı hükümet tarafından onaylanmıştır.⁷⁵ Devlet yapılarının temsilcilerinin dışında Ulusal Komite insan ticaretiyle mücadelede aktif olarak çalışan sivil toplum kuruluşlarının ve uluslararası örgütlerin temsilcilerini kapsayabilir. Bu tip temsilcilerin sadece istişare oy hakları vardır.

Hükümet, Ulusal Komite’nin sivil toplum ve uluslararası örgüt temsilcileri ile ilgili yapısını henüz onaylamamıştır. Bununla birlikte, belirli bazı sivil toplum kuruluşlarının ve uluslararası örgütlerin temsilcileri Ulusal Komitenin toplantılarına genellikle davet edilmektedirler. Bu kuruluşların bazıları şunlardır:

---

⁷⁴ Ulusal Komitenin faaliyetleri 20 Kasım 2005 tarihli 241-XVI No.lu İnsan Ticaretinin Önlenmesi ve Bastırılması hakkındaki kanunun yanı sıra Moldova hükümetinin 1 Ağustos 2005 tarihli, 775 No.lu kararı ile onaylanan Ulusal İnsan Ticareti Karşıtı Komite hakkında Yönetmelikler ile düzenlenir.

⁷⁵ Moldova İnsan Ticaretinin Önlenmesi ve Bastırılması hakkında Kanunun 8.maddesi

a. Uluslararası STKlar”:

- **Uluslararası Kadın Haklarını Koruma ve İlerletme Merkezi ‘La Strada’ (Moldova)- UlusalYardım Hattını** yönetme ve ticarete konu olmuş kişilere danışmanlığın yanı sıra yasa dışı göçün riskleri ve insan ticaretinin tehlikeleri hakkında danışmanlık sağlar. Merkez ayrıca bilinçlendirme ve önleme kampanyaları, çeşitli meslek grupları için kapasite oluşturma programları yürütmekte, araştırmalar yapmakta, hükümete hukuki uzmanlık sağlamakta, insan ticaretine konu olmuş kişilerin istismara uğradıkları yerlerden kurtarma ve ülkelerine geri gönderme dahil yardım hizmetlerine ulaşımını kolaylaştırmakta, ve insani ve mesleki eğitim programları yürütmektedir.
- **Kadın Ticaretini Önleme Merkezi-CPTW (Moldova)-** İnsan ticareti mağdurlarına yasal yardım sağlayan ve mahkemelerde temsileden tek STK. Balti, Ungheni, Causeni ve Cahul’da olmak üzere dört şubesi vardır. CPTW ayrıca bilinçlendirme faaliyetleri yürütür ve mağdurlara küçük işler geliştirmeleri için fırsatlar sunar.
- **Save the Children (Moldova)-** Geri gönderilme sürecine yardım eder, çocuk mağdurlara sağlık bakımı, psikolojik ve insani yardım , sığınmaevi ve sosyal refakat yanı sıra mesleki eğitim olanakları sağlar.
- **Terre des Hommes-** İnsan ticaretine konu olmuş küçüklere geri gönderilme, sosyal refakat ve insani yardım, sağlık bakımı ve eğitim dahil yardım faaliyetleri yürüten Fransız sivil toplum kuruluşu. Programlar ticarete konu riski altındaki savunmasız çocukları da destekler.
- **Winrock International-** Bilinçlendirme faaliyetleri, danışmanlık hizmetleri ve iş kurma fırsatları sunarak aile içi şiddet ve kadınlara yönelik insan ticaretini önleme programları uygulayan Amerikalı STK.
- **İtalyan Dayanışma Konsorsiyumu-** İnsan ticareti mağdurları ve küçük iş geliştirme için programlar uygulayan İtalyan sivil toplum kuruluşu.
- **IREX-**Toplum geliştirme yoluyla başta kadınlar olmak üzere risk gruplarının savunmasızlığını azaltmayı hedefleyen programlar yürüten Amerikalı STK.
- **ABA-CEELI-** İnsan ticaretiyle mücadele alanında hukuki araştırmalar yapan ve Hükümete uzmanlık sağlayan Amerikan STK.

c. Hükümetlerarası ve diğer örgütler

- **IOM Moldova Misyonu,** küçüklere de dahil insan ticareti mağdurları için tek sığınma evini işletmekte ve onlara acil ve orta süreli yardım sağlamaktadır. Ayrıca, göç yönetimi hakkında programların yanı sıra profesyoneller için yasaların uygulanması üzerine kapasite oluşturma programları yürütmekte ve insan ticareti konusunda bilinçlendirme programları geliştirip desteklemektedir.
- **OSCE Moldova Misyonu,** insan ticareti karşıtı yasal ve kurumsal çerçevenin geliştirilmede devlet kurumlarına yardım sağlamaktadır. Mağdurlara yardım ve koruma hizmetleri ve kanun profesyonellerine kapasite oluşturma faaliyetleri dahil STK’ların insan ticareti karşıtı çabalarını destekler. Çalışmalarını koordine

etmek üzere Moldova’da insan ticareti ile mücadele faaliyetlerinde bulunan tüm aktörlerin katıldığı aylık toplantılara ev sahipliği yapar.

- **ILO-IPEC** (Uluslararası Çalışma Örgütü- Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesi Uluslararası Programı), çocuk işçiliği üzerinde çalışmalar yürütür, çocuk işçiliğinin ve çocuk ticaretinin önlenmesi, çocuk insan ticareti mağdurlarının rehabilitasyonu ve yeniden bütünleşmeleri çabalarında hükümete ve sivil topluma destek olur.
- **ILO-Migrant** (Uluslararası Çalışma Örgütü-Uluslararası Göç Programı)- Hükümete uygun bir göç politikasının ve hukukunun geliştirilmesinde yardım sunar, etkin bir işgücü göçü yönetimi ve insan ticaretinin önlenmesi için tedbirler alır. Savunmasızlığın azaltılması ve potansiyel ve gerçek insan ticareti mağdurlarına küçük işler kurma fırsatları geliştirilmesi için programları destekler.
- **Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu (UNICEF) ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)**, çocuklara yönelik eğitim programlarının yanı sıra çocuk istismarını önleme programlarını destekler; küçük yaştaki insan ticareti mağdurlarına yönelik rehabilitasyon programlarının yanı sıra işsizliği ve çocuk ticaretini önlemeyi hedefleyen faaliyetleri destekler.
- **ABD Büyükelçiliği ve USAID** de Moldova’da insan ticaretiyle mücadelede aktif bir rol oynar.

d. Ulusal Komitenin İşleyişi

Ulusal İnsan Ticaretiyle Mücadele Komitesi hakkındaki yönetmelikler Komitenin yasal statüsünü tanımlar ve faaliyetlerini yürütmek üzere yetkilendirir⁷⁶. Yönetmeliklere göre Ulusal Komite Moldova hükümetinin bir danışmanlık birimidir ve sonuçta kararları istişari niteliktedir. Kararlar 2/3 yeter sayısı ile oy çokluğu ile alınır. Yönetmeliklerin 17.maddesinin Ulusal Komite’nin bir kararıBaşbakan tarafından imzalanması durumunda bunun tüm resmi makamlar ve kurumlar için zorunlu hale geldiğine şart koştuğuna değinmek gerekir. Bu kural bir çok avukat tarafından eleştirilmiş ve henüz pratikte uygulanmamıştır.

Ulusal Komite, insan ticaretiyle mücadele çabalarının etkinliğini ulusal seviyede arttırmayı hedefler. Ana amacı, ülkede insan ticaretinin boyutları ve durumu hakkında bilgi toplama ve analiz etmenin yanı sıra bu sorunla mücadele konusunda öneriler geliştirmektir. Ulusal Komite aynı zamanda Ulusal İnsan Ticareti ile Mücadele Planının uygulanmasını izler ve hükümet ile sivil toplumu bilgilendirir.

Ulusal Komitenin çalışmalarına yardımcı olan kalıcı bir çalışma grubu veya sekreteryası yoktur.

Yorumlar

⁷⁶ Yönetmelikler Moldova hükümetinin 1 Ağustos 2005 tarihli 775 no.lu kararı ile onaylanmıştır, Moldova Resmi Monitörü, 2005, No.107-109, s.865.

- Ulusal Komitenin çalışmalarındaki eksikliklerden birisi kalıcı bir çalışma grubunun veya sekreteryanın olmayışıdır. Komitenin sekreterlik görevleri halihazırda **İnsan Ticaretiyle Mücadele Merkezi Baş Müfettişi** tarafından yürütülmektedir. Bu da faaliyetlerin koordinasyonsuzluğu ve alınan kararların uygulanışının denetlenememesi ile sonuçlanmaktadır.
- Ulusal Komite'nin gerçek statüsü ve diğer dairelerarası yapılar açık olarak tanımlanmamıştır. Uygulamada, Ulusal Komitenin kararları topluca değil bir kişi tarafından alınmaktadır. Genel olarak Ulusal Komitenin yetkisi Başkanının yüksek rütbesi/derecesi- Moldova Cumhuriyeti Başbakan yardımcısı ile belirlenmektedir.
- Ulusal Komitenin tam yapısı- özellikle sivil toplumun ve uluslararası toplumun temsilcileri- henüz tanımlanmamıştır. Dahası, Ulusal Komitenin üyesi olmak için yerel STK'ların girişeceği faaliyetleri düzenleyecek bir mekanizma yoktur.
- Ulusal Komitenin üyesi olan sivil toplum kuruluşlarının karar alma sürecinde neden sadece istişari oy hakkına sahip oldukları açık değildir, zira Ulusal Komitenin kendisi yalnızca bir istişare birimidir ve aldığı kararlar bağlayıcı değildir.

e. Faaliyetlerin Bölgesel Koordinasyonu

Bölgesel seviyede, Moldova Cumhuriyeti İnsan Ticaretinin Önlenmesi ve Engellenmesi hakkında Kanununun 10. maddesine göre, insan ticaretiyle mücadele faaliyetlerinin örgütlenmesi ve koordinasyonu **bölgesel-yerel komisyonlar** tarafından yürütülür. Yerel insan ticaretiyle mücadele komisyonları Ulusal Planda hüküm altına alınan tedbirlerin uygulanmasından sorumludurlar. Bölgelerinde insan ticaretinin önlenmesi ve engellenmesi faaliyetlerini izlerler ve konuyla uğraşan organizasyonlara yardım sağlarlar.

Bununla birlikte, uygulamada, bu komisyonların üyeleri insan ticareti meseleleri ve bu fenomenle olası mücadele yolları hakkında sadece temel bilgiye sahiptirler. Yerel komisyonların çalışmalarını desteklemek üzere Ulusal Komite bölgesel merkezlerde ziyaret toplantıları düzenler.

Yorumlar

Bölgesel seviyede, Moldova Cumhuriyeti'nde insan ticareti konusu ile ilgilenilmemektedir. Bölgesel komisyonların üyeleri için insan ticareti ve mücadele faaliyetleri konusunda eğitim düzenlenmesi gereklidir.

D. Kaynakların Mobilizasyonu

Halihazırda insan ticaretiyle mücadele eylem planlarının uygulanması için gerekli harcamalar devlet bütçesinde yer almamaktadır. Genel olarak insan ticareti ile mücadele çalışmalarını **uluslararası yardım** yoluyla finanse edilmektedir. Devlet desteği değişik insan ticareti ile mücadele programlarında devlet kurumlarının temsilcilerinin katılımı ile sınırlıdır.

Moldova Cumhuriyeti'nin değişik bakanlıklarının yanı sıra yerel kamu idarelerinin STK'lara insan ticareti karşıtı programları uygulamaları için hibe vermek için gerekli kaynakları yoktur.

Yorumlar

Yukarıda anlatılan durum yalnız programların değil insan ticareti karşıtı faaliyetlerde bulunan STK'ların geleceği açısından da uluslararası yardım ve destek sona ermesi halinde endişe vericidir.

IV. İnsan Ticareti ile Mücadele Yasalarının Uygulanması

A. Önleme ve Farkındalık

İnsan ticaretinin önlenmesi Moldova'daki insan ticareti ile mücadele çabalarının en yüksek önceliğidir. Bu yönde alınan tedbirler iki gruba ayrılabilir:

- İnsan ticareti için bilinçlendirme tedbirleri
- Sosyal olarak savunmasız gruplar için risk-azaltma tedbirleri

a. Bilinçlendirme

Şu anda savunmasız grupların ve halkın bilinçlendirilmesini amaçlayan bilinçlendirme faaliyetlerini yürütenler çoğunlukla STK'lardır. Yüksek risk gruplara (okul çocukları, yatılı okul mezunları, öğrenciler, işsizler, bekar anneler gibi) yönelik eğitim faaliyetleri insan ticaretinin tehlikelerinin anlaşılması ve tanınmasına odaklanmaktadır. faaliyetler ayrıca kitle iletişim araçları temsilcilerini, yerel kamu idareleri temsilcilerini, rahipleri ve öğretmenlerinin eğitilmesi yaklaşımını kullanır.

Moldova Cumhuriyeti Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı bazı STK'ların faaliyetlerini desteklemektedir. *Kadınların Haklarının Korunması ve Teşviki için Uluslararası Merkez 'La Strada'* tarafından 2002'de geliştirilen lise öğretmenleri için **Kadın Ticaretinin Önlenmesi Metodolojik Rehberi** Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanmış ve 'Hukuk ve Biz', 'Aile Eğitimi' gibi kurslarda yardımcı eğitim aracı olarak tavsiye edilmiştir⁷⁷. Risk altındaki gruplara yönelik eğitimler de STK aktivistleri ve STK'ların eğittiği akran eğitimci tarafından yürütülmüştür. İnsan ticareti konusunda belgeseller ve filmler eğitim aracı olarak kullanılmıştır.

2001-2005 boyunca IOM, *Kadınların Haklarının Korunması ve Teşviki için Uluslararası Merkez 'La Strada'* ve *Kadın Ticaretinin Önlenmesi için Merkez (CPTW)* gibi organizasyonlar '*Sen bir Mal Değilsin*', '*Kadın Ticaretini Durdurun*', '*Sonsuza dek Lilia-insan ticareti kampanyası*' dahil **yıllık ulusal bilinçlendirme kampanyaları** düzenlemişlerdir. Ulusal sinemalarda ücretsiz gösterimler, eğitim ve seminerler, TV ve radyo talk-şovları, posterler , eğitim materyali dağıtılması, gezici akran eğitimci

⁷⁷ Ulusal Müfredat ve Değerlendirme Konseyinin kararı No.04-12-3397, 6 Kasım 2002 tarihli

bilgilendirme grupları vb dahil çoklu iletişim araçları kullanılmıştır. Resim veya yazı yarışmaları, insan ticareti karşıtı diskolar ve müzik karavanları gibi çeşitli yaratıcı teknikler de kullanılmıştır. Bu kampanyalar ayrıca yardım hattını insan ticareti ve göç hakkında bir bilgi kaynağı olarak tanıtımda da kullanılmışlardır.

Moldovanın Ulusal Ücretsiz Yardım Hattı- 0800 777777 *Kadınların Haklarının Korunması ve Teşviki için Uluslararası Merkez 'La Strada'* tarafından işletilmektedir. Yardım hattı göç ve insan ticaretinin önlenmesi ile bağlantılı çeşitli konularda mahrem/gizli/güvenilir danışmanlık veya sair yardım sağlayan özel, kesintisiz, çok kanallı bir telefon hattıdır. Yardım hattına yapılan aramalar Moldova Cumhuriyeti sınırları içerisinde ücretsizdir. Bu yardım hattına yurtdışından da herhangi bir zamandulaşılabilir (0037322) 23 33 09. 2006 yılının başında IOM ve *La Strada* Nistru nehrinin sol tarafında Trandsnistria bölgesinde *Interaction* isimli STK tarafından işletilen **bir yardım hattının** açılışına destek olmuştur.

Moldova'da *Save The Children*, *Uluslararası Araştırma ve Değiş Tokuş Kurulu (IREX)* ve *Winrock International* gibi diğer başka STK'lar da ülkenin seçilmiş bölgelerinde insan ticareti konusunda **bilinçlendirme ve bilgilendirme kampanyaları** yürütmüşlerdir. *Winrock International* bölgesel bilgi hatları kurmuştur ve kırsal kesimdeki kadınlar için yetkinleştirme eğitimleri düzenlemektedir. *Save the Children* çocuk ticaretinin önlenmesini hedefleyen kampanyalar yürütmüştür. Bir kısım (kırsal) STK yüksek risk gruplarına bilgilendirici posterler ve kitapçıklardağıtmakta , insan ticareti sorunu hakkında dergiler yayımlamakta ve kendi web sitelerini bu konuda bilgi vermek için kullanmaktadırlar

Yorumlar

- Genellikle, bu bilinçlendirme çabalarının büyük oranda hedeflerine ulaştıkları Ve insan ticareti tehlikesinin Moldova'da iyi bilindiğisonucuna varılabilir Yakın tarihli bir araştırmaya göre 18-29 yaşları arası genç insanların %77.5'i ve 30-39 yaşlar arasındaki kişilerin %80.6'sı insan ticareti fenomenin farkındadır ve bunun Moldova için çok ciddi bir problem olduğunu kabul etmektedirler⁷⁸.
- En önemli bilgi kaynaklarından biri kitle iletişim araçları ve özellikle televizyondur. Bazı kurumlar insan ticareti hakkında ulusal ve uluslararası filmleri ve belgeselleri göstermektedirler. Bununla birlikte,yüksek maliyet nedeniyle, STKlarkitle iletişim araçlarına sosyal reklam verme konusunda problemler yaşamaktadırlar.Halen sosyal reklamcılığa ulaşmaksorunludur. Sosyal reklamcılığı desteklemek için devlet tedbirleri alınması gereklidir.

b. Savunmasızlığın azaltılması

⁷⁸ Moldova Toplum Sosyoloji ve Cinsiyet Araştırma Merkezi tarafında yürütülen insan ticareti mağdurlarına karşı önyargıyı yıkmaya ve Uluslar arası Merkez La Strada tarafından geliştirilen insan ticareti mağdurlarına yardım hizmetine erişimi genişletmeyi hedefleyen Kasım 2005-Mayıs 2006 tarihleri arasındaki toplumsal kampanya 'I Care About' un etkileri üzerine araştırma, ağustos 2006'da yayınlanmıştır.

Risk gruplarına, özellikle kırsal kesimdeki ‘problemlı’, dezavantajlı ve yoksul ailelerden gelen kızlar ve kadınlara yönelik savunmasızlığın azaltılması çalışmaları bir önceliktir. Bu alandaki programlar mesleki eğitime ulaşma ve iş bulma konusunda yardım üzerinde odaklanmalıdır.

Bu tip programların Moldova’da yalnızca son iki yıldır uygulanmaya başladığını belirtmek gerekir. Bu programların örnekleri ümesleki eğitime ücretsiz ulaşma, işgücü pazarına oryantasyon, iş bulmada yardım, küçük işler kurmada danışmanlık ve hibelerin sağlanması, genel eğitim sistemine ulaşma, teknik ve insani yardımı içerir. Bu programlar başlıca IOM, ortakları *Kadınların Haklarının Korunması ve Teşviki için Uluslararası Merkez ‘La Strada’*, İş Danışmanlığı Merkezi, Winrock International, Terre des Hommes aracılığıyla ILO-IPEC ve UNDP tarafından uygulanmaktadır.

STK’ların ve uluslararası toplumun çabaları devlet tarafından alınan tedbirlerle bütünlenmekte ve diğerlerine ek olarak gençliğin ücretsiz mesleki eğitime ve istihdama ulaşımının genişletilmesini içerir. Moldova’da daha önceki ücretsiz ikincil mesleki eğitim son yıllarda çökmüştür. Yine de yakın zamanda hükümet mesleki eğitim için ücretsiz okul yemeklerini ve devletin finanse ettiği bazı yerleri kapsayacak bütçe kaynakları tahsis etmeye başlamıştır. . Bununla birlikte, bu tip yerlerin sayısı hala sınırlıdır ve bu önlemler besbelli yeterli değildir.

Yorumlar

- Yatılı okul ve yetimhanelerden mezun olanları hedefleyen ekonomik yetkinleştirme programlarına büyük ihtiyaç vardır çünkü bu kişiler insan ticaretine karşı en savunmasız olanlardır.
- Söz konusu programların uygulanmasındaki engellerden biri kırsal alanlarda uygun mesleki eğitim sisteminin olmamasıdır. Bu yüzden, kurs süresince şehirlere gidip gelmek katılımcılar açısından ek masraflar gibi çeşitli rahatsızlıklara sebep olmaktadır, ; bir diğer engel de kırsal alanda iş bulma fırsatlarının varolan işlerin sınırlı sayıda olması ve düşük ücret açısından zayıf olmasıdır.
- Kırsal alanlarda mesleki eğitime ücretsiz ulaşmayı sağlayacak ve işgücü pazarını geliştirecek bir yaklaşımla önlemler alınması gereklidir. İnsan ticaretini önlemek için aile içi şiddetle de mücadele etmek gereklidir.

B. Koruma ve Yardım

a. İnsan Ticareti Vakalarının Teşhisi

Hali hazırda Moldovalı insan ticareti mağdurları başlıca şu kurumlarca teşhis edilmektedir:

- Moldova vatandaşlarının topraklarında insan ticareti mağduru oldukları yabancı ülkelerin polisi. Bu durumda insan ticareti mağdurları genellikle Moldova Cumhuriyeti’ne geri gönderilmektedirler.

- Ülke içinde işlenen suçlarla ilgili gelen bilgileri değerlendirirken Moldova Cumhuriyeti polisi.
- Mağdurlarla doğrudan çalışan veya mağdur yakınlarınınaldığı bilgiye dayanarak hareket edenSTK'lar veya örgütler.

2005'te *Kadınların Haklarının Korunması ve Teşviki için Uluslararası Merkez 'La Strada'* tarafından yapılan çalışma insan ticareti mağdurlarının teşhisinde, 'teşhis etme' kavramının, mağdurun teşhisine yönelik prosedür ve kriterlerin resmi bir tanımının olmaması da dahil, bir dizi problemi açığa çıkarmıştır.⁷⁹. Çalışma, insan ticareti mağdurlarının teşhisi sisteminin Moldova'da tatmin edicişekilde geliştirilmediğini de ortaya çıkarmıştır. Olası insan ticareti vakaları konusunda bir çok bilgi kanalı (sınır hizmetleri, Moldova Cumhuriyeti'nin yabancı diplomatik temsilcilikleri, sosyal hizmetler vs.) etkin kullanılmamaktadır.

Yorumlar

- Ulusal yasal düzenlemelere dayanan ve Moldova'nınözgün problemlerine uyarlanmış açık/belirgin bir insan ticareti mağdurları teşhisi kavramı geliştirmek,
- İnsan ticareti tanımına, insan ticareti ile ilgili vakalar hakkında mevcut verilere, konu hakkında psikolojik ve sosyolojik çalışmalara dayanan insan ticareti mağdurları teşhis sistemi oluşturmak,
- Yasaları uygulayan kurumlar ve STK'lar için insan ticareti mağdurlarının teşhisine yönelik olarak ulusal yasalara dayanan tavsiyeler geliştirmek,
- Mağdurlar STK temsilcileriyle görüşmeye daha istekli oldukları için insan ticareti mağdurlarının teşhisi alanında polis ve STK'lar arasında işbirliğini daha geliştirmek gereklidir.

İnsan ticareti mağdurlarının teşhisinde ve koruma ve yardım için sevkedilmelerinde devlet kurumları ve STK'lar arasında işbirliğinin, insan ticaretiyle mücadelede yeni bir Avrupa stratejisi olan *Ulusal Yönlendirme Mekanizmasının* ana unsuru olduğu belirtilmelidir. Ulusal Yönlendirme Mekanizması insan ticareti mağdurlarının teşhisi ve yardım edilmesindeki problemleri çözmeye olduğu gibi ülkedeki tüm suçla mücadele sistemini iyileştirmeye de yardım eder⁸⁰.

Yorum

Ulusal Yönlendirme Mekanizması içerisinde insan ticareti mağdurlarını gerekli yardımı alacakları yerlere yönlendirmek üzere bir işbirliği sistemi oluşturulması gereklidir.

b. Geri Göndermede Yardım ve Risklerin Değerlendirilmesi

⁷⁹ 'İnsan Ticareti Mağdurlarının Teşhisi'. Konulu sayı 'La Strada Express', No.2. Uluslar arası Kadın Haklarını Koruma Merkezi 'La Strada', 2006.

⁸⁰ 'İnsan ticareti mağdurlarının ulusal düzeyde yönlendirme mekanizması. İnsan ticareti mağdurlarının haklarının korunması için kuvvetlerin birleştirilmesi' Uygulama El Kitabı. OSCE/BDIHR, Varşova, 2004.

Şu anda Moldova’da insan ticareti mağdurlarının ülkelerine geri gönderilmeleri ile ilgili iki önemli kurum, Moldova diplomatik temsilcilikleri ile IOM’dır. Genellikle mağdurların kimlik belgeleri yoktur ve bu nedenle Moldova konsoloslukları mağdurların teşhisini izler ve seyahat belgelerini hazırlar.

Moldova *İnsan Ticaretinin Önlenmesi ve Bastırılması hakkında Kanununun* 19. maddesine göre Dışişleri ve Avrupa’yla Bütünleşme Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Bilgi Geliştirme Bakanlığı’yla işbirliği içinde, **insan ticareti mağdurlarının ülkelerine geri gönderilmeleri usulü hakkında** Yönetmelikleri hazırlayıp onaylayacaktır. Şu anda belge taslak yazımının son aşamasındadır.

İnsan ticareti mağdurlarının ülkelerine geri gönderilmeleri sıklıkla bazı sorunlar gösterir. Mağdurlar gitmeden önce sahip oldukları sorunlarla tekrar karşılaşmaktadır: sürekli bir yaşam kaynağının olmaması, borçlar, aile problemleri gibi. Ayrıca sağlık problemleri, psikolojik travmalar ve geçmişleri öğrenilirse sosyal ayrımcılık korkusu gibi ek sorunlarla da uğraşmak zorunda kalırlar. Eğer mağdur hedef ülkede polise tanıklık edersetaçirlerin misillemesinden de korkar.

Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek ***İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol*** Madde 18’de taahhüt etmektedir ki:

‘Bir Taraf Devletin bir insan ticareti mağdurunu, o Taraf Devletin ülkesine girişi sırasında ülkesinde daimi ikamet hakkına sahip bulunduğu veya vatandaşı olduğu diğer bir Taraf devlete iade etmesi halinde, bu tür bir geri gönderme o kişinin güvenliğini, kişinin insan ticareti mağduru olmasına yol açan olaylarla ilgili yasal işlemlerin durumunu ve geri dönüşün mümkünse gönüllü olarak yapılması gereğini gözetmek suretiyle gerçekleştirecektir.’⁸¹

Gerçekte mağdurun ülkesine geri gönderilmesinin riski her zaman değerlendirilmemektedir. Bazı mağdurlar, Moldova’ya döndükten sonra sorunlarla karşılaşmaya devam ederler ve yurtdışında yeni iş olanaklarını araştırmaya başlarlar. IOM istatistikleri 2001- 2004 döneminde mağdurların ortalama %8’inin (2001’de %12’den 2004’te %4.3’e) tekrar insan ticaretine konu edildiklerini göstermektedir.⁸² Hedef ülkelerdeki resmi birimlerin temsilcileri insan ticareti mağdurlarının ülkelerine geri dönüşlerinin riskini değerlendirmeli ve gerektiğinde böyle bir geri gönderilmenin alternatiflerini araştırmalıdır.

---

⁸¹ Sınıraşan Örgütlü Suçlara karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan ticaretinin, özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesi, Bastırılması ve Cezalandırılmasına ilişkin Protokol, 2000. bkz: <http://www.un.org/russian/document/convents/orgcrime.pdf>.

⁸² Güneydoğu Avrupa’da İnsan Ticareti Mağdurları hakkında İkinci Yıllık Rapor, 2005. Ülke Raporu: Moldova IOM Cenevre, 2005, s.24.

Yorum

Moldova Cumhuriyeti, insan ticareti mağduru olmuş vatandaşlarının menfaatlerini koruma yükümlülüğündedir. Bu yüzden hedef ülkelerle bu ülkelerin mağdurların kendi ülkelerine geri gönderilme risklerinin değerlendirilmesi ve geri gönderilmenin alternatiflerinin araştırılması yükümlülüğünü sağlayacakiki taraflı anlaşmalar imzalanması gerekmektedir.

c. Sığınmaevleri, Sağlık Bakımı , Psikolojik ve İnsani Yardım

Moldova Cumhuriyeti'nde 2001'den beri IOM Moldova Misyonu idaresi altında insan ticareti mağdurları için **uzmanlaşmış bir sığınmaevi** faaliyetlerini sürdürmektedir. Moldova Cumhuriyeti'nin başkenti Kişinev'de bulunmaktadır. 2004'te UNICEF çocuk mağdurlar için ayrı bir bina/bölüm açılmasına ve donatılmasına yardımcı olmuştur. Devlet yerine uluslararası örgütler tarafından finanse edilen sığınmaevi, gönüllülük temelinde acil ve orta süreli rehabilitasyon yardımı sunmaktadır. İnsan ticareti mağdurları genellikle Moldova'ya dönüşlerinin hemen ardından getirildikleri sığınmaevinde gerekli **sağlık hizmetlerini** doğrudan almaktadırlar. Ameliyat gibi ciddi müdahaleye ihtiyaç olduğu durumda sağlık hizmeti sunmada sorunlar yaşanmaktadır. Moldova devlet sağlık sigortası sistemi yürürlüğe koymuştur ve ücretsiz sağlık hizmetleri ancak sağlık sigorta poliçesi olanlara sunulmaktadır.

Genellikle IOM'in uzmanlaşmış sığınmaevi, mağdurlara üç aya kadar kalma olanağı sunmaktadır ki normalde bu kendine gelmek için yeterlidir. Bununla birlikte, uygulamada, mağdurların bir yıl veya daha fazla uzun rehabilitasyon süresine gereksinim duyduğu vakalar vardır. Bazen hiç akrabası olmayan, aileleri tarafından kenara itilmiş/dışlanmış, bekar anne olan veya ikamet yerlerinden başka bir mekanda mesleki eğitim alanlar için daha uzun süreli şartlı kalış çok önemlidir. Bu vakalarda uzun süreli yardım sağlama sorunu bulunmaktadır.

Yakın zamanda mağdurlara ikamet yerlerinde yardım edecek bir hizmetler ağı geliştirilmesi girişimleri olmuştur. UNDP şimdiden Moldova'nın farklı bölgelerinde üç sığınmaevi açılmasına yardım etmiştir. Beş sığınmaevinin daha açılması için bir plan vardır. Sıklıkla insan ticareti mağdurları kıyafet, hijyenik malzemeler gibi insani yardıma ihtiyaç duyarlar. *Kadınların Haklarının Korunması ve Teşviki için Uluslararası Merkez 'La Strada'* (Moldova) bu tip yardımı sağlamaktadır.

Yorum

İnsan ticareti mağdurlarının en az bir yıl kalabilecekleri ve gerekli yardımı alabilecekleri uzun süreli yardım sunan sığınma evlerinin/servislerin kurulması gereklidir.

d. Mesleki Eğitim - İstihdam ve Küçük İşletme Kurma - Mağdurların toplumla yeniden Bütünleşmeleri

Uluslararası standartlara göre insan ticareti mağdurlarının mesleki eğitim alma hakları vardır. Halihazırda IOM Moldova Misyonu, *Kadınların Haklarının Korunması ve Teşviki için Uluslararası Merkez 'La Strada'* ve CPTW Ekonomi ve Ticaret Bakanlığına bağlı Ulusal İstihdam Bürosu ile anlaşmalar uyarınca bu tip yardımı sunmaktadır. Mesleği olmayan veya işgücü pazarında talebi olmayan mesleğe sahip mağdurlar genellikle kuaförlük, açıcılık, terziilik veya yerel işgücü pazarında talep edilen diğer mesleklerde eğitimlenmektedirler. Yüksek eğitim kurumlarının eski öğrencilerine yeniden bütünleşmeleri için yardım edilmekte ve öğretim ücretleri karşılanmaktadır. Bu program, 2002'den beri OSCE Moldova Misyonu yardımıyla *Kadınların Haklarının Korunması ve Teşviki için Uluslararası Merkez 'La Strada'* tarafından uygulanmaktadır.

Mağdurlara ayrıca Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı, Ulusal İstihdam Bürosunun yerel şubeleri aracılığıyla iş bulmada da yardım edilmektedir. Bu tarz yardım yüksek işsizlik seviyesi ve verilen maaşların düşüklüğü nedeniyle zor olmaktadır. IOM Moldova Misyonu ve CPTW mağdurlara küçük işler başlatmaları için olanak sunmaktadır. Fonlama için seçilen kişilere bir iş planı oluşturmalarında yardım edilir ve gerekli ekipmanı, malzemeyi vs. almaları için küçük hibeler verilir.

Yukarıda bahsedilen faaliyetlerin temel hedefi mağdurların sosyal entegrasyonunu sağlamakve onların gelecekte insan ticareti mağduru olmalarını önlemektir. Dikkat çekici olan, bir yıl veya daha uzun süre istismara uğramış insan ticareti mağdurlarının toplumla yeniden bütünleşmelerinin yavaş ve zor bir süreç olmasıdır. Sıklıkla mağdurların psikolojik durumları uzun süre belirli bir faaliyete konsantre olmalarına ve etkin çalışmalarına izin vermez. Bu sebeple insan ticareti mağdurlarına yardım sunan STK'lar bu insanların gelişimini uzun süreli üstlenir ve psikolojik problemlerinin üstesinden gelmelerinde yardımcı olur.

Yorum

Benzer durumlara karşıma potansiyelinden vazgeçirmek için insan ticareti mağdurlarının gelişimlerinin uzun süreli olarak izlenmesi gereklidir.

e. Hukuki Yardım

İnsan ticareti mağdurlarına kayıp evraklarının tekrar düzenlenmesinde yardım edilir ve aile, yerleşim ve diğer konularda hukuki görüş sağlanır. Yardım, **Kadın Ticaretini Önleme Merkezi (CPTW)** isimli uzman STK tarafından sağlanır.

f. Yasal İşlemlere Erişim ve Tazminat hakkı

İnsan ticareti mağdurları kendilerine verilen zararın telafisi / tazmini hakkına sahiptirler.⁸³ Zararların tazmini /telafisi adaletin bir ifadesi olarak insan ticareti mağdurları için çok önemlidir. Tazminat *mağdurlara kendi kaynak ülkelerine*

⁸³ Moldova İnsan Ticaretinin Önlenmesi ve Bastırılması hakkında Kanununun 23.maddesinin (2).kısımına göre.

*döndüklerinde yeni bir hayata başlama fırsatı verdiği ve onların tekrar insan tacirlerinin ellerine düşmelerini önlediği için onarıcı olmanın yanında önleyici bir etkiye de sahip olabilir.*⁸⁴

İnsan ticareti mağduru tacirlere karşı hukuk davası açarak manevi ve/veya maddi kaybı için tazminat talep edebilir.⁸⁵

Yorumlar

- Kadın Ticaretini Önleme Merkezi (CPTW) insan ticareti mağdurlarına hukuki yardım veren ve mahkemelerde onların menfaatlerini temsil eden tek STK'dır. Bu örgütün çalışanları mağdurlara tazminat almalarında yardım eder. Onlara göre insan ticareti mağdurları için tazminat almak neredeyse imkansızdır. Her ne kadar adli makamlar mağdura tazminat ödenmesine karar verse de maalesef suçlular kendi adlarına hiçbir mallarını tescil ettirmeyerek bu yükümlülüklerinden kaçmayı başarırlar.
- Mağdurların tazminat talebi haklarından derhal haberdar edilmeleri ve suçun failer aleyhinde hukuk davası açmalarında hukuki olarak desteklenmeleri önemlidir.

D. Kovuşturma

a. Cezai kovuşturmave suçluların mahkumiyeti

Moldova Ceza Usul Kanununun 56.maddesine⁸⁶ göre aşağıdaki cezai kovuşturma organları bulunmaktadır:

- İçişleri Bakanlığı;
- Moldova Cumhuriyeti Bilgi ve Güvenlik Teşkilatı;
- Gümrük Dairesi;
- Mali Suçlar ve Yolsuzlukla Mücadele Merkezi.

Moldova Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı altında özel bir insan ticaretiyle mücadele alt bölümü vardır: **İnsan Ticaretiyle Mücadele Merkezi**. Bağımsız Devletler Topluluğu ülkeleri içinde insan ticaretiyle mücadele amacıyla içişleri makamları bünyesinde oluşturulmuş tek uzmanlaşmış alt bölümdür. Böyle uzmanlaşmış bir birimin (body) oluşturulmasına, ülkede insan ticaretinin son yıllarda belirgin şekilde artması gerçeği üzerine karar verilmiştir. 2005'te Ceza Kanunu Madde 165(İnsan Ticareti) altında 240 ve Madde 206 (Çocuk Ticareti) altında 104 ceza davası da dahil olmak üzere 344 insan ticareti vakası kaydedilmiştir.

⁸⁴ 'İnsan Ticareti Mağdurlarının Haklarının Korunması için Kuvvetleri Birleştiren Ulusal İnsan Ticareti Mağdurları Yönlendirme Mekanizması'. Uygulama Rehberi. OSCE/ODIHR, Varşova, 2004, s.97.

⁸⁵ Söz konusu davaların açılması ile ilgili kurallar Moldova Ceza Usul Kanununun VII bölümünün I.Kısımında yer almaktadır.

⁸⁶ No.122-XV.

Bununla birlikte, cezai kovuşturma görevlileri her zaman için vakanın mahkemede yargılanması için yeterli delil toplamayı başaramazlar (manage). Kamu ??Genel Savcılık Bürosundan alınan bilgiye göre 2005 yılında insan ticaretiyle ilgili 222 ceza (kamu) davası mahkemelere havale edilmiştir (Ceza Kanununun 165. maddesinden 192, Ceza Kanununun 206. maddesinden 30). Ayrıca, mahkeme uygulamalarının analizi, bahsedilen vakaların çoğunluğunun Ceza Kanununun 220. maddesine (Muhabbet tellallığı) dayanarak tekrar kovuşturulduğunu göstermektedir. Mahkemelere çıkarılan ceza davalarının belirgin sayıda olmasına rağmen Ceza Kanununun 165. maddesinden yalnızca 36 kişi ve Ceza Kanununun 206. maddesinden 19 kişi mahkum olmuştur.

Moldova Yüksek Adalet Divanı 2004'te ve 2005'in ilk dokuz ayında mahkemeler tarafından incelenen insan ticareti (çocukların ülke dışına yasa dışı yollarla nakli ve muhabbet tellallığı dahil) ceza davalarını analiz etmiştir.⁸⁷ Bu analiz bir dizi ihmal ve ihlal olduğunu göstermiştir. Yüksek Adalet Divanı verileri analiz edilen davaların %50'den fazlasında hükümlülerin faaliyetlerinin Ceza Kanununun 165. maddesi yerine Madde 220 ve diğer maddelerden tekrar kovuşturulduğunu teyit etmektedir .

Aşağıdaki ihlaller tanımlanmıştır:

- Davalıların dayanaksız beraatleri;
- Mağdurların mahremiyetlerinin korunması ihtiyacına rağmen duruşmaların halka açık olması;
- Uluslararası hukuka göre insan ticaretinin cezai ve yasal değerlendirilmesini etkilemeyen mağdurların istismara gönüllü razı olmaları varsayımına dayanarak davalıların beraati;
- Af nedeniyle cezadan muafiyet ile sonuçlanan davaların hatalı olarak yeniden takip edilmesi
- İşe almanın ayrı bir insan ticareti suçu oluşturması gerçeğine rağmen, suç girişimigibi yanlış algılanması, Mağdurların akrabaları ve/veya sanıkların huzurunda sorgulanması.

Moldova Yüksek Adalet Divanı'nın görüşüne göre *'bu ihlaller bazı hakimlerin ilgili yasalar hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları, mahkeme pratiğinin yeterince gelişmemesi ve insan ticareti ile mücadele mevzuatının uygulanmasının tamamıyla gereğelenendirilmemesi gerçeğinden ileri gelmektedir.*

Yorumlar

- Hakimler ve savcılar için eğitim toplantıları düzenlenmesi gereklidir.
- Yasaları uygulayan makamların maddi temelini sağlamlaştırılması ve İnsan ticareti ile muhabbet tellallığı suçlarını birbirinden ayırt etmek için cezai kovuşturmaları için normatif temel geliştirilmesi gereklidir.

⁸⁷ İnsan Ticareti, Çocuk Ticareti, Çocukların Yasa dışı yollarla yurtdışına çıkarılması ve fuhuş davalarında genelleştirilmiş mahkeme uygulamaları hakkında bilgi. Moldova Yüksek Mahkemesi Bülteni 2006, No.5, s.34.

- İnsan tacirlerinin kovuşturulması ve mağdurların korunması için özel yasal prosedürler geliştirilmesi gereklidir.

b. Tanıkların Korunması

Moldova Cumhuriyeti'nin **Mağdurların, Tanıkların ve Yasal Muamelelere Katılan diğer şahısların Devlet tarafından Korunması**⁸⁸ hakkındaki kanunu hukuki muamelelere katılan şahısların olduğu akdar onların aile bireyleri ve diğer yakın akrabalarının yaşam, sağlık, mülkiyet, yasal haklar ve menfaatlerinin korunması için önlemler kabul etmiştir. Özel koşullara bağlı olarak, Kanun iki tip önlem sağlar: olağan ve olağanüstü. Olağan tedbirler aşağıdakileri kapsamaktadır:

- Koruma görevlisi, ev ve arazi koruması
- Özel bireysel koruma, iletişim, ve tehlike bildirim yollarının sağlanması
- güvenli bir yerde geçici yerleştirme
- Koruma altındaki şahıs hakkındaki bilgiyi ifşa etmeme,

Olağanüstü tedbirler ise:

- İş (hizmet) veya öğrenim yerinin değiştirilmesi
- İkametgahın değiştirilmesi ve yeni yerleşme yeri (ev, daire) sağlanması
- Farklı bir isim altında kimlik kartı çıkarılması ve görünüşün değiştirilmesi
- Kapalı mahkeme duruşmaları

Yorumlar

- Çoğu davada olanakların olmayışı bu kanunun uygulanmasını engellemektedir. Sadece bazı durumlarda İçişleri Bakanlığı, IOM ve Kadın Ticaretinin Önlenmesi Merkezi ile işbirliği içinde, mağdurlara bazı temel korumayı sağlamıştır.
- Bir tanık koruma sisteminin geliştirilmesi ve mevzuatın tanıkların korunması için öngördüğü önlemlerin uygulanması gereklidir

2000'de Moldova Güneydoğu Avrupa'daki on iki ülke arasında bölgesel, hükümetlerarası bir organizasyon olan **Güneydoğu Avrupa İşbirliği İnisiyatifinin (SECI)** üyesi olmuştur. Bu organizasyon sınır aşan suçla mücadele etmek amacıyla taraf devletlerin yasa uygulayıcı birimlerinin eylemlerini koordine eder. Merkezi Romanya'nın Bükreş şehrinde bulunan organizasyonun asıl amacı insan ticareti de dahil olmak üzere farklı suçlar hakkında hızlı ve etkili bilgi değiş tokuşunu temin etmektir. Söz konusu değiş tokuş taraf devletlerin Merkezde görevlendirilen temsilcileri gibi özel iletişim görevlileri tarafından sağlanır-. Ayrıca SECI suç mağdurlarının serbest bırakılması ve taraf devletlerin sınırlarında ve ülkelerine geri gönderilmelerinde, suçluların yargılanmasında vs. destek sağlar. 2005 yılında mahkemede bir başka ülkede video konferans sistemiyle verilen ilk ifade SECI'nin desteği ile düzenlenmiştir. Bu görüşmede, Makedonya sınırları

⁸⁸ No.71458-XIII, 28 Ocak 1998 tarihli

içinde insan ticareti mağduru olan bir Moldova vatandaşı, bu ülkedeki mahkeme incelemesi sırasında görsel iletişim vasıtalarıyla ifade vermiştir. SECI'nin desteği sınır aşan organize suçlarla mücadele edecek mali kaynaklardan yoksun olan Moldova yasa uygulayıcı kurumlarının çalışması için büyük değer taşımaktadır.

V. İyi Uygulamalar

Moldova'nın insan ticaretiyle mücadele sistemindeki iyi uygulamalar bu raporun ilgili kısımlarında bulunabilir.

VI. Eksiklikler

Moldova'nın insan ticaretiyle mücadele sistemindeki eksiklikler bu raporda ilgili kısımlarda bulunabilir.

VII. İhtiyaçların Tespiti/Değerlendirilmesi

Bu raporda bahsedilen eksiklikler ve yorumlar ile durumun iyileştirilmesi ihtiyacı göz önünde bulundurularak aşağıda bir tavsiye listesi sunulmuştur:

Tavsiyeler

Ülkede insan ticareti ile mücadele sisteminin iyileştirilmesi için aşağıdaki tedbirlerin alınması tavsiye olunur:

1. **Kapasite Oluşturma:** Potansiyel insan ticareti mağdurları ile temas eden uzmanları eğitmek için iyi düzenlenmiş eğitim programlarına ihtiyaç vardır.

2. **Araştırma ve Bilgi Yönetimi:** İnsan ticareti hakkında bilgi toplanmasını, yani insan ticaretiyle mücadeledeki tüm katılımcılar arasında bilginin toplanması, analizi ve değiş tokuşunu sistematize etmek gereklidir. Bilginin toplanması ve sistematize edilmesinin yanı sıra insan ticaretiyle mücadeleyle ilgili bütün taraflara/kurumlara bu bilginin dağıtımından sorumlu merkezi bir birimin kurulmasına ihtiyaç vardır. Bilginin toplanması, sistematize edilmesi ve değiş tokuşu ile ilgili prosedürlerin oluşturulmasından önce katılımcıların ne tür bilgiye ihtiyaç duyduklarının belirlenmesi gerekmektedir.

3. Faaliyetlerin koordinasyonu:

- Ulusal İnsan Ticareti ile Mücadele Komitesinin kalıcı bir sekreteryası yoktur. İnsan ticaretiyle mücadeleden sorumlu özel resmi bir alt bölüm (1-2 birim) oluşturulması da gereklidir.
- Sivil toplumun ve hükümetlerarası yapıların temsilcileri hükümet tarafından resmen onaylanmamaktadır. Bu alanda aktif olarak çalışan STK temsilcilerinin Ulusal Komitenin resmi yapısı içine dahil edilmesi gereklidir.

- Moldova Cumhuriyeti insan ticareti problemine bölgesel bir düzeyde yeterli ilgiyi göstermemektedir. Hem insan ticareti hem de mücadelesi konularında bölge komisyonlarının üyelerine yönelik eğitimler düzenlenmesi gereklidir.

4. Kaynakların Mobilizasyonu:

Moldova'da halen insan ticaretiyle mücadele faaliyetleri başlıca uluslararası yardım tarafından finanse edilmektedir. Devlet insna ticaretiyle mücadele programlarını ve aktivitelerini desteklemek üzere kaynak tahsis etmelidir.

5. İnsan Ticaretinin Önlenmesi

- STKların halkı bilgilendirme kampanyalarına destek verecek önlemler alınmalıdır.
- Hassas grupları desteklemek amacıyla en yoksul kesimin mesleki eğitimlere ücretsiz ulaşımını garanti altına lacak önlemlerin alınması gereklidir.
- İnsan ticareti ile mücadele etmek için aile içi şiddetle mücadele etmek gereklidir.

6. İnsan Ticareti Mağdurlarına Yardım ve Koruma

- Ulusal yasal düzenlemelere dayanan ve ülkeye özgü problemleri çözmeye yönelik açık bir insan ticareti mağdurutanımı geliştirilmesi,
- İnsan ticaretiyle ilgili suçların mağdurlarını teşhis etmeye yönelik olarak insan ticareti tanımına, toplanan verilere ve bu konudaki psikolojik ve sosyal çalışmalara dayanan bir sistem geliştirilmesi,
- Yasaları uygulayan makamlara ve STK'lara yönelik olarak insan ticareti mağdurlarının teşhisi için ulusal mevzuata dayanan tavsiyeler geliştirilmesi,
- İnsan ticareti mağdurlarını gerekli yardımı alacakları yerlere yönlendirmek üzere Ulusal Yönlendirme Mekanizması içerisinde bir işbirliği sistemi oluşturulması,
- Hedef ülkelerle bu ülkelerin insan ticareti mağdurlarının ülkelerine geri gönderilmelerinin riskini değerlendirme ve geri göndermenin alternatiflerinin araştırma yükümlülüklerini hüküm altına alan iki taraflı anlaşmalar imzalanması,
- İnsan ticareti mağdurlarının kalabileceği ve en az bir yıl gerekli yardımı alabilecekleri uzun süreli sığınma evleri açılması,
- İnsan ticareti mağdurlarını desteklemek ve tekrar benzer durumlara düşmelerini önlemek amacıyla yeniden bütünleşmelerinin uzun süreli izlenmesi,
- Tanık koruma sistemi geliştirilmesi ve mevzuatın gerektirdiği şartların uygulanması,
- İnsan ticareti mağdurlarının tazminat haklarından derhal haberdar edilmesinin ve tacirlerine karşı hukuk davaları açmalarında yasal olarak desteklenmelerinin sağlanması gereklidir.

7. İnsan Ticaretinden Suçlu Kişilerin Kovuşturulması

- Savcılar ve hakimler için eğitim toplantıları düzenlenmesi gereklidir. Yasa uygulayıcı birimlerin maddi temelini takviye edilmesi gereklidir.
- Birbirinden açıkça ayırt etmek için insan ticareti ve muhabbet tellallığının cezai kovuşturmasının kuralsal temelini geliştirilmesi gereklidir.
- Daha iyi iletişim ve anlamayı sağlamak amacıyla Moldova Cumhuriyeti cezai takibat birimlerindeki görevlilere İngilizce kursları sunan tedbirler alınması gereklidir.
- Tacirlerin kovuşturulması için özel yasal usuller geliştirilmesi de gereklidir.

KISALTMALAR

CIS	Bağımsız Devletler Topluluğu
CPTW	Kadın Ticaretinin Önlenmesi Merkezi
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
IPEC	Çocuk İşçiliğinin Tasfiyesi için Uluslararası Program
IREX	Uluslararası Araştırma ve Değişim Kurulu
NRM	Ulusal Sevk Mekanizması
OSCE	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT)
SECI	Güneydoğu Avrupa İşbirliği İnisiyatifi
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu
USAID	Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası Kalkınma Teşkilatı

ROMANYA

Hazırlayan

⇒ Romanian Forum for Refugees and Migrants - ARCA

ROMANYA

I.Giriş

Romanya, Güneydoğu Avrupa'da bulunmaktadır ve batıda Macaristan ve Sırbistan, kuzeydoğuda Ukrayna ve Moldova ve güneyde Bulgaristan ile sınır oluşturmaktadır. Romanya, Karadeniz boyunca bir kıyı şeridinde de sahiptir.

Romanya'da 1990'lardan beri süren sosyal ve ekonomik evrim sosyal eşitlikliliklerin ortaya çıkmasını ve dolaylı olarak savunmasız gruplarının oluşmasını kolaylaştırmıştır. 1990'ların sonunda ve sonraki on yıllık sürenin başlangıcında çatışma ile parçalanmış eski Yugoslav cumhuriyetlerine coğrafi olarak yakınlığı Romanya'da insan ticareti fenomeninin artmasına sebep olmuştur.

Bölgesel seviyede, son on yılda Balkanlarda yaşanan kriz insan ticaretinde artışa yol açmıştır. Uluslararası istatistiklere göre Romanya *kaynak ülke* ve çoğunlukla Asya'dan ama aynı zamanda Ukrayna, Moldova ve Belarus gibi komşu ülkelere gelen çok sayıda kadın için *geçiş / transit ülkesidir*. Hedef ülkeler, eski Yugoslav Cumhuriyetleri, özellikle Kosova bölgesinin yanı sıra Türkiye ve Yunanistan ya da Batı Avrupa ülkeleridir. Romanya Polisi yıllar içinde belirli insan ticareti rotaları teşhis etmiştir. Bu insan ticareti rotaları varış ülkesinin mevzuatına ve/veya tacir şebekelerinin yapısına ve belirli bir rotadaki ilişki ve bağlantılarına bağlıdır. Romanya Polisi'nin deneyimlerine göre ilk *ticaret rotası*- Moldova Cumhuriyetinde başlar, Romanya'yı geçip Macaristan'dan Batı Avrupa ülkelerine, özellikle Fransa ve Almanya'ya ulaşır⁸⁹. İkinci *rota* insan ticaretinin merkezi olarak bilinen Belgrad'dan geçerek diğer eski Yugoslav devletlerine, daha sonra İtalya ve Yunanistan'a gider. Üçüncü *rota* Bulgaristan'ı geçer ve Yunanistan veya Türkiye'den birine ya da Makedonya Cumhuriyeti ve Arnavutluk'tan İtalya'ya gider.

Son on yılda insan ticareti hem ulusal hem de uluslararası düzeyde çok sayıda kişiyi ve ülkeyi etkileyen derin sosyal ve ekonomik anlamları olan büyük bir problem haline gelmiştir En aşikar şekilde insan ticareti kadınların ve çocukların seks endüstrisinde, dilencilikte ve zorla çalıştırılarak istismarından oluşmaktadır. İnsan ticaretini önleme ve mücadele için uyumlu politikalar formüle etmek, insanların ve malların sınır ötesi hareketlerindeki artış nedeniyle bu olgunun gerçek boyutları hakkında yetersiz bilgidir kaynaklanan bir dizi zorluk tarafından engellenmektedir. Ayrıca insan ticaretinin genellikle yasalara uygun görünen faaliyetler bağlamında ortaya çıktığı gerçeği de bu sorunun betimlenmesini daha muğlak hale getirir. Örneğin aracı çalışma ajansları yurtdışında yasal işler vaadedebilirler ama uygulamada mağdurlar yasa dışı faaliyetlerde sömürülürler.

Romanya cinsel istismar amacıyla ticarete konu edilen kadınlar ve çocuklar için bir kaynak ve geçiş ülkesidir. Moldova, Ukrayna ve Rusya'dan kadınlar Romanya'dan /yoluyla İtalya, İspanya, Almanya, Yunanistan, Fransa, Avusturya ve Kanada'ya

---

⁸⁹ Romanya Polisi Genel Müfettişliği İstatistikleri

satılmaktadır. Romen erkek çocuklarının ve genç erkeklerin de cinsel istismar amacıyla diğer Doğu Avrupa ülkelerine götürüldüğüne dair raporlar vardır. Romen kızlar ülke içinde de ticari cinsel istismar maksadıyla ticarete konu edilmekte ve erkek çocuklar doğu ve kuzey Romanya'dan şehirlere zorla adi hırsızlık yaptırmak da dahil zorla çalıştırma amacıyla getirilmektedir⁹⁰.

Avrupa Birliği üyesi olduktan sonra Romanya'nın insan ticareti için bir hedef ülke haline de geleceği beklenmektedir zira daha az gelişmiş komşu ülkelerden insanları kendine çekecektir. Bu yüzden yardıma ve ülkelere geri gönderilmeye ihtiyaç duyan çok sayıdaki yabancı uyruklu kişi ile ilgilenebilecek etkili bir sistemin geliştirilmesi gerekmektedir.

Yasaları uygulayan ulusal makamların veya IOM'un istatistikleri yetersizdir ve sorunun sadece bir parçasını göstermektedir. Romanya dahil Güneydoğu Avrupa bölgesindeki ülkeler insan ticareti karşıtı politikalara daha iyi zemin hazırlamak ve fenomenin çoklu sosyo ekonomik nedenlerinin anlaşılmasını kolaylaştırmak için gerekli bir şey olan veri toplama sistemlerinin iyileştirilmesi için çaba göstermektedirler..

II. Ulusal Yasal Çerçeve

A. Ulusal Hukuk

İnsan ticareti karşıtı mevzuat 2001 ve 2003 yılları arasında yürürlüğe girmiş, yasaları uygulayan makamların insan ticaretini sınırlamak için önlem almasını ve Romen mevzuatının uluslararası standartlarla uyumlu hale gelmesini sağlamıştır.

İnsan ticaretiyle mücadele için kabul edilen kanunlar şöyledir:

- 678/2001 no.lu **insan ticaretini önleme ve mücadele** hakkında Kanun;
- İnsan ticaretini önleme ve mücadele için **Ulusal Eylem Planının** onaylanması hakkında Hükümet Kararı.1216/2001;
- **Tanık koruma** hakkında Kanun no 682/2002;
- **Birleşmiş Milletler Sınır aşan Örgütlü Suçlara karşı Sözleşme ve ek protokollerin onaylanması** hakkında Kanun 565/2002;
- **Organize suçları önleme ve mücadele** hakkında Kanun 39/2003;
- Kanun 678/2001'in uygulanma Yönetmeliğinin onaylanması hakkında Hükümet Kararı 299/2003;
- **Para aklamaya karşı** Kanun 656/2002.

B. Ulusal Eylem Planı

Çocuk ticaretini önleme ve mücadele plan taslağının hazırlanması **Bakanlıklararası Grupun** ürünüdür ve UNICEF, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), IOM, Birleşmiş

⁹⁰ 'Ulusal İnsan Ticareti Karşıtı Strateji 2006-2010', UNICEF Romanya

Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve Save the Children gibi çocuk ticareti alanında deneyimli örgütlerin uzmanlığından faydalanılmıştır. Bakanlıklararası Grup, Organize Suç ve Uyuşturucuyla Mücadele Genel Müdürlüğü'nün (DGCCOA) işbirliği ile, Mart 2004'te Plan taslağının hazırlanması hakkında 50'den fazla uzmanın katılımı ile bir müzakereye ev sahipliği yapmıştır.

2001 baharında, İçişleri, Dışişleri ve Adalet Bakanlıklarının insiyatifi gereğince , Bakanlıklar arası Grup uzmanları **İnsan Ticaretiyle Mücadele Ulusal Eylem Planını** hazırlamıştır(drafted). Plan Eğitim, Çalışma, Gençlik ve Kültür Bakanlıklarının ortak çabası idi. Hükümet, sivil toplum ve uluslararası örgütlerden uzmanlar geçici bir çatı altında birleşerek Plana son şeklini vermiş ve Plan 2001'de bir hükümet kararıyla onaylanmıştır (H.K. 1216/2001). Plan üç stratejik yönde uygulamaya dönük hedefler belirler: önleme, kovuşturma ve insan ticareti mağdurlarının, Birleşmiş Milletler Örgütü Suç Hakkında Sözleşme ve ek protokolleri uygulama sorumluluğunu üstlenen Güneydoğu Avrupa İstikrar Paketi tarafından kabul edilmiş tavsiyelere uygun olarak korunması. .

İnsan ticaretine karşı etkili bir sistem geliştirmek Romanya'nın Avrupa Birliğine giriş ve bütünleşme sürecinde yerine getirmesi gereken dolaylı gerekliliklerden biridir. İnsan ticaretini önleme ve mücadeledeki uluslararası temayüllere uygun olarak Romanya hükümeti bunu en yüksek öncelik olarak belirlemiştir. Bu bağlamda Romanya'nın Avrupa Birliği ile bütünleşme süreci için gerekli belgeler olarak **Ulusal İnsan Ticareti Karşıtı Strateji** ile buna bağlı **Ulusal Eylem Planı** kabul edilmiştir.

Ulusal İnsan Ticareti Karşıtı Strateji 2006-2010 döneminde insan ticaretini önleme ve mücadele faaliyetleri üzerinde odaklanır. Strateji 2006-2007 döneminde insan ticaretini önleme ve mücadele için bir **Ulusal Eylem Planı** aracılığıyla uygulanacaktır⁹¹.

Yorumlar

Ulusal Eylem Planının onaylanmasından üç yıl sonra aşağıdaki avantajları ve çekinceleri tanımlanmıştır:

- Ayrıntılı yapısı insan ticaretiyle mücadelede **hükümetin** taahhütünü göstermektedir;
- Ulusal kurumlar ve sivil toplum arasındaki **işbirliğinin geliştirilmesini** sağlar;
- Yasa uygulayıcı makamların deneyimlerinin **önleme kampanyalarında** kullanılmasına olanak sağlar;
- Romanya ve uluslararası ortakları arasındaki **işbirliğinin iyileştirilmesini** sağlar;
- Yetkili tüm hükümet ve sivil toplum kurumları için görevler belirler;
- Ne hükümet ne de STK düzeyinde özel bir **bütçe** sağlamaz;
- **İşbirliği için kalıcı bir çerçeve** oluşturmaz;
- Konuyla ilgili taraflar arasında **etkili bir koordinasyon sistemi** geliştirmez;

⁹¹ 'Ulusal İnsan Ticareti Karşıtı Strateji 2006-2010', UNICEF Romanya

- Bazı faaliyetler çok genel tanımlanmıştır ve sonuç olarak bunların yerine getirilip getirilmediklerini takip etmek zordur;
- Önleme ve mağdur korumayı hedefleyen faaliyetler açıkça tanımlanmamış, bunun yerine vurgu **kovuşturma** üzerinde olmuştur⁹².

III. Genel Çerçeve

A. Kapasite Oluşturma

Romanya makamları sürekli ulusal ve bölgesel eğitime olan gereksinimi insan ticaretini önleme ve mücadele stratejilerinin bir parçası olarak kabul etmişlerdir. Bu alandaki tüm yasa uygulayıcılar için **düzenli eğitim toplantıları** düzenlenmektedir. Eğitim, UNDP-Romanya tarafından hazırlanan ve bu alanda bir bölgesel standart olarak kabul edilen **Güneydoğu Avrupa'da İnsan Ticaretiyle Mücadelede Yasaların Uygulanmasında En İyi Uygulamalar El Kitabı'na** dayanmaktadır. Federal Soruşturma Bürosu (FBI), Güneydoğu Avrupa İşbirliği İnisiyatifi (SECI) Bölge Merkezi ve UNDP-Romanya'nın mali desteği ile, insan ticareti vakaları üzerinde çalışan yasa koruma görevlileri için iki ulusal toplantı düzenlenmiştir. Aralarında polis memurları, sınır polisi, savcılar ve yabancı irtibat subaylarının da bulunduğu yaklaşık 200 katılımcı toplantılara katılmıştır.

Yorumlar

- Yukarıda bahsedilen toplantılar bu konuda deneyimlerin ve en iyi uygulamaların paylaşılması, insan ticareti vakalarının soruşturulması uygulamalarının birbirleri ile uyumlu hale getirilmesi ve ulusal standartlar oluşturulması için büyük bir fırsattı.
- Tüm uluslararası örgütler ve STK'lar, hükümet makamlarıyla işbirliği içinde, yasa uygulayıcılar, sosyal servis çalışanları, öğretmenler, medya vb. için eğitim seminer programları geliştirdiler.

B. Analiz, araştırma ve izleme mekanizmaları

İnsan ticaretinin sebeplerinin analizi ve risk altındaki grupların teşhis edilmesinin yanı sıra uygun insan ticareti karşıtı politikaların geliştirilmesi için somut **istatistiksel verilerin** olması şarttır. Tüm yasadışı faaliyetler gibi insan ticaretinin de 'görünmeyen' önemli bir yüzü vardır, ki bu herhangi bir veri tabanında veya analizde yansıtılamaz. Buna ek olarak, Romanya'da ciddi bir veri noksanlığı vardır.

İnsan ticaretiyle ilgili veri toplama ve işleme konusunda yükümlülük aşağıdaki kurumlardadır:

- Kovuşturma alanında **Organize Suçla Mücadele Dairesinin** Kaynak Merkezi;

---

⁹² Romanya Yıllık Raporu, 2003-2004

- Sınır Polisi Genel Müfettişliği, görevinin bir parçası olarak, sadece göçle ilgili insan ticareti vakalarını rapor eder;
- Önleme ve yardım alanlarında Ocak 2006'da **Ulusal İnsan Ticareti Karşıtı Teşkilatı** olarak tekrar organize edilen Suç Araştırma ve Önleme Enstitüsü'nün **İnsan Ticaretinin Önlenmesi Ulusal Bürosu**;
- Çocuk ticareti veri tabanının örgütlenmesini/organizasyonunu başlatan **Çocuk Koruma Ulusal Mercii** ÇKUM sadece, maruz kaldıkları kötü muamele veya istismarı belirtmeksizin, ülkelerine geri gönderilen refakatsiz küçükler hakkında vakaları rapor eder;
- IOM'in yardım ettiği mağdurlar hakkındaki veri tabanı.

Mevcut veriler esasen/başlıca cinsel istismar vakalarını kapsamaktadır. Çalıştırma veya organların alınması amacıyla olan gibi diğer insan ticareti biçimleri güvenilir ve istatistiksel analiz için yetersizdir. Benzer şekilde, ülke içi insan ticareti hakkındaki veriler kaydedilmemiştir veya analiz yapmaya müsait değildir.

Bakanlıklar arası Grup, faaliyetinin ilk yılında , devlet makamlarının yürüttüğü faaliyetleri Ulusal İnsan Ticaretini Önleme ve Mücadele Eylem Planına göre sürekli olarak **izlemiştir** . Her ne kadar Bakanlıklar arası Grubun H.K.1216/2001 ile kurulan hükümete ait organizasyonlar üzerinde karar alma yetkisi yoksa da, üyeleri insan ticaretiyle mücadelenin önemli sorunlarının özgürce tartışıldığı bir forum oluşturmuşlardır. Forum, Planın uygulanmasının izlenmesi için yararlı bir araç olmanın yanı sıra işleri de kolaylaştırmaktadır

Yorumlar

- Romanya hükümeti insan ticaretinin ortadan kaldırılması için gerekli uluslararası asgari standartlara tam olarak uymamaktadır. Bununla beraber, bu yönde önemli çabalar göstermektedir. Romanya insan ticareti karşıtı yasaları uygulama çabalarını arttırmış ve 2005 sonunda, ulusal bütçeden kaynak alacak ve diğer teşkilatları insan ticareti karşıtı inisiyatiflerde bulunmak üzere yönlendirme yetkisi olacak İnsan Ticaretinin Önlenmesi için Ulusal Teşkilatı kurarak hükümetin/resmi koordinasyonu iyileştirmeye yönelik adımlar atmıştır.
- Alandaki çoğu kuruluş ancak son zamanlarda veri toplamaya başlamıştır. Sonuç olarak mevcut veriler insan ticaretinin dinamik analizine olanak vermemektedir.
- Eldeki veri **ölçülebilir** değildir ve her zaman **tutarlı** değildir. Bunun nedeni, verinin, tek bir tabanda **merkezleştirilmemesi** ve hem kamu hem de sivil toplum tüm ilgili kuruluşlara açık olmamasıdır. Her ne kadar her kuruluş kendi faaliyetini izlemek için ayrı veri toplamalıysa da, giriş metodolojisi açısından birleştirme kesinlikle gereklidir. Bu metodoloji uluslararası tanımlarla uyumlu olmalı, uluslararası düzeyde karşılaştırmalı analiz yapmaya izin vermelidir⁹³.
- Örneğin, **çocuk ticaretine** ilişkin olarak, herbiri farklı veri kayıt metodları ve rapor formları kullanan muhtelif kurumsal veri kaynağı vardır-GIBP, DOCC, NAPRC ve NOPT.

⁹³ 'Ulusal İnsan Ticareti Karşıtı Strateji 2006-2010', UNICEF Romanya

- Sınır Polisi geri gönderilen refakatsiz küçükler hakkında veri toplar ve bildirir.
- NAPRC ülkeye iade edilen refakatsiz küçükler hakkında verileri rapor eder. Veri ihbarları takibeden yetkililer tarafından kayda geçirilir.
- DOCC bünyesinde çalışan Kaynak Merkezi poliste kayıtlı çocuk mağdurlar hakkında verileri rapor eder.
- NOPT bir şekilde yardım almış çocuk mağdurlar ile ilgili veri sağlar. DOCC Kaynak Merkezi 2004'te, cinsel, çalışma, dilencilik ve diğer insan ticareti biçimlerini içeren insan ticareti mağdurları için bir veri tabanı geliştirmeye başlamıştır. Bir kişinin *mağdur olarak rapor edilmesi* için aşağıdaki koşullardan en az birini karşılması gerekmektedir: adli bir makama bir insan ticareti suçunun zarar gören tarafı olduğunu iddia eden bir şikayette veya beyanda bulunmuş olmak; soruşturma yapan polis tarafından bir insan ticareti şebekesinin haksız fiiline maruz kaldığı teyit edilmiş olmak; polis baskını esnasında ele geçirilmiş olmak.
- **Bütüncül bir mağdur teşhis ve yönlendirme sisteminin yokluğunda** DOCC Kaynak Merkezine bildirilen verinin miktarı, mağdur kavramı hakkındaki kişisel yorumlara dayanmaktadır.
- **İzleme**, özellikle mağdurlara yardım açısından, insan ticaretinin her faaliyet alanında sürdürülebilir değildir. İnsan ticareti mağdurları toplumsal yeniden bütünleşme programlarına (eğitim, iş bulma) veya sağlık hizmetlerine ulaşmak için 'sosyal vakalar' olarak kaydedilmektedir. Bu şartlar altında yardım almış insan ticareti mağdurlarının sayısını/oranını belirlemek olanaksızdır.
- Birleştirilmiş bir mağdur teşhis ve yönlendirme sisteminin olmaması ve verilerin toplanması, değiş tokuşu ve erişimi ile ilgili olarak kuruluşlar arası işbirliğine yönelik net prosedürlerin bulunmayışı, sistemin insan ticareti karşıtı politika ve faaliyetlere rehberlik edecek istatistikler ve nedensel analizler üretme kapasitesini önemli derecede azaltmaktadır.

C. Bölgesel ve Ulusal Düzeylerde İşbirliği ve Ağ Oluşturma

Önleme, mağdurlara yardım ve kovuşturmada ortak faaliyet içerisindeki uluslararası örgütler, STK'lar ve devlet kurumları gibi farklı aktörlerin işbirliğiyle, insan ticaretinin muhtelif biçimleriyle ilgili çeşitli **ağ oluşturma inisiyatifleri** geliştirilmiştir. 1. Örneğin IOM ağı mağdurlara destek sağlanmasında ortak aktiviteler geliştirmenin iyi bir örneğidir.

D. Kaynakların Mobilizasyonu

İnsan ticareti ile mücadele çalışmaları için finansman **yetkili bakanlıkların bütçesinden** sağlanır. Bununla beraber, şu anda insan ticareti ile mücadele faaliyetlerinin maliyet tahminleri ilgili bakanlıkların hiçbirisinde henüz mevcut değildir (İdare ve İçişleri, Kamu ve Adalet Bakanlıkları).

Önleme kampanyaları kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları, uluslararası kuruluşlar ve medya ortaklığında geliştirilmiştir. Bu alanda da maliyet tahminleri yoktur.

Kurumsal gelişim ve mağdurlara yardım alanında insan ticareti ile mücadele çalışmalarına tahsis edilen finansal kaynakların çoğu **uluslararası kuruluşlardan** gelmektedir. Mağdurlara yardım faaliyetleri açısından yetkili bakanlıklar - Sağlık, Çalışma, Sosyal Dayanışma ve Aile, ve Eğitim ve Araştırma Bakanlıkları- ilgili maliyetleri yayınlamazlar. Sadece Sosyal Yardım ve Çocukların Korunması Genel Müdürlükleri insan ticareti mağdurlarının yardımına aktarılan mali kaynaklarını değerlendirme olanağına sahiptir⁹⁴.

Uluslararası insan ticareti mağduru olan Romanya vatandaşlarının ülkelerine geri gönderilmeleri hususunda Dışişleri Bakanlığı ve Romanya diplomatik misyonları mağdurlara yardım sunmak üzere devlet bütçesinden kaynak almamaktadırlar. Halihazırda sistem, mağdurların ülkelerine geri gönderilmelerini veya yeniden entegrasyonları için mali destek gibi diğer yardım biçimlerinin sağlanmasını finanse etmek için yerel bağışçılar (hedef ülkelerindeki) veya uluslararası kuruluşlara bel bağlamaktadır.

Yorumlar

- İnsan ticareti ile mücadele çalışmalarına ayrılan bütçenin veya 2006-2007 Ulusal Eylem Planında belirtilen mali kaynakların analizini yapmak mümkün değildir.
- Romanya, Avrupa Birliğine katıldığında bu uluslararası mali kaynakların farklı şekilde azalması beklenmektedir. Bu sebeple yeni finansman kaynakları belirlemek hayati önem taşımaktadır. 2006-2007 dönemi için yurt içinde, Romen ve yabancı uyruklu mağdurlara yardım ve ülkeye geri dönüş için uygun olacak etkili bir mağdur tanımlama sistemini geliştirmek Romanya'nın ilk önceliği haline gelmektedir..⁹⁵

IV. İnsan Ticareti ile Mücadele Yasalarının Uygulanması

A. Önleme ve Farkındalık

2001-2005 döneminde sivil toplum kuruluşları, uluslararası kuruluşlar ve medyanın ortaklığında devlet kurumları tarafından **önleme kampanyaları** yürütülmüştür.

Romanya'nın erişkin nüfusu üzerinde yapılan temsili araştırmalar, nüfusun büyük çoğunluğunun (%85) insan ticareti olgusunu duymuş olduğunu göstermektedir. **Suç Araştırma ve Önleme Enstitüsünün (ICRP)** koordinasyonu altında, **Ulusal İnsan Ticaretini Önleme Bürosunun (NOPT)** ortaklığıyla Ülke Polis Müfettişlikleri düzeyinde 42 insan ticaretini önleme bölümü oluşturulmuştur. Bu bölümler yerel polis memurları ve STK temsilcileriyle ortak olarak bilgilendirme ve **bilinçlendirme kampanyaları** yürütürler. Bununla birlikte, kendi finansal kaynaklarının yokluğunda,

⁹⁴ Yöneticileri tarafından kamu merkezlerinin mağdurlara yardım için bütçeleri 'yetersiz' olarak görülmektedir.

⁹⁵ 'Ulusal İnsan Ticareti Karşıtı Strateji 2006-2010', UNICEF Romanya

önleyici insan ticareti ile mücadele faaliyetleri iki koşula tabidir: bu alanda faal STK'ların varlığı ve sponsorların fonlama öncelikleri.

2005 yılında 3000'den fazla öğrenci STK ve hükümet tarafından düzenlenen **bilinçlendirme seminerlerine** ve **devlet okullarındaki derslere** katılmışlardır. Hükümet **çocuk ticareti** üzerine odaklanan **ülke çapında bir programı** finanse etmiştir. Okullarda insan ticareti ile mücadele afişleri, pankartlar ve materyaller dağıtılmıştır.

Yorum

Halkı bilgilendirici kampanyalar etkili olmuştur. Bununla birlikte, ulusal bir koordinasyon sisteminin yokluğunda bu önleyici faaliyetler ülkeyi eşit olarak kapsayamamıştır. Örneğin mağdurların ana kaynağını oluşturan ülkenin güney kesimi, önleyici faaliyetlerin uygulanması için gerekli insani ve mali kaynaklardan yararlanmamaktadır.

B. Koruma ve Yardım

Ocak 2006'da, Kanun 678/2001'e göre yetişkin insan ticareti mağdurları için yedi **yardım sığınma evi** kurulmuştur. Romanya'nın güneyinde iki merkez daha işlevsel hale gelme sürecindedir. **Ulusal Menfaat Programı- Kanun 415/2004** uyarınca, çocuk insan ticareti mağdurları için on iki **Transit Merkez** açılmıştır.

Buna ek olarak, Ocak 2006'dan beri Romanya Hükümeti ile IOM arasında imzalanan anlaşma temelinde oluşturulan **geri gönderilen kadın** insan ticareti mağdurları için bir **sığınma evi** daha vardır (HK 1226/2001). Aşağıdaki STK'lar tarafından işletilen üç **merkez** daha vardır: Bükreş'te *ADPARE*; Argeş'te *'Reaching Out'* ve Timiş'te *Generație Tânără*. Bu merkezler uzun süreli yardım hizmetleri sunarlar.

Yorum

- Genellikle STK'lar uzun süreli yardım hizmetleri sunarken devletin işlettiği merkezler acil durumlar için kurulmuştur. Buna rağmen çocuk mağdurlar durumunda bazı kamu merkezleri uzun süreli yardım hizmetlerinin yanı sıra kişiselleştirilmiş yeniden bütünleşme planına göre orta ve kısa süreli hizmetler sağlar.

Yorumlar

- Devletin işlettiği sığınma evlerinde sunulan bakımın ve kolaylıkların niteliği değişmekle birlikte mağdurlara tıbbi, yasal ve sosyal yardım sağlanmaktadır.
- Finansman sorunları muhtelif merkezlerin kapanmasına ve tekrar açılmasına sebep olmuştur.
- Devlet tarafından işletilen merkezler esas olarak sadece kısa süreli kullanım için tasarlanmıştır; mağdurların merkezde 10 gün kalmasına izin verilir, bununla beraber

bu süre yetişkinler için üç, küçükler için altı aya kadar ve özel durumlarda adli makamların talebi üzerine üç aydan öteye kolayca uzatılabilir

- Polis ve savcıların mağduru devletin işlettiği sığınma evine ziyarethakkı konusunda bilgilendirmesi gerekir, ama uygulamada çoğu mağdur sunulan yardımın kısa süreli oluşu ve devlet kurumları ile prosedürlerine genel güvensizlik nedeniyle bu haktan yararlanmazlar.
- Devletin yardım ettiği 175 mağdurdan sadece 29'u devlet sığınma evlerini kullanmıştır. Mağdurların çoğu sunulan bakım ve destek daha fazla olduğu için STK'ların işlettiği merkezleri tercih etmişlerdir. STK'lar mağdur desteği için yerel hükümetten bir miktar finansman almaktadır.
- Toplam destek tutarsız ve çoğunlukla yetersizdir⁹⁶.

C. Kovuşturma

Adli kovuşturma alanında aşağıdaki kurumlar yer almaktadır:

- MAIA- İdare ve İçişleri Bakanlığı
- DOCC- bölge merkezleri aracılığıyla, ama aynı zamanda Eyalet Polis Müfettişliklerine bağlı servisleri aracılığıyla Organize Suçla Mücadele Dairesi, ,
- Kaynak Merkezi, insan ticaretiyle mücadele yer alan tüm daireler ve kuruluşlardan veri toplama ve işleme amacı olan bir organ
- GIBP- insan ticareti konusunda uzmanlaşmış bölgesel yapıları (servisler ve bürolar) aracılığıyla Sınır Polisi Genel Müfettişliği,
- MPA- Kamu İşleri Bakanlığı
- DIOCT- Organize Suç ve Terörizm Araştırma Bürosu
- MJ- Adalet Bakanlığı
- Ulusal Hakimler Ağı (56 hakimden oluşur) 2 Temmuz 2004'te kurulmuştur ve insan ticareti vakalarında uzmanlaşmıştır
- SECI gibi bölgesel ve sınır ötesi işbirliği örgütleri

Yorum

Romanya hükümeti, geçen yıl içinde insan ticareti suçlarına karşı yasaları uygulama çabalarını belirgin şekilde iyileştirmiştir. 2005 yılında Romanya Polisi, 231 soruşturma yürütmüş, 124 insan ticareti vakası takibata uğramış, sonucunda 235 tacir hakkında mahkumiyet kararı verilmiştir. Bu, bir önceki yıla kıyasla yüzde 100'den fazla bir artışı göstermektedir (2004'te 103 tacir mahkum olmuştur). 2005'te mahkum olan 235 tacirden 128'i hapis cezasına çarptırılırken 98'i hapis cezası almamıştır. 64 tacir bir yıldan beş yıla kadar hapis ve diğer 64 tacir ise beş yıldan 10 yıla kadar hapis cezasına mahkum olmuştur.

V. İyi Uygulamalar - Örnekler

⁹⁶ Birleşik Devletler Dışişleri Bakanlığı İnsan Ticareti Raporu 2006, Romanya

Vaka Çalışması

'Ana'

İnsan ticareti öncesi koşullar:

Ana bir yetimhanede devlet kuruluşunda büyümüş ve 14 yaşında ailesine geri dönmüştü. Annesi ağır hasta ve babası alkolik ve agresif kişilik özelliklerine sahipti. Kızkardeşi zihinsel özürülü ve erkek kardeşi bir alkolikti. 16 yaşında Ana evlenmeye karar verdi. Kocasını da alkolik ve çok agresifti ve evlendikten kısa bir süre sonra Ana aile içi şiddet mağduru oldu. 20 yaşında aç, ailesinin duygusal desteği olmaksızın ve bir sürü dayaktan sonra Ana, kocasının evinden bir komşusuna kaçtı.

İnsan ticareti amacıyla iş vaadi :

Komşunun (yetimhaneden kız arkadaşı) evinde iki haftadan sonra Romanyalı bir erkek geldi ve Ana'ya üç aylığına restoranlarda temizlikçi olarak çalışmak üzere Yunanistan'a gitmeyiteklif etti. Bu kişi, Romanya'da onun için kızına para gönderebileceğibir banka hesabı açacağına söz verdi. Ana düşünmek için bir hafta süre istedi ama adam onu pasaport almak için Romanya kimliğini vermeye zorladı.

Nakil:

Bir hafta sonra bir akşam adam imza atmak ve yeni pasaportunu teslim almak için polis merkezine arabayla götürmeyi teklif etti. Oysa durum bu değildi çünkü doğruca yasa dışı bir şekilde geçtikleri Sırbistan sınırına gittiler.

Sırbistan'da Ana bir başka ülkede olduğunu fark etti çünkü yoldaki tabelalardaki isimler farklıydı. Sorular sormaya başladığında aldığı cevap satıldığıydı.

İstismar:

Ana bir seks kulübü sahibi Sırp tarafından satın alındı. Adam ona ödemesi gereken büyük bir finansal borcuolduğunu ve kendisi için altı ay çalışması gerektiğini söyledi. Bu süreden sonra ayrılmakta serbest olacaktı.

Kulüpteki ilk gece çalışmasında Ana cinsel hizmet sunmak istemediği bir müşteri tarafından tecavüze uğradı.

İşbirliği yapmadığı için kulübün sahibi bir ay sonra onu bir başka seks kulübü sahibine sattı.

Bu noktadan sonra, Ana, Sırbistan ve Makedonya'daki ondan fazla kulübe satıldı. İki yıldan fazla sürenbu dönem boyunca Ana cinsel hizmetler sunmaya, kulübü temizlemeye, müşterilerle birlikte içki içmeye/ onları eğlendirmeye ve bazı durumlarda striptiz yapmaya zorlandı. Bu iki yılda bir alkolik haline geldi ve yalnızca kızına geri dönmeyi istediği için hayatta kaldı. Makedonya'da bir kulüpten kaçmayı başardı ama sınır polisi onu dövdü ve tekrar sattı.

Kaçış:

Bir polis baskını sırasında Makedonya'da bir kulübün sahibi mağdurları özel bir evde sakladı fakat Ana bir müşterinin yardımıyla kaçmayı başardı. Müşteri sınırı geçip

Kosova'ya gitmesine yardım etti ve ona Romanya Konsolosluğunun nerede olduğunu söyledi. Buradan bir ay yardım ve destek aldığı Priştine'deki IOM sığınma evine gönderildi.

Geri gönderilmede yardım:

Ana'ya IOM'in Romanya bölümü tarafından sınırda eşlik edildi ve ülkesine geri gönderildi, Nisan 2003'te bir yardım programına dahil edildi.

Yeniden bütünleşmede Yardım

Kriz yardımı:

Mağdur ülkesine geri döndüğünde, yapılan ilk şey kızıyla biraraya gelmesine yardım etmektir. Ailesini ziyaret ettiğindedurumun iyi olmadığını gördü: kızı bir devlet bakım evine yerleştirilmişti ve ailesi ödenmemiş faturalar dahil ağır finansal borç içindeydi (sonuç olarak evde elektrik, su, ısıtma yoktu) Bu durumla karşılaşınca Ana sığınma evine kabul edilmeyi talep etti.

Ana IOM tıbbi bakım ve bağımsız yaşam becerileri geliştirmek üzere eğitim aldığı sığınma evinde 8 ay kaldı.. Bu dönemde *ADPARE* tarafından yeni kimlik belgelerinin hazırlanması, psikolojik destek, hukuki yardım, tıbbi bakım ve eğitim, liyakat kursu gibi konuları dahil her seviyede desteklendi.

Sonuçlar:

Bu 8 ayda Ana kocasından boşandı, alkolden kaçındı, kuaförlük liyakat kursunu bitirdi ve bir kuaför salonunda çalışmaya başladı. Ana merkeze geldiğinde travma sonrası stres bozukluğundan muzdarip olduğu (sosyofobi, düşük özdeğerlilik ve başkalarına düşük güven, hafıza problemleri, tekrarlayan kabuslar) gözönüne alınırsa bu kayda değer bir iyileşmeydi.

Uzun süreli yardım:

İlk yardım döneminden sonra Ana *ADPARE*'nin uzun süreli yardım programına yerleştirildi. Yardım metodu vaka yönetimi idi.

Ana bir apartmanda korunaklı, bağımsız yaşamdan faydalandı ve daha iyi maaşlı bir başka iş buldu (bir çikolata fabrikasında). Ana parasını idare etmeyi öğrendi ve giderek daha bağımsız hale geldi. . Kızının vesayetini geri aldı ve şimdi birlikte yaşıyorlar. Terapi ve tam yeniden bütünleşmesinde destek almaya devam ediyor.

Eksiklikler

- Romanya hükümeti insan ticaretinin ortadan kaldırılmasına yönelik uluslararası asgari standartlara tam olarak uymamaktadır.
- Ulusal yasa uygulayıcı makamlar veya IOM tarafından sağlanan mevcut istatistikler eksiktir.

VII. İhtiyaçların Değerlendirilmesi

Bu raporda içerilen eksiklikler ve yorumlar ile durumun iyileştirilmesi ihtiyacı göz önünde bulundurularak aşağıda bir tavsiye listesi sunulmuştur.

Tavsiyeler⁹⁷

- Romanya'nın Avrupa Birliğine girişi göz önünde tutularak, daha fakir komşu ülkelerden Romanya'ya ticarete konu olan, yardım ve ülkelere geri gönderilmeye ihtiyaç duyan çok sayıda yabancı uyruklu ile ilgilenmek için etkin bir sistem geliştirilmesi uygun olur,
- Romanya, mağdur teşhis metodlarını iyileştirmeli ve işlevsel bir mağdur sevk sistemi oluşturmalıdır.
- Hükümet, insan ticaretiyle mücadele eden STK'larla daha yakın çalışmalı ve onlara istikrarlı finansman sağlamalıdır
- Polise STK'ların sunduğu hizmetler hakkında mağdurlara bilgi verilmesi konusunda talimat verilmelidir. Çoğu insan ticareti mağduru devlet sığınma evlerine girmemeyi tercih ettiklerinden dolayı hükümet mağdurlara gerekli hizmetleri sunmak için başka stratejiler geliştirmelidir.
- Devlet mağdurlara para cezası ya da başka türlü ceza vermemelidir.

---

⁹⁷ İnsan Ticareti Raporu 2006'ya uygun olarak (Dış işleri Bakanlığı Raporu)

KISALTMALAR

CPI	Ülke Polis Müfettişlikleri
DGCCOA	Organize Suç ve Uyuşturucu ile Mücadele Genel Müdürlüğü
DIOCT	Organize Suç ve Terörizm Araştırma Bürosu
DOCC	Organize Suçla Mücadele Bürosu
FBI	(ABD) Federal Araştırma Bürosu
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
GIBP	Sınır Polisi Genel Müfettişliği
ICRP	Suç Araştırma ve Önleme Enstitüsü
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
MAIA	İdare ve İçişleri Bakanlığı
MJ	Adalet Bakanlığı
NATA	Ulusal İnsan Ticareti ile Mücadele Teşkilatı
NAP	Ulusal Eylem Planı
NAPRC	Ulusal Çocukların Korunması Mercii
NATS	Ulusal İnsan Ticareti ile Mücadele Stratejisi
NOPT	Ulusal İnsan Ticaretinin Önlenmesi Bürosu
SECI	Güneydoğu Avrupa İşbirliği İnisiyatifi
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu

SIRBIŠTAN

Hazırlayan

- ⇒ Kadınların ve Çocukların Korunması için Merkez
- ⇒ Lawyers Committee for Human Rights –YUCOM

SIRBİSTAN⁹⁸

I.GİRİŞ

Sırbistan Güneydoğu Avrupa'da yer alır ve Arnavutluk, Bosna Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Macaristan, Makedonya, Romanya ve Karadağ ile sınırları vardır. İnsan ticareti Sırbistan'da ciddi ve karmaşık bir problemdir. Polisten veya mağdurlara yardımında uzmanlaşmış diğer kuruluşlardanyardım arayan mağdurların çok az sayıda olması nedeniyle gerçek boyutunu ve özelliklerini doğru olarak tanımlamak zordur. izleme ve analiz için birleşik bir sistem mevcut olmadığından bir çok kaynaktan (hükümet, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası örgütler) elde edilen farklı sayılar vardır. Buna ek olarak insan ticareti hakkında mevcut veriler çoğunlukla kadın ticareti hakkında olup çocuklar ve erkekler ile ilgili veriler herhangi genel sonuçlar sağlamayacak kadar dağınık ve yetersizdir.

Sırbistan esasen bir geçiş ülkesidir fakat mağdurların kadın, erkek veya çocuklarla ilgili olmasına bağlı olarak, aynı zamanda bir kaynak ve geçici olarak hedef ülkesidir.

Kadın mağdurlarla ilgili olarak Sırbistan geçiş, kaynakve geçici veya kalıcı varış ülkesi olmanın yanı sıra Sırp kadınların ülke içi ticareti de söz konusudur. Çoğu kadın mağdur yabancı ülke vatandaşıdır ve genellikle Romanya, Rusya, Ukrayna, Moldova ve Sırbistan'dan gelirler. Kadın ticaretinin en mutad güzergahları eski Sovyetler Birliği ülkelerinde (Ukrayna ve Moldova) başlar, Romanya, Bulgaristan ve bazen Macaristan'dan geçer, ve Sırbistan ve Karadağ'da sonlanır. Mağdurlar Sırbistan'a yasal veya yasa dışı olarak, ya yayan veya diğer ulaşım yolları ile girerler. İnsan ticareti şebekeleri Sırbistan yoluyla, kuzeyden güneye (Kosova'ya ve Makedonya'ya veya Karadağ'a ve daha sonra İtalya veya Arnavutluk'a), doğudan batıya (Sırbistan Cumhuriyeti'ne ve Hırvatistan'a) ya da kuzeye (Macaristan'a) uzanır. Belgrad insan ticareti mağdurları için ortak bir duraktır.Sırp kadınlar hem ülke içi hem de genellikle Bosna, Makedonya ve İtalya'da sonlanan sınır ötesi ticaretin mağdurlarıdır. Dikkat

---

⁹⁸ Bu çalışma başladığında Sırbistan, Sırbistan ve Karadağ Devlet Birliğinin üyelerinden biriydi. 2003'ter kabul edilen Anayasa Belgesi ile İnsan ve Azınlık Hak ve Özgürlükleri Bildirgesi hükümleri (aşağıda İH Bildirgesi olarak geçer) Sırbistan ve Karadağ Devlet Birliğinde uygulandı ve insan haklarıyla ilgili daha kapsamlı hukuki düzenlemeler içeriyordu.

Fakat, Sırbistan'ın ve Karadağ'ın anayasalarının ve kanunlarının Sırbistan ve Karadağ Devlet Birliğinin anayasa hükümleri (Anayasa Belgesi ve İH Bildirgesi) ile uyumlu olmaması İH Bildirgesi ile teminat altına alınan hakların kullanılması karşısında büyük bir engel teşkil etmeye devam etmektedir. Her ne kadar İH Bildirgesi doğrudan uygulanmayı öngörse de ve bu yüzden yukarıda bahsedilen uyumsuzluk problemine kısmen hitap etse de, yeni anayasaların kabulünde gecikmeler, özellikle Sırbistan'da, üye devletlerin mevzuatının uluslar arası ve Avrupa standartlarıyla uyumlu hale getirilmesini yavaşlatmış ve verimsizleştirmiştir.

Halihazırda Miloseviç döneminde oluşturulup kabul edilen demokratik bir devletten ziyade totaliter ve baskıcı bir rejime uygun olarak hazırlanan Anayasa Sırbistan'da hala yürürlüktedir. Fakat Sırbistan demokratik standartlara ve sivil toplum prensiplerinin peşinde yeni bir anayasa hazırlığı içindedir. Ümit ederiz ki yeni Anayasa insan hakları ve özgürlüklerine saygı için esas ve mekanizmalar sağlar ve kurumların verimliliğini temin eder.

çekecek şekilde, ülke içi kadın ticareti (hem Sırp vatandaşlarının hem de yabancı uyrukluların) sınır ötesi insan ticareti için kullanılan rotalar üzerinden yürütülür. Bu zincirdeki ana bağlantılar büyük şehirler, özellikle Belgrad ve Novi Sad, ile Novi Pazar gibi çoğunlukla Sırp kadınlar için geçici, ama aynı zamanda kalıcı varış yeri olarak kabul edilen sınırlara yakın şehirlerdir..

Erkek mağdurlar itibarıyla aynı zamanda bir kaynak ülke olduğuna dair bazı göstergeler olmasına rağmen Sırbistan insan ticareti mağdurları için çoğunlukla bir geçiş ülkesidir. *Sırbistan Victimology Society* adlı STK tarafından yürütülen araştırma sonuçlarına göre Çin vatandaşları ve doğu Avrupa ülkelerinden erkekler sıklıkla yasadışı işçi olarak kullanılmaktadır. Bununla birlikte, mevcut veriler bunların aynı zamanda insan ticareti vakaları olup olmadıkları hakkında yeterli bilgi sağlamamaktadır.

Çocuk ticareti mağdurları ile ilgili olarak, Sırbistan hem bir kaynak ülkedir (özellikle roman çocuklar açısından) ama aynı zamanda yetişkin kadınlarla birlikte cinsel istismar amaçlı organize insan ticareti kanallarının elinde bulunan küçük yaşta kızlar için bir geçiş ve geçici hedef ülkedir. Başlıca Sırbistan vatandaşı çocukları kapsayan bir ülke içi ticaret de vardır. Mağdurlar genellikle küçük kasabalardan gelir ve ana varış yeri Belgrad, Novi Pazar ve Nis'tir. Sırbistan'da çocuk ticareti ciddi oranlara ulaşmıştır ve tehlikeli bir organize suç şekli oluşturmaktadır. Mağdurlar genellikle roman kökenli olan veya olmayan, Sırbistan vatandaşı genç kızlardır. Aynı zamanda sınır ötesi/aşan insan ticaretine maruz kalanyabancı uyruklu çocuklar da mağdurdur.

Yurtiçi ve uluslararası kuruluşlar ve dairelerin en son verileri ve raporlarına göre, Sırbistan'da çocuk (ve özellikle roman çocuklar) ticareti artış göstermektedir. Ülke içi ticaret de artmaktadır. *ASTRA* isimli STK'nın verilerine göre, insan ticareti mağdurlarının %70'i Sırbistan vatandaşıdır; ve bunların %44'ü çocuktur. Ayrıca ABD Dışişleri Bakanlığının en son raporu geçen yıl Sırbistan'ın insan ticaretiyle mücadelede ilerleme kaydetmediği sonucuna varmıştır.

Bununla beraber, Sırbistan'ın mevzuatı 2005 yılında bu yönde bir miktar ilerleme kaydetmiştir. Örneğin; bazı temel uluslararası ve Avrupa standartlarını içine alan yeni kanunlar kabul edilmiştir. Fakat kanunların uygulanması Sırbistan'da sorun oluşturmaya devam etmektedir ve uygulamadaki eksiklikler sağlanan haklardan yararlanılmasını engellemektedir. Sırbistan'daki mahkemeler ve yönetim, yıllarca sadece ulusal hukuku uygulamış olmaları ve kısmen de Sırbistan ve Karadağ için bağlayıcı nitelikte olan uluslararası anlaşmalara aşına olmamaları gerçeği nedeniyle uluslararası normları ancak münferit olarak uygulamaktadır.

Bu raporu okurken gözönüne alınması gereken ciddi bir nokta Sırbistan'da yeni yasanın kabul edilmesidir: 1 Ocak 2006'da yürürlüğe giren **Ceza Kanunu**, 1 Ocak 2006'da yürürlüğe giren **Ceza Muamelelerinde Katılımcıların Korunması Programı hakkında Kanun** ve 1 Haziran 2007'de yürürlüğe girecek olan yeni **Ceza Usul Kanunu**. Bu yeni yasal çerçevenin yakınlarda kabulü , bu raporda sunulan gerçekler ve sayıların bundan önceki yasal çerçeveye göre geliştirilmiş olduğu anlamına gelir. Bununla birlikte, yeni koşulların/şartların bir analizini de içermektedir. Akılda tutulması gereken son bir nokta, 2006'da Karadağ'daki referandumdan sonra Sırbistan ve Karadağ Devlet Birliği'nin

varlığının sona erdiği. Bu durum Anayasa'da ve İnsan ve Azınlık Hakları ile Özgürlükleri Bildirgesinde teminat altına alınan haklarla ilgili çeşitli soruları gündeme getirir.

İnsan ticareti alanında aktif STK'lar bu suçla mücadelede ana engelin adli sistemde olduğunu düşünmektedirler. Hernekadar son bir kaç yılda polis belirgin ilerleme yapmışsa da adli sistem insan ticareti ile mücadelede zayıf kalmıştır çünkü mevcut yasaları etkin olarak uygulamakta başarısızdır.

Yorumlar

- Halen, mevcut yasal çerçeve, yeni hükümlerin eklenmesine rağmen, vatandaşların haklarını ve özgürlüklerini tam ve etkili bir şekilde korumakta yeterli değildir. Sırp sistemi, kurumların doğru işlemediği ve yasaları uygulamakta başarısız olduğu sayısız örnekte olduğu gibi süregiden zayıflıklardan mustarıptır.
- Polis insan ticareti vakaları ile ilgili olarak ilerleme kaydetmişken adli sistem insan ticareti ile mücadele yasalarının uygulanmasında halen zayıf bir nokta olarak kalmaktadır. İnsan ticareti mağdurlarına yardım ve bilinçlendirme görevi, yalnızca STK'lar tarafından üstlenilmiştir.

II. Ulusal Yasal Çerçeve

a. Ulusal yasal sistemin ana özellikleri

Bu bölümde genel olarak insan haklarının yerine getirilmesini ama aynı zamanda insan ticareti mağdurlarının haklarının etkinliğini ve failerin cezalandırılmasını etkileyen ulusal mevzuatın ana özellikleri sunulmaktadır.

2005'te Sırbistan yeni ceza kanunu, medeni kanun ve usul kanunları kabul etmiş ama bunlardan bazıları ancak 2006 yılında yürürlüğe girmiştir. Sırbistan Ceza Kanunu uluslararası standartlarla uyum halindedir ama insan ticareti, insan kaçakçılığı ve zorla çalıştırma konularında onlardan ayrılır. Kanun ayrıca bazı cezaları indirmiş ve ciddi suçlar için asgari cezaları azaltmıştır, ki bu tomurcuklanan modern kölelik ile Sırbistan'ı insan ticareti ve kaçakçılığının yüksek oranda görüldüğü ülkeler arasına sokan verilerin ışığı altında oldukça ters bir durumdur.

Bundan başka Ceza Kanunu bir takım başka suçlar için cezaları da azaltmaktadır, özgürlüğün yasa dışı elden alınması ve suçu zorla itiraf gibi. Bu durum ceza konusunda adli politikanın kural olarak mevzuatın kendisinden daha yumuşak olması gerçeği karşısında bir endişe kaynağıdır ve mahkemeler sık sık hafif cezalar vermekte veya cezalar ertelenmektedir.

Yorumlar

Ulusal mevzuatın genel özelliği gereksiz derecede uzun duruşmalara⁹⁹ karşı etkili yasal çarelerin öngörülmemiş olması ve adli sisteme karşı artan güvensizliktir¹⁰⁰.

b. İnsan Ticareti karşıtı mevzuat

Geçen yıllarda ağır suçlarla ilgili olarak ceza politikasında önemli adımlar atılmıştır.

İnsan ticareti suçu Sırbistan mevzuatına yeni Ceza hukukunun 111a maddesi ile girmiştir. Bu maddedeki insan ticareti tanımı Palermo İnsan Ticareti Prorokolüne dayanır. Sırbistan Ceza Hukukuna insan ticareti karşıtı mevzuatın geliştirilmesi için temel teşkil eden bu maddenin sokulması İçişleri, Sosyal İşler ve Adalet Bakanlıkları, yerel STK'lar (Victimology Society, of Serbia, ASTRA, Counselling against Family Violence) ve uluslararası toplumun (OSCE, IOM ve UNOHCHR) ortak çabaları ve sürekli işbirliğinin sonucudur.

Yeni Sırbistan Ceza kanunu çok az değişiklikler ve ekler yapılmış bir insan ticareti suçu tanımı içerir (madde 388). Suçun işlenmesine yeni metodlar eklenmiştir (kimlik belgelerinin alıkonması, para veya başka türlü menfaat sağlanması veya kabul edilmesi) ve suçun işlenmesi için yeni sebepler getirilmiştir (kazanç elde etmek, zorla çalıştırmak, diğer cinsel istismar biçimleri, kölelik veya köleliğe benzer durum).

Söz konusu suç işlendiğinde fail iki yıldan on yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır; mağdurun ölmesi halinde ceza 10 yıldan az olmamak kaydıyla hapis cezasıdır ve suç bir suç örgütü tarafından işlendiğinde ceza 5 yıldan az olmamak kaydıyla hapis cezasıdır. Eski ceza kanununda mağdurun yaşı 14'ten küçük olduğunda fail suçu işlemek üzere kuvvet, tehdit veya bir başka yola başvurmaya bile cezalandırılır, yeni ceza kanunu bu korumayı tüm küçükler için yaygınlaştırarak, ki bu önemli bir gelişmedir. Yeni Ceza Kanunu ayrıca evlat edinme amacıyla çocuk ticaretini ayrı bir suç olarak tanımlar (Madde 389). Bu fiil için belirlenen ceza bir yıldan beş yıla kadar haptir ve eğer suç meslek haline getirilmiş veya birden çok kişi tarafından topluca işlenmişse ceza üç yıl hapis cezasından az olamaz¹⁰¹.

⁹⁹ Sırbistan Yüksek Mahkemesi bünyesindeki Denetleme Kurulu makul süre içinde karara bağlanmayan davalara bakmaya yetkilidir ama zararlar için tazminata karar verme yetkisi yoktur.

¹⁰⁰ Adliye-mahkemelere ve hakimlere- karşı artan güvensizlik bir endişe kaynağıdır. Belgrad İnsan Hakları Merkezi tarafından yürütülen bir araştırmaya göre araştırmaya katılanların yarısından fazlası hakimlerin etkisiz ve politikacılara bağlı olduğunu düşünmektedir ve hakları ihlal edildiğinde yardım için mahkemeler yerine nüfuzlu insanlara başvurmayı tercih ederler. Ayrıca en son CESID (Özgür Seçim ve Demokrasi Merkezi) araştırmasına göre vatandaşların hükümet, parlamento, adliye ve politik partilerden çok STK'lara güveni vardır. İdarenin yargının çalışmasına ve yasaların hazırlanmasına müdahale ettiği izlenimi vardır. Ayrıca halk arasında kabul edilen kanunların politik partilerin uzlaşmasının meyvesi olduğu, bunların hukuki ve ekonomik sistemlerde reform amacıyla kabul edilen stratejilerin bir parçası olmadığı inancı yaygındır.

¹⁰¹ Benzer durum köleleştirme suçunda da söz konusudur (Sırbistan Ceza Kanunu madde 390), cezanın alt sınırı olan 3 yıl hapis cezası bir yıldan 10 yıla kadar hapis cezası olarak değiştirilmiştir.

İnsan ticareti ile ilgili hükümler arasında diğerlerinin yanında transplantasyon için organların alınması amacıyla bu suçun işlenmesi de hüküm altına alınmıştır (Sırbistan Ceza Kanunu Madde 388 (1)) Sırbistan ceza hukukunda Nisan 2003'ten beri varolan organların veya vücut parçalarının vahşice alınması hakkındaki ayrı hüküm (eski Ceza Kanununun 54a maddesi) yeni Ceza Kanununa alınmamıştır, yeni kanun Organ Ticareti hakkında Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisinin Tavsiyeler No.1611 (2003) deki uluslararası standartlardan sapmaktadır. Tavsiye, mevzuatın ilgili hükümlerinin değiştirilip organ ticareti yapanların yanı sıra yasa dışı yollarla elde edilmiş insan vücudu parçalarıyla transplantasyon yapan tıp personelinin de cezalandırılmasının önemini vurgulamaktadır. Organ ticareti, İnsan Vücudunun Kısımlarının Alınması ve Transplantasyonun Şartları hakkında eski federal Kanunda açıkça yasaklanmıştır (SI.list SFRJ, 63/90, 22/91; SI.list SRJ, 28/96)

Yabancıların Dolaşım ve İkameti hakkında Kanun (madde 34, 4.fıkra, SI.list SRJ, 68/02) insan ticareti mağdurları için geçici oturma izni sağlayan herhangi bir hüküm içermezken bunlara oturma hakkı veren tüzükler 2004'te kabul edilmiştir. Fakat yabancılar ve sığınma hakkındaki kanunların daha yüksek seviyede koruma sağlamak amacıyla modernleştirilmeleri ve ilgili uluslar arası standartlarla uyumlu hale getirilmemeleri gerekmektedir¹⁰².

Yorumlar

- İnsan Hakları Bildirgesi (Madde 13) köleliği yasaklar; köleliğin yasaklanması hakkında bir hüküm içermeyen Sırbistan Anayasası bu anlamda İnsan Hakları Bildirgesi ile uyumlu hale getirilmelidir. Yeni Anayasa'ya eklenmesi ihtimali bulunmaktadır.
- Modern kölelik biçimlerinin arttığı göz önünde bulundurulursa Sırbistan yasa koyucuların neden cezaları indirdiğini anlamak mümkün değildir. Ayrıca Sırbistan Ceza Kanunu köleleştirilmiş insanların bir ülkeden bir başka ülkeye naklini suçun ön koşulu olarak hüküm altına alır. Fakat hükümden anlaşılan bir ülke sınırları içinde işlenirse köle naklinin suç teşkil etmediğidir.
- Ayrıca bu suçlarla ilgili bazı analizler (Kamu Huzuru ve Düzeni Kanunu - Madde 14 ve Yabancıların Dolaşım ve İkametleri hakkındaki Kanununun 106. ve 107. maddeleri) fuhuş ve yasa dışı göç vakalarının insan ticareti vakalarını gizlediğini göstermektedir.

¹⁰² Devlet sınırını yasa dışı yollarla geçmek suçunda (Sırbistan Ceza Kanunu madde 350, 1.fıkra) kişi geçerli bir belge olmadan Sırbistan ve Karadağ sınırını geçmeye teşebbüs eder veya geçerse, silahlıya veya şiddete başvurmuşsa cezası azami bir yıl hapidir.

Yeni Sırbistan Ceza Kanunu insan kaçakçılığını yasaklar (Madde 350, 2.fıkra), kazanç sağlamak amacıyla Sırbistan ve Karadağ vatandaşı olmayan bir kişiyi yasa dışı yollarla Sırbistan ve Karadağ'a sokan, geçiren veya konaklatan kişi 3 aydan 6 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Yasa dışı göçmenin yaşamını veya sağlığını tehlikeye sokmak ağırlaştırıcı sebeptir ve 1 yıldan 10 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (Madde 350 (3)). Yeni Sırbistan Ceza Kanunu 350.maddenin 3. fıkrasında belirtilen suçun mağduru haline geldiklerinde yasa dışı göçmenlerin cezai sorumluluğunu ortadan kaldırmamaktadır, ki bu Protokol No.2'de (madde 5) belirtilen standarttan sapmadır

B. Ulusal Eylem Planı

Sırbistan'da insan ticaretiyle ilgili bir Ulusal Eylem Planı olmadığı gibi bu noktada uzun vadeli, kapsamlı bir UEP'nin geliştirilmesine yönelik plan da mevcut değildir.

Çalışma grupları bir kaç kez toplanıp kendi alanları için planlar hazırlarlar, bunların birleşerek insan ticaretiyle mücadele için Ulusal Eylem Planını oluşturması düşünülmektedir. İlk Ulusal Eylem Planı tasarısı 2001'de İstikrar Paketi Görev Gücüne sunulmuştur. Bu Ulusal Eylem Planı kurumlar arasında işbirliği için bir model olacak ve federal seviyede eylem alanlarını belirleyecektir. Başlangıç Kurulu insan ticareti mağdurları için bir yönlendirme sistemi geliştirip kabul etti, 'Ulusal Yönlendirme Mekanizması ve Seyyar Ekip' adı altında. Nisan 2002'de Yugoslavya Federal Cumhuriyeti insan ticareti karşıtı yapı, Sırbistan Cumhuriyeti için bir Ulusal Koordinatör öngördü; bu yetkili, Sırbistan Cumhuriyetinde insan ticaretiyle mücadele yapısının oluşturulmasından sorumlu olmak üzere Sırbistan İçişleri Bakanlığı bünyesinden atandı. Mayıs 2002'de yeni atanan Koordinatör, yeni kurulan İnsan Ticareti Ulusal Ekibini toplantıya çağırdı. Ekip, Nisan 2003'e kadar üç kez toplandı, hükümet, STK'lar ve uluslararası örgütlerden temsilcilerden oluşmaktadır (yapısı için bkz Ek III). Yeni Sırbistan ve Karadağ Devlet Birliği ile insan ticareti karşıtı çalışmalar, her birinin kendi Ulusal Koordinatörü olan iki ekip tarafından yürütüldü. İnsan ticaretiyle mücadele için Sırp Ekibi bir çalışma programı kabul etti, programda Sırbistan İçişleri Bakanlığının yukarıda bahsedilen faaliyetleri de öngörülmüştü. Bu programı takiben Haziran 2002'de İçişleri Bakanlığı bünyesinde insan ticaretiyle mücadele için Özel Polis Ekibi kuruldu. İçişleri Bakanlığı'nın tüm dairelerinden temsilcilerden oluşuyordu. Fakat daha önce söylendiği gibi Sırbistan'da insan ticaretiyle mücadele için Ulusal bir Eylem Planı yoktur. Yalnız Ulusal Ekibin devlet kurumları tarafından kabul edilen ve STK'lar tarafından desteklenen bir çalışma programı vardır.

III. Genel Çerçeve

A. Kapasite Oluşturma

1992-2002 döneminde Sırbistan ve Karadağ'da Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin uygulanması hakkındaki "İlk Rapor"unun sonuç bölümündeki gözlemlerinde Komite yasa uygulayıcı memurlar, savcılar ve hakimlerin kadın ve çocuk ticareti hakkında bariz bilinçsizliğinden bahsetmiştir. Yasaları uygulamakla görevli memurlara yönelik insan hakları ve onun olarak insan ticareti hakkında devlet tarafından örgütlenen ve koordine edilen eğitim yoktur. İnsan hakları ne okulların ne de fakültelerin müfredatlarında yer almaz, kişinin bu tarz bir eğitim alması kendi seçimidir, devlet stratejisi ya da genel eğitim programı kavramı değildir. Çocuk ve erkek ticareti hakkında bilinçsizliğin yanı sıra Belgrad'lı memurlar ile Sırbistan'ın diğer taraflarından memurlar arasında da eğitimdeki dengesizlik açıkça ifade edilmiştir. Fakat durum bu bağlamda bir nebze iyileşmiştir, en azından polis memurları açısından. Sırbistan İçişleri Bakanlığının insan ticareti konusunda eğitim almış üye sayısı 2005'in sonunda 800'e yükselmiştir.

2001 ve 2002’de Sırbistan İçişleri Bakanlığının 350 üyesi insan ticareti ile ilgili eğitimlere katılmıştır. Seminerler uluslararası örgütler (OSCE, IOM, UNFPA ve Uluslararası Göç Politikası Geliştirme Komitesi), yerel STK’lar ve Sırbistan İçişleri Bakanlığı tarafından düzenlenmiştir. Sırbistan İçişleri Bakanlığının bu eğitilmiş üyelerinin sayısı 2005’in sonunda 800’e yükselmiştir.

Yasaları uygulamaktan sorumlu memurların genel olarak insan hakları ve spesifik olarak insan ticareti konusunda **eğitimi** STK’lar ve uluslararası örgütler tarafından düzenlenmiştir. Bu bağlamda şunları belirtebiliriz: savcılar ve hakimlerin eğitimleri Adli Eğitim Merkezi (Belgrad), OSCE Sırbistan ve Karadağ Misyonu ve Hafif Suçlar Hakimleri Birliği tarafından yerine getirilmiştir, polis eğitimi esasen OSCE Sırbistan ve Karadağ Misyonu tarafından gerçekleştirilmiştir, diğer devlet memurlarının eğitimi (ilgili bakanlıkların temsilcileri) çoğunlukla STK’lar tarafından yapılmıştır. Bu alanda önde gelen STK yalnız devlet memurları değil öğrenciler, gençler, diğer STK’lar ve gazeteciler için de eğitimler düzenleyen ASTRA olmuştur.

Yorumlar

- Genel olarak hükümet, insan ticareti problemiyle ilgili kapasite oluşturma ve bilinçlendirme alanında proaktif yaklaşımdan ziyade pasif bir yaklaşım sergilemektedir.
- Victimology Society of Serbia isimli STK tarafından yürütülen yeni bir araştırma ilgili devlet memurları arasında insan ticareti hakkında farkındalıkta bariz dengesizlik olduğunu göstermektedir. İnsan ticareti hakkında özellikle bilgisiz olanlar arasında öğrenci yurtlarında ve yatakhanelerde çalışanlar ve sosyal hizmet merkezlerinde çalışanlar yer almaktadır. Yerel düzeyde adliye, savcılık ve polis çalışanları arasında da insan ticareti hakkında düşük seviyede bilgi ve bilince rastlanmıştır.

B. Analiz, araştırma ve izleme mekanizmaları

‘Belgrad’daki hafif suçlar merciinin insan ticareti olabilecek fuhuş ve yasal (yasadışı) göçlerle ilgili uygulamaları hakkında araştırma’ dışında devlet tarafından yürütülmüş insan ticareti karşıtı yasaların tatbiki veya varolan/bağlayıcı uluslararası standartlara uygunluğu hakkında analiz veya araştırma yoktur. Bu araştırma, Sırbistan Cumhuriyetinin Hafif Suçlar Memurları (sulh hakimleri) Birliği tarafından yürütülmüştür. Araştırmanın konusu Belgrad Hafif Suçlar Mercii’nin Kamu Düzeni ve Huzur Kanunu madde 14 uyarınca (fuhuşu hüküm altına alır) ve Yugoslavya Federal Cumhuriyeti Bölgesinde yabancıların dolaşım ve kalışları hakkında kanununun 106. ve 107. maddeleri (yasa dışı göçle ilgili) uyarınca 2002 yılında verdiği hükümlerdir. Sırbistan’da yapılan araştırma ve analizler esasen kadın ticareti üzerinedir, erkek ve çocuk ticareti ihmal edilmiştir. Kadınlar hakkında yapılan araştırmaların da kapsamı sınırlıdır, çoğu kadın ticaretine sebep olan faktörler ve vatandaşların buna karşı tutumu hakkındadır. Bu

sebeple bu araştırmalardan kadın ticaretinin kapsamı ve özellikleri hakkında yeterli bilgi elde etmek mümkün değildir¹⁰³.

C. Bölgesel İşbirliği ve ağ oluşturma

Bu bölümde insan ticareti alanında STK'lar arasında işbirliği kuran hem ulusal hem de bölgesel ağlar sunulacaktır. Ulusal seviyede: *ASTRA Ağı* (Vojvodina'dan, orta ve güney Sırbistan'dan kadın gruplarını bir araya getirir), *The Trust Ağı* (bir kaç yıl önce İncest Trauma Merkezi Belgrad'ın inisiyatifi ile şiddet problemiyle, özellikle kadınlara ve çocuklara karşı şiddetle uğraşan kurumları ve STK'ları bir araya getiren bu ağ kurulmuştur), *CHRIS Ağı* (insan ticareti mağdurlarına ücretsiz hukuki yardım ve hukuki temsilcilik hizmetleri sunan Sırbistan'ın çeşitli yerlerinden 6 İnsan Hakları Komitesini bir araya getirir).

Bölgesel seviyede iki faal ağ mevcuttur: *ACTA* (Yolsuzluk Karşıtı İnsan Ticareti Karşıtı Eylem), Haziran 2004'te kurulmuştur, insan ticaretinden ve yolsuzluktan arınmış bir toplumu savunan uluslararası, bölgesel, sivil toplum örgütüdür, bölgedeki 11 ulusal STK'yı bir araya getirir. *ARIADNE Ağı*, Güneydoğu ve doğu Avrupada insan ticaretine karşı ağ, 2005 yılında kurulmuştur, 17 STK'yı bir araya getirir, kaynak ve geçiş/varış ülkeleri arasında insan ticareti ile mücadele eder.

D. Kaynakların Mobilizasyonu

İnsan ticareti için devlet finansmanı yoktur ve Sırbistan'da şu an için özel finans kavramı gelişmemiştir. STK'lar yasal değişiklikleri başlatarak ve gerekli mekanizmaları getirerek insan ticaretiyle mücadeleyi sürdüren asıl aktörlerdir. Fakat STK'lar yabancı bağışta bulunanların, elçiliklerin ve teşkilatların sunduğu finans kaynaklarına ve sonuç olarak bunların politikalarındaki değişikliklere tabidirler. Bu alanda STK faaliyetlerini destekleyen, bağışta bulunan başlıca kurumlar: OSCE, Kanada Uluslararası Gelişim Teşkilatı, İsviçre Gelişim ve İşbirliği teşkilatı, Avrupa Komisyonu, Save The Children, Belgrad'daki İngiltere büyükelçiliği, Geneva Global Inc, Catholic Relief Service'dir.

IV. İnsan Ticareti Karşıtı Kanunların Uygulanması

¹⁰³ Şimdiye kadar bu alanda yapılan önemli araştırmalar şunlardır: Sırbistan'da insan ticareti (OSCE'nin desteğiyle Victimology Society of Serbia tarafından); Çocuk ticareti (Romanya'dan Save the Children örgütünün işbirliği ile ASTRA ilk ulusal araştırmayı yürütmüş ve Sırbistan'da çocuk ticaretinin durumu hakkında rapor hazırlamıştır); Belgrad'lı öğrencilerin ve lise öğrencilerinin seks ticareti hakkında tavırları hakkında inceleme (2002'de ASTRA tarafından yürütülmüştür); Kitle iletişiminde seks ticareti imgesi hakkında inceleme (ASTRA tarafından 2002'de 1998 ve 2001 yılları arasında günlük gazetelerde yayımlanan 240 makale üzerinde yürütülmüş bir inceleme); ASTRA'nın yılda iki kez hazırladığı raporlar 2002/03 ve 2004/05; Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesine Alternatif Rapor (Dünya İşkenceye Karşı Örgüt'ün inisiyatifi ile ASTRA, Çocuk Hakları Merkezi ve İnsani Hukuk Merkezi bu raporu hazırlamıştır); Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar hakkında Komiteye Alternatif Rapor (Çocuk Hakları Merkezi, Belgrad İnsan Hakları Merkezi, Group 484 ve ASTRA Sırbistan ve Karadağ'da Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar hakkında Uluslar arası Konvansiyonun uygulanması hakkında Alternatif bir rapor hazırlamışlardır, 13 Mayıs 2005'te Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesine sunulmuştur).

A. Önleme ve Farkındalık

İnsan Hakları Komitesi 28.No.lu Genel Yorum'un 12. ve 13. fıkralarında devlet makamlarına yabancı kadın ve çocuklar da dahil olmak üzere kadınların ve çocukların haklarının ihlalden korunması için ulusal ve uluslararası seviyelerde tedbirler almalarını tavsiye eder, sınır ötesi ticaret, fuhuşa zorlamak ve başka türlü zorla çalıştırma gibi. Her ne kadar tavsiye devletin aktif bir yaklaşım izlemesini öngörse de önlemenin önemi ve değeri hakkında hala yeterli bilinç oluşmamıştır.

Geçen yıllarda yürütlen en önemli bilinçlendirme kampanyası **2002'den 2003'e kadar süren 'Open your eyes'** (Gözlerini aç)'dır. Bu, Sırbistan'da yapılan ilk kampanyalardan biridir ve ASTRA STK tarafından başlatılıp yürütülmüştür. Esas hedefleri: kadın ticareti problemini gözler önüne sermek, devlet kurumlarını ve halkı kadın ticareti hakkında bilinçlendirmek, kadın ticareti problemiyle uğraşan STK'lar ile devlet kurumları arasında işbirliğini başlatmak olarak belirlenmiştir. **2004'ten 2005'e kadar 'There is a way out' (Bir Çıkış var) adlı kampanya** Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Bürosunun işbirliği ile ASTRA tarafından örgütlenip yürütülmüştür. Halkı insan ticaretinin tüm yönleri hakkında bilgilendirmenin yanı sıra mağdurları, potansiyel mağdurları ve çevrelerini yardım ve bilgi almaya cesaretlendirmek ve vatandaşları insan ticareti mağdurlarına yardım etmeye teşvik etmektir. **2005'ten itibaren 'Save the children from human trafficking' (Çocukları insan ticaretinden koruyalım)** Save the Children örgütü tarafından Belgrad'daki İngiliz Büyükelçiliği'nin desteğiyle başlatılmıştır. Bu kampanya aynı zamanda çocukların korunmasından sorumlu tüm kurum ve kuruluşların ortak eylem ve katılımı için bir davetiyedir. Ek faaliyetler insan ticaretine sebep olan risk faktörleri hakkında araştırma ile Raska ve Jablanicki bölgelerinde eğitimler olacaktır; **2006'dan itibaren 'Children trafficking - our reality'** (Çocuk ticareti - gerçeğimiz) 'Save the Children'ın desteğiyle ASTRA tarafından yürütülmektedir. Çocuk ticaretiyle mücadele ve önlemeye adanmış büyük ölçekli bir medya kampanyasıdır.

Yorumlar

Önleyici yaklaşım devlet uygulamasının bir parçası değildir; daha çok STK'lara özgü bir yaklaşım ve çalışma metodudur. STK'lar bu alanda oldukça faaldir ve büyük ölçekli faaliyetlere girişmiş, Sırbistan'da insan ticaretinin tanınmasında ve mücadelede önemli rol oynamışlardır.

B. Koruma ve Yardım

a. Tanık/Mağdur Koruma

İnsan tacirlerinin yargılanmasında tanık-mağdurun ifade vermesi duruşmalarda özel öneme sahiptir. Bir zamanlar federal olan Ceza Usul Kanununda yapılan değişiklikler (SI.list SRJ, 68/02) 2002 yılında kabul edilmiştir ve mağdur ve tanığın hakaret, tehdit veya diğer saldırılardan korunmasına yönelik mahkemenin görevlerini belirlerler (Madde 109). Organize suçların faileri hakkında takibat yaparken savcıya özel yetkiler

verilmiştir- savcı tanık, tanık-işbirlikçi ve yakın aile üyeleri için özel koruma emredebilir (Madde 504p). **Organize Suçun Bastırılmasında Devlet makamlarının Örgütlenmesi ve Yargı Hakkına ilişkin Kanunda** değişiklikler (Sl.glasnik RS, 67/03) mahkemenin ilgili tarafın talebi üzerine tanığın veya zarar gören tarafın kişisel bilgilerinin korunmasına karar vermesini düzenler (Madde 15m) ve tanıkların veya zarar gören tarafın hazır bulundurulması imkansız ise video konferans bağlantısıyla ya da uluslararası ceza hukuku yardımı aracılığıyla sorgulanmaları temin edilir (Madde 151j). Tanıkların korunmasıyla ilgili hükümler mevzuata bu şekilde sokulmuştur.

İnsan Ticareti Mağduru Koruma Koordinasyon Servisi Mart 2004'te çalışmaya başlamıştır ve aynı yılın Haziran ayında Sırbistan İçişleri Bakanı yabancı uyruklu insan ticareti mağdurlarının geçici ikametlerinin onaylanmasının koşulları hakkında Talimatnameyi yayınlamıştır.

29 Eylül 2005 tarihinde Sırbistan Meclisi **Ceza Muamelelerine Katılanların Korunması hakkında Kanununu** kabul etmiştir (Sl.glasnik RS, 85/05), kanun organize suçlar gibi ağır suçlarda uygulanmak üzere olağanüstü koruma tedbirlerini düzenler. Kanun dört çeşit koruma tedbiri öngörür: kişinin ve malvarlığının fiziksel olarak korunması, ikametinin değiştirilmesi veya bir başka cezaevine nakli, kimliğin ve mülkiyet bilgilerinin gizlenmesi ve son olarak kimliğin değiştirilmesi. Onaylanan uluslararası anlaşmalar veya mütekabiliyete dayanan Programın uygulanmasında uluslararası işbirliğini öngörür. Kanun 1 Ocak 2006 tarihinden itibaren uygulanacaktır.

b. Mağdurlara Yardım

Mağdurun hukuki muameleler süresince bir avukat tarafından temsil edilme hakkı vardır. Avukatın belgeleri incelemeye, muameleler sırasında tüm faaliyetlere katılmaya, delil sunmaya, davalılara, tanıklara, bilirkişi tanıklara soru sormaya, tazminat talep etmeye ve kapanış savunması yapmaya hakkı vardır. Avukatın ayrıca savcının iddianameyi geri çekmesi halinde takibatı üstlenmeye de hakkı vardır. Bu sebeple mağdurların profesyonel ve bilinçli, kadın ve yabancı düşmanlığı ile savaşılmaya hazır, kişisel riskler alamaya ve engelleri aşmaya gönüllü avukatlar tarafından temsil edilmesini temin etmek önemlidir. Hukuki muamelelerde ne mağdur ve de avukatının taraf sıfatı olmadığından, yalnızca katılımcı sıfatları olduğundan mahkeme onlara iddianameyi, adli tıp bulgularını, hatta nihai kararı göndermek zorunda değildir. Mağdurun masraflarla ilgili bölümü dışında veya savcı mağduru özel davacı olarak kabul etmişse kararı temyiz hakkı yoktur. Bu yüzden mağdurun kişisel haklarının korunması için savcı ile işbirliği çok önemlidir, çünkü ancak bu şekilde avukatın ileri sürdükleri dikkate alınacaktır. Genellikle oldukça savunmasız bir konumda bulunan ve kendilerini temsil ettirecek maddi güçleri olmayan insan ticareti mağdurlarına hukuki yardımı insan ticareti veya genel olarak insan hakları ile uğraşan STK'lar sağlar.

1992-2002 döneminde Sırbistan ve Karadağ'da Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesinin tatbiki hakkında İlk Raporunun sonuç bölümündeki gözlemlerinde İnsan Hakları Komitesi sığınma evlerinin ve yardım hatlarının aynı zamanda bilinçlendirme kampanyaları da yürüten STK'lar tarafından işletildiğinin altını çizmiş ve bu inisiyatiflere

yetkililerin yeterli şekilde katılmadıklarını esefle bildirmiştir. Komite Sırbistan ve Karadağ'a insan ticaretinin önlenmesi için kesin tedbirler almasını ve faillere cezalar yüklemesini tavsiye etmiştir.

İnsan ticareti mağdurları için devlet tarafından işletilen, koordine edilen veya desteklenen herhangi bir sığınma evi veya yardım hattı yoktur. Sırbistan'da insan ticareti mağdurlarına doğrudan yardım ve destek ASTRA, IOM ve İnsan Ticareti Mağdurları Sığınmaevleri tarafından sağlanır. İnsan ticareti mağdurlarına özel tek yardım hattı ASTRA tarafından işletilmektedir. Bir çok başka STK'nın da yardım hattı vardır ama bunlar daha çok aile içi şiddet mağdurları veya herhangi bir tür şiddetten muzdarip kadınlar içindir. İnsan ve Azınlık Hakları Bakanlığı tarafından insan hakları ihlallerinden muzdarip vatandaşlar için bir yardım hattı kurulmuştur ama asıl amacı vatandaşların şikayetlerini diğer örgütlere özellikle ücretsiz hukuki yardım sunan STK'lara havale etmektir¹⁰⁴. 2005 yılında bir çok sosyal refah merkezi kendi yardım hatlarını açmışlardır ama bu telefon hatları şiddet gören kadın ve çocuklar içindir.

Vesna Stanojevic tarafından koordine edilen insan ticareti mağdurları sığınma evi Sırbistan'da tektir. Bu sığınma evi yasaları uygulamaktan sorumlu memurların insan ticaretine yaklaşımlarının değişmesinde ve mağdurlara özellikle yabancı uyruklulara doğrudan yardımda çok önemli bir rol oynamaktadır.

Yorumlar

- Mevzuatta şimdiye kadar yapılan değişikliklerin insan ticareti mağdurlarının hukuki muamelelerde yeterli şekilde korunmasını temin ettiği ve genel olarak statülerini kolaylaştırdığı sonucuna varılabilir.
- STK'ların işlettiği sığınma evleri sürdürülebilir nitelikte değildir ve yapılan bağışlara bağımlıdır. Sistematik bir devlet yaklaşımının olmaması ve yasaların uygulanmasında yetersizliğin birleşimi insan ticareti mağdurlarının zaten savunmasız konumunu daha da tehlikeye sokmaktadır.

V. İyi Uygulamalar

1. Ceza davası için delil, mağdurun beyanı olmaksızın da sağlanabilir (mağdurun ifadesinin olmaması çoğunlukla işlemlere başlanmasının önündeki asıl engel ya da başlatılan sürecin sona erdirilmesinin asıl sebebi olarak gösterilmektedir). Örneğin, bir barın menüsünde içki listesinin altında yanında fiyat olmaksızın çıplak bir kadın resmi çizilmiş olduğunu (fiyatın pazarlığa tabi olduğunu ima ediyor) tesbit eden bir polis memuru bunu fuhuşa aracılığın delili olarak kullanmıştır. Yine, bir motelde oda numaralarının oda boş/müsait olduğunda parladığını tesbit etmiştir. Bu polis memuru, savcılık bürosunun ve polisin yeterince faal olmadığını fark etmiştir çünkü gazetelerdeki reklamları kullandığı bunlara karşı harekete geçmek mümkündür.

¹⁰⁴ Bu Bakanlık eski Sırbistan ve Karadağ Devlet Birliğinde Birlik seviyesinde vardı.

2. İnsan Ticaretiyle Mücadele Ulusal Ekibi devlet makamları ve STK'lar arasında işbirliğinin örneğidir. Bu örnek hükümet ve STK işbirliğinin daha fazla kurumsallaştırılmasında takip edilmelidir.

3. Mağdur (kadın) insan tacirinden kaçtı, yardım için polise başvurdu, polis ona uygun yardımı sağladı ve mağdur fail aleyhine duruşmada şahitlik yaptı.

4. Hakim mağdura ilgi gösteriyor: ona psikolog, doktor ve uzman sağlıyor, ancak bundan sonra, bir başka hakimin talebi üzerine mağdurdan ifade alıyor.

VI. Eksiklikler

- Adliye sistemin zayıf noktasıdır çünkü varolan mevzuatı uygulamamaktadır. İnsan ticareti mağdurlarına yardımda ve bu konuda farkındalığı arttırmada yük bir tek STK'ların üzerindedir.
- Savcılar insan hakları ihlallerini sergilemezler; polis soruşturmalarında ihlal çok uzun olmaları ve tatminkar sonuçlar üretmemeleridir. Mahkeme muameleleri gereksiz derecede uzun sürmektedir. Bu yüzden kanunlar büyük zorluklarla uygulanmakta, vatandaşların hukuka güveni azalmaktadır.
- Daha önceki mevzuatın tersine, Yeni Sırp Ceza Kanunu, suçun birden fazla kişiye karşı işlenmiş olması, kaçırma yoluyla veya özellikle vahşice veya aşağılayıcı bir şekilde işlenmesi gibi nitelikli şeklini düzenlememektedir. Mağdurlara genellikle vahşice davranıldığından, insan ticareti çoğunlukla birden fazla mağduru içerdiğinden ve İlk Protokol adam kaçırmayı suçun işlenmesi yollarından biri olarak sıraladığından (Madde 3(a)) Ceza Kanunundan ilgili hükümlerin neden çıkarıldığı açık değildir. Küçüklerin ticaretinde cezanın 5 yıldan 3 yıla indirilmesi yeni Sırp Ceza Kanununun en ağır kusurudur.
- Yerel mevzuat insan ticareti mağdurları tarafından sunulan hizmetlerin satın alınmasını suçlu bulmaz. Bu bağlamda Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi'nin Tavsiyeleri 1545 (2002) insan ticareti karşıtı bir kampanyada insan ticareti mağduru bir kadının cinsel hizmetlerini bilerek satın alanların cezalandırılmasında ısrar eder.

VII. İhtiyaçların Değerlendirilmesi

Bu raporda belirtilen eksiklikler ve yorumlar ile durumda iyileştirme yapılması ihtiyacı göz önünde bulundurlarak aşağıdaki tavsiye listesi sunulmuştur:

1. Köleleştirilmiş kişilerin nakli bu kişiler sınır ötesi veya ülke içi nakledilmelerine bakılmaksızın suç olarak düzenlenmelidir. Ceza politikası böylece yalnız insan tacirlerine değil bu hizmetlerden fayda sağlayanlara da yöneltilmelidir.

2. İnsan Ticareti Ulusal Koordinatörü tarafından (Yugoslavya Federal Cumhuriyeti hükümeti tarafından Nisan 2001'de atanan) "insan ticaretine uzun vadeli ve çok disiplinli bir yaklaşım geliştirmek" üzere oluşturulan İnsan Ticaretiyle Mücadele İlk Kurulunun

yetkisi aşağıdaki alanları da kapsamalıdır: önleme ve bilinçlendirme, mağdurların korunması, yasaların uygulanması ve veri toplama.

3. Kapsamlı ve sistematik bir yaklaşım oluşturmak üzere insan ticaretiyle mücadele için Ulusal Eylem Planının kabulü

4. Önleyici tedbirler kavramının geliştirilmesi

5. Hükümet önleme, kapasite oluşturma ve bilinçlendirme faaliyetlerinde aşağıdaki hususları göz önünde bulundurarak proaktif bir tutum takınmalıdır:

- İnsan ticareti mağdurları için yardım hizmetlerini arttırmalı, hizmetler için standartlar oluşturmalı ve tanık koruma hizmetleri geliştirmelidir.
- İlgili tüm görevlileri insan ticaretiyle ilgili eğitimlere dahil etmeli, her bölgeden eşit miktarda temsilcinin katılmasına özen göstermelidir.
- Sırbistan'da insan ticareti, özellikle çocuk ve erkek ticareti konusunda daha fazla araştırma yürütülmelidir.
- Hükümet ve STK'lar arasındaki işbirliğini formüle etmeli ve karşılıklı yükümlülükleri ve görevleri açıkça tanımlayan protokoller kabul etmelidir.
- Yasaların uygulanışını ve insan ticareti vakalarıyla ilgili hükümetin performansının mekanizmaları izlenmelidir
- İnsan ticareti davalarına bakarken adliyenin verimliliğini iyileştirmelidir.

KISALTMALAR

CESID	Özgür Seçim ve Demokrasi Merkezi
CoE	Avrupa Konseyi
CPC	Ceza Usul Kanunu
FRY	Eski Yugoslavya Cumhuriyeti
ICCPR	Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslar arası Anlaşma
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
OSCE	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
UNOHCHR	Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği
UNFPA	Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu

Not: Sırbistan, Sırbistan ve Karadağ Devlet Birliğinin onayladığı uluslararası insan hakları anlaşmalarının sürdürülmesini sağlamak üzere resmi bir Kanun kabul etmeyi düşünmektedir.

TÜRKİYE

Hazırlayan

⇒ Human Resource Development Foundation - HRDF

TÜRKİYE

I.GİRİŞ

Güneydoğu Avrupa ve güneybatı Asya'da Akdenizin kuzey doğusunda bulunan Türkiye bir çok kültürün kesişme noktasıdır. Türkiye kuzeyde Karadeniz, batıda Ege denizi ile çevrilidir. Komşuları batıda Yunanistan ve Bulgaristan, kuzeyde Rusya, Ukrayna ve Romanya (Karadeniz ile), doğuda Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan ve İran ile güneyde Suriye ve Irak'tır.

Geleneksel olarak bir göç ülkesi olan Türkiye, 1990'lardan sonra düzensiz göç akımları için artan düzeyde bir çekim noktası olmuştur. Farklı geçmişlerden göçmen Türkiye'ye turizm örtüsü altında girmiştir. 1980'lerin sonuna doğru gelenlerin çoğu Balkanlardan olmuşsa da SSCB'nin çöküşü ile kompozisyon değişmiştir; eski Sovyet ülkelerinin vatandaşları akut ekonomik kriz ve düşen yaşam standartları karşısında Türkiye'yi hedef alan esas göçmen grupları haline gelmişlerdir. Bu bağlamda Türkiye insan ticareti için esasen bir hedef **ülke** olmuştur.

Belgelenen vakaların çoğunluğu fuhşa zorlanmak üzere kaçırılan veya kandırılan kadınları içermektedir. Ulusal istatistiklere göre, Türkiye'de insan ticareti mağduru olarak saptanan kadınların çoğunluğunu Moldova, Rusya ve Ukrayna'dan gelen kadınlar oluşturmaktadır¹⁰⁵. Teşhis edilen mağdurlar arasında Kırgızistan, Özbekistan, Azerbaycan, Kazakistan, Türkmenistan, Gürcistan vatandaşları da vardır.

Ulusal istatistiklere göre 2004 yılında toplam 239 insan ticareti mağduru devlet makamları tarafından teşhis edilmiştir.¹⁰⁶ Bu rakam 2005'te 256, 2006'nın ilk yarısında ise 138'dir. Fakat Türkiye'de mağdurların gerçek sayısı hakkında hüküm vermek mümkün değildir. Yurt dışında mağdur edilmiş herhangi bir Türk mağdura ait neredeyse hiçbir kayıt yoktur.

İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı'nın (İKGV) istatistiklerine göre İKGV'nin mağdur destek programından yararlanan mağdurların çoğunluğu (yüzde 61) 18 ile 24 yaşları arasındadır. Yaşları 25 ile 30 arasında olan mağdurlar %25,5; 30 ve üstü yaştaki mağdurlardan oluşan üçüncü grup ise %11'dir. Teşhis edilen küçükler, teşhis edilen toplam mağdur sayısının %2,7'sini oluşturmaktadır. IOM tarafından sunulan yaş istatistikleri de benzerdir.

II. Ulusal Yasal Çerçeve

A. Ulusal Hukuk

---

¹⁰⁵ Emniyet Genel Müdürlüğü-Yabancılar, Hudut, İltica Dairesi istatistikleri

¹⁰⁶ Age

İnsan Ticaretinin tanımını içeren ilk yasal hüküm 2002 yılında tashih edilen **Ceza Kanununun** 201/b maddesi olmuştur. Madde 201/b beş yıldan on yıla kadar hapis cezası olmak üzere tacirler için ağır cezalar getirmişti.

1 Haziran 2005 yılında yürürlüğe giren **yeni Türk Ceza Kanunu**'nda insan ticareti 80. Maddede suç olarak tanımlanmış ve sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis cezası ile on bin güne karşılık gelen para cezası öngörülmüştür. Ek olarak insan ticaretine karışan tüzel kişiler için güvenlik tedbirleri öngörülmüştür.

İnsan Ticareti/Madde 80:

- Zorla çalıştırmak veya hizmet ettirmek, esarete veya benzeri uygulamalara tabi kılmak, vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri tedarik eden, kaçırın, bir yerden başka yere götüren veya sevk eden, barındıran kimseye sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası verilir.
- Birinci fıkrada belirtilen amaçlarla girişilen ve suçu oluşturan fiiller var olduğu takdirde mağdurun rızası geçersizdir.
- On sekiz yaşını doldurmamış olanların birinci fıkrada belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hallerinde tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulanmamış, nüfuz kötüye kullanılmamış veya kandırma veya çaresizliklerinden faydalanarak rızaları alınmamış olsa faile birinci fıkrada belirtilen cezalar verilir
- Bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmolunur.

6 Aralık 2006 tarihinde Türk Ceza Kanunu'nda yapılan bir değişiklik ile insan ticaretinin tanımı aşağıdaki biçimde fuhuşu ve insan ticaretinin uluslar arası niteliğini vurgulayarak değiştirilmiştir.

- Zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, **fuhuş yaptırmak** veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle **kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkaran**, tedarik eden, kaçırın, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden ya da barındıran kimseye sekiz yıldan oniki yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası verilir.

Yorumlar

Türkiye'deki fuhuş konusundaki mevzuat düzenleyici (regulatory) niteliktedir. Ceza yasası fuhşun onam dışında, sömürü ve şiddet unsurlarını içerecek biçimde sürdürülmesini yasaklamış ve başkalarının fuhşunu istismar edenlere, kolaylaştırıcılara veya yer temin edenlere yaptırım öngörmüştür. Diğer yönden fuhuş konusundaki

cezalandırıcı hükümler yasanın iki ayrı maddesinde (80. ve 227. maddeler) ve benzer biçimde ele alınmıştır. Her ne kadar 80. madde uluslararası suçların tanımlandığı bölümde yer alıyorsa da 227. maddede “fuhuş amacıyla ülkeye insan sokanlar” ve bu insanların fuhşunu sömürenler de cezalandırılmak istenildiğinden hukuk çevrelerinde Türk Ceza Kanunu’nda aynı suç için iki ayrı maddenin var olduğu yönünde bir görüş bulunmaktadır. 6 Aralık 2007 tarihindeki değişiklik öncesinde bu nedenlerden dolayı insan ticareti suçluları ekseriyetle fuhuş suçlarından ceza almışlardır. Yeni yapılan değişikliğin sonuçları ve Yargıtay kararlarının bu karışıklığı önlemesi beklenmektedir. Diğer yönden mağdurlara destek ve tazminat haklarının sağlanması konusundaki mevzuat henüz istenen düzeyde değildir. Ceza yasası dışındaki insan ticareti ile ilgili yasal düzenlemeler aşağıda belirtilmiştir.

Diğer ilgili kanunlar ve yönetmelikler

- *Yabancılar için Çalışma İzinleri Hakkında Kanuna* göre Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı her türlü **çalışma iznini** düzenlemeye yetkilidir. Yurt içinde hizmetlerde istihdam bu Kanuna göre mümkündür. Kanun işgücü pazarında yabancıların istismara karşı korunmasına yönelik hukuki koruma sağlamayı hedefler ve hukuki ve idari teminatları özel sözleşmelere yayar. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı hem Türkçe hem de çalışma izni başvurusu yapanın dilinde örnek sözleşme hazırlamıştır.
- *Vatandaşlık Kanununda* yapılan değişiklik evlenme yoluyla **Türk vatandaşlığının** kazanılması için üç yıllık bir bekleme süresi getirmiştir. Evlilikle bağdaşmayan işleri olan ve eş ile aynı evi paylaşmayan kişiler Türk vatandaşlığını kazanamazlar.
- 25 Şubat 2004’te yürürlüğe giren *Karayolu Taşımacılığı Yönetmeliği* insan ticareti dahil belirli suçlardan ceza alan başvuru sahiplerinin **nakliyat izninin** üç yıllık bir süre için iptal edileceğini belirtir.
- Sağlık Bakanlığı insan ticareti mağdurlarına devlet hastanelerinde **ücretsiz tedavi** sağlamak amacıyla önemli hukuki ve idari değişiklikler yapmıştır.
- İçişleri Bakanlığı rehabilitasyon ve tedavi amacıyla Türkiye’de kalmalarını sağlamak için gerektiğinde mağdurlara **insani vize** ve **geçici oturma izni** vermek üzere il idari makamlarını yetkilendirmiştir. Bu iznin süresi en fazla altı aydır ve uzatılabilir.

B. İkili Anlaşmalar

Türkiye organize suç ve insan ticaretiyle mücadelede işbirliği için 52 ülkeyle 64 adet **Güvenlik İşbirliği Anlaşması** imzalamıştır. Tüm Anlaşmalar yasa dışı göç ve insan ticaretiyle mücadele için işbirliği oluşturulmasının hükümlerini içerir. Gürcistan, Bulgaristan, Romanya, Moldova, Rus Federasyonu, Azerbaycan, Belarus, Özbekistan ve Ukrayna’ya bu çerçevede söz konusu anlaşmaların ilgili maddelerini harekete geçirmek amacıyla **İşbirliği protokolleri** teklif edilmiştir.

Son üç yılda Türk İçişleri Bakanlığı aşağıdaki ülkelerin İçişleri Bakanlıklarıyla aşağıdaki **Mutabakat Zaptlarını** imzalamıştır:

- Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve **Ukrayna** Hükümeti arasında (7 Haziran 2005) ve **Moldova** ile (7 Haziran 2005) Suçla Mücadele İşbirliği Anlaşması 1. maddesinin uygulanmasına dair Ek protokol
- Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı ve **Beyaz Rusya** İçişleri Bakanlığı arasında İnsan Ticareti ve Yasadışı Göç alanında işbirliği hakkında imzalanan Mutabakat Zaptı (28 Temmuz 2004)
- Türkiye Cumhuriyeti, Gürcistan ve Azerbaycan Cuhuriyeti arasında imzalanan Terörizm, Organize Suçlar ve Diğer Belli başlı Suçlarla Mücadele Anlaşmasının Dokuzuncu Maddesinin uygulanması hakkında Türkiye Cumhuriyeti ve **Gürcistan** arasında imzalanan Protokol (10 Mart 2005)

Bu anlaşmalar aşağıdaki alanlarda kolaylık sağlayan hükümler içerir:

- hem insan tacirleri hem de mağdurlar hakkında bilgi alış verişi
- ortak operasyonlar dahil olmak üzere soruşturmaya yönelik muameleler
- mağdurların destek hizmetlerinden yararlanma hakkı ve bu konunun kolaylaştırılması
- genel bilinçlendirme
- insan ticareti ve ilgili alanlarda yasal çerçevenin geliştirilmesi hakkında bilgi

C. Ulusal Eylem Planı

2003 yılında kabul edilen **Türk Ulusal Eylem Planı** insan ticaretini önleme ve mücadelede on iki eylemden oluşmaktadır. Eylem planının kısa bir özeti aşağıda yer almaktadır:

- Sığınma evlerinin kurulması
- İnsan ticareti mağdurlarının ülkelerine güvenli bir şekilde geri dönmelerinin temin edilmesi
- Haftanın yedi günü, günde yirmi dört saat faal ücretsiz acil durum telefon hatlarının kurulması
- Vatandaşlık Kanunu Madde 5'in değiştirilmesi (No: 403), buna göre Türk vatandaşlığının kazanılması için üç yıllık bir göz altı süresi gerekli olacaktır¹⁰⁷.
- İnsan Ticareti mağdurları için insani vize uygulaması
- Yasaları uygulamaktan sorumlu birimlerin insan ticareti karşıtı eğitimlere katılımı
- İnsan ticaretine maruz kalmış mağdur-tanıkları da içeren tanık koruma hakkında özel bir kanun
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiyede yabancılara çalışma izni düzenleyebilecek tek yetkili makamdır (*Yabancılar için Çalışma İzinleri hakkında Kanun*)¹⁰⁸.
- STK'ların insan ticaretiyle mücadele çalışmaları teşvik edilecektir

¹⁰⁷ Kanun no. 4817. Kanun Millet Meclisi tarafından 27 Şubat 2003'te kabul edilmiştir.

¹⁰⁸ Age

- Ayrıntılı istatistiklerin İstatistikler Genel Müdürlüğü ve Adalet Bakanlığı Adli Siciline kaydedilmesi
- İnsan ticareti mağdurlarının tedavi ve rehabilitasyonu sağlanır¹⁰⁹.
- **Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu** hakkında kanun uyarınca insan ticareti mağdurları desteklenir.
- Bilinçlendirme amacıyla insan ticareti hakkında özel bilgiler içeren afişlerin hazırlanması

Türk Hükümeti Ulusal Eylem Planında değişiklikler yapma sürecindedir; değişikliklerin ele alınması için devlet makamlarından temsilcilerin yanı sıra bu alanda faal STK'ların temsilcilerinden de oluşan bir çalışma grubu oluşturulmuştur.

III. Genel Çerçeve

A. Kapasite Oluşturma

Türkiye'deki farklı hedef grupları için bir dizi seminer ve atölye çalışması düzenlenmiştir; Bu eğitimleri düzenleyen başlıca kurumlar: İçişleri Bakanlığı, IOM ve İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı'dır. Bu eğitimlerin hedeflediği kurumlar, katılımcı sayıları ve eğitimi düzenleyen kurum ve kuruluşlar aşağıda özetlenmiştir.

- İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü; 148 kişi katılımlı bu eğitim, İçişleri Bakanlığı, TAİEX ve ICMPD SP'nin işbirliği ile yapılmıştır.
- İçişleri Bakanlığı-Emniyet Genel Müdürlüğü; 154 kişi katılımlı bu eğitim İKGV tarafından düzenlenmiştir
- İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü; 81 kişi katılımlı bu eğitim IOM tarafından düzenlenmiştir
- İçişleri Bakanlığı Jandarma Komutanlığı; 256 kişi katılımlı bu eğitim IOM tarafından düzenlenmiştir
- İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı; 36 öğrenci katılımlı bu eğitim IOM tarafından düzenlenmiştir
- Adalet Bakanlığı; 64 kişi katılımlı bu eğitim İKGV tarafından düzenlenmiştir
- STK'lar ve yerel makamlar; 75 kişi katılımlı bu eğitim IOM tarafından düzenlenmiştir
- Barolar Birliği; 81 kişi katılımlı bu eğitim IOM tarafından düzenlenmiştir
- Polis Yardım hattı Operatörleri kişi katılımlı bu eğitim IOM tarafından düzenlenmiştir
- Emniyet Genel Müdürlüğü kendi personeli için düzenli olarak **hizmet içi eğitimler** vermektedir. 2004'ten itibaren insan ticareti ile ilgili modüller hizmet içi eğitim müfredatına eklenmiştir. 2004 yılında toplam 332 polis memuru hizmet içi eğitim programlarına katılmıştır; hizmet içi katılımcı sayısı 2005'te 515 ve 2006'nın ilk yarısında 201'dir.

¹⁰⁹ Bakanlar Kurulu'nun 5 Aralık 2003 tarihli 2003/6565 No.lu Kararına göre ücretsiz tıbbi tedavi

Yukarıda bahsedilen eğitimlere ek olarak çeşitli örgütler tarafından **ulusal çalıştaylar** ve seminerler düzenlenmiştir. STK temsilcileri, polis memurları, savcılar ve hakimler ayrıca uluslararası seminerler, çalıştaylara ve eğitim kurslarına katılmışlardır.

İnsan ticaretiyle mücadele için bir dizi **el kitabı** hazırlanmıştır. Halihazırda yasaların uygulanmasına yönelik eğitimde kullanılacak eğitim modüllerinin standart hale getirilmesi için bir çalışma yapılmaktadır.

- İnsan Ticareti ile ilgili bilgilendirici kitap: 2003'te Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından tüm illere dağıtılmıştır
- Uluslararası Göç Politikası Geliştirme Merkezi (ICMPD) Eğitimci El Kitabı: ICMPD uzmanları tarafından biz dizi çalıştayda geliştirilip hazırlanmış ve ICMPD eğitimlerinde kullanılmıştır
- AGIS Eğitimci el kitabı: Şu anda Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından uyarlanma sürecindedir.
- İnsan Ticaretiyle Mücadele El kitabı: Hizmet içi eğitimlerinde Jandarma genel komutanlığı tarafından geliştirilip kullanılmaktadır.
- İnsan Ticaretiyle Mücadele Kılavuzu: Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından geliştirilmiştir, Türkiye genelinde polis karakollarına dağıtılacaktır.

Yorumlar

- Devlet memurlarının düzenli olarak görev yerlerini değiştirdikleri gerçeği karşısında yasaları uygulamaktan sorumlu memurların eğitiminin daha büyük sayılara ulaşması gereklidir.
- Eğitimler sürekli olmalıdır ve insan ticaretiyle mücadelenin ilerlemeci mekanizması ve geliştirilen yeni uluslararası belgeler göz önünde bulundurularak eğitimlerin güncellenmesi gereklidir.
- Eğitim modüllerinde standardizasyon temin edilmelidir.

B. Analiz, Araştırma ve İzleme Mekanizmaları

Yasadışı göçmenlerin sayısındaki artış 1997 yılında İçişleri Bakanlığında yasadışı göçmen sorumlu yeni bir dairenin kurulmasına sebep olmuştur (Yabancılar Hudut İltica Dairesi içinde **Yasadışı Göç Bürosu**). Ayrıca Dışişleri Bakanlığı 2001'de **Yasadışı Göçle Mücadele Birimini** kurmuştur. Bu iki makam Türkiye'de insan ticaretiyle mücadelede faal konumdadırlar. İçişleri Bakanlığı nezaretinde insan ticaretiyle mücadelede uluslararası işbirliği ve ulusal koordinasyon için bir **Ulusal Koordinatör** atanmıştır. Çeşitli bakanlıklar ve sivil toplum örgütlerinden uzmanlardan oluşan Ulusal Görev Gücü kurulmuş ve Ekim 2002'de ilk defa toplanmıştır. İnsan Ticaretiyle Mücadele **Ulusal Görev Gücü** yılda iki kez toplanır. Bu çok disiplinli ve çok sektörlü forum Türkiye'deki insan ticareti karşıtı eylemlerin uygulanmasını izler ve gözden geçirir. Özel alaka gerektiren konularda **geçici çalışma grupları** söz konusu konuları tartışmak ve çözmek üzere toplanmaktadır (Örneğin sığınma evi şekilleri, sağlık sorunları, vs.)

İnsan ticareti meseleleriyle ilgi veri ve bilgi derleme_Türkiye’de yetersizdir. Şimdiye kadar resmi hiçbir rapor hazırlanmamıştır. Devlet ve sivil toplum örgütleri **iç kullanım için raporlar** hazırlamaktadırlar. IOM bugüne kadar Türkiye’de insan ticaretiyle ilgili iki ulusal rapor hazırlamıştır. İlk rapor 2004’te, ikincisi 2006’de yayımlanmıştır.

Yorumlar

- Analiz, araştırma ve izleme mekanizmaları eksikliği vardır. İnsan ticaretiyle mücadele ulusal mekanizması yeniden yapılandırılmalıdır.
- Hükümet tarafından teşhis edilen mağdur sayısı, verilen hizmetler, devlet memurlarının eğitimleri, insan ticaretiyle mücadelenin farklı yönlerinden sorumlu yetkililer hakkında yıllık raporlar hazırlanıp yayınlanmalıdır.

C. Bölgesel ve Ulusal Seviyede İşbirliği ve Ağ Oluşturma

TC İçişleri Bakanlığı **Emniyet Genel Müdürlüğü** biri İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı (4 Eylül 2003) diğeri Kadın Dayanışma Vakfı (31 Ekim 2005) ile olmak üzere iki Protokole imza atmıştır. Buna ek olarak **Jandarma Genel Komutanlığı** İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı ile bir işbirliği anlaşması yapmıştır (14 Haziran 2004).

Bu Anlaşmaların hedefi *İnsan Ticaretiyle Mücadele Programı çerçevesinde ortakların sorumluluklarının belirlenmesidir*. Ortaklar kolluk kuvvetleri ve STK’lardır. Kolluk kuvvetlerinin rolü **programı destekleyen kurumlar** ve hizmet sağlayan STK’lar için **programı uygulayan merciler** olarak tanımlanmıştır. Önleyici (bilinçlendirme, savunma, vs.) ve kapasite oluşturma (eğitim, STK ağ oluşumu, vs) tedbirlerin yanı sıra kolluk kuvvetleri ile STK’lar arasında yapılan işbirliği anlaşmaları mağdurların kimliğinin belirlenmesi, yönlendirme ve insan ticareti mağduru yabancı uyruklu kişilerin iadesine odaklanmaktadır.

Belediyeler ve STK’lar arasındaki işbirliği anlaşmaları

İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı **İstanbul Büyükşehir Belediyesi** ile bir protokol imzalamıştır (29 Haziran 2004). Söz konusu protokolün amacı *Kadın İnsan Ticareti Mağdurları için Sığınma evlerinin Açılması ve İşletilmesi çerçevesinde ortakların sorumluluklarının belirlenmesidir*.

Ağ Oluşturma Girişimleri

Türk Hükümeti, işbirliği anlaşmalarının dışında da ağ oluşturma çabalarında bulunmuştur. 2006 yılı ortasında, Emniyet Genel Müdürlüğü pratik işbirliği olasılıklarını tartışmak ve varolan problemleri çözmek için bir çok ülkenin **büyükelçilik temsilcileriyle** bir toplantı yapmıştır.

STK'lar diğer ülkelerdeki STK'lar ile kendi işbirliği ve ağ oluşumlarını kurmaktadırlar. İKGV, Haziran 2005'te Güneydoğu ve doğu Avrupada İnsan Ticaretine karşı **ARIADNE** Ağının üyesi olmuştur.

D. Kaynakların Mobilizasyonu

Türkiye'de, insan ticareti karşıtı programlara finansman sağlayan donörler sınırlıdır. Türkiye hükümeti yanında İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Ankara Büyükşehir Belediyesi olmak üzere iki yerel yönetim, ABD hükümeti, Avrupa Birliği, Dünya Bankası, SIDA (İsveç Kalkınma Teşkilatı) Norveç Hükümeti ve Phillip Morris Inc'in Altria Fonu insan ticareti karşıtı faaliyetlere finansman sağlamıştır. Ayrıca Hollanda, Danimarka, İsveç, Avustralya, Kanada büyükelçiliklerini yanı sıra British Council, Catholic Relief Services/Bulgaristan ve bazı BM kuruluşları süregiden faaliyetlere daha küçük boyutlarda finans sağlamışlardır.

Ulusal sivil toplum örgütlerinin insan ticaretiyle mücadele alanında yeteri kadar etkin olmamalarının önemli nedenlerinden biri de etkinliklerin finanse edilmesinde yaşanan bu sıkıntıdır.

Yorumlar

Toplantılar ve konferansların yanısıra, özellikle mağdurlara destek çalışmalarına finans sağlayacak ulusal ve uluslararası donörlere acil ihtiyaç vardır.

IV. İnsan Ticareti Karşıtı Yasaların Uygulanması

A. Önleme ve Farkındalık

Son üç yılda Türkiye'de çeşitli bilinçlendirme faaliyetleri yürütülmüştür. TC. Başbakanlık - Kadının Statüsü Genel Müdürlüğu, 2002, 2003 ve 2006 yıllarında üç adet **etkinlik** düzenlemiştir. Genel Müdürlük tarafından Antalya'da düzenlenen son etkinlik Rusya, Beyaz Rusya, Moldova, Ukrayna, Azerbaycan, Gürcistan, Özbekistan, Kırgızistan ve Türkiye'den devlet, sivil toplum örgütleri ve uluslararası kurumlardan temsilcilerin bir araya gelip sınır ötesi işbirliği olasılıklarını tartıştığı uluslararası bir konferanstır..

IKGV, 2004'te İstanbul'da Catholic Relief Services/Bulgaristan'ın katkısıyla Moldova, Bulgaristan, Romanya ve Türkiye'den devlet ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin katılımıyla **uluslararası bir konferans** düzenlemiştir. Yunanistan'dan ulusal STK olan *Medecins du Monde*, Uluslararası Mavi Hilal Vakfı ile birlikte konuya dikkat çekmeyi amaçlayan iki toplantı organize etmiş ve halkın bilinçlendirilmesi için **medyayı** kullanmıştır.

Halihazırda bu konuyu ele alan **basılı materyal** sayısı ve çeşidi **sınırlıdır**. IOM tarafından Türk hükümetinin katkısıyla işletilen bir yardım hattı (157) vardır. IOM, 500,000 adet pasaportlara yerleştirilmek üzere küçük broşürler hazırlamış, bu broşürler, Atatürk ve Sabiha Gökçen Havaalanlarında, İstanbul Karaköy Limanında, Antalya'da

havaalanında ve Trabzon limanında dağıtılmıştır. Yardım hattını tanıtmak üzere bu limanlara bilbordlar yerleştirilmiştir. 2006 yılında, IOM ‘Annemi gördünüz mü?’ isimli bir medya kampanyası gerçekleştirmiştir. Bazı kaynak ülkelerde de önleme materyalleri dağıtılmaktadır.

B.Koruma ve Yardım

Ulusal yönlendirme mekanizması, Türkiye’de insan ticareti mağduru olmuş yabancı uyruklu kişilerin ülkerine güvenli bir şekilde geri gönderilmeleri ile son bulmaktadır. Yönlendirme sistemi Türkiye’de daha uzun süreler kalmak isteyen mağdurların durumlarıyla ilgili hükümler içermez.

Türkiye’de insan ticareti mağdurlarına hizmet sunan iki **sığınma evi** bulunmaktadır. Ticarete konu olmuş kişi kolluk kuvvetleri tarafından ya İstanbul ya da Ankara’daki sığınma evine yönlendirilir. İstanbul ve Ankara dışında teşhis edilen insan ticareti mağduru kişinin hangi sığınma evine yönlendirileceğini düzenleyen bir Bakanlar Kurulu kararı vardır. Her iki sığınma evinin de yalnız sınırlı sayıda tarafça bilinen gizli adresleri vardır.

1988 yılında kurulan İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı nüfus ve kalkınma alanlarında ve özellikle de üreme sağlığı ve üreme haklarının geliştirilmesi ve risk altındaki grupların güçlendirilmesi konularında etkin bir STK’dır. İKGV, Kasım 2004’te İstanbul’da insan ticareti mağdurları için Türkiye’deki ilk sığınma evini kurmuştur. On yatak kapasiteli bu sığınma evi, 2006’nın ortasına kadar 260’dan fazla mağduru ağırlamıştır.

Ankara’daki sığınma evi Kadın Dayanışma Vakfı (KDV) tarafından işletilmektedir. Bu STK’nın kökeni feminist aktivist harekettir. Ankara’daki sığınma evi Eylül 2005’te IOM’un işbirliği ile açılmıştır ve on bir yataklık kapasitesi vardır.

Her iki sığınma evi de **psikolojik danışma hizmetleri** sunar, **ücretsiz sağlık hizmetlerine** erişimi sağlar, barınma ve sosyal destek hizmetleri verirler. Mağdurların ülkelerine geri gönderilmesi, İstanbul’da İKGV ve Ankara’da KDV’nin katkılarıyla IOM tarafından temin edilir.

İnsan ticareti mağdurlarının yenilenebilir altı aylık **oturma izni** için başvurma hakları vardır. İzin, Emniyet Genel Müdürlüğü Yabancılar, Hudut İltica Dairesi tarafından verilir. Söz konusu izni almak için mağdurun suçluların soruşturulması ve takibinde yetkililerle işbirliğine istekli olması bir ön koşul değildir. Vize başvuru üzerine uzatılabilir. Bununla beraber, Türkiye’de yardım ölçütleri daha uzun kalan mağdurlara uygulanamamaktadır. Bu durum bu vizenin kullanımını problemlile hale sokmaktadır.

İnsan ticareti mağdurları için kurulmuş bir acil **yardım hattı** (157) bulunmaktadır. Bu yardım hattı, IOM tarafından Türk hükümetinin katkısıyla işletilmektedir ve haftanın yedi günü günde yirmi dört saat çalışmaktadır. Türkçe, Rusça, Romence ve İngilizce konuşan operatörleri bulunmaktadır. İlgili aramalar doğrudan ilgili coğrafi bölgedeki emniyet

güçlerine veya Jandarmaya telefon ya da email ile bildirilmektedir. Bu ihbarları değerlendiren kolluk kuvvetleri ilgili kişilerin kurtarılması için harekete geçer.

Bundan başka iki yardım hattı daha vardır, polis (155) ve jandarma (156) yardım hatları. Bu yardım hatları daha sıklıkla mağdurların müşterileri tarafından ticarete konu olan kişileri bildirmek üzere kullanılmaktadır.

Yorumlar

- Mağdurlara destek hizmetlerinin ana bileşenleri şu anda uluslararası kaynaklarca finanse edilmektedir. Bu hizmetlerin sürekliliği için sürdürülebilir bir çözüm geliştirilmelidir.
- Ulusal yönlendirme mekanizması risk altındaki mağdurların ülkelerine geri gönderilmelerinden başka çözümler de içermelidir.
- Hukuki danışmanlık, mağdur yardım programlarının bir parçası olmalıdır.
- Mağdurlara yardımda devlet yapılarının kullanımı sınırlıdır. Mevcut kurumlar STK'ların sürece dahil edilmesiyle insan ticareti mağdurlarına daha iyi hizmet verecek şekilde geliştirilebilir.

C. Kovuşturma

Adli merciler: Adalet Bakanlığında insan ticareti vakalarında uzmanlaşmış bir daire yoktur, ama hakimler ve savcılar bu alanda kapasitelerini arttırmak için ulusal ve uluslararası eğitimlere ve seminerlere katılmaktadırlar.

Mağdurların ceza muamelelerinde statüleri hakkında varolan hükümlerin insan ticareti davalarında uygulanabilirliği sınırlıdır. Ticarete konu olmuş kişiler kendi ülkelerine çoktan dönmüş olduklarından pratikte mahkeme süreçlerine katılamamaktadırlar. Mağdurlar genellikle soruşturma sürecinin en başında, daha hala Türkiye'deyken ifade verirler. İfade vermek, mağdur ülkesine döndüğü için mümkün olmazsa ya da vakanın takibati için daha detaylı ifadeye gereksinim varsa ifadeler **uluslararası işbirliği kanalları** kullanılarak elde edilebilir. Mevcut İkili Anlaşmalar (örneğin Ukrayna veya Beyaz Rusya ile) tanıkların beyanlarının yurt dışında alınıp Türk mahkemelerine nakledilmesine olanak sağlasa da bu usul henüz uygulanmamıştır. Bazen mağdurları ülkelerinde bulmak imkansız olmaktadır.

Türk ceza usul kanununa göre cezai takibatlarda **tanık** olarak yer alan mağdurların haklarını korumak için usul önlemleri almak savcının görevidir. Mağdur-tanık ile gizli bir yerde görüşülmesi, kimliğinin saklı tutulması, sanık ile karşılaşmaması için ayna arkasından veya video teçhizatı vasıtası ile ifadesinin alınması gibi önlemler vardır. Bu son teknik kendi ülkelerine dönmüş olan insan ticaretine maruz kalmış şahıslar da dahil yurt dışındaki mağdurların tanık ifadelerinin alınmasında karşılıklı protokol temelinde kullanılabilir.

İnsan ticaretine konu olmuş mağdur-tanıklar için de geçerli bir **tanık koruma** kanunu tasarısının 2006'da yürürlüğe girmesi planlanmaktadır. Yalnız on yılı aşan hapis cezası

öngörülen suçları kapsamaktadır, ki Ceza Kanununun 80.maddesinde yer alan insan ticareti suçunu da içermektedir.

Kolluk Kuvvetleri: TC İçişleri Bakanlığı mağdurların teşhisi, yönlendirme ve tacirlerin soruşturulması ile ilgili eylemsel konuları koordine etmekte çok önemli bir role sahiptir. Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı insan ticaretiyle mücadeleden sorumludur. Her iki kurumun da yabancılar ve organize suçla uğraşan özel birimleri vardır. **Polis** ve **Jandarma** sivil toplum örgütleri ve uluslararası örgütlerle yakın işbirliği içinde çalışmaktadır.

Türk hükümeti, Emniyet Genel Müdürlüğü, Berlin Kriminal Polis Teşkilatı ve Viyana Boltzman İnsan Hakları Enstitüsü tarafından ortak bir şekilde uygulanan *İnsan Ticaretiyle Mücadelede Kurumları Güçlendirme* adlı **AB Eşleştirme Projesini** başlatmıştır. 18 aylık bu projenin amacı insan ticaretiyle uğraşan kurumları güçlendirmek, insan ticareti karşıtı bir strateji kabul etmek ve sektörel bir eylem planı uygulamanın yanı sıra insan ticaretinin bastırılmasında minimum standartları karşılamasını sağlamak üzere Türkiye'yi hazırlamaktır.

Yorumlar

Mağdurların mahkeme muamelelerine katılımı veya temsil edilmelerini temin etmek amacıyla süreçte gerekli değişiklikler yapılmalıdır.

V. İyi Uygulamalar

Devlet kurumları – STK İşbirliği: İKGV 2003'te İnsan Ticaretiyle Mücadele programını başlatmış ve bu alanda tarafların işbirliği ve pürüzsüz bir çalışma için Protokol imzalamak üzere İçişleri Bakanlığı'na müracaat etmiştir. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü derhal ve olumlu bir şekilde karşılık vermiş ve aynı yıl bir **Protokol** imzalanmıştır. O tarihten beri teşhis edilen tüm mağdurlar polis tarafından vakit geçirilmeksizin İKGV'nin sığınma evine yönlendirilmektedir. Aynı prosedürler bir yıl sonra kurulmasını takiben Ankara'daki sığınma evinde izlenmiştir.

İkili İşbirliği - Azeri bir kadın Türkiye'de insan ticareti mağduru olarak teşhis edilmiştir. Görüşmeler sırasında tacirlerin kadının Bakü'deki oğlunu tehdit ettiği öğrenilmiştir. Türk polisi **INTERPOL** ve Azerbaycan polisi ile temasa geçmiş ve onların desteğiyle çocuk güvenli bir ortama alınmıştır. Azeri kadın bu durumdan haberdar edilmesi üzerine Türk polisi ile işbirliği yapmayı kabul etmiştir.

STK ağ oluşumu ve devlet - STK işbirliği: Kaynak ülkeden bir STK ihbarda bulunmak üzere İKGV ile temasa geçmiştir. Ayrıntıları aldıktan sonra İKGV polisi ile temasa geçip bilgileri vermiştir. **Polis** verilen adrese baskın düzenlemiş ve polis teşhis sürecinde mağdura eşlik etmek üzere İKGV personeli de süreçte hazır bulunmuştur.

Bölgesel işbirliği: Türk polis kuvvetleri ve Romanya polis kuvvetleri SECI'nin koordine ettiği bir operasyonla Bükreş ve İstanbul'da aynı zamanda tacirlerin daha önceden belirlenmiş adreslerine baskın yapmış; bu adreslerde yakalanan tacirler tutuklanmıştır.

İkili İşbirliği: Türk polisi Beyaz Rusya Büyükelçiliği'nden gelen bir ihbar üzerine harekete geçmiştir. Elçilikten gelen ihbar titiz bir soruşturmaya birleştirilmiş ve sonunda adrese bir baskın düzenlenerek tacirler tutuklanmıştır.

VI. Eksiklikler

1. Türk Ceza Kanunu Madde 80'in uygulanması, bu maddedeki tanımların kanunun 227. Maddesindeki tanımlarla benzerliği nedeniyle her zaman için olanaklı olmamaktadır. İnsan ticareti suçlarının fuhuş suçları nedeniyle yargılanması önlenmelidir.
2. **Kolluk kuvvetlerinin eğitiminin** yaygınlaştırılması gerekmektedir.
3. Mevcut **mağdur teşhis mekanizmaları** tüm mağdurların teşhis edilip korunmalarını tam olarak teminat altına almamaktadır.
4. **Analiz, araştırma ve izleme mekanizmaları eksiktir.**
5. Mağdurlara yardımda **devlet yapılarının** kullanımı sınırlıdır.
6. Mağdurlara yardım projelerini destekleyecek **finans yoktur.** Mağdurlara yardım hizmetlerini esas bileşenleri uluslararası kaynaklar tarafından finanse edilmektedir.
7. **Ulusal yönlendirme mekanizması** yalnız mağdurların ülkelerine geri gönderilmeleri ile sınırlıdır.
8. Mağdurlar için **hukuki danışmanlık sistemi** gelişmemiştir.
9. Kaynak ve varış ülkelerinde yetkili merciler arasında **bölgesel koordinasyonun** olmaması mağdurların tekrar mağdur hale gelmesine sebep olabilir.
10. **Mağdurların duruşmalara katılımı** teminat altına alınmamıştır. Sonuç olarak tacirlerin kovuşturulması etkili olmamaktadır.
11. Mağdurlara destek konusunda **ulusal mevzuat** yetersizdir.
12. Mağdurlara **koruma** sağlanmasında belirsizlikler mevcuttur.
13. Mağdurlara **tazminat** konusu yeterince belirli değildir.

İhtiyaçların Değerlendirilmesi

Bu raporda gösterilen eksiklikler ve yorumlar ile durumda iyileştirme yapılması ihtiyacı göz önünde bulundurularak aşağıdaki tavsiye listesi sunulmuştur:

Tavsiyeler

1. 80. madde olası tüm insan ticareti biçimlerini kapsayacak şekilde gözden geçirilmelidir.

2. Devlet memurlarının görev yerlerini periyodik olarak değitirmek zorunda oldukları göz önünde bulundurularak **yasaları uygulamaktan sorumlu memurların eğitimi** daha çok sayıda memura yayılmalıdır,
3. **Eğitim** sürekli olmalı ve insan ticaretiyle mücadelenin ilerlemeci yapısı ve uluslar arası olarak geliştirilen yeni belgeler ışığında eğitim programları güncellenmelidir
4. **Eğitim modüllerinde standardizasyon** temin edilmelidir.
5. İnsan ticaretine konu olmuş bütün kişileri korumak üzere **mağdur teşhisi için mekanizmalar** daha iyi geliştirilmelidir.
6. İnsan ticaretiyle mücadelede **ulusal mekanizmalar** analiz, araştırma ve izleme mekanizmalarını içerecek şekilde yeniden yapılanmalıdır.
7. Hükümet tarafından teşhis edilen mağdur sayısı, verilen hizmetler, devlet memurlarının eğitimi, insan ticaretiyle mücadelenin farklı yönlerinden sorumlu merciler hakkında bilgiler içeren **yıllık raporlar** hazırlanıp yayınlanmalıdır
8. **Devletin mağdurlar yardım yapıları** STK'ların sürece katılmasını temin ederek insan ticareti mağdurlarına destek olabilecek şekilde ıslah edilmelidir
9. Ulusal ve uluslararası donörler yalnız toplantı ve konferanslar değil uygulamada mağdurlara yardım içinde **finans** sağlamaya teşvik edilmelidir. Bu hizmetlerin finansmanının sürekliliği için sürdürülebilir bir çözüm geliştirilmelidir.
10. **Ulusal yönlendirme mekanizması** risk altındaki mağdurların ülkelerine geri gönderilmeleri dışında da çözümler içermelidir.
11. Mağdurlar için **hukuki danışmanlık hizmetleri** geliştirilmelidir.
12. Bölgede kanunlar, yönetmelikler ve hizmetler **birbirlerine uyumlu hale getirilmeli**, mağdurların tekrar mağdur hale gelmesini engellemek için kaynak ve varış ülkeleri arasında geri gönderilme ve yeniden bütünleşmenin takip edilmesini de sağlayacak **iletişim mekanizmaları** oluşturulmalıdır.
13. **Mağdurların mahkeme muamelelerine katılımını** temin etmek üzere değişiklikler yapılmalıdır
14. Savunmasızlıkları sebebiyle mültecilerin ve sığınmacıların insan ticaretine maruz kalabilecekleri ve ticarete konu olmuş kişilerin **mülteci statüsüne** uygun olabilecekleri göz önünde bulundurularak bu iki rejim arasındaki bağ genel olarak kabul edilmeli ve daha fazla geliştirilmelidir.
15. Koruma ve tazminat konusunda mevzuat geliştirilmelidir.
16. Güvenlik güçlerinin mağdur saptama konusundaki kapasitesi geliştirilmeli, yabancı seks işçilerine yönelik operasyonlarda insan ticareti mağdurlarının bir kez daha mağdur edilmeleri önlenmelidir.

KISALTMALAR

AGIS	Avrupa Birliğinin finanse ettiği program
ARIADNE	Güney doğu ve doğu avrupada insan ticaretine karşı STK Ağı
CRS	Catholic Relief Services- Katolik Yardım Hizmetleri
ICMPD SP	Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
INTERPOL	Uluslararası Polis Teşkilatı
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
İKGV	İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı
KDV	Kadın Dayanışma Vakfı
SECI	Güneydoğu İşbirliği Teşkilatı
SIDA	İsveç Kalkınma Teşkilatı
TAIEX	Teknik Yardım Bilgi Paylaşımı Birimi

UKRAYNA

Hazırlayan

⇒ International Women's Rights Centre 'La Strada Ukrayna'

UKRAYNA

I. Giriş

Ukrayna Doğu Avrupa'da yer alan bir ülkedir. Kuzeydoğuda Rusya, kuzeyde Beyaz Rusya, batıda Polonya, Slovakya ve Macaristan, güneybatıda Moldova ve güneyde Karadeniz ile sınırları vardır.

Halen ülkedeki yüksek işsizlik oranlarına sebep olan kötü ekonomik durum nedeniyle, Ukrayna'dan göç eden vatandaşlar genellikle yurt dışında iş fırsatları aramak için ülkeyi terk etmektedirler. Politik ve ekonomik reform girişimlerinin verimsizliği, memurlar arasında yüksek seviyedeki yolsuzluk, mevcut sosyal politikaların yetersizliği zengin azınlık ve mahrumiyet içindeki çoğunluk arasında büyüyen uçurum ve bağımsızlığın ilk yıllarının ardından boşa giden ümitler ülkede olumlu değişikliğe olan inancı yok etmiştir. Bu yüzden yeni nesil için göç yalnızca mali problemleri geçici olarak çözenin bir yolu değil aynı zamanda bir yaşam tarzı özlemi ve kariyer stratejisi olarak görülmektedir. Bugünlerde yüksek nitelikler gerektiren işler için bile (doktorlar, sağlık personeli, öğretmenler), yoksulluk sınırlarının oldukça altında aşırı derecede düşük maaşlar verilmesi, Ukrayna'luların yaşam koşullarının sürekli düşmesine ve sonunda toplumda suçun artmasına sebep olan yoksulluğun ana nedeni olarak görülmektedir. Ülkeyi terk etme isteğini besleyen ek bir faktör de kadına karşı, özellikle aile içi, şiddettir ve sıklıkla kadınların Ukrayna dışında daha iyi yaşam koşulları aramalarına neden olmaktadır.

Yaklaşık beş milyon Ukraynalı en az bir yıldır yurt dışında çalışmaktadır. Bunların bir milyon kadarı Rusya'da çalışmaktadır. Bununla birlikte, hareketliliğin fazla olduğu mevsimlerde bu rakam üç milyona çıkmaktadır. Çoğu Ukraynalı eski Sovyetler Birliği ülkelerinin güvenli olduğunu düşünmektedir çünkü çoğu Rus dilini anlamaktadır. Bir diğer cazip faktör de bu ülkelere giriş koşullarının Batı Avrupa ülkelerinin giriş koşulları kadar zor olmamasıdır; bu sınırları insan ticareti için mükemmel güzergah haline getirmektedir.

Ukrayna'dan insan ticaretinin ana yolları şöyledir: Kırım Özerk Cumhuriyeti'nden Yunanistan, Türkiye, Birleşik Arap Emirlikleri, Portekiz, Kıbrıs, İsrail, Suriye ve Makedonya Cumhuriyeti'ne; Donetsk, Lugansk ve Kharkiv'den Rusya, Sırbistan, Türkiye, Lübnan, Makedonya Cumhuriyeti ve İsrail'e, Ternopil bölgesinden İtalya, Yunanistan, Portekiz ve İspanya'ya, Zakarpatsky bölgesinden Polonya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti ve Romanya'ya.

Ukrayna'da insan ticareti fenomeninin evrimi hakkında yürütülen araştırmanın ana hedeflerinden biri vatandaşların ülkeyi terk etme istekliliklerinin araştırılmasıydı¹¹⁰. En son araştırmalardan birinin sonuçları hayal kırıcıdır: 40 yaşın altındaki vatandaşların %47'si göç etmeye isteklidir. Buna karşılık, sadece %10'u ömür boyu, %21'i bir kaç yıl, %16'sı bir kaç ay Ukrayna'da kalmayı istemektedir. , Bunun anlamı nüfusun yaklaşık %50'sinin organize insan ticareti şebekeleri tarafından kolayca mağdur edilebilecek

¹¹⁰ İnsan ticaretine etki eden ana faktörlerin sosyal analizi: gerçek durum ve önleme yolları

potansiyel risk grubuna ait olduğudur. Devlet Aile ve Gençlik Problemleri Enstitüsü ve çeşitli STKlar tarafından yürütülen çalışmalara göre en büyük göç akışları bölge merkezlerinden, kasaba ve köylerden gelmekte, ya genç lise mezunlarını ya da aileleri olan 25-27 yaşları civarında kişilerden oluşmaktadır (%50-60 çocukludur).

Yorum

Yurtdışında istihdamın hem olumlu hem de olumsuz sonuçları vardır; maddi ve manevi anlamda daha iyi ihtimaller ve fırsatlar sunar; fakat aynı zamanda özellikle küçük çocukları olan aileler söz konusu iken aile yapısına telafisi imkansız zarar vermektedir.

Ukrayna hakkında yapılan en son araştırma verileri insan ticareti mağdurlarının çoğunluğunun 18 ve 26 yaşları arasında, bekar, temel ortaokul veya teknik eğitimin almış, Ukrayna'nın kırsal kesiminden genç kadınlar olduğunu göstermektedir¹¹¹. Hepsinin de gelirleri çok düşüktür. Erkeklerle gelince, çoğu evlidir, yaşları 31 ile 50 arasındadır, aileleri için daha iyi yaşam koşulları sağlamaya yetecek para kazanmak üzere ülkeyi kısa süreliğine terk etmektedirler. Eğitim seviyeleri çoğunlukla kadın mağdurlarla aynıdır. Çocuk mağdurların çoğu 13 ile 18 yaşlar arasındadır ve öncelikle kızlardır. Sıklıkla sorunlu ailelerden gelmektedirler ve genellikle üvey babalarından olmak üzere aile içi şiddete maruz kalmışlardır.

Ülke içinde çocukların pornografi ve fuhuş endüstrisinde amacıyla ticareti de artmaktadır. Bunlara ek olarak, insan ticaretinin biçimleri ve nakil yolları sürekli değişmekte, böylece yeni sorunlar ortaya çıkmaktadır. Yasaları uygulamaktan sorumlu makamların ve insan ticareti mağdurları ile çalışan sivil toplum örgütlerinin deneyimleri mağdurların aşağıdaki kategorilerde sınıflanmasını sağlamaktadır:

- İş bulmak için kendi özgür iradeleriyle ülkeyi terk eden ve fuhuşa sürüklenme olasılığından şüphelenmelerine rağmen insan ticareti mağduru haline gelen kadınlar,
- Eğlence endüstrisinde iş bulmayı ümit ederek ülkeyi kendi özgür iradeleriyle terk eden fakat daha sonra insan ticareti mağduru olan kadınlar ve daha az oranda erkekler,
- Ülkeyi kendi özgür iradeleriyle terk eden ama zorla çalıştırılmak amacıyla insan ticareti mağduru haline gelenler, Ukrayna sınırları içinde insan ticareti mağduru olup daha sonra kendi iradeleri dışında yurtdışına çıkarılan kişiler.

Vaka çalışması

22 yaşında Olga'nın iki çocuğu vardı ve tüm hayatı boyunca Ukrayna'da yaşamıştı. Bir arkadaşı ünlü bir Alman kulübünde dansçı olarak çalışma olasılığından bahsetti. Bu arkadaş Rusya'ya iki bilet aldı; biletleri şirketin Moskova'daki ofisi tedarik etmişti.

Olga Moskova'ya geldiğinde, şirketin temsilcisi pasaportunu aldı ve onu eski Sovyetler Birliğinin değişik yerlerinden gelmiş başka kadınlarla birlikte bir apartmanayerleştirdi. Kadınların hepsi bir kaç hafta çalışacakları yurt dışındaki bir yere gönderileceklerine inanıyorlardı. Kadınlardan biri Olga'ya grubun Almanya'ya Mısır üzerinden gideceğini

¹¹¹ İnsan ticaretine etki eden ana faktörlerin sosyal analizi: gerçek durum ve önleme yolları

söyledi. Kadınlar iki kere Mısır'dan Rusya'ya sınır dışı edilmişlerdi. Havaalanı çalışanları onları, kadınların Mısır'a ve İsrail'e genelevde çalışmak üzere satılmaları konusunda sayısız kez uyarılmış olmasına rağmen onlar bu uyarıları ciddiye almadılar ve Olga er ya da geç gruplarının Almanya'ya varacağına inanıyordu.

Bununla birlikte, kadınlar Avrupa'ya gitmek yerine kendilerini İsrail yolunda çölün ortasında buldular. Bu yolculuk sırasında Olga 8 kez alınıp satıldı. Olga bir genelevde günde 10-12 saat çalışmak zorunda kaldı. Genelev sahibi prezervatif kullanımını yasakladı çünkü müşteriler "doğal seks" için daha fazla ödüyorlardı. Olga hamile kaldığında genelev sahibine hemen kürtaj olmasına izin vermesi için yalvardı ama bunun yerine doktora dört aylık hamileyken götürüldü.

Olga genelevden kaçmayı başardı ve yerel bir kafede garson olarak çalışmaya başladı. Olağan belge kontrolü sırasında Olga yakalandı ve hapishaneye gönderilerek sınır dışı edilmeyi bekledi. Burada bir İsrail STK'sının temsilcileri ile karşılaştı. Olga, onlardan ülkesine dönmesine yardım etmelerini istedi ve bu STK onun güvenli geri dönüşünü ayarladı. Ukrayna'ya döndüğünde, kendisine daha fazla yardım sağlayacak olan *Uluslararası Kadın Hakları Merkezi 'La Strada'* Ukrayna'nın sosyal hizmet uzmanı tarafından karşılandı

Yasadışı çalıştırılmak, cinsel sömürü, çocuk pornografisi, yasadışı evlat edinme ve zorla dilencilik yaptırmak amaçlarıyla ticarete maruz kalan çocukların sayısı sürekli artmaktadır. Çocuklar hem uluslararası hem de ülke içinde - köylerden büyük sanayi şehirlerine veya turist merkezlerine - ticarete konu olabilmektedir. Ukrayna'da çocuklar daha çok ülke içi ticarete maruz kalmaktadır. Ülkeler arası ticarete maruz kalan çocuk mağdurların yarısı komşu ülkelere (başlıca Rusya Federasyonu ve Moldova) götürülmektedir. Çocukları insan ticaretine zorlamanın başlıca metodu onlara ödülleri ve cazip koşullar sunmaktır. Bununla birlikte iş vaad edenlerin farklı baskı yolları kullandıkları bir çok vaka vardır, ve kaçırma vakaları da bildirilmiştir. Bukişiler yalnızca dezavantajlı değil zengin ailelerden çocukları da kendilerine çekmeye çalıştıklarını belirtmekte fayda vardır. Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından yürütülen bir araştırmaya göre vaad eden/tacir ile ilk temasın genellikle ülkeden ayrılıştan yaklaşık dört ay önce gerçekleştiğini göstermektedir.

Çocuk seks turizmi, çocukların, bir ülkeden diğerine, genellikle bir gelişmiş ülkeden gelişmekte olan bir ülkeye cinsel ilişki kurmak amacıyla seyahat eden -kadın veya erkek- yabancı uyruklu kişiler tarafından cinsel olarak istismar edilmesi olarak tanımlanır - (Çocuk Fuhşunun, Çocuk Pornografisinin ve Cinsel Amaçlı Çocuk Ticaretinin Sonlandırılması-ECPAT International- isimli STK'nın araştırmasına dayanılarak). İtalya'daki ECPAT International'ın araştırması sex turistlerinin yaşının 21 ile 40 arasında olduğunu göstermektedir. Şu ana kadar seks turizmi Ukrayna'da ana bir sorun olmamıştır.

Çocuk ticareti çok yönlü bir problemdir. Küresel pazar çocukların mutlu bir çocukluk, terbiye ve verimli hayat haklarını ihlal ederek milyonlarca çocuğu 'istihdam etmektedir'. Özel durumları ele alabilmek için kamu ve sosyal örgütler insan ticaretinin farklı

biçimleri arasında ayırım yapmalı, durumun düzeltilmesi için yollar bulmalı ve öncelikleri belirlemelidir.

Vaka çalışması

Yevpatoria'da (Kırım Özerk Cumhuriyeti) yazın sahilde bir anne 10 yaşındaki oğlunu homoseksüel ilişki için sunuyordu.

Kiev'de bir anne 9 yaşındaki kızını satıyor ve karşılığında dolar alıyordu. Kızı iyi bir fiyata sattığına memnun olduğunu söylüyordu böylece bu parayı arkadaşlarıyla harcayabilecekti. Diğer ebeveynlerin çocukları için genellikle sadece 10 UAH alabildiklerini söyledi.

Zhytomyr bölgesinde alkolik ana baba küçük kızlarını (cinsel hizmet vermek üzere) bir araba gezintisine yolladılar ve karşılığında votka aldılar.

Çocuklar sadece barınma, yiyecek gibi temel ihtiyaçları karşılamak için değil aynı zamanda cep harçlığı ve sahip olamadıkları eşyalar teklif edilerek de fuhuşa zorlanmaktadır. BM Çocuk Fonuna (UNICEF) göre her gün yaklaşık 2800 çocuk fuhuşa zorlanmaktadır. Bunlar hem kız hem erkek çocuklardır ve uzmanlar fuhuşa zorlanan erkek çocukların sayısında belirgin bir artış görmektedirler.

Vaka Çalışması

Bugün 13 yaşında olan Natalka, Luhansk'da doğmuştu. Babası onları, o daha yedi yaşındayken terk ettiğinden beri annesiyle yaşamaktaydı. Annesi umutsuzluğa düştü ve içmeye başladı, bir noktadan sonra eve değişik erkekler getirmeye başladı ve Natalka'yı evi terk etmeye zorladı, böylece "normal bir özel hayatı" olacaktı. Natalka bir çok kez apartmanın dışında uyumak zorunda kaldı.

Bir gün Natalka eve geldi ve annesinin eşyalarını topladığını gördü. Ne olduğunu sordu ve annesi mutlu bir şekilde hoş bir adamla tanıştığını ve adamın her ikisini de Moskova'ya davet ettiğini söyledi. Adamın parası vardı ve müzelere, tiyatrolara gidebileceklerdi. Natalka mutlu oldu, nihayet annesiyle zaman geçirebilecek, uzun yürüyüşlere çıkabilecek ve büyük şehrin keyfini çıkaracaktı.

Moskova'da annenin erkek arkadaşının arkadaşı bir adamla karşılaştılar. Arabaya bindiler ve adamın evine gittiler. Adam onlara bir süre burada kalabileceklerini söyledi.

Ertesi gün Natalka'nın annesi ve arkadaşı kıza Luhansk'a bilet almaya gideceklerini ve onları beklemesini söylediler.

Saatler geçiyordu ama annesi görünmedi . Bir daha asla geri gelmedi ve Natalka ondan hala haber alamadı. Natalka ve annesini tren istasyonunda karşılayan adam Natalka'ya tecavüz etti ve bundan sonra onun için çalışacağını söyledi. Onu besleyecek , kıyafetler alacak ve evinde kalmasına izin verecekti ama onun da erkeklere cinsel hizmet vermesi gerekiyordu.

Bir akşam tacizcisi sarhoş iken Nataalka kaçtı. Karanlıkta yalnız başına yürürken bir polis arabasına alındı.

Nataalka bir polis karakoluna ve sonra Kiev'deki Ukrayna İçişleri Bakanlığı Esas İdare'sinin kabul merkezine götürüldü. Şu anda Nataalka kabul merkezinde yaşıyor, burayı sevmesine rağmen gelecekte ne yapacağından emin değil.

İnsan ticaretinin ulusal güvenliğe ve demokratik bir toplumun varlığına bir tehdit ve bariz bir insan hakları ihlali olduğunu fark eden Ukrayna kendisini insan ticaretiyle mücadelede adamıştır. Ukrayna'da insan ticareti hakkında toplanan veriler bu suçla mücadele için kapsamlı bir yaklaşım oluşturulmasını gerektirmiştir. Böyle bir kapsamlı yaklaşım, mevzuatın revizyonu/yeniden gözden geçirilmesi, uluslararası anlaşmaların sonuçlandırılması, kolluk kuvvetlerinin, kamu kuruluşları ve departmanlarının faaliyetlerinin etkinliğinin iyileştirilmesi, önleyici tedbirler sisteminin oluşturulması ve mağdurların sosyal rehabilitasyonları için tedbirlerin benimsenmesini gerektirmektedir.

II. Ulusal yasal çerçeve

a. Ulusal Hukuk

Ukrayna'da insan ticaretiyle mücadele için hukuki platform Ukrayna Hükümeti tarafından onaylanan **uluslararası belgelerin** yanı sıra insanın sosyal değeri ve haysiyetini (madde 3) tanıyan, anne ve çocuğa koruma öngören (madde 51) ve yeterli aile bakımından mahrum çocuklar ve yetimler için devlet desteğini teminat altına alan (madde 52) **Ukrayna Anayasasına** dayanmaktadır.

Ukrayna'da Mart 1998'den önce insan ticaretiyle ilgili özel bir yasa yoktur. Bu tarihte hükümet eski **Ceza Kanununun** 124-1 maddesinde 'İnsan ticareti' başlıklı değişiklikler yapmıştır. Bu yeni hüküm yalnız seks endüstrine zorla sevk edilen kadınların ticaretini değil her türlü istimar sebebiyle kişilerin ticaretini, çocuk ticaretini ve insan organlarının ticaretini düzenliyordu.

2001'de Ceza Kanununun 124-1 maddesi '**İnsan Ticareti ve Kişinin Nakli ile ilgili diğer Yasa dışı Anlaşmalar**' başlığını taşıyan 149.maddeyle değiştirildi. Kasım 2005'e gelindiğinde bu iki maddeye göre açılan davaların sayısı 1300'ü aşılıyordu. Madde 149 insan ticaretini şu şekilde tanımlar: 'bir kişinin cinsel istimar, pornografi, suç faaliyetlerinde bulundurma, kölelik, ticari amaçlı evlat edinme, silahlı çatışmada kullanma veya işgücü istimar amaçlarıyla satılması, menfaat karşılığı nakli veya bu kişi ile ilgili bir başka yasadışı anlaşma yapılması, kişinin rızasıyla veya rızası olmaksızın, daha sonra başka kişi veya kişilere satılmak ya da nakledilmek üzere Ukrayna sınırlarından yasal veya yasadışı yollarla geçirilmesi'. Söz konusu suçlar üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

Aynı suçlar küçüklere karşı işlenirse, bir grup kişiye karşı işlenirse, tekrar ederse, bir grup suçlu tarafından önceden gizli anlaşma yapılarak işlenirse, resmi yetkilerin kötüye kullanımı yoluyla işlenirse ya da kişinin mali olarak veya başka türlü bağımlı olduğu kişi

tarafından işlenirse ceza, mallara el konarak veya konmayarak, beş yıldan on iki yıla kadar haptir.

Kişilerin yurtdışına nakledilmesi veya Ukrayna'ya geri dönmeleri engellenerek, organize bir grup tarafından veya mağdurdan organların ve dokuların transplantasyonu veya zorla bağışlanması için alınması amacıyla işlenirse ya da başka ağır sonuçlar doğurursa yukarıdaki suçlar, malvarlığına el konarak veya konmayarak, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Bu konudaki mevzuatı güncellemek amacıyla Ukrayna Bakanlar Kurulu **İnsan Ticaretiyle Mücadele Kurumları arası Koordinasyon Kurulu hakkında Yönetmelikler**'i (No. 1961, 25 Aralık 2002) ve **İnsan Ticareti Mağdurları için Rehabilitasyon Merkezleri hakkında Standart Yönetmelikler** 'i (No. 987, 27 Haziran 2003) hazırlayıp kabul etti. Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Sözleşme hükümlerine uygun hale getirmek amacıyla Ukrayna Ceza Kanununun 149 ve 303. maddeleri değiştirilmiştir. Ocak 2006'da Verkhovna Rada, Ukrayna Yüksek Konseyi **İnsan Ticareti, Fuhuşa Zorlama ve Fuhuşa Aracılık Etmek Sorumlulukla ilgili Ukrayna Ceza ve Usul Kanunlarında Değişiklikler hakkında** kanunu kabul etmiştir.

12 Ocak 2006'da Ukrayna Parlamentosu **İnsan Ticareti ve Fuhuşa Teşvikte sorumluluğun artırılması hakkında Ceza Kanunu değişikliklerine dair** kanunu kabul etmiştir.

Bu madde Ukrayna Ceza Kanununun 149.maddesini şu şekilde değiştirmiştir: '*Madde 149: İnsan Ticareti ve Kişilerle ilgili diğer Yasa dışı anlaşmalar*'

- İnsan ticareti veya konusu insan olan diğer yasadışı muamelelerin yanı sıra istismar amacıyla aldatma, zorlama veya bir kişinin savunmasızlığının suistimali yoluyla kişinin işe alınması, nakli, barındırılması, bir yerden bir yere gönderilmesi veya teslim alınması **üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası** ile cezalandırılır.
- Bu maddenin 1. fıkrasında gösterilen eylemler bir **küçüğe**¹¹² karşı, birden fazla kişi tarafından, tekrarlanarak, bir grup suçlunun önceden gizli anlaşmasıyla, resmi gücün kötüye kullanımı yoluyla veya mağdurun mali veya başka türlü bağımlı olduğu kişi tarafından işlenirse ya da kişinin veya yakınlarının yaşamını ve sağlığını tehlikeye sokacak şekilde şiddet kullanılarak veya bu şekilde şiddetle tehdit edilerek işlenirse ceza, **malvarlığına el konarak veya konmayarak, beş yıldan on iki yıla kadar hapis cezasıdır.**
- Eğer bu maddenin 1 veya 2. fıkrasında bahsedilen fiiller bir **çocuğa**¹¹³ karşı işlenirse, organize bir grup tarafından işlenirse veya ticarete konu kişinin veya yakınlarının hayatını veya sağlığını tehlikeye sokacak şekilde şiddet kullanılarak veya bu şekilde tehdit edilerek işlenirse ya da ağır sonuçlara sebebiyet verirse suçlular, **malvarlıklarına el konarak veya konmayarak, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır**¹¹⁴.

¹¹² Ukrayna Aile Kanununa göre küçük 14 ile 18 yaş arasındaki kişidir.

¹¹³ Ukrayna Aile Kanununa göre çocuk 14 yaşına kadar kişilerdir (resmi olmayan tercüme).

¹¹⁴ Resmi olmayan tercüme

Yorumlar

- Ukrayna Yüksek Konseyi tarafından bağlayıcı olduğuna karar verilen yürürlükteki uluslararası anlaşmaların hükümlerinin Ukrayna mevzuatına sokulduğunu belirtmek lazım. Böylece yukarıda bahsedilen onaylanmış uluslararası anlaşmalar Ukrayna'nın uluslararası ve ulusal hukukunu oluştururlar. Ukrayna Anayasasının 9. maddesi uyarınca uluslararası belgeler Ukrayna Parlamentosu tarafından onaylandıklarında ulusal hukukun bir parçası olurlar. Ukrayna tarafından onaylanan uluslararası mevzuat ile Ukrayna'nın ulusal mevzuatı arasında çelişki olması halinde uluslararası hükümler önceliğe sahiptir.
- Uzman analistler yasal çerçevede formülasyon ve tanımlardaki sınırlamalara dikkat çekmişler özellikle bir kişinin nakli için yasadışı sözleşmelerle ilgili olarak yasal muamelelere ancak söz konusu nakil Ukrayna sınırlarında gerçekleşmişse girişilebileceği üzerinde durmuşlardır (yani Ukrayna içinde nakiller kanunen cezalandırılmazlar).

b. İkili Anlaşmalar

Ukrayna ve diğer ülkeler arasında insan ticareti ile mücadele alanında yapılmış özel bir ikili anlaşma yoktur. İşbirliği genel prensiplere dayanır.

c. Ulusal Eylem Planı

Bakanlar Kurulunun 766 No.lu 5 Haziran 2002 tarihli Kararnamesiyle kabul edilen **2002-2005 için İnsan Ticaretinin Önlenmesine dair Kapsamlı İnsan Ticareti Karşıtı Program** bu yönde çalışmalar öngörür.¹¹⁵ Bu programa göre insan ticaretiyle mücadelede üç **ana yön** vardır: insan ticaretinin önlenmesi, tacirlerin kovuşturulması ve mağdurların korunması ve toplumla yeniden bütünleşmesi. Bu Program insan ticaretini genel olarak ele alır, oysa birincisi yalnız kadın ve çocuk ticaretini ele alıyordu. İsmi değişmesi önemlidir çünkü insan ticaretiyle ilgili sosyal bir bakış açısının oluştuğunu, Ukrayna mevzuatında ve Sınıraşan Örgütlü Suçlara karşı BM Sözleşmesinin eki İnsan ticaretinin, özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesi, Bastırılması ve Cezalandırmasına İlişkin Protokol'de olduğu gibi yalnız fuhuş değil daha büyük ölçekte olduğunu algılandığını göstermektedir.

Devlet Hedef Programı 2006-2010'un hazırlık çalışmaları 2005 baharında Aile, Gençlik ve Spor Bakanlığı, UNICEF ve Uluslararası Kadın Hakları Merkezi La Strada Ukrayna

---

¹¹⁵ Bu ikinci hükümet programıdır. Birinci Program Bakanlar Kurulu tarafından Eylül 1999'da 1768 no.lu Kanun hükmünde kararname ile kabul edilen Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesi hakkında Program'dır. 2006-2010 için 3. hükümet programı onay aşamasındadır.

arasında müzakerelerle başlamıştır. Meseleler yuvarlak masa toplantılarında da ele alınmıştır ve programın modeli oluşturulmuştur. Merkezi idari organların tavsiyeleri doğrultusunda işgücü göçü, güncellenen mevzuat, çocuk ticaretinin önlenmesi, organ transplantasyonu, mağdurların rehabilitasyonu ve yeniden bütünleşmesi vs konuları hakkında da hükümler içerecek olan İnsan Ticaretiyle Mücadele Devlet Programı 2006-2010 merkezi idari merciler tarafından hazırlanacaktır.

Yorumlar

Yukarıdakilerin yüzeysel bir şekilde gözden geçirilmesi bile Ukrayna tarafından yürütülen İnsan Ticaretiyle Mücadele için Devlet Programının kendisinin devlet yetkililerinin uluslararası örgütler ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği ve dayanışma prensibinin bir uygulaması olduğunu göstermektedir.

Kompleks İnsan Ticareti Programının çerçevesi içinde koordinasyon Ukrayna İnsani Meseleler için Başbakan yardımcısının başkanlığındaki **Ukrayna Bakanlar Kurulunun İnsan Ticaretiyle Mücadele için Kurumlar arası Koordinasyon Kurulu** tarafından yerine getirilir.

III. Genel Çerçeve

a. Kapasite Oluşturma

Devlet Sosyal Hizmetleri

Halihazırda sosyal hizmet sistemi küçük kasabalar ve köylerde bile çalışan 700 merkezden oluşan bir ağıdır.

Gençlik merkezlerinin uygulamaya dönük sosyal faaliyetleri aşağıdaki yönlerde yürütülür: ailelere sosyal yardım, çocuk ve gençlik çevrelerinde olumsuz fenomenlerin önlenmesi, genç yetişkinlere iş bulma ve orta öğretimde yardım, askerlik şubeleriyle sosyal çalışmalar, ulusal gönüllüler okulu, genç yetişkinlere aile danışmanlığı, dezavantajlı ve geniş ailelerle sosyal çalışma, genç kadınlar için sosyal koruma, HIV/AIDS'in önlenmesini hedef alan eğitim faaliyetleri, insan ticareti vs.

Bu program **halka açık** kültürel **etkinlikler**, eğitim ve konferanslar, sosyal destek ve sosyal teftiş şeklinde yürütülür. İnsan ticaretiyle mücadele merkezleri aşağıdaki tarzda yardım hizmetleri sunar: yurt dışına giderken ve yurt dışında istihdam hakkında yardım hattı danışmanlığı (191 yardım hattı), insan ticareti mağdurlarına psikolojik ve hukuki danışmanlık, sağlık konularında yardım ve sosyal destek.

Çocuk, Gençlik ve Spor Bakanlığı STK'lar ve gençlik merkezleri le işbirliği halinde insan ticareti mağdurları ve halkla **pratik çalışmalar** yapar. Sosyal hizmetler, STK'lar ve kolluk kuvvetleri tarafından işletilen yardım hatları aracılığıyla veriler toplanır. Bakanlık daireleri insan ticareti mağdurlarına çeşitli tarzda **yardım** sunarlar: mali yardım, insan

ticaretine maruz kalmış çocuklar için sağlık programı, istihdam ve eğitim yoluyla yardım, sağlık konularında yardım ve konut borçlarının azaltılması.

Çalışma ve Sosyal Politika Bakanlığı insan ticaretiyle mücadeleye şu şekilde katkıda bulunur: istihdam danışmanlık hizmetleri ve işsizlere özellikle genç yetişkinlere yönelik mesleki eğitimler, işgücü pazarında talep edilen becerilerin öğretilmesi, bölgesel farklılıkları göz önünde bulundurarak meslek okulları ve yüksek eğitim kurumlarından mezun olanların istihdam problemlerinin çözülmesi, Devlet İstihdam Servisine baş vuran genç yetişkinlere iş bulmada yardım, yurtdışında iş imkanı sunan ticari şirketlerin, seyahat ve evlilik acentalarının vs. faaliyetlerinin izlenmesi. *Devlet İstihdam Merkezi* amacı devlet istihdam politikasını uygulamak olan bir organizasyondur- Ukrayna Çalışma ve Sosyal Politika Bakanlığına bağlıdır. Bu organizasyon bölgesel, şehir ve ilçe istihdam merkezlerinden oluşur.

Halk Sağlığı Bakanlığı mağdurlara sosyal yardım sunan en önemli devlet kurumlarından biridir. Kompleks İnsan Ticareti Karşıtı programa göre Halk Sağlığı Bakanlığı mağdurlara yardımın yanı sıra aşağıdaki görevlerin yerine getirilmesinden sorumludur: yeniden bütünleşme ve kriz merkezleri, insan ticaretiyle ilgili suçlar ve diğer şiddet biçimlerinin mağdurları için sığınma evleri hakkında tipik hükümlerin hazırlanıp kabul edilmesi, insan ticareti konularında şubeler arası seminerler, yuvarlak masa toplantıları, konferanslar ve eğitimler düzenlenmesi, merkezi ve yerel idari kurumların çalışanlarına, kolluk kuvvetlerine, diplomatik temsilciliklere ve konsolosluklara, eğitim kurumlarına, sağlık kurumlarına, sosyal hizmetlere, göç ve sınır polisine ve sosyal örgütlerin temsilcilerine yönelik bu suçların mağdurlarına yardım mekanizmalarını iletirmek. Sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri mağdurlara yardım sunmak için sağlık kurumlarına başvurabilirler. Her kuruluşun talep üzerine yardım sunan doktorları vardır.

Eğitim ve Bilim Bakanlığı esasen genç yetişkinler arasında önleyici faaliyetlerde bulunur. Fakat bu Bakanlık, özellikle Yetimler ve Aile bakımından mahrum Çocuklar için yatılı Okullar Dairesi çocuk insan ticareti mağdurlarıyla sosyal çalışmalara katılabilir ve aile bakımından mahrum çocuklardan sorumludur. Bakanlığın daireleri ve kurumları insan ticaretiyle mücadeleyi hedef alan tedbirlerin uygulanması için kurumsal ve idari destek sağlarlar. *Mezuniyet Sonrası pedagojik Eğitim Merkez Enstitüsü* düzenli olarak konu hakkında seminerler düzenler ve Uluslararası Kadın Hakları merkezi La Strada Ukrayna'dan uzmanları davet eder. Eğitim ve Bilim Bakanlığı uzmanları bilgi içeren ve metodolojik materyalin hazırlanmasına da katılır; bunlar arasında Çalışma ve Öğretme El Kitabı ve İnsan Ticaretini Önlenmesi videosu önemlidir. Edebi Eserlerin Yayınlanması ve Dağıtılması Örgütünün Methodic Yayın Merkezi bu kitapçıkları Ukrayna'nın bütün bölgelerine dağıtır (sirkülasyon-20 000 adet: 14 000 Ukraynaca, 6 000 Rusça). 5 000 adet eğitimcilerle yapılan yuvarlak masa toplantılarında dağıtılmıştır. Yüksek Eğitim Bilimsel Metodolojik Merkezi, La Strada Ukrayna ile işbirliği içinde Ukrayna'da yüksek eğitim kurumlarında dağıtılmak üzere bilgi içeren ve metotlu materyali hazırlar ve yayınlar.

Dışişleri Bakanlığının ana görevleri arasında yurtdışında Ukrayna tüzel kişilerinin ve vatandaşlarının hak ve menfaatlerinin korunması ve sürekli veya geçici olarak yurtdışında

yaşayan Ukrayna vatandaşlarının kaydedilmesi bulunmaktadır. Yurtdışında iş arayan, ya da sağlık, tatil veya başka amaçlarla yurt dışına giden Ukrayna vatandaşlarına bilgi, danışmanlık ve hukuki yardım sunar, yerleşik prosedüre uygun olarak BM Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesi, Göçmelerin Kara, Deniz ve Hava yoluyla kaçakçılığına karşı Protokol ve İnsan ticaretinin, özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesi, Bastırılması ve Cezalandırılmasına ilişkin Protokolün hazırlanıp onaylanması ve Ukrayna hukukunun bunların önemli hükümleriyle uyumlu hale getirilmesi için tedbirler alır, Ukrayna ve diğer ülkelerin kolluk kuvvetleri arasında sınır aşan insan ticareti ile iştigal eden gerçek ve tüzel kişiler hakkında sürekli veri alış verişi için mekanizmalar geliştirilmesi yolunda çalışır, insan ticareti ile ilgili suçların soruşturulması ve çözülmesi metod ve prosedürlerini ilerletmeye çalışır. Bakanlık ülkelere geri gönderilmek isteyen Ukraynalı insan ticareti mağdurlarına yardım sağlamada önemli bir rol oynar. Ayrıca insan ticaretiyle mücadele, insan ticareti mağdurlarının insan haklarının korunması, yurtdışında kaybolan kişilerin aranması, insan ticareti mağdurlarının dönüşü ve rehabilitasyonları hakkında projelerin uygulanmasına uluslar arası organizasyonların, sosyal organizasyonların ve hayır kurumlarının katılımını sağlar.

Ukrayna Konsolosluk Nizamnamesine göre yabancı bir ülkedeki Ukrayna Konsolosu kendi Konsolosluk bölgesinde geçici veya daimi olarak yaşayan Ukraynalı vatandaşların tescilini yapmakla, kendi Konsolosluk bölgesinde geçici olarak yaşayan Ukraynalı vatandaşları evsahibi ülkenin mevzuatı ve gelenekleri hakkında bilgilendirmek yükümlüdür. Dışişleri Bakanlığının yetkilendirmesi üzerine ve yerleşik prosedürlere uygun olarak 18 yaşın altındaki evlat edinilmiş Ukraynalı çocukların yaşam koşulları ve yetiştirilişlerini izleme işini de yürütür. Konsolosun Ukraynalı vatandaşlara pasaport verme ve bunların sürelerini uzatma, pasaportlarında değişiklik yapmaya da yetkisi vardır.

Diplomatik temsilcilikler insan ticareti mağdurlarına şu yardımlarda bulunurlar: Ukrayna vatandaşlarına Ukrayna'ya Dönüş Sertifikası hazırlamak, Ukrayna'ya dönüş yolculuğunu finanse etmek (istisnai durumlarda), yurt dışında kaybolan Ukraynalıların aranmasına yardım etmek, yurtdışında ölen Ukraynalıların naaşlarının Ukraynaya gönderilmesini kolaylaştırmak.

Devlet Sınır Polisi de insan ticareti mağdurlarına yardım eder; insan ticaretiyle mücadele, insan ticareti mağdurlarının insan haklarının korunması projelerinin uygulanmasına katkıda bulunur, yurtdışında kaybolan insanların aranmasına yardımcı olur, insan ticareti mağdurlarının dönüş ve rehabilitasyonlarına yardımcı olur, uluslararası örgütlere, sosyal örgütlere ve hayır kuruluşlarına yardım eder, sınır personeli özellikle kontrol noktası müfettişleri potansiyel risk grubundan kişilere bilgilendirici materyal dağıtarak insan ticaretinin önlenmesine yardımcı olur ve sınır dışı edilen Ukraynalılarla insan ticareti mağdurlarının teşhisinde birlikte çalışır. Sınır dışı edilenlerin rızası ile bunların kişisel bilgileri STK'lara verilebilir veya mağdurlara yardım eden STK'ların faaliyetleri hakkında bilgi içeren materyaller bunlara verilir.

b. Analiz, Araştırma ve İzleme Mekanizmaları

Ülkede insan ticaretiyle mücadele alanında etkili bir çalışma yürütmek için analiz, araştırma ve izleme mekanizmaları çok önemlidir. Bilim adamları tarafından konu hakkında bir dizi **sosyolojik çalışma** yapılmaktadır, **risk grubu veri tabanı** düzenli bir şekilde tutulmakta, tartışmalar ve bireysel konsültasyonlar düzenlenmektedir. **İzleme mekanizmasına** örnek olarak Aile, Gençlik ve Spor İşleri Bakanlığının hazırladığı insan ticaretiyle mücadele hakkında Kapsamlı Programın izlenmesi hakkında raporu gösterebiliriz.

İnsan ticaretiyle mücadelede etkin eylemi teminen ve devletin önleme mekanizmasından, Ukrayna Bakanlar Kurulu başkanlığını Aile, Gençlik ve Spor Bakanının yaptığı **İnsan ticaretiyle Mücadele için Kurumlar arası Koordinasyon Konseyini** kurmuştur. Aralık 2004'te Konsey insan ticaretinin önlenmesini hedef alan tedbirlerin etkili bir şekilde koordinasyonu için Kompleks Program tarafından öngörülen eylemlerin yerine getirilmesiyle doğrudan bağlantılı farklı alanlardan meslek sahiplerinin oluşturduğu Uzman Çalışma Grubunu oluşturmuştur.

İnsan Ticaretinin Önlenmesi için Çabaların Koordinasyonu ve Veri Alış verişi için **Bölgesel Daimi Heyetler** devletin yönetsel organlarının (oblast) her biriminde çalışmaktadır. *Ukrayna'nın on yedi oblastında İnsan Ticaretiyle Mücadele Bölgesel Koordinasyon Konseylerinin Desteklenmesi* projesi dahilinde IOM'un mali desteğiyle yedi oblastta İnsan Ticaretiyle Mücadele **Danışma Konseyleri** kurulmuştur (oblast: ülkedeki bölgesel birimler, ilçe) (Ivano-Frankivsk, Zakarpatska, Khmelnytsky, Poltava, Chernigiv, Sumy ve Kirovograd). Bu çerçevede toplantılar yapılmış, kılavuzlar hazırlanmıştır, her bir bölgenin özel durumuna uygun olarak İnsan Ticaretiyle Mücadele için Oblast Koordinasyon Konseyine sunulmuştur.

c. Bölgesel ve Ulusal Seviyede İşbirliği ve Ağ oluşumu

İçişleri Bakanlığı insan ticaretiyle mücadele alanında devlet politikasının uygulanmasında ana faktörlerden biridir. İnsan ticaretiyle ilgili suçların önlenmesi, teşhisi ve soruşturulması hakkında çalışmaların koordinasyonu insan ticaretiyle ilgili suçlarla mücadelede uzmanlaşmış birimler tarafından yürütülmektedir. İçişleri bakanlığı makamlarının esas görevi insan ticaretiyle ilgili suçların önlenmesi, teşhisi, soruşturulması ve çözülmesi, suçlulara karşı cezai takibata geçilmesi ve mağdurlara yardım sunmada diğer devlet kurumları ve sivil toplum örgütleriyle işbirliği içine girmektir. Mağdurun kimliğinin tesbit edilmesinden sonra insan ticaretiyle mücadele birimleri bunları bir çok rehabilitasyon yardımı sunmaya muktedir STK'lara veya uluslararası örgütlere yönlendirmektedir.

İnsan ticaretiyle bağlantılı suçlar sıklıkla **uluslararası organize suçlarla** ilgili olduğundan Dışişleri Bakanlığı İçişleri Bakanlığı ve diğer kolluk kuvvetleri ile, diğer ülkelerin uygun mercileri ve uluslararası örgütlerle, özellikle OSCE, Europol ve Avrupa Konseyi ile aktif bir ortaklık ve dayanışmanın kurulması için tedbirler alır.

Baltık Denizi Devletleri Konseyinde Gözlemci statüsünde olan Dışişleri Bakanlığı **sokak çocukları probleminin** çözülmesi doğrultusunda Baltık Denizi Konseyi ile yakın

işbirliği içindedir, insan ticareti ve yasa dışı göçü önlemeyi hedef alan uluslararası konferansların, seminerlerin ve faaliyetlerin örgütlenmesinde aktif rol oynar.

Ukrayna İnsan Ticaretine Karşı Avrupa Konvansiyonunun hazırlanmasında aktif bir rol oynamıştır ve bu belgeyi 17 Kasım 2005'te imzalamıştır. Şubat 2005'te Eylem Planı kabul edilmiştir: Ukrayna-AB 2005-2007. Bu Plana göre yeniden kabul ve göç, insan ticaretiyle mücadele, çocukların cinsel istismarının ve çocuk pornografisinin önlenmesi ve mücadele gibi konular adalet ve içişleri alanında işbirliğinde öncelikli konumdadırlar.

Devlet makamlarının sivil toplum örgütleri ve uluslararası örgütlerle işbirliği hem Ukrayna'da insan ticaretiyle mücadele politikasının uygulanmasını hem de bu yönde çalışmaların etkinliğini kolaylaştırır. Bu işbirliğinin belli başlı şekilleri bir tarafın diğer tarafın etkinliklerine katılması, danışmanlık, bilgi alış veriş, yuvarlak masa toplantıları, seminerler, konferanslar, örgütsel, idari ve mali destek, ortak eylem planlarının yapılması ve kadın ticaretiyle mücadele, rollerinin ve statülerinin yükseltilmesi için ulusal politikanın oluşturulması vs.dir. Geçen yıllardaki tecrübeler gelecekte bu işbirliği şekillerinin daha da geliştirileceğini göstermektedir.

Sivil toplum örgütlerinin büyük çoğunluğu faaliyetlerini insan ticaretinin önlenmesine yöneltirler. İnsan ticaretinin önlenmesi ve mağdurlara yardım sunulması yönünde çalışan ulusal ve bölgesel sivil toplum örgütleri arasında ağlar oluştururlar. Uluslararası Kadın Hakları Merkezi La Strada Ukrayna'nın gelişiminin ilk aşamasında esas faaliyet doğrultusu **devlet yapıları ile ağ oluşturmaktır**. Eğitim ve Bilim Bakanlığı, Aile Çocuk ve Gençlik Bakanlığı ve Devlet Sosyal Servisi önleyici programların uygulanmasında ana ortaklar oldular.

Bu işbirliğinin sonucu olarak 1998'de Eğitim ve Bilim Bakanlığı aralarında La Strada Ukrayna'nın da bulunduğu sivil toplum örgütlerinden uzmanların katılımıyla insan ticaretinin önlenmesi alanında önleyici çalışmalar yapılması ihtiyacına dikkat çekerek bir **tavsiye mektubu** hazırladı. Bu mektup Bakan tarafından imzalanıp eğitim daireleri ve eğitim kurumlarının başlarına gönderildi. Bundan sonra eğitim kurumları ve sivil toplum örgütlerinin işbirliği fikirleri Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesi hakkında Program ve İnsan Ticareti Karşıtı Kompleks Programa sokuldu.

Yorumlar

Sivil toplum örgütleri tarafından uygulanan herhangi bir metodun başarısı devlet makamlarıyla işbirliği ve çabaların koordinasyonuna bağlıdır.

d.Kaynakların Mobilizasyonu

Devlete ait insan ticareti karşıtı programlar devlet bütçesinden finansman ayrılmasını öngörmezler. Bu yüzden bu alandaki programların çoğunluğu uluslararası örgütlerin, bağışta bulunan örgütlerin ve yabancı devletlerin mali desteği ile sivil toplum örgütleri tarafından gerçekleştirilir.

Aşağıdaki uluslararası örgütler, uluslararası kalkınma teşkilatları ve sivil toplum örgütleri insan ticaretiyle mücadele alanında çalışmaktadır:

- Birleşik Devletler Uluslararası Kalkınma teşkilatı
- Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (OSCE)
- Ukrayna'daki Uluslararası Göç Örgütü Misyonu (IOM)
- Uluslararası Çalışma Örgütü(ILO)
- Uluslararası Kadın Hakları Merkezi La Strada Ukrayna
- Ukrayna Kadınlar Konsorsiyumu
- Ukrayna Eğitim Reformları Merkezi vs.

Bu örgütlerin çoğu yerel sivil toplum örgütleri tarafından uygulanan çeşitli projeleri desteklerler veya bazı durumlarda insan ticareti karşıtı faaliyetleri kendileri üstlenirler.

IV. İnsan Ticareti Karşıtı Yasaların Uygulanması

a. Önleme ve Farkındalık

İnsan ticaretiyle etkili bir şekilde mücadeleyi temin için ve önlenmesine yönelik devlet mekanizmasından Ukrayna Bakanlar Kurulu tarafından başkanlığını Aile, Gençlik ve Spor Bakanının yaptığı **İnsan ticaretiyle Mücadele için Kurumlar arası Koordinasyon Konseyi** kurulmuştur. İnsan ticaretini önlemeye yönelik tedbirlerin etkili bir şekilde uygulanması için Aralık 2004'te Konsey **Kompleks Programda** hüküm altına alınan eylemlerle doğrudan bağlantılı olan farklı alanlardan meslek sahiplerinin oluşturduğu **Uzman Çalışma Grubunu** kurmuştur.

İnsan Ticaretinin Önlenmesi yolunda Çabaların Koordinasyonu ve Veri alışverişi için Bölgesel Daimi Komiteler her oblastta çalışmaktadır. Ukrayna'nın on yedi oblastında İnsan ticaretiyle Mücadele Bölgesel Koordinasyon Konseylerinin Desteklenmesi projesi uyarınca ve IOM'un mali desteği ile Ukrayna'nın yedi oblastında İnsan Ticaretiyle Mücadele için **Danışma Konseyleri** oluşturulmuştur (Ivano-Frankivsk, Zakarpatska, Khmelnytsky, Poltava, Chernigiv, Sumy ve Kirovograd) ve yapılan toplantıların sonucunda her bir bölgenin özelliklerine göre İnsan Ticaretiyle Mücadele Oblast Koordinasyon Konseylerine sunulan **kılavuzlar** hazırlanmıştır. İnsan ticaretiyle mücadelede bir başka önemli yönelim problemin tüm unsurları hakkında **bilinçlendirmeyi** hedef alan eğitim çabalarıdır. Bu yöndeki esas faaliyetler **Aile, Gençlik ve Spor Bakanlığı** tarafından yürütülmektedir.

Kompleks Program uyarınca farklı Gençlik ve Spor daireleri, gençlik, çocuk ve aile sosyal servisleri istihdam, meslek seçimi, illerdeki gençliğin istihdamı, bekar ebeveynli veya dezavantajlı ailelerin üyeleri, kapalı yerlerden kurtarılmış gençlikle ilgili 26.260'dan fazla insana bilgi veren hizmetler sunmuşlardır. IOM, Winrock Ukrayna, La Strada Ukrayna, Kızılhaç, Ukrayna Sosyal Hizmet Uzmanları Ligi, NSOU Plast, Caritas Hayır Kurumu, Woman for Woman merkezleri, Ukrayna Bölgeleri Gençlik Ligi, AIDS'in önlenmesi ve mücadele merkezleri, kadın bilgilendirme-koordinasyon merkezleri, kadınlara yardım merkezleri vs.nin katkılarıyla 25.000'den fazla bilgilendirici ve eğitici etkinlik düzenlenmiştir.

Aile, Gençlik ve Spor Bakanlığı Ukrayna Eğitim ve Bilim Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Politika Bakanlığı ve diğer bakanlık ve kurumların katkısıyla Ukrayna’da **Uluslararası Çocuk İşçiliğinin Kaldırılması Programının (IPEC)** uygulanmasına katılmaktadır.

STK seviyesinde önleyici ve eğitici faaliyetler doğrudan potansiyel risk gruplarındaki genç kadınlara ve kızlara yöneltilmektedir. Söz konusu çalışmaları yürütmek için esasen gerekli olan devlet yapılarındaki ve makamlarındaki memurları bilinçlendirmek, onların desteğini almak ve onları ortaklığa çekmek önemlidir.

b. Koruma ve Yardım

İnsan ticaretiyle mücadelenin hayati önem taşıyan bir noktası insan ticareti mağduru çocuk ve kadınlara yardım sunmaktır. **2002-2005 İnsan Ticaretin Önlenmesine Dair Kapsamlı İnsan Ticareti Karşıtı Program** çerçevesinde Ukrayna Bakanlar Kurulu 27 Haziran 2003 tarihli 989 no.lu Kararnamesiyle **İnsan Ticareti Mağdurları için Rehabilitasyon Merkezi hakkında tipik Hükümleri** kabul etti. Merkezin fonksiyonları arasında mağdurlara psikolojik ve hukuki danışmanlık, mağdurların sağlık muayenesi, barındırılması, mağdurların yeniden bütünleşmesi için bireysel veya grup rehabilitasyon programlarının düzenlenmesi, varolan programlar, merkezin fonksiyonları, faaliyeti hakkında genel bilgi ve halka yönelik insan ticaretine karşı önleyici tedbirler bulunmaktadır.

İnsan ticareti mağdurları için **yeniden bütünleşme merkezleri** bu insanlara yardım sunmada önemli bir rol oynarlar. Yukarıdaki kurumların faaliyetleri arasında insan ticareti mağdurlarına yasal danışmanlık, gizli tıbbi muayene, sosyal ve psikolojik yardım bulunmaktadır. Yeniden bütünleşme programları daha sonra mağdurların iş bulması için eğitimi ve kişisel çalışması üzerinde yoğunlaşır, barınacak yer bulma ve yoksulluk problemlerinin çözülmesinde pratik yardımlar sunar. İnsan ticareti mağdurlarına yardım sunmak amacıyla Ukrayna Aile, Gençlik ve Spor Bakanlığı IOM ve ilgili Oblast İdarelerinin işbirliği ile 2005’te Zhytomyr, Volyn, Chernivtsy, Lviv ve Kherson oblastlarında insan ticareti mağdurları için **Bölgeler arası Rehabilitasyon Merkezlerini** kurmuştur.

Öte yandan STK’lar insan ticaretinin önlenmesi ve mağdurlara yardım üzerinde yoğunlaşan faaliyetlerde bulunurlar. Ukrayna’da bu alanda faal STK’lar şunlardır:

- Uluslararası Kadın Hakları Merkezi La Strada
- Eşit Fırsatlar Okulu
- Luhansk Bölge Kadınlar Konseyi
- Faith. Hope. Love. (Odessa)
- Kadın inisiyatifleri Gençlik Merkezi (Sivastapol)
- Hope and Future (Simpheropol)
- Revival of the Nation (Ternopil)
- Vesta (Uzhgorod)
- Zhinocha Gromada (Kadınlar Cemaati) (Kharkiv)
- Lyubystok (Mykilyayiv)

- Progressive Women (Vinnitsa)
- Çocukların Ticari Cinsel İstismarına Karşı Pan Birliği

Bu STK'lar 1997'nin başında daha probleme hükümet tarafından önem verilmezken Ukrayna'da insan ticareti karşıtı kampanyalar örgütlemeye başladılar. Uluslararası Kadın Hakları Merkezi LaStrada Ukrayna ilktir. Ana hedefi temel insan haklarının ağır ihlali olarak kadın ticareti problemine kamu ve devlet yapılarının dikkatini çekmekti. Ama durum değişti ve problemin daha derinden anlaşılması yeni program hedefleri doğurdu: devlet makamları ve diğer sivil toplum örgütleri ile uluslararası örgütlerle ortak Eylem Planlarının oluşturulması (1998-1999), önleyici faaliyetlerin geliştirilmesi (1999-2000), sivil toplum örgütleri arasında ağ oluşturulması ve insan ticareti mağdurlarına yardım hizmetleri sunan bir mekanizmanın yaratılması (2000-2002).

Merkez problemin farklı unsurlarına dikkat çeker: insan ticareti mağdurlarına **yardım**, bir **yardım hattı** işletilmesi, kadına karşı şiddet alanında araştırma, Ukrayna'da kadınların yaşamının farklı yönleriyle ilgili kanunların değerlendirilmesi, genç yetişkinler için kadın hakları, kadın ticareti, diğer şiddet ve istismar biçimleri hakkında eğitim programları, kitle iletişimiyle birlikte çalışmalar, problem hakkında bilgi dağıtılması, insan ticareti hakkında raporlar yayınlanması ve materyalin Ukraynalı kadınlara dağıtılması, seminerler, çalıştaylar ve konferanslar düzenlenmesi, Ukrayna'da kadın ticaretinin önlenmesine odaklanan Ulusal Eylem Planının oluşturulması için devlet makamlarıyla işbirliği, Ukrayna'daki yabancı elçilikler ve yurtdışındaki Ukrayna elçilikleriyle işbirliği, Ukrayna'daki ve yurtdışındaki devlet ve sivil toplum örgütleri ile bu suçun mağdurlarına yardım ve kadın ticaretinin önlenmesini hedef alan işbirliği.

STK'ların çabaları ayrıca **yardım hatlarının** oluşturulup işletilmesini de içerir. Yardım hattı yalnız hedeflenen önleyici çalışma için etkili bir yol değil aynı zamanda ihtiyaç halindeki kadınlara danışmanlık ve yardım hizmeti sunma fırsatıdır. **Kiev yardım hattı** 18 Kasım 1997'de çalışmaya başlamıştır. Mayıs 2006'ya kadar 30000 adet telefonla danışmanlık hizmeti verilmiştir. Yardım hatlarının bilimsel metodik desteği Kiev yardım hattının geliştirilmesine büyük katkıları olan Aile ve Gençlik Devlet Enstitüsü, Ukrayna Sosyal Araştırma Enstitüsü, Ulusal İçişleri Üniversitesi, Gençlik Sosyal Hizmetleri Devlet Merkezi tarafından birlikte yürütülmektedir.

Ulusal ve uluslar arasıbelgeler ve bunların tavsiyeleri insan ticareti mağdurlarına sosyal destek sunulması, bunların **rehabilitasyonları ve yeniden bütünleşmeleri** ihtiyacına vurgu yapar. La Strada Ukrayna'nın mağdurlara yardım sunmayı hedefleyen sosyal çalışması iki aşamada yürütülür: **yurtdışında mağdura yardım**, yurtdışında kişinin izinin sürülmesi, tutuldukları yerlerden kurtarılmaları, geri gönderilme belgelerinde ve dönüş prosedüründe yardım ile Ukrayna'ya **geliş sonrası doğrudan yardım**- tıbbi ve psikolojik yardımın örgütlenmesi, mesleki çalışmalar, işe yerleştirme. Spesifik yardım eylemleri şu şekilde gruplandırılabilir: tacirler aleyhinde şahitlik yapmak üzere yurtdışına gidişte mağdura vize almasında yardım, ülkeye geri dönmesi için gerekli belgelerde yardım, geri dönmenin her yönünde yardım- ilgili prosedürler, işe yerleştirmede yardım, mahkeme meselelerinde yardım, bir sığınma evi ayarlanması, havaalanında karşılama, hukuki konularda danışmanlık, tıbbi yardımın ayarlanması,Ukrayna'da ve yurtdışında

mesleki eğitimin örgütlenmesi, kadınların aranması, mali yardım (tedavi- belgelerin yenilenmesi, cenazeler için). Yardım sağlamada önemli bir rol rahabilitasyon merkezleri ve sığınma evleri tarafından oynanır. Söz konusu sığınma evleri Kiev, Lutsk, Ternopil ve Kharkiv'dedir.

Söz konusu yardımın örgütlenmesinde ortaklar sivil toplum örgütleri ağı, yeterli mali kaynakları olan uluslararası örgütler ve farklı devlet makamlarıdır- Aile ve Gençlik Daireleri, gençlik servisleri, gençlik sosyal merkezleri, Sağlık dairesi, istihdam merkezi vs.. IOM'un Ukrayna'daki temsilciliği ile birlikte ve yapılan anlaşmaya göre Ukraynalı vatandaşların ülkeye geri dönüşü finanse edilir. Diplomatik misyonlar ve Ukrayna'nın yurtdışındaki konsoloslukları Ukrayna'lı vatandaşların eve dönmelerini kolaylaştırırlar.

c. Kovuşturma

Özel yasalar kabul edip yeni temayül ve ihtiyaçlara göre güncellemenin yanı sıra insan ticaretiyle uğraşan organize suç gruplarının ortaya çıkarılması ve yok edilmesine yönelik örgütsel ve pratik tedbirler alınmıştır.

Bu yönde atılan önemli bir adım İçişleri Bakanlığı bünyesinde Ağustos 2005'te **İnsan Ticaretiyle ilgili Suçlarla Mücadele Dairesinin** ve oblastlarda ilgili bölümlerin oluşturulmasıydı.

180 insan ticareti kanalı çökertilmiş ve organizasyonlara dahil ve bunlara hizmet eden 300'den fazla kişi tutuklanmıştır. Ukrayna Emniyet teşkilatları tarafından yönlendirilen 160'dan fazla ceza davası Ukrayna Ceza Kanununun 149.maddesine göre yargılanmıştır-İnsan Ticareti ve İnsanla ilgili diğer yasadışı nakil anlaşmaları¹¹⁶.

2005'te ebevyn muvafakati olmadan Ukrayna sınırından küçüklerin yasadışı olarak geçirilmesi ile ilgili 3200'den fazla vaka, 13 adet tedavi, eğlence ve turizm amacıyla yasa dışı nakil girişimi, 40'dan fazla yasalara uygun olarak hazırlanmış belgeler olmaksızın yabancılar tarafından evlat edinilmiş küçüklerin nakli vakası ortaya çıkarılmıştır¹¹⁷.

İçişleri Bakanlığının sunduğu verilere göre 1998'den 2005'e kadarki dönemde Ukrayna Ceza Kanununun 149.maddesine aykırı (insan ticareti) 2200'den fazla suç soruşturulmuştur ve söz konusu suçların sayısı her yıl artmaktadır (1998-1, 1999-11, 2000-42, 2001-89, 2002-169, 2003-289, 2004-262, 2005-415, 2006'nın 5 ayı-217).

V. İyi Uygulamalar

Yukarıdakileri özetlersek Ukrayna'nın 2002-2205'te insan ticaretiyle mücadele stratejilerini hem uluslararası hem ulusal seviyede arttırmayı sürdürdüğünü söyleyebiliriz. Aşağıdaki eylemlerin fenomenle başa çıkmada büyük etkileri olmuştur:

---

¹¹⁶ İçişleri Bakanlığı tarafından sağlanan bilgi

¹¹⁷ İçişleri Bakanlığı tarafından sağlanan bilgi

- Şimdi ÷lkedeki tüm oblastlarda İnsan Ticaretinin Önlenmesinde **Çabaların Koordinasyonu ve Veri alış verişi için Daimi Komiteler** görev yapmaktadır.
- **İnsan Ticaretiyle ilgili Suçlarla Mücadele Dairesi** İçişleri Bakanlığı bünyesinde etkin bir şekilde çalışmaktadır.
- Bölgelerde **önleyici çalışmalar** yürütölmektedir: her türlü insan grubu için eğitimler, tartışmalar, yuvarlak masa toplantıları
- **Sivil toplum örgütleri** aktif bir şekilde işbirliği halindedir ve hem metodolojik hem mali yardım sunmaktadırlar
- İnsan ticareti mağdurları için **bölgelerarası sığınaklı rehabilitasyon ve yeniden bütünleşme merkezleri ağı** oluşturulmaktadır.
- Bilim adamları konu hakkında **sosyolojik araştırma** yapmaktadırlar
- **Risk grubu veri tabanı** düzenli olarak güncellenmektedir, tartışmalar ve bireysel konsültasyonlar yapılmaktadır
- **Yardım hatları** aracılığıylaönleyici çalışma iyi örgütlenmiştir
- Genç insanlar için **işe yerleştirme** tedbirleri alınmakta, işsiz kadınlar için girişimcilik programları uygulanmaktadır.
- Seyahat acentaları, evlilik acentaları ve yurtdışında işe yerleştirmede arabuluculuk yapma ruhsatı olan şirketlerin faaliyetleri düzenli olarak **kontrol** edilmektedir
- Yurtdışına seyahat eden Ukraynalı vatandaşlara **bilgi verilmekte ve hukuki yardım** sunulmaktadır
- Aile içi şiddet ve çocuk ticaretiyle müadele amacıyla **Dezavantajlı Ailelere Sosyal Destek için Kurumlararası Program** uygulanmaktadır.

VI. Eksiklikler

Aynı zamanda bir çok problem çözümlenmeden kalmıştır ve insan ticareti problemi Ukrayna'da hala günceldir.

- Ukrayna'da insan ticaretinin artmasının bir sebebi de Ukraynalı vatandaşların yurt dışında iş olanakları ve yaşam hakkında ve yasadışı çalışmanın sonuçları hakkında **bilgilerinin azlığıdır**
- Yurt dışında yaşayan Ukraynalı vatandaşlar için **özel sosyal koruma kanunu yoktur**
- Fonksiyonel bir **mağdur koruma** sistemi yoktur
- Suçlulara verilen **cezalar yetersizdir**. Öte yandan insan ticareti suçunu mahkemede kanıtlamak zordur ve sık sık suçlular cezalandırılmaktan kurtulur.

VII. İhtiyaçların Değerlendirilmesi

Bu raporda bahsedilen eksiklikler ve yorumlar ile durumun iyileştirilmesi ihtiyacı göz önünde bulunurularak aşağıda bir tavsiye listesi sunulmuştur.

Tavsiyeler

- **Uluslararası hukuki belgelerin** insan haklarıyla ilgili hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanması için mekanizmalar geliştirilmelidir.
- Ukrayna Ceza Kanunu insan ticaretiyle ilgili suçları cezalandıran hükümler içerse de problemin **kökündeki sebeplere dikkat çeken** daha ileri eylemlere geçilmelidir.
- Ticarete konu olmuş kişilerin **tam olarak yeniden bütünleşmelerini** sağlamak ve ticaretin üzerlerindeki olumsuz etkisini yok etmeye yardımcı olacak şekilde varolan ve gelişmekte olan hukuki temelin zenginleştirilmesi gereklidir.
- Tedbirlerin çok yönlülüğü ve insan ticaretiyle mücadeleye katılan ortakların kapasiteleri- devlet makamları, STK'lar, dini, uluslararası örgütler, donörler ve hayır kurumları, ülkedeki yabancı temsilcilikler-dikkate alınırsa bunların **çabalarının koordinasyonu** olmaksızın etkili çalışma imkansızdır.

KISALTMALAR

CBS Sekreterliği
CBSS
ECPAT International

EUROPOL
ILO
IOM
IPEC
OSCE
UNICEF
USSR

Baltık Ülkeleri Konseyi Sekreterliği
Baltık Denizi Devletleri Konseyi
Çocuk Fuhuğu, Çocuk Pornografisi ve Cinsel Amaçlı
Çocuk Ticaretine Son
Avrupa Polis Teşkilatı
Uluslararası Çalışma Örgütü
Uluslararası Göç Örgütü
Uluslararası Çocuk İşçiliğini Önleme Programı
Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu
Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

YUNANİSTAN

Hazırlayanlar

- ⇒ Association for the Social Support of Youth -ARSIS
- ⇒ Human Rights Defence Centre -KEPAD

YUNANİSTAN

I.Giriş

Yunanistan Balkan Yarımadasının güney ucunda bulunmaktadır. Kuzeyde Arnavutluk, Makedonya, Sırbistan ve Bulgaristan ile, ve kuzeydoğu ve doğuda Türkiye ile sınırları vardır. Batıda Adriyatik denizi, güney ve güneydoğuda Akdeniz ile çevrilidir.

Yunanistan geleneksel olarak göçmenler için bir kaynak ülkesi olmuştur. 1990'ların başında göçmenler için (yasal ve yasa dışı) bir varış ülkesi haline geldiğinde bu rol değişmiştir. Ne yazık ki Afrika'dan ve daha az miktarda Asya'dan gelenlerin yanı sıra Güneydoğu ve Doğu Avrupa ülkelerinden gelen insan ticareti mağdurları için de bir varış ülkesi olmuştur. İnsan ticareti esasen coğrafi konumu, ekonomik zenginliği ve Avrupa Birliği üyeliği'nden ötürü, Berlin Duvarının yıkılışını takiben komşu ülkelerde başgösteren sosyal, ekonomik ve politik karışıklıklar nedeniyle Yunanistan'da gelişmektedir. Yunanistan Kamu Düzeni Bakanlığı'nın sunduğu resmi verilere göre, insan ticareti mağdurlarının çoğunluğunun Arnavutluk, Bulgaristan, Romanya, Rusya, Moldova ve Ukrayna'dan gelmektedir.¹¹⁸

Her ne kadar bu veri farklı mağdur tipleri arasında ayırım yapmasa da mağdurlara yardım ve destek sunan STK'lar teşhis edilen mağdurların çoğunluğunu cinsel istismar amacıyla mağdur edilen kadınlar ve çocuklar olduğunu öne sürmektedir.¹¹⁹

Yunanistan Kamu Düzeni Bakanlığı'na¹²⁰ ve IOM'a göre¹²¹, '*mutlu ticaret*' adı verilen, mağdurların sınırlı bir derecede özgürlüğe sahip olduğu ve verdikleri hizmet için küçük bir mali karşılık aldıkları yeni bir fenomen, yükselişe geçmiştir. . Sonuç olarak mağdurların rızası arttıkça tacirlere karşı tanıklık yapma olasılığı da azalmaktadır.

I. Ulusal Yasal Çerçeve

---

¹¹⁸ Kamu Düzeni Bakanlığı tarafından sağlanan resmi istatistiklere göre 2003'te teşhis edilen 93 İnsan ticareti mağdurunun 31'i Rus, 14'ü Ukraynalı, 10'u Moldovalı ve 10'u Romanya uyruklu idi. 2004'te 181 insan ticareti mağduru teşhis edilmiştir, bunlardan 50'si Rusya'dan, 41'i Romanya'dan, 21'i Ukrayna'dan, 10'u Bulgaristan'dan, 10'u Moldova'dan ve 9'u Arnavutluk'tan gelmiştir. 2005'te 137 mağdur teşhis edilmiş, bunlardan 55'i Romanya'dan, 28'i Rusya'dan, 12'si Ukrayna'dan ve 9'u Bulgaristan'dan gelmişti. 2005'te teşhis edilen 137 mağdurdan 104'ü kadın, 29'u erkek ve 4'ü çocuğu, www.ydt.gr.

¹¹⁹ STK KLIMAKA STK (Dafni Kapetanaki ile 15.02.2006'da), STK EKKYTHKA (Anda Koublommati ile 3.04.2006'da), STK KATHV (Fani Galatsopoulou ile 2.05.2006'da) ve STK SOLIDARITY (Katerina Trakanian ile 25.05.2006'da) ile yapılan görüşmeler. Tüm bu STK'lar insan ticareti mağdurları için sığınma evleri işletmektedirler.

¹²⁰ Yunanistan Kamu Düzeni Bakanlığına bağlı olarak çalışan Atina İnsan Ticareti Karşıtı Merkezi Polis Birimi temsilcisi Tonia Andreakou ile 11.05.2006'da yapılan görüşme.

¹²¹ 15.05.2006 tarihinde IOM, İnsan Ticareti Mağdurlarının Ülkelerine Geri Gönderilmeleri hakkında Konferans'ta IOM'un Yunanistan'daki Misyonunun Başkanı Daniel Esdras'ın sunumu.

A. Ulusal Mevzuat

2002 yılına kadar Yunanistan'da insan ticareti ile mücadele için yasal çerçeve zayıf ve etkisizdi. Bununla birlikte, 2002'den bu yana insan ticareti karşıtı yasalarda reform yapmak amacıyla üç temel yasal belge kabul edilmiştir: Ceza Kanununun ilgili maddelerini değiştiren Kanun no. 3064/2002; insan ticareti mağdurlarına yardım ve destek yapıları sağlayan Başbakanlık Kararnamesi 233/2003 ve oturma izinleri sağlayan Kanun no. 3386/2005.

İnsan ticareti karşıtı yasal çerçevede yapılan reformun en önemli noktaları şunlardır:

- Yunan hukuku artık uluslararası ve Avrupa Birliği standartları ile uyumludur. **İnsan ticaretinin** zorla çalıştırma ve cinsel istismar amacıyla ticaret, organların alınması için ticaret ve askeri amaçlarla ticaret dahil **her türüne** dikkat çekilmiştir.,
- İnsan ticareti bir **ağır suçtur**. Suçlular para cezası yanında on yıla kadar hapis ile cezalandırılır. Daha ağırlaştırıcı sebeplerin olması halinde (mağdurun yaşının küçük olması, otoritenin kötüye kullanımı, bedene verilen ağır zarar veya mağdurun ölümü, insan ticaretinin bir meslek olarak icra edilmesi) insan ticareti en az on yıl hapis ve 100.000 euro'ya kadar para cezası ile cezalandırılır. Yeni yasa ayrıca kasten mağdurların hizmetlerinden yararlanan kişiler için de (*müşteriler*) ceza (en az altı ay hapis) öngörmektedir.
- Yasayı göre, Savcı mağdurların kimlik belirlenmesinde yetkili organdır. Mağdurlar bu şekilde insan ticareti mağduru olarak teşhis edildikten sonra Yunan Hukuku onlara **koruma** özellikle sığınak ve bunun yanı sıra tıbbi, sosyal, psikolojik ve hukuki **yardım/destek** öngörür. Başbakanlık Kararnamesinin Ek'inde sosyal ve psikolojik destek ve yardım hizmetlerinin bir listesi bulunmaktadır.
- **Çocuk mağdurlar** için özel koruyucu hükümler kabul edilmiştir.
- Potansiyel insan ticareti mağdurlarına tacirlerin kovuşturulmaları için yetkililerle işbirliği yapıp yapmayacağına karar vermesi için yetkili savcı tarafından **bir aylık düşünme süresi** verilir.. Bu süre boyunca sınır dışı edilmezler ve mağdur olarak teşhis edilenlere sağlanan oturma izni verilmesi dışındaki tüm imtiyazlardan faydalanırlar. Bu hükmün, insan ticareti mağdurlarının teşhis edilmeden sınır dışı edilmelerini önlemek açısından yararlı olduğu kanıtlanmıştır.
- Yunan yasalarına/mevzuatına göre, tacirlerin kovuşturulmasında yetkililerle *işbirliği yapan* mağdurlara bir yıllık yenilenebilir **oturma izni** ücretsiz olarak verilir;bu izin aynı zamanda mağdurların işgücü piyasasına yasal olarak girmelerini sağlayan çalışma izni olarak da geçerlidir. Ceza yargılaması sona erene kadar mağdurların oturma izinlerini yenileme hakları vardır. Bundan sonra farklı bir statü altında (evlilik, çalışma, vs) ikamet izni için başvurabilirler.
- Yunan yasaları açık **bir resmi yönlendirme mekanizması** sağlamamaktadır. İnsan ticareti karşıtı yasaların uygulanmasını denetlemek üzere kurulan Bakanlıklar arası Komite (bakınız paragraf II (b)) gayri resmi bir yönlendirme sistemi oluşturmuştur (bakınız III (b)), Sosyal Dayanışma Ulusal Merkezi (EKKA) tarafından koordine edilmektedir.

Yorumlar

- Yunan yasalarında teşhis edilen insan ticareti mağdurlarının kovuşturulmasının askıya alınmasına yönelik açık bir yasal hüküm yoktur. Bunun sonucunda, mağdurlar göçle ilgili kanun hükümlerini ihlal etmekten ötürü tacirleriyle birlikte yargılanabilmektedirler.¹
- İnsan ticaretine uğramış mağdurlarla uğraşan STK temsilcileri, bir aylık düşünme süresinin mağdurların tacirlerin etkisinden tam olarak kurtulmaları için uygun olmamakla çok kısa olmasını eleştirmekte, söylemektedirler¹²².
- İkamet izni verilmesinin sadece tacirlerinin kovuşturulmasında yetkililerle işbirliği yapan insan ticareti mağdurları ile sınırlandırılması, tüm mağdurların tüm insan haklarının korunmasını sağlamakta başarısızlık olarak eleştirilmiştir.
- Her ne kadar kanun mağdurların hizmetlerinden yararlananların (müşteriler) cezalandırılmalarını öngörse de yargılama sırasında sanığın bilgisi ve kastına dair somut deliller sunmak oldukça zordur. Bu yüzden, müşteriler genellikle cezalandırılmamaktadır.
- STK'lar, devlet ve uluslararası aktörler arasında henüz etkin bir koordinasyon kurulamadığı için yönlendirme sistemi zayıftır.

B. İkili anlaşmalar

Yunanistan komşu ülkelerle aşağıdaki İkili Anlaşmaları imzalamıştır:

- **Arnavutluk ile**, Arnavutluk'tan Yunanistan'a ticarete uğrayan çocukların özel durumlarına ve çocuk mağdurların korunmalarına duyulan ihtiyacın artışına dikkat çeken, refakatsiz minor çocukların ülkelere geri gönderilmeleri hakkında **İkili Anlaşma**. Bu Anlaşma geri gönderilen çocuk mağdurların Arnavutluk'ta uygun bir şekilde kabullerini temin etmeyi hedeflemektedir.
- Avlona, Arnavutluk'taki *İnsan Ticareti Karşıtı Merkezin* işleyişi için **Mutabakat Anlaşması** (kanun 3298/2004). Merkezin amacı insan ticareti vakaları hakkında bilgi toplama ve dağıtma noktası olmanın yanı sıra taraf ülkeler arasında polis işbirliğini ilerletmek ve idare etmektir. Zapt Yunanistan, Arnavutluk, Almanya ve İtalya tarafından imzalanmıştır.

Yorumlar

- Arnavutluk'la İkili Anlaşma çocuk mağdurların korunması için önemli bir araçtır. Bununla birlikte, sonuçlanması oldukça gecikmiştir.
- Güneydoğu ve Doğu Avrupa'da işbirliğini güçlendirmek için Yunanistan ile diğer komşu ülkeler arasında benzer anlaşmalar imzalanmalıdır.

C. Ulusal Eylem Planı

¹²² İnsan ticareti mağdurlarının oturma izinleri hakkında tartışma, Diplomatik Forum Üçüncü Toplantı, düzenleyen IOM, Yunanistan Dışişleri Bakanlığı, 21.02.2006

İnsan ticaretini önleme ve kovuşturmanın yanı sıra mağdurların korunmasına da hitap eden kapsamlı bir **Ulusal Eylem Planı** Ağustos 2004'te kabul edilmiştir. Dokuz yetkili Bakanlığın (Adalet, Maliye, Dışişleri, Kamu Düzeni, Eğitim, İçişleri, İstihdam ve Sağlık ve İçişleri Bakanlığına bağlı olarak çalışan Eşitlik Genel Sekreterliği) Genel Sekreterlerinden oluşan **Bakanlıklar arası Komite** tarafından hazırlanmıştır. Bu Komite insan ticaretiyle ilgili birçok faaliyeti (önleme, koruma, ve yargılama) kapsayan Ulusal Eylem Planı'nın uygulanmasından sorumludur.

Bakanlıklar arası Komitenin çalışması ve STK topluluğu ile işbirliği kapsamında Aralık 2005 tarihinde, fenomenin çeşitli yönleriyle daha etkili bir şekilde baş etmek amacıyla devlet kurumları, IOM ve STK'lar arasındaki işbirliğinin çerçevesini oluşturan bir **İşbirliği Zaptı** imzalanmıştır.

III. Genel Çerçeve

A. Kapasite Oluşturma

a. Hakimlerin ve kamu savcılarının eğitimi

Yunan insan ticaretiyle mücadele mevzuatına göre, savcılar ve hakimler insan tacirlerinin kovuşturulmasının yanı sıra mağdurların teşhis ve korunmasında da anahtar rol oynamaktadırlar. Savcı ve hakimleri bilinçlendirme ve eğitime ihtiyacını karşılamak üzere **Ulusal Hakimler Okulunun** Müfredatına özel dersler eklenmiştir.

Yukarıda bahsedilen derslerin genel özellikte olduğu ve bu yüzden yeterli olmadıkları dikkate alınarak aktif hakimler için yıllık eğitim seminerleri Ulusal Hakimler Okulu tarafından Komotini'de düzenlenmektedir.

Yunanistan, Avrupa Birliği tarafından finanse edilen ve kapsamlı bir insan ticareti strateji oluşturulması için STK ve devlet aktörleri arasında bir işbirliği ağı oluşturmayı hedefleyen AGIS I (2003-2005) ve AGIS II programlarının (2005-2007) uygulanmasında yer almaktadır. Ceza usulünün araçlarını etkili bir şekilde kullanarak mağdurların teşhis edilmesi, korunması ve desteklenmesi için hakimlerin ve savcılarının eğitilmesi AGIS projesinin şu aşamadaki anahtar unsurudur. Metodolojisi, vaka çalışmaları, rol-play sunumlarıyla, iyi uygulamaların değiş tokuşuyla ve yuvarlak masa toplantıları aracılığıyla *eğitimcilerin eğitilmesi* yaklaşımına dayanmaktadır. Hakim ve savcılardan başka insan ticareti mağdurlarıyla temas eden psikologlar, sosyal hizmetliler, yüksek düzeydeki polis memurları ve avukatlar gibi diğer profesyoneller de AGIS çerçevesine dahildir. Projenin ürünü kapsamlı bir el kitabı, eğitim görmüş profesyonellerin ulusal seviyede çalışma arkadaşlarını eğitmeleri için kullanılacaktır (eğitim-zinciri).

b. Polis memurlarının eğitimi

Yunan Hukukuna göre, insan ticareti ile mücadele politikalarında Polisin rolü özellikle insan ticareti mağdurlarının **teşhisinde** çok önemlidir. Teşhisten sorumlu otorite olan savcı, insan ticareti vakalarını araştıran polis memurlarının elde ettiği ve sunduğu delile

göre karar verir. Kanuna göre kişiye ancak insan ticareti mağduru olarak teşhis edilmesinden sonra yardım ve koruma sunulur. Bu yüzden polis memurlarına mağdurların insan haklarını korumayı hedefleyen bir özel, interaktif eğitim verilmesi şarttır.

Yukarıdakilere ek olarak, polisle doğrudan temastan korkan mağdurların sınır dışı edilmesini önlemek için ilk araştırma aşamasında STK temsilcilerinin bulunması gerekli kabul edilmektedir.

2003-2004 ve 2004-2005 öğretim yıllarında **Polis Akademisi**, insan ticareti konusunu (mücadele, mağdurların teşhis edilmesi, mağdurlara yardım ve destek sunulması) müfredatına eklemiş ve polis memurları için özel seminerler düzenlemiştir. Buna ek olarak 2005'te Uluslararası Polis Birliğinin Yunan Bölümü (IPA) Yunanistan'ın sekiz şehrinde **polis memurlarını bilinçlendirici seminerler** düzenledi (Yanya, Gümülcine, Rodos, Trikala, Kandiye, Pireus, Selanik, Tripoli). Bundan başka, İstikrar Paketi'nin Selanik'teki Alternatif Merkezi, yerel STK'ların (ARSIS, Uluslar arası Polis Birliğinin Yunan Bölümü), IOM, Ulusal Hakimler Okulu arasında işbirliğini teşvik için polis memurlarının eğitilmesini hedef alan yerel ve bölgesel inisiyatifleri koordine etmektedir.

IOM tarafından Arnavutluk ve Yunanistan arasında polis memurları için **sınır ötesi eğitim programları** düzenlenmiştir (Aralık 2005).

Yorumlar

- Uygulama, hakimlerin ve savcılarının insan ticareti mağdurlarının teşhisi ve korunması hakkındaki eğitimlerinin yeterli veya etkili olmadığını göstermektedir.¹²³
- Polis personelinin eğitilmesini hedef alan inisiyatifler, yetersiz ve etkisiz olmakla eleştirilmişlerdir.¹²⁴
- STK'ların rolünü ve özellikle STK temsilcilerinin mağdur teşhisi sürecine katılımını güçlendirmek gerekli görülmektedir.

B. Analiz, Araştırma ve İzleme Mekanizmaları

Yunanistan'da insan ticaretinin durumu ülkedeki hakkında resmi, kapsamlı ve sistematik hiçbir **araştırma ve değerlendirme sistemi** bulunmamaktadır.

Bakanlıklar arası Komite (bakınız paragraf I (c)) Adalet Bakanlığı Genel Sekreterinin başkanlığı altında ayda iki defa toplanır. Görevi Kanun 3064/02 ile Başbakanlık Kararnamesi 233/2003'ün çeşitli hükümlerinin uygulanmasını koordine etmektir.

¹²³ İnsan ticareti ile ilgili davaları takip etmek üzere atanan savcı Maria Malouhou ile görüşme, 12.05.2006

¹²⁴ STK KLIMAKA (Dafni Kapetanaki, 15.02.2006'da), STK KATHV (Fani Galatsopoulou, 2.05.2006'da) temsilcileri ile görüşmeler, insan ticareti ile ilgili davaları takip etmek üzere atanan savcı Maria Malouhou ile 12.05.2006 tarihinde yapılan görüşme, geri gönderme prosedüründen sorumlu IOM temsilcisi Angela Courniachtou ile 18.05.2006'da yapılan görüşme.

Komite, IOM ve insan ticareti karşıtı projeler uygulayan 12 STK'nın yakın işbirliği ile insan ticareti karşıtı yasaların uygulanmasını denetlemekten sorumludur. Komite ayrıca insan ticareti karşıtı faaliyetlerin **Ulusal Koordinatörünü** atar.

Nisan 2001'den itibaren **Yunan Kamu Düzeni Bakanlığının** nezaretinde, kapsamlı bir insan ticareti politikası geliştirmek ve insan ticareti karşıtı yasalar ile Yunan Devleti tarafından gerçekleştirilen insan ticareti ile mücadele faaliyetlerinin etkinliğini denetlemek yetkisi olan, koordine edici bir kurum olarak **Özel bir Komite** kurulmuştur. Bu Komite (**İnsan Ticaretini Engelleme Birimi-OKEA**) Yunan Polis Müdürü (Komitenin Başkanı), bir IOM temsilcisi ve Sağlık, İstihdam ve İçişleri Bakanlıklarından temsilciler, yüksek düzeydeki polis memurları ve sosyal bilimcilerden oluşur.

Yorum

OKEA ilk çalışmaya başladığında etkili idi; ama son yıllarda durum böyle değildir.

C. Bölgesel ve Ulusal Düzeylerde İşbirliği ve Ağ Oluşturma

Yukarıda bahsedildiği üzere, devletler arası düzeyde Yunan hükümeti insan ticareti mağdurlarının kaynak ülkeleriyle ikili anlaşmaları akdetmiştir. **SECI** (Güneydoğu Avrupa İşbirliği İnisiyatifi) ve **B-SEC** (Karadeniz Ekonomik İşbirliği) gibi bölgesel inisiyatiflere katılmaktadır. Bu inisiyatiflerin etkisiyle insan ticareti ile organize bir suç olarak mücadeleyi amaçlayan bilinçlendirme faaliyetleri yürütülmektedir. Yunan hükümeti ayrıca insan ticareti ile mücadele gündemlerinin ilk sıralarında yer alan **Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı** (OSCE) ve **Güneydoğu Avrupa'da İstikrar Paketi** ile de işbirliği yapmaktadır.

Bölgesel seviyede, 2005 yılında İnsan Hakları Savunma Merkezinin (KEPAD) inisiyatifi ile **Güneydoğu ve Doğu Avrupa'da İnsan Ticaretine Karşı ARIADNE Ağı** kurulmuştur. Ağın üyeleri, bölgedeki on iki ülkeden on yedi STK'dır. Amacı, mağdurlara yardım ve koruma sağlamayı ve fenomeni önlemeyi hedefleyen, sıkı ve koordineli insan ticaretiyle mücadele faaliyetlerinin geliştirilmesidir.

Ulusal seviyede, IOM'un inisiyatifi ile, 2005 sonunda bir **diplomatik forum** oluşturulmuştur. Forum, yetkili Bakanlıkların, uluslararası örgütlerden, kaynak ülkelerin diplomatik yetkililerinden ve STK'lardan oluşmaktadır. Misyonu insan ticaretiyle mücadeleye dahil olan tüm aktörler arasında yakın işbirliği oluşturmak ve faaliyetlerini koordine etmektir. IOM, forumun güncel meseleler üzerinde yoğunlaşan toplantılarını sistematik bir şekilde düzenler.

D. Kaynakların Mobilizasyonu

Uluslararası örgütler ve STK'lar tarafından yürütülen insan ticareti karşıtı faaliyetlerin esas finans kaynağı Yunanistan Dışişleri Bakanlığı (Yunan Yardımı-YDAS)'dır. Finansman, Bakanlığın Gelişim ve İnsani Yardım Projeleri için finansal destek sağlamapolitikasının parçasıdır. 2004-2006 yılları için Bakanlığın insan ticareti karşıtı faaliyetler için toplam bütçesi yaklaşık 5.000.000 Euro'ya ulaşmıştır.

Amerikan insani yardım kuruluşu USAID, son on yıldır Balkanlar'da oldukça faaldir. USAID'in politika önceliklerinden biri insan ticareti karşıtı faaliyetleri finanse etmektir. Bir çok Yunan STK'sı insan ticareti karşıtı projelerinin uygulanması için USAID'den fon almıştır.

Avrupa Birliği organize suçların yanı sıra insan ticaretiyle mücadele için de finans fonlama programları (PHARE; STOP, DAPHNE, AGIS, EQUAL, vs.) geliştirmiştir. Bu fonlar sadece Avrupa Birliği üyesi ülkelere değil Avrupa Birliği'ne komşu ülkelere de (müzakere halindeki ülkeler, müzakerelere aday ülkeler) verilmektedir. Yunanistan'daki uluslararası örgütler, devlet kuruluşları ve STK'lar, insan ticareti karşıtı projelerini geliştirmek için bu fonlamadan yararlanmışlardır.

Norveç, Hollanda ve Kanada Dışişleri Bakanlıkları da Yunan STK inisiyatiflerinin Güneydoğu Avrupa bölgesindeki insan ticaretiyle mücadele faaliyetlerine de finansman sağlamaktadır.

IV. İnsan ticareti karşıtı yasaların uygulanması

A. Önleme ve Bilinçlendirme

Yunanistan'da halkı insan ticareti konusunda bilgi sağlamayı amaçlayan **bilinçlendirme kampanyaları yalnızca** son üç yıldır düzenlenmektedir. Yunan İçişleri Bakanlığı'nın altındaki Eşitlik Genel Sekreterliği halkı bilgilendirici kampanyalar düzenlemiş ve farkındalığı arttırmak için televizyon spotları kullanmıştır. Asıl uygulama teşkilatı beş Yunan şehirde faaliyet gösteren Cinsiyet Eşitliği Araştırma Merkezi'dir. IOM ve bazı STK'lar (STOP NOW, ARSIS ve Avrupa Kadın Lobisi vs) tarafından da **radyo** ve televizyon spotları kullanılarak bilinçlendirme kampanyaları düzenlenmiştir.

1998'den beri, ACT-UP isimli STK, savunmasız sosyal gruplara (göçmenler, insan ticareti mağdurları, seks işçileri vs) **HIV/AIDS** ve diğer cinsel yolla bulaşan hastalıklar hakkında **bilgi** sağlamaya odaklanan bir bilinçlendirme/önleme projesi uygulamaktadır. Bu projenin yaratıcı unsuru, ACT UP üyelerinin hedef gruptan kişilere, genellikle toplandıkları/hizmet verdikleri bar, genelev gibi yerlerde ulaşmaları olmuştur (yerinde önleme çalışmaları).

Farkındalığı arttırıcı faaliyetler, IOM, Atina Üniversitesi, EKYTHKKA, İKATHV, IMEPO, Solidarity, European Profiles ve KEPAD tarafından EQUAL Community Initiative çatısı altında yürütülen ASPIDDA Programı "**İstismarla mücadele-yeni yaklaşımlar**" çerçevesinde de gerçekleştirilmektedir.

B.Koruma ve Yardım

a. Sığınma evleri ve telefon hatları

Yetkili Bakanlıklar, IOM ve STK'lar arasında imzalanan İşbirliği Paktına göre **Sosyal Dayanışma için Ulusal Merkez (EKKA)** insan ticareti mağdurlarının korunması için devlet teşkilatları ve STK'lar arasında koordinatör/**esas yönlendirme teşkilatı** olarak çalışır.

Yunanistan Sağlık Bakanlığı denetimindeki EKKA haftanın yedi günü 24 saat çalışan ve kötü muamele ve insan ticareti mağdurlarına doğrudan yardım sunmayı hedefleyen bir **telefon hattı** işletmektedir. . Ayrıca, biri teşhis edilmiş insan ticareti mağdurları için olan ve kötü muamele ve insan ticareti mağduru kadın ve çocuklara kısa süreli barınma, danışmanlık ve psikolojik destek sağlayan, dört sığınmaevi işletmektedir. Teşhis edilen insan ticareti mağdurları,barındırıldıktan ve kısa bir süre tedavi edildikten sonra, STK'lar tarafından işletilen sığınmaevlerine yönlendirilirler.

İnsan ticareti mağdurlarını ağırlayan ve STK'ların işlettiği sığınmaevleri şunlardır:

- **EKKYTHKA** (Yanya'da) Mayıs 2004 tarihinden bu yana (teşhis edilmiş ve/veya potansiyel) kadın ve çocuk insan ticareti mağdurları (teşhis edilmiş ve/veya potansiyel) ve aile içi şiddet mağdurları için 13 yataklı bir sığınmaevi işletmektedir. Tıbbi ve psikolojik destek ve hukuki danışmanlık hizmetleri de sunan sığınmaevi şimdiye kadar 41 mağduru ağırlamıştır. EKYTHKA ayrıca mağdurlara doğrudan yardım sunan bir telefon hattı işletmektedir (26510-78810).
- **KATHV** (Selanik'te) 2004'ün sonundan beri teşhis edilmiş veya potansiyel çocuk ve kadın insan ticareti mağdurları ile aile içi şiddet mağdurları için 10 yataklı bir sığınma evi işletmektedir. Psikolojik destek ve hukuki danışmanlık hizmetleri de sunan sığınma evi şu ana kadar 13 mağdur barındırmıştır.
- **KLIMAKA** (Atina'da) 2005'ten bu yana Yunan olmayan insan ticareti mağdurları (potansiyel veya teşhis edilmiş), aile içi şiddet ve/veya işkence mağdurları için 12 yataklı bir sığınmaevi işletmektedir. Sığınmaevi tıbbi, psikolojik ve yasal destek ve danışmanlığın yanı sıra mesleki eğitim de sunmaktadır. Şimdiye kadar beş insan ticareti mağduru barındırılmıştır.
- **SOLIDARITY** (Atina'da) Ocak 2006'dan bu yana kadın ve çocuk insan ticareti mağdurları (teşhis edilmiş ve potansiyel) ve aile içi şiddet mağdurları için 15 yataklı (genişleme olasılığıyla) bir sığınmaevi işletmektedir. Sığınmaevi tıbbi, psikolojik ve yasal destek ve danışma hizmetlerinin yanı sıra Yunanca ve bilgisayar kursları da vermektedir. Şimdiye kadar yedi insan ticareti mağduru ağırlamıştır. Solidarity ayrıca insan ticareti mağdurlarına doğrudan yardım amacıyla ücretsiz bir telefon hattı da (800-11-37-777) işletmektedir.

Şu STK'lar da kötü muamele, aile içi şiddet ve insan ticareti mağduru kadınları barındıran sığınmaevleri işletmektedirler: *Avrupa Kadın Lobisi, Centre for the Support of Family (DESO-Shelter Mother)* ve *Shelter of Abused Women and Children (Storgi)*.

Medecins du Mond ticareti mağdurları için, Ağustos 2005'te maddi sorunlardan ötürü kapatılan bir sığınmaevi işletiyordu.

Yorum

Belediye yetkilileri de kötü muamele görmüş kadınların korunmasında sığınmaevi ve sosyal bakım sağlayarak yer almışlardır (örneğin Atina Belediyesi). Bununla birlikte, eğitim almış personel yokluğu nedeniyle insan ticareti vakalarını nadiren ele alırlar.

b. Hukuki Yardım

Yunan Helsinki Gözlemciliği ve *Yunan Mülteciler Konseyi* insan ticareti mağdurlarına ücretsiz yasal yardım sunan projeler yürütmektedir. ayrıca Yunanistan'daki bir çok Barotarafından, talepte bulunan ve yasal temsil masrafını karşılayacak maddi gücü olmadığını ispat eden herkese ücretsiz hukuki yardım sağlanmaktadır.

c. Sokak Çalışması

Aşağıdaki STK'lar insan ticareti mağdurlarına koruma ve yardım hizmetleri sunmayı hedefleyen sokak çalışması projeleri uygulamaktadır:

- **ARSIS:** 1998'den beri uluslararası insani bir örgüt olan *Terre des Hommes* ve diğer STK'larla işbirliği içinde çocuk ticaretiyle mücadele eden programlar uygulamaktadır. Metodolojileri şunları içerir: (a) İki uzman profesyonelden oluşan ekiplerle insan ticareti ve istismar mağduru olan veya tehlikede olan çocukları ortaya çıkarmayı ve destek vermeyi amaçlayan , **sokak çalışması:** (b) çocukların korunması ve desteklenmesi için tüm hukuki kurumsal vasıtaların kullanılması yoluyla **destek ve koruma** , (c) **Vakaların kaydedilmesi** ve vaka bazında sosyal geçmiş araştırması yoluyla **sosyal araştırma**. (d) Polisin, çocuk savcısının ve kaynak ülkelerdeki ortak STK'ların işbirliği ile **gönüllü geri dönüş**.
- **ACT UP:** insan ticareti mağdurlarına genellikle istismar edildiği yerlerde (barlar, genelevler vs) ulaşır ve derhal cinsel yolla bulaşan hastalıklar için ücretsiz tedavi uygular. Ayrıca, ACT UP aynı yerlerde mağdurların *müşterilerine* de ulaşır onları bilinçlendirir ve insan ticareti hakkında bilgi verir.
- **NEA ZOI:** insan ticareti mağdurlarına istismar edildikleri yerlerde ulaşır ve onlara destek ve yardım yapıları hakkında bilgi verir. Ulaşılan mağdurlarla teması sürdürür ve onlara psikolojik ve sosyal yardım sunar.

d. Geri Gönderme:

Kendi kaynak ülkelerine geri dönmeyi arzu ettiklerini beyan eden teşhis edilmiş ve potansiyel insan ticareti mağdurlarına, IOM tarafından kaynak ülke elçilikleri ile işbirliği içinde uygulanan **geri gönderme prosedürü** uygulanır. IOM mağdurlara geçerli seyahat belgeleri (ulusal yasalara göre pasaport veya geçiş izni) ve geri dönüş biletleri tedarik eder. Nakil vasıtası güvenli ve kısa bir yolculuk olmasını temin edecek şekilde seçilir. Mağdurlar kaynak ülkelerde IOM misyonları tarafından karşılanır ve nihai varış

noktalarına kadar yardım edilir. 2003-2005 döneminde IOM 55 kadın insan ticareti mağduruna ülkelerine geri dönüşlerinde yardım etmiştir.¹²⁵

c. Kovuşturma

Daha önce II.A bölümünde paragraf I (a)'da bahsedildiği gibi, Kanun 3064/02'ye göre bir kişinin insan ticareti mağduru olarak teşhis edilmesinden **savcılar** sorumludur. Mağdurlar teşhis edildikten sonra korunma ve yardıma hak kazanırlar. Refakatsiz çocuklar için, çocuk savcılarını kanunla yasal vasi olarak atanmışlardır.

2004'te Atina'daki Savcılık Bürosu Başkanı tarafından (Maria Malouhou) insan ticaretiyle ilişkili kovuşturma ve mahkumiyet kararlarının takibi için **bir savcı atanmıştır** Yunan Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreterliğinin sağladığı resmi verilere göre, yeni insan ticaretiyle mücadele mevzuatı yürürlüğe girdiğinden beri 412 kovuşturma başlatılmış ve 216 insan ticareti davası Yunan mahkemelerine sunulmuştur; 327 vakanın 284'ünde sanıklar suçlu bulunmuştur.¹²⁶

Eylül 2002'de Attica Genel Polis Müdürlüğü'nde, Emniyet Müdürlüğü bünyesinde, **Merkezi İnsan Ticareti Karşıtı Polis Birimi** kurulmuştur. Halen, bahsi geçen Merkezi Birimin koordinasyonu altında tüm Yunanistan'da faaliyet gösteren **14 İnsan ticareti Karşıtı Polis Birimi** bulunmaktadır. Ayrıca, Organize Suç Bürosu çerçevesinde iki yeni **İnsan Ticaretiyle Mücadele Bürosu** faaliyet halindedir. Bu birimler Interpol, Europol, Eurojust ve çeşitli yabancı elçilikler ile konsolosluklar ve onların polis bağlantıları ile yakın işbirliğini sürdürmektedir.

Ülkenin tüm polis karakolları, potansiyel insan ticareti mağdurlarına, Kamu Düzeni Bakanlığı tarafından dağıtılan ve 14 dilde insan ticareti mağdurlarının hakları hakkında bilgi içeren **mağdurlara yönelik özel kitapçıkları** vermekle yükümlüdür. Polis karakolları insan ticaretinden şüphelenilen vakaları en yakın insan ticareti ile mücadele birimine yönlendirmekle de yükümlüdür.

Yorumlar

- İnsan tacirlerini yakalamaya yönelik polis eylemleri sofistike ve iyi örgütlenmiş olmamakla suçlanmaktadır¹²⁷. Bu eylemler gerekli araştırma yapılmadan gerçekleştirildiği için çoğunlukla hem tacirlerin hem mağdurların aynı anda kovuşturulmaya uğramasıyla sonuçlanırlar.

¹²⁵ Geri gönderme prosedüründen sorumlu IOM temsilcisi Angela Courniachtou ile 18.05.2006 tarihinde yapılan görüşme

¹²⁶ 36190/12-04-2006 no.lu belgede yer alan Adalet Bakanlığı Genel Sekreterliğinin sunduğu veri.

¹²⁷ İnsan ticareti ile ilgili davaları takip etmek üzere atanmış savcı Maria Malouhou ile 12.05.2006 tarihinde yapılan görüşme.

- Mağdurlara destek amacıyla psikolojik müdahale hem mağdurların korunması hem de tacirlerin kovuşturulmasının etkinliği açısından kovuşturma sürecinin tüm aşamalarında önemlidir. Söz konusu sürecin kurumsallaştırılması şarttır.
- Her ne kadar yeni bir tanık koruma sistemi geliştirilmişse de olaya organize bir suç şebekesinin dahil olduğuna dair somut delil olmadan harekete geçilmemektedir. Bu tip vakalara ulaşmak oldukça zor olduğundan tanıklar ve mağdurlar her zaman etkin şekilde korunmamaktadır.

V. İyi Uygulamalar

- Yetkili Bakanlıklar, IOM ve 12 STK arasında Aralık 2005'te imzalanan **İşbirliği Belgesi** daha koordine bir insan ticareti karşıtı politikaya doğru önemli bir adımdır. İnsan ticareti karşıtı kurumlar arasında işbirliğinin çerçevesini resmileştirir ve işbirliğini güçlendirir. Tekrarları önleyerek ve halen gayri resmi olan bir yönlendirme sistemi oluşturularak faaliyetlerini kolaylaştırır. Yetkili tüm kurumlar arasında yakın ve daha etkili işbirliği ve koordinasyona doğru ilk adımdır.
- IOM tarafından oluşturulan **Diplomatik Forum**, insan ticaretiyle mücadelede aktif bir şekilde çalışan devlet kurumları, STK'lar, uluslararası örgütler ve yabancı devlet teşkilatları arasında yakın işbirliği için çok yararlıdır.. Forum'un katma değeri katkısı kaynak, geçiş ve varış ülkeleri arasında işbirliğinin önemini vurgulayarak, kaynak ülke hükümetlerinin temsilcilerinin de ilk kez aralarında bulunduğu ilgili tüm aktörler arasında sistematik bir diyalog oluşturulmasıdır. Forum, İnsan ticareti mağdurlarına koruma ve destek hizmetleri sunulurken karşılaşılabilecek kayıp pasaportlar, mağdurların geri gönderilme usulleri, oturma izinlerinin verilmesi vb meseleleri,değerlendirmek ve çözüme kavuşturmak amacıyla müzakereler düzenler.
- **AGIS II** projesinin katılımcıları bütünsel ve etkili bir insan ticareti karşıtı strateji için *eğitimcilerin eğitimi* programının önemini vurgulamışlardır¹²⁸. Eğitim toplantıları interaktif ve insan ticareti mağdurlarıyla sık temta olan profesyoneller arasında farkındalık yaratmaya yardımcı olmuştur. Ayrıca, projenin tamamlanması elde edilen bilgi ve enformasyonun daha fazla yayılmasını gerektirdiğinden yakın gelecekte kapsamlı profesyonel eğitimi yapılması planlanmıştır.
- Teşhis edilmiş insan ticareti mağdurlarına verilen **oturma izinleri**, işgücü pazarına giriş yapmalarını sağlamaktadır. Varış ülkesinde kalmaya karar vermiş mağdurların etkili ve sürekli sosyal entegrasyonları için bu çok önemli bir unsurdur.
- Ülkedeki tüm polis karakollarına dağıtılan **İnsan Ticareti Mağdurları için Kitapçık** sistematik ve doğru bir şekilde kullanılmak şartıyla yararlı bir araçtır. İnsan ticareti mağdurlarının etkin bir şekilde teşhisi için yararlı olabilir. 14 dile çevrilmiş olan kitapçık mağdurların haklarının yanı sıra insan ticareti vakalarının ayırt edici yönleri hakkında da bilgi sunar. Kitapçık hem polis memurları hem de potansiyel mağdurlar tarafından kullanılabilir.

¹²⁸ İnsan ticareti ile ilgili davaları takip etmek üzere atanmış savcı Maria Malouhou ile 26.06.2006 tarihinde, geri gönderme prosedüründen sorumlu IOM temsilcisi Amgela Courniachtou ile 4.07.2006 tarihinde yapılan görüşmeler.

VI. Eksiklikler

- İlgili aktörler arasında etkin işbirliğinin olmaması.
- Polisin ve hukuki mercilerin yanı sıra mağdurlarla temasa geçen doktorlar, sosyal hizmet uzmanları, psikologlar gibi profesyonellerin etkili bir şekilde eğitim görmemiş olmaları.
- Yasal çerçeve ve onun uygulamaları, mağdurların tacirleriyle birlikte kovuşturmaya uğramayacağını ve sınır dışı edilmeyeceklerini tam olarak garanti etmemektedir.
- Polisin tacirleri yakalama faaliyetleri kapsamlı bir araştırma neticesinde yürütülmemekte; bunun sonucunda mağdurlar da tacirlerle birlikte kovuşturmaya tabi olmaktadır.
- STK'ların rolü tam olarak anlaşılmamıştır ve yetkili merciler onların mağdurlarla ilgili değerli deneyimlerinden, teşhis süreci de dahil, yeterince faydalanmamaktadır.
- Mağdurlara yetkililerle işbirliği yapıp yapmamaya karar vermeleri için tanınan bir aylık düşünme süresi yetersiz kabul edilmektedir.
- Oturma izninin yalnız yetkililerle işbirliği yapan mağdurlara verilmesi, tacirlerini suçlamaktan korkan mağdurları korunmasız bırakmaktadır.
- Zayıf yönlendirme sistemi ve resmi, analitik ve sistematik olarak güncellenmiş veri tabanının olmaması.
- Tanık koruma sistemi sadece, organize suç şebekelerinin söz konusu olduğu nadir vakalarda tacirlere karşı ifade veren mağdurları ve tanıkları korumak üzere kullanılmaktadır.

VII. İhtiyaçların Değerlendirilmesi

Bu raporda bahsedilen eksiklikler ve yorumlar ile durumun iyileştirilmesi ihtiyacı göz önünde bulundurularak aşağıdaki tavsiye listesi sunulmaktadır:

Tavsiyeler

1. Yunan hükümeti, **BM İnsan Ticareti ile Mücadele Protokolü'nü ve Avrupa Konseyi'nin İnsan Ticareti ile Mücadele Konvansiyonu'nu** en kısa zamanda **kabul etmelidir.**
2. Yasa, tacirler aleyhinde açılan dava sonuçlanıncaya kadar **mağdurların kovuşturulmasının ertelenmesini** öngören açık bir hüküm içermelidir.
3. Mağdurların devlet seviyesinde korunması için bölgesel işbirliğinin güçlendirilmesi amacıyla komşu ülkelerle daha fazla **İkili Anlaşmalar** yapılmalıdır.
4. **Polis memurlarının eğitimi** seminer ve konferans şeklinde değil de interaktif bir şekilde yapılırsa daha etkili olur. Arzu edilen sonuçların elde edilmesi için AGIS programının metodolojisi takip edilebilir.
5. Delil sunmak, yeni eğilimleri kaydetmek ve ihtiyaç değerlendirmesi yapmak üzere **resmi bir sistem** oluşturulmalıdır. Bu sistem Bakanlıklar arası Komite ya da OKEA'nın nezaretinde çalışmalıdır.
6. Şimdiki zayıf gayri resmi mekanizmalar yerine **resmi bir yönlendirme sistemi** kurulmalıdır.

7. Mağdurların tacirlerle birlikte takibata uğramasını engellemek için, kapsamlı araştırma sonrasında tacirleri yakalamaya yönelik **polis eylemleri** girişilmelidir. Bu kapsamda, Sağlık Müfettişi, mağdurların istismara uğratıldığından şüphelenilen yerleri ziyaret edebilir.
8. İnsan ticareti vakalarıyla uğraşmada tam yetkili ve diğer savcılarla ilgili çalışmalarını koordine edecek **Özel bir Savcılık oluşturulmalıdır**. Bu konuda terörizm davalarında exclusive powers mutlak yetkiye sahip Terörle Mücadele Savcısı örnek alınabilir.
9. İnsan ticareti karşıtı yasal çerçevenin uygulanmasında **STK'ların** rolü kuvvetlendirilmeli ve resmi olmalıdır. Bu sonuca ulaşmada yararlı bir adım, mağdurların insan haklarının korunmasını garanti altına almak ve sınır dışı edilmelerini önlemeye yardımcı olmak üzere, mağdur teşhisi sürecindeki rollerinin kurumsallaştırılmasıdır. STK'ların bilinçlendirme ve önleme faaliyetlerindeki rolü de desteklenmelidir.
10. **Tanık koruma sistemi** gözden geçirilmelidir. Organize suç örgütleri ile ilgili delil bulmanın zorluğu akılda bulundurularak tanık koruma organize suçlarla bağlantılı somut delilin olmadığı vakaları kapsayacak şekilde genişletilmelidir.
11. STK uzmanlarının (psikologlar, sosyal bilimciler vs) adli süreçteki değerli katkıları güçlendirilerek mağdurları kovuşturma sürecinin tüm aşamalarında desteklemek amacıyla **psikolojik müdahale** kurumsallaştırılmalıdır.
12. **Belediyeler** tanım gereği sosyal sorunlar hakkında ilk elden bilgiye sahiptir ve bazıları zaten gerekli alt yapıya zaten sahip olduğundan mağdurların korunmasındaki rolü artırılmalıdır.
13. İlkokuldan başlayarak eğitimin her seviyesinde **insan hakları eğitiminin** verilmesi Yunanistan'da olduğu kadar tüm kaynak ve varış ülkelerinde de insan haklarına saygının güçlendirilmesi için zorunludur.

KISALTMALAR

ACT-UP	Yunan STK'sı
AGIS I, AGIS II	Evrupa Birliği tarafından finanse edilen Polis Kuvvetlerinin İşbirliği Programları
ARSIS	YunanSTK'sı
ASPIDDA	İşgücü Pazarında Ayrımcılıkla Mücadele için Gelişim Ortaklığı
B-SEC	Karadeniz Ekonomik İşbirliği
DESO	Ailelere Destek Merkezi
EKKA	Toplumsal Dayanışma Ulusal Merkezi
EKYTHKKA	Yunan Kötü muamele ve Sosyal dışlanma mağdurları için Araştırma ve Destek Merkezi
EUROJUST	Avrupa Birliği Adli İşbirliği Birimi
EUROPOL	Avrupa Bolis Bürosu
GCR	Yunan Mülteciler Konseyi
IMEPO	Göç Politika Enstitüsü
INTERPOL	Uluslararası Polis
IPA	Uluslararası Polis Birliği
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
KATHV	İşkence ve diğer Kötü Muamele Şekillerinin Mağdurları için Rehabilitasyon Merkezi
KEPAD	İnsan Hakları Savunma Merkezi
NAP	Ulusal Eylem Planı
OKEA	İnsan Ticaretinin Yasaklanması Birimi
OSCE	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
SECI	Güneydoğu Avrupa İşbirliği İnisiyatifi
SPSE	Güney Doğu Avrupa İstikrar Paktı
USAID	Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası Kalkınma Teşkilatı
YDAS	Uluslararası Gelişim İşbirliği Dairesi (YDAS)

EK

Uluslar arası Konvansiyonların İmza ve Onayları

	BM İnsan Ticareti Protokolü ¹²⁹	BM CEDAW ¹³⁰	BM CRC ¹³¹	BM CAT ¹³²	ILO Konvansiyonu ¹³³	Avrupa Konseyi-İnsan Ticareti hakkında Konvansiyon ¹³⁴
Arnavutluk	21.08.2002	11.05.1994	27.02.1992	11.05.1994	02.08.2001	-----
Bosna Hersek	24.04.2002	01.09.1993	01.09.1993	01.09.1993	05.10.2001	-----
Bulgaristan	05.12.2001	08.02.1982	03.06.1991	16.12.1986	28.07.2000	-----
Hırvatistan	24.01.2003	09.09.1992	12.10.1992	12.10.1992	17.07.2001	-----
Makedonya Cumhuriyeti	12.01.2005	18.01.1994	02.12.1993	12.12.1994	30.05.2002	-----
Yunanistan	-----	07.06.1983	11.05.1993	06.10.1998	06.11.2001	-----
Moldova	16.09.2005	01.07.1994	26.01.1993	28.11.1995	14.06.2002	19.05.2006
Romanya	04.12.2002	07.01.1982	28.09.1990	18.12.1990	13.12.200	21.08.2006
Sırbistan ¹³⁵	06.09.2001	12.03.2001	12.03.2001	12.03.2001	10.07.2003	-----
Türkiye	25.03.2003	20.12.1985	04.04.1995	02.08.1998	02.08.2001	----
Ukrayna	21.05.2004	12.03.1981	28.08.1991	24.02.1987	14.12.2000	-----

¹²⁹ Sınır aşan örgütlü Suçlara karşı BM Sözleşmesine (2000) ek İnsan Ticaretinin özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına ilişkin Protokol

¹³⁰ BM Kadınlara karşı her türlü Ayrımcılığın Kaldırılmasına ilişkin Konvansiyon, 1979

¹³¹ BM Çocuk Haklarına ilişkin Konvansiyon, 1989

¹³² BM İşkence ve diğer vahşi, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya cezaya karşı Konvansiyon, 1984

¹³³ 182 no.lu Uluslar arası Çalışma Örgütü Çocuk İşçiliğinin En Kötü Şekillerine dair Konvansiyon, 1999

¹³⁴ Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eyleme dair Konvansiyon, 2005

¹³⁵ Karadağ yakın geçmişte bağımsız bir devlet olmuştur. Uluslararası belgelerin onaylanması süreci yeni başlamıştır. Bu yüzden yukarıdaki tabloda yer almamaktadır. Sırbistan: Sırbistan ve Karadağ Devlet Birliği eski Federal Sosyalist Yugoslavya Cumhuriyeti ve Federal Yugoslavya Cumhuriyeti tarafından onaylanmış tüm insan hakları anlaşmaları ile bağlı idi. Eski Yugoslavya önemli tüm uluslar arası insan hakları anlaşmalarını imzalamıştı. 16 Mayıs'ta Sırbistan ve Karadağ Avrupa Konseyinin İnsan Ticaretine Karşı Eyleme dair Konvansiyonunu imzaladı. Fakat Sırbistan henüz Devlet Birliği olarak onaylanmış insan hakları anlaşmalarına halefiyetini teyit eden resmi kanunu kabul etmemiştir.